

Bu kitabı türklüyü
on övlad bəxş etmiş
əziz atam və anamın -
Baxşəli Qələndər oğlu
və Səriyyə Tahir qızının
unudulmaz xatırəsinə
ithaf edirəm.

Ramiz ƏSKƏR

**MAHMUD KAŞGARİNİN
«DİVANÜ LÜĞAT-İT-TÜRK»
ƏSƏRİ ÜZRƏ BİBLİOQRAFİK
VƏ QRAMMATİK
GÖSTERİCİ**

BAKİ - 2008

Avrasya Yazarlar Birliği Yayınları
Dil Araştırmaları Dizisi: 3

**Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Folklor İnstitutu Elmi Şurasının
qərarı ilə nəşr olunur**

Elmi redaktor:	AMEA-nın müxbir üzvü, Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü, əməkdar elm xadimi, filologiya elmləri doktoru, professor Tofiq HACIYEV
Rəyçilər:	professor Hüseyn İsmayılov professor Əzizxan Tanrıverdi professor Məmmədəli Qıpçaq professor Məhərrəm Məmmədli

**Ramiz ƏSKƏR. Mahmud Kaşgarinin
«Divanü lügət-it-türk» əsəri üzrə
biblioqrafik və qrammatik göstərici.
Bakı, 2008, 192 səh.**

Dahi türk dilçisi və ensiklopedisti Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügət-it-türk» əsəri dünya dilçilik elminin ən qədim və ən möhtəşəm nümunələrindən biridir. Türk dünyasının və türkologiya elminin ən parlaq, ən əhəmiyyətli əsəri olan «Divanü lügət-it-türk» yalnız türk dili və ədəbiyyatının deyil, eləcə də türk tarixinin, türk mədəniyyətinin, türk mənəviyyatının və psixologiyasının tədqiqi üçün misilsiz manbə, bitməz-tükənməz qaynaqdır. Bu şah əsər haqlı olaraq min il bundan əvvəlki türk dünyasının ensiklopediyası, türklüyün aynası, Mahmud Kaşgari isə türkçülükün və türkologiyadan banisi sayılır.

Kitabda Mahmud Kaşgari və «Divanü lügət-it-türk» haqqında müxtəlif ölkələrdə və dillərdə yazılmış 1.300-dən artıq elmi əsərin biblioqrafiyası və «Divan»ın qrammatik göstəricisi verilmişdir.

Kitab dilçilər, ədəbiyyatçılar, ali məktəblərin filologiya fakültələrinin tələbələri üçün nəzərdə tutulur.

Arzu və iradlarınızı bu ünvana göndərə bilərsiniz:
ramizasker@yahoo.com

ISBN 978-9952-29-058-6

© Ramiz Əskər, 2008

İÇİNDƏKİLƏR:

İxtisarların siyahısı.....	4
Dünya dilçilik elminin şah əsəri	6
Biblioqrafik göstəricilər	20
1. Azərbaycan dilində	20
2.Türk dilində	37
3. Özbək dilində.....	68
4. Uyğur dilində.....	70
5. Qazax dilində.....	72
6.Türkmən dilində.....	73
7. Tatar dilində	83
8. Başqırd dilində	83
9. Tacik dilində.....	83
10. Fars dilində.....	83
11. Çin dilində	83
12. Yapon dilində.....	86
13. Rus dilində.....	86
14. İngilis dilində	112
15. Alman dilində.....	115
16. Fransız dilində.....	118
17. İtalyan dilində.....	118
18. Macar dilində	118
«Divanü lüğat-it-türk»ün qrammatik göstəricisi və onun əhəmiyyəti.....	119
Qrammatik göstəricilər	126
A) Adlardan və fellərdən isim yarananlar	126
b) Adlardan və fellərdən sıfət yarananlar.....	145
c) Say yarananlar.....	152
ç) Əvəzlik yarananlar	153
d) Adlardan və fellərdən zərf yarananlar.....	158
e) Adlardan və fellərdən fel yarananlar	160
ə) Köməkçi nitq hissələrinə aid olanlar.....	182

İXTİSARLARIN SİYAHISI:

- АДД – Автореферат докторской диссертации.
АКД – Автореферат кандидатской диссертации.
АН СССР – Академия Наук СССР.
ДАН-В – «Доклады Академии Наук», серия В.
Изв. АН – Известия Академии Наук.
ЗТ – «Зарубежная тюркология» (сборник).
НАА – «Народы Азии и Африки» (журнал).
ОГН – «Отделение гуманитарных наук» (серия).
ОЛЯ – «Отделение литературы и языка» (серия).
СВ – «Советское востоковедение» (сборник).
СТ – «Советская тюркология» (журнал).
ТС – «Тюркологический сборник».
- AM – «Asia Major» (jurnal).
BB – Bilimsel Bildiriler (elmi məruzələr).
DD – «Dil Dergisi» (jurnal).
IA – «Islam Ansiklopedisi».
KCs – «Körösi Csoma» (jurnal).
KSz – «Keleti Szemle» (jurnal).
MK – «Milli Kültür» (jurnal).
MT – «Milli Tettebbular» (jurnal).
TD – «Türk Dili» (jurnal).
TDA – «Türk Dünyası Araştırmaları» (jurnal).
TDAY-B – Türk Dünyası Araştırmaları Yıllığı-Bülleten.
TDK – Türk Dil Kurumu.
TK – «Türk Kültürü» (jurnal).
TKAE – «Türk Kültürünyü Araştırma Enstitüsü».
TM – «Türkiyat Mecmuası» (jurnal).
TTK – Türk Tarih Kurumu.
TY – «Türk Yurdu» (jurnal).

UAJ – «Ural-Altaische Jahrbücher» (jurnal).

UJb – «Ungarische Jahrbücher» (jurnal).

XDİJ – Şincanq daşun ilmiy jurnili (Sintszyan Universitetinin Elmi Өсөрлөри).

DD – Doktorluq dissertasiyası.

DDA – Doktorluq dissertasiyasının avtoreferatı.

ND – Namızədlik dissertasiyası.

NDA – Namızədlik dissertasiyasının avtoreferatı.

DÜNYA DİLÇİLİK ELMİNİN ŞAH ƏSƏRİ

Bu il ilk türk ensiklopedisti, dahi dilçi, filoloq, etnoqraf və mədəniyyətşünas Mahmud Kaşgarının anadan olmasının 1.000 illik yubileyi UNESCO-nun qərarı ilə bütün dünyada qeyd olunur.

Orta əsrlər dövrünün ən nəhəng dövlətlərindən biri, tərrixdə ilk türk-islam dövləti olan Qaraxanilər imperiyasını quran xanədanın üzvü Mahmud Kaşgari həmin imperiyanın banisi Köl Bilgə xaqanın səkkizinci nəsildən törəməsi, taxt-tac üçün xüsusi tərbiyə edilən, Qaraxani hökmardarları siyahısında doqquzuncu sıradə taxta çıxacaq vəliəhd şahzadə olmuşdur. O, 1008-ci ildə Kaşgar şəhərinin yaxınlığındakı Opal kəndində dünyaya gəlmiş, müxtəlif mədrəsələrdə mükəmməl təhsil almış, riyaziyyat, hesab, həndəsə, astronomiya, kimya, dil, ədəbiyyat, tarix, coğrafiya, fəlsəfə, hüquq, təbabət, ilahiyyat, pedaqogika, psixologiya, hərb sənəti, məntiq, siyaset, etika və sair elm sahələrində dərin biliklər qazanmışdır. Bundan başqa, o, etnoqrafiya ilə də yaxından maraqlanmış, idman və əyləncə oyunları, kulinariya və musiqi, geyim və bəzək əşyaları, ticarət, ovçuluq, balıqçılıq və atçılıq, sənətkarlıq, əkinçilik və heyvandarlıq kimi sahələrə vaqif olmuş, ərəb, fars, böyük ehtimala görə, həm də soğd və yunan dillərini mükəmməl şəkildə öyrənmiş, bu dillərdə yazılmış bədii, elmi ədəbiyyatı, Fərabi, ibn Sina, Biruni kimi dühaların, yunan, hind, Çin müəlliflərinin əsərlərini oxumuşdur.

Mahmud Kaşgari xalq həyatına xüsusi maraq göstərmiş, hələ gənc yaşlarında ikən türk ellərini başdan-başa dolaşmış, gələcək kitabı üçün dil, ədəbiyyat, tarix, coğrafiya, etnoqrafiya sahəsində zəngin material toplamışdır.

Mahmud Kaşgari 30-dan yuxarı türk ləhcəsini, o cümlədən oğuz, qıpçaq, karluq, bulğar, argu, kəncək, uğrak, yaba-ku, yəmək, bəçənək, itlik, kay, çigil, tuxsı, çumul, basmil, köçə,

suvar, uç, barsğan, xaqaniyyə, tatar, türkmən, çaruk, başgirt, sögüt, yağma, uyğur ləhcələrini, türk olmayıb türkcə biləndənişan tübütlərin, xotənlərin və digər xalqların dillərini bütün incəliklərinə qədər öyrənmiş və özünün məşhur əsəri «Divanü lüğat-it-türk»də əks etdirmişdir. Burada külli miqdarda ərəbcə, ara-sıra farsca, cincə və hindcə misallar verilmişdir. Bir söz-lə, «Divan»da 40-a yaxın dil və ləhcə illüstrasiya olunmuşdur. Türk dillərinin leksikasına, qrammatik quruluşuna dair bu nadir məlumatlar bu dillərin tarixi inkişaf yolunu izləmək, tarixi qrammatikasını tərtib etmək baxımından son dərəcə mühüm əhəmiyyət daşıyır. «Divan» Azərbaycan dili üçün də çox mühüm qaynaqdır.

Mahmud Kaşgari «Divan»da türk ədəbiyyatı və şifahi xalq yaradıcılığı üçün misilsiz əhəmiyyət daşıyan 318 sav, yəni atalar sözü və məsəl, deyim, kəlam və aforizm (onlardan 26-sı DLT-də iki, 6-sı üç dəfə təkrar edilir) vermişdir. Bunlar türklərin dünyagörüşünü, milli əxlaqi-mənəvi dəyərlərini, həyat hadisələrinə münasibətini, bir sözlə, uzun əsrlərin müşahidə və təcrübəsi nəticəsində yaranan xalq fəlsəfəsini əks etdirir, gənc-lərə ibrətamız öyüdlər aşılıyır.

DLT-dəki şeir nümunələri isə (ümumi həcmi 764 misra olan 289 bənd və beyt) türk bədii təfəkkürünün bütün incəliyi ni və zərifliyini ortaya qoyur. Burada böyük türk xaqanı Alp Ər Tonqanın (Əfrasiyabın) ölümünə həsr olunmuş ürək parçalayan mərsiyə, tərkən xatuna xitabən yazılmış duygu yüklü bəndlər, aşiqanə-lirik parçalar, ov və savaş səhnələrini, təbiət lövhələrini əks etdirən əsasən 7-8 hecalı lakonik şeirlər öz mükəmməlliyi və ifadə vasitələrinin zənginliyi ilə insanı heyran edir.

Əsərdə onlarca siyasi, iqtisadi, hərbi termin, ad, ünvan, məişət əşyalarından, ətriyyat və ipək növlərindən tutmuş palto, plاش, əlcək, hətta ütü barədə ən müxtəlif məlumatlara, yüzlərcə heyvan və bitki, silah və çalğı alətinin adına rast gəlirik. Kitabda 200-dən artıq dərman növü, 30-dan çox xəstəlik adı, təqribən 40 yemək və içki resepti, 30-dan çox ipək çeşidi öz əksini tapmışdır. Bütün bunlar türk mədəniyyət tarixi və etno-qrafiyası baxımından böyük dəyər daşıyan bilgilərdir.

DLT-yə əlavə edilmiş yuvarlaq dünya xəritəsi də böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu, ilk türk xəritəsidir. Balasağın şəhərini mərkəz olaraq qəbul edən, diametri 17,75 sm olan bu xəritədə miqyas tətbiq edilməmiş, paralel və meridianlar göstərilməmişdir. Lakin buna baxmayaraq onun xəta payı çox azdır. Məsələn, Kaşgarla Yarkəndin arası 8 mm olaraq verilmişdir. Bu da gerçək məsafəyə (195 km) nisbətdə 1:25.000.000-luq bir miqyasa uyğun gəlir. Bu xəritədə cəhətlər və coğrafi yönlər, türk əllərinin və ölkələrin coğrafi ardıcılığı, hətta ekvator və şimal qütbü, dağlar və çaylar, səhralar və dənizlər təsvir edilmişdir. Xəritədə adı «ərzi-Azərabadqan» kimi göstərilən Azərbaycanın coğrafi mövqeyi və qonşuları da öz əksini tapmışdır. Min il əvvəlki türk dünyasının coğrafiyasının dəqiqliyini təsvirini verən bu xəritə öz dövrü üçün ideal sayıyla bilər.

«Divanü lügat-it-türk»ün əsas mətnini 1072-74-cü illərdə Türküstanda yazan Mahmud Kaşgari öz doğma ölkəsində baş verən saray çevrilişləri, daxili çəkişmələr və müharibələr üzündən islam dünyasının paytaxtı Bağdada üz tutmaq məcburiyyətində qalmışdır. O, 1075-77-ci illərdə əsər üzərində Bağdadda tamamlama və redaktə işləri aparmışdır. Müəllifin islam xəlifəsinə təqdim etdiyi «Divanü lügat-it-türk»də təqribən 8 min söz verilmişdir, bunlardan 782-si müxtəlif boyrlara məxsus ləhcə sözləridir.

Uzun müddət Bağdadda qalan Mahmud Kaşgari nəhayət öz vətəninə dönmüş, Opalda mədrəsə açaraq orada dərs demiş və 1105-ci ildə həmin kənddə 97 yaşında vəfat etmiş, Qaraxanilərə məxsus ailə məzarlığında dəfn olunmuşdur. Burada xalqın böyük məhəbbətlə «Həzrəti Mövlana Şəmsəddin Əllamə» adlandırdığı və əsrlərdən bəri ziyarət etdiyi Mahmud Kaşgarinin türbəsi Səbük Təkin, Alp Təkin, Kılıç Buğra xan və digər Qaraxani ulularının, o cümlədən anası Bibi Rəbiyyə Hinikənin (xatunun) qəbri ilə yanaşı yerləşir.

Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsəri orta türk dövrünün şah əsəri, min il əvvəlki türklüyün ensiklopediyası, aynasıdır. Həmin dövrün digər möhtəşəm əsərlərindən - mövzu etibarilə qəhrəmanlıq dastanları olan «Dədə Qorqud»dan və «Manas»dan, didaktik «Qutadğu Bilig» poemalar-

sindan fərqli olaraq «Divan» birbaşa türk dilinə, ədəbiyyata, folklor'a, tarixə, coğrafiyaya, mədəniyyətə, etnoqrafiyaya aididir.

Müəllifin öz əlilə yazdığı dörd nüsxədən heç biri bizə gəlib çatmamışdır. «Divan»ın elm aləminə məlum olan yeganə nüsxəsi əslən Cənubi Azərbaycanın Savə şəhərindən olan, Şama (Dəməşqə) yerləşən soydaşımız Məhəmməd ibn Əbu Bəkr ibn Əbu-l-Fəth əs-Savi, süməmə əd-Diməşqi (yəni sonra Dəməşqdə yaşayan) tərəfindən Mahmud Kaşgarinin öz avtoqrafindan 200 il sonra köçürürlən nüsxədir. Bu gün biz bu qiyamətli əsərlə tanış olmağımıza görə məhz ona borcluyuq. Əsərin əlyazması hazırda Fatihdəki (İstanbul) Millət kitabxanasının kataloqunda Ar.4189 nömrə altında qeydə alınaraq mühafizə olunur.

Əsər 1914-cü ildə məşhur kitabsevər Əli Əmiri tərəfindən təsadüfən tapılmış, Osmanlı imperiyasının baş naziri Tələt Paşanın himayəsi altında tanınmış alim Rifət Kilisli tərəfindən 1915-17-ci illərdə mətbəə üsulu ilə nəşr edilərək türkologiyadan ən böyük və zəngin məxəzi kimi şöhrət qazanmışdır. Cahansüməl türk mədəniyyətinin ən parlaq nümunələrindən biri olan «Divan» daha sonra alman (Karl Brokkelmann), türk (Bəsim Atalay; Seçkin Ərdi və Sərab Tuğba Yurtəsər), özbək (Salih Mütəllibov), uyğur (12 nəfərlik heyət), ingilis (Robert Dankoff və Ceyms Kelli), qazax (Əskər Eqeubay), Çin (kollektiv), fars (Hüseyin Düzgün), Azərbaycan (Xalid Səid Xocayev; Ramiz Əskər) və rus dilinə (Əlibəy Rüstəmov; Zifa-Auliya Auezova; Ramiz Əskər) tərcümə olunmuşdur.

«Divan» ümumiyyətlə 21 dəfə müxtəlif dillərə tərcümə edilmiş, bunlardan ikisi yarımcıq qalmış, ikisi yandırılmış, üçü çapa layiq görülməmiş, biri siyasi səbəblər üzündən nəşr olunmamış, 11 tərcümə işiq üzü görmüşdür. Bir tərcümə çap prosesindədir, digəri isə öz nəşrini gözləyir. Hazırda DLT-nin qırğız və türkmən dillərinə tərcüməsi üzərində iş aparılır, Türkiyədə türk dilinə yeni bir tərcümə həyata keçirilir.

DLT-nin tərcüməsi ilə məşğul olduğu üçün 4 tərcüməçi (X.S.Xocayev, Kutluğ Şevki, Məhəmməd Əli, Əhməd Ziyai) türk düşmənləri tərəfindən qətlə yetirilmiş, biri (İsmayıł Da-

mollam) müəmmalı şəkildə dünyasını dəyişmiş, biri isə (Əskər Eqeubay) gərgin iş rejimi üzündən vaxtsız vəfat etmişdir. «Divan» şəhidlərinin müqəddəs ruhu qarşısında saygı ilə baş əyirik. Böyük, nəcib və qəhrəman Türk Milləti sağ olsun!

M.F.Köprülü DLT-nin türkologiya üçün müstəsna əhəmiyyətini bu sözlərlə ifadə etmişdir: «Kaşqarlı Mahmudun əsəri sadəcə bir lügət deyil, türk ləhcələri və onların fonetik xüsusiyyətləri, morflogiyası ... haqqında uzun müddət tədqiq ediləcək bir məlumat mənbəyidir»¹.

Tanınmış divanşunas A.N.Kononov «Divan»ın dəyərini aşağıdakı şəkildə ifadə etmişdir: «Mahmud Kaşgarinin Lügəti sözün tam mənasında bir sıra türk dillərinin fonetikası, qrammatikası və leksikası üzərində çox maraqlı və çox incə müşahidələrin qızıl xəzinəsidir, xaqaniyyə (qaraxani) türkləri, türkmənlər, oğuzlar, yağmalar, çigillər, qırğızlar haqqında misilsiz linqvistik, etnoqrafik, folklor, coğrafi, tarixi məlumatları bizə çatdırıyan yeganə əsərdir. Bütün bu zənginlikləri öyrənmək ilk türkoloq, leksikoqraf və linqvist, etnoqraf və folklorçu, coğrafiyasunas və tarixçi, ölməz «Türk dillərinin lügəti» əsərinin müəllifi Mahmud Kaşgarinin xatirəsinə ən yaxşı ehtiram olardı»².

T.İ.Hacıyev isə əsərin əhəmiyyətini bu şəkildə xülasə etmişdir: «Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» kitabı həm həcm, həm məzmun, həm də yazıılma tarixi etibarilə türkologiyanın ən böyük, ən qiymətli, ən qədim əsəridir. Türk dünyasının bu möhtəşəm abidəsinin, gec də olsa, Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri, filologiyamızın elmi dövriyyəsinə daxil edilməsi, tədqiqatçılara, geniş ziyalı və oxucu kütləsinə çatdırılması ölkəmizin elmi-mədəni həyatında mühüm hadisədir.

Bu nadir lügət-ensiklopediya sayəsində qədim yazılı abidələrimizin daha düzgün oxunması və anlaşılması, milli mədəniyyətimizin bir çox mühüm cəhətlərinin daha yaxşı öyrənilməsi və qavranılması mümkün olacaqdır. DLT min il bundan əvvəlki dilimizin, tarix və mədəniyyətimizin ən dəyərli, ən başlıca mənbəyi və məxəzi kimi elmimizdə tamamilə yeni üfüqlər

¹ M.F.Köprülü. Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar. İstanbul: 1934, s. 42.

² A.N.Kononov. Махмуд Кашгарский и его «Дивану лугат ит-турк». СТ, 1972, № 1, с. 16-17.

və istiqamətlər açmağa, daha geniş, daha əhatəli və daha dərin araşdırımlar aparmağa kömək edəcəkdir»¹.

Mahmud Kaşgarinin anadan olmasının 1.000-ci il-dönümü münasibətilə Türkiyənin mədəniyyət nazirliyi, TİKA, Türk Dil Qurumu, bir sıra universitetlər müxtəlif tədbirlər keçirməyi planlaşdırmışlar. Ankarada yerləşən Avrasiya Yazarlar Birliyi isə Mahmud Kaşgarinin bugünədək tapılmamış «Kitabü cəvahir in-nəhv fi lüğat-it-türki» əsərini tapan şəxsə 1.000 cümhuriyyət altını ödül veriləcəyini bəyan etmişdir.

Hörmətli ustadım, hər işdə daim mənə mənəvi dəstək olan, öz köməyini və dəyərli məsləhətlərini əsirgəməyən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü, əməkdar elm xadimi, Bakı Dövlət Universiteti türkologiya kafedrasının müdürü, milli türkologiyamızın vicdanı və bayraqdarı, filologiya elmləri doktoru, professor Tofiq Hacıyevin tövsiyəsi və israrı ilə Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə töhfə olaraq «Divanü lüğat-it-türk»dən bəhs edən ən mühüm kitab, monoqrafiya və elmi məqalələrin bibliografik göstəricisini hazırlamağı öz öhdəmə götürdüm. Tofiq müəllim belə bir vəsaitə ciddi ehtiyac duyulduğunu və bunun türkologiya elmi, türk dili və mədəniyyəti qarşısında mühüm xidmət olacağını təlqin etdiyi üçün mən bu ağır, üzücü işə girişdim, Mahmud Kaşgari və «Divan» haqqında müxtəlif illərdə və ölkələrdə 18 dildə (Azərbaycan, türk, uyğur, özbək, qazax, türkmən, tatar, başqırd, fars, tacik, Çin, yapon, rus, ingilis, fransız, alman, italyan və macar) qələmə alınmış 1.300-ə qədər elmi ədəbiyyat topladım. Onlardan tam minini seçərək bir neçə ay əvvəl «Mahmud Kaşgarinin 1.000 illiyik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici»² adlı kitabı tərtib etdim. Bu vəsilə ilə müəllimim və dostum Tofiq Hacıyevə öz dərin minnətdarlığını izhar etmək istəyirəm. Hər bir elmi əsərimdə olduğu kimi, burada da bütün uğurlar ona, qüsurlar mənə aiddir.

¹ T.İ.Hacıyev. Redaktordan. Mahmud Kaşgari. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 7.

² Ramiz Əskər. Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.

Bu göstəricilər arasında tanınmış divansünas alımlardən M.F.Köprülü, Ə.Cəfəroğlu, M.Ş.Ulkütaşır, M.Mansuroğlu, N.Hacıeminoğlu, Ə.B.Ərcilasun, K.Brokkelmann, R.Dankoff, C.Kelli, A.N.Kononov, T.A.Borovkova, N.A.Baskakov, Ə.Nəcib, Ə.Tenişev, S.Mütəllibov, H.Həsənov, X.Niqmatov, A.Kurişjanov, Ə.Cəfər, Ə.Dəmirçizadə, F.Zeynalov, M.Şirəliyev, C.Cəfərov, V.Aslanov, T.Hacıyev, E.Əzizov, İ.Vəliyev və baş-qalarının yazdığı əsərlər xüsusilə dəyərlidir.

Təbii ki, göstəricidəki bütün əsərlər doğrudan-doğruya «Divanü lügət-it-türk»ə aid deyildir. Onların bir qismi Qaraxanilər imperiyasının tarixinə, XI əsrin ədəbi-bədii mühitinə, DLT ilə «yaşıd» olan digər əsərlərə (məsələn, «Qutadğu Bilig»ə və ya «Dədə Qorqud» dastanlarına), orta əsrlər Azərbaycan yazılı abidələrinə dair araşdırımlara, əski lügətlərə, habelə qrammatikaya aiddir. Bunlar DLT-ni daha yaxşı təhlil etmək və anlamaq üçün oxucuya lazım olan əsərlərdir.

DLT ilə bağlı bugünə qədər Türkiyədə, Rusiyada, Almaniyada, ABŞ-da, Çində, Özbəkistanda, Azərbaycanda və digər ölkələrdə aparılmış bütün tədqiqatlar, yazılmış elmi əsərlər mənim tezliklə çapdan buraxmayı nəzərdə tutduğum «Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügət-it-türk» əsəri» adlı monoqrafiyamda geniş şəkildə şərh edilmişdir.

«Divanü lügət-it-türk» mövzusunda növbəti vəsaiti, yəni DLT-nin qrammatik göstəricisini hazırlayarkən əlimdəki bütün bibliografik göstəriciləri (təxminən 1.300 əsər) nəşr etmək qərarına gəldim. İnanıram ki, bu kiçikhəcmli vəsait Mahmud Kaşgari və onun ölməz «Divanü lügət-it-türk» əsəri haqqında bundan sonra Azərbaycanda və qardaş türk dövlətlərində, habelə başqa ölkələrdə aparılacaq elmi-tədqiqat işləri üçün mühüm qaynaq olacaq və əsərin elmi-mədəni mühitdə populyarlaşmasına və divansünaslığın inkişafına yardım edəcək.

Yeri gəlmışkən, onu da deyim ki, bu göstəricilərə Azərbaycan alımlarının daha çox ehtiyacı var. Çünkü divansünaslıq sahəsində ölkəmizdə ciddi uğurlar qazanıldığını söyləmək mümkün deyil. Bunun başlıca səbəblərindən biri DLT-nin milli filologiyamızın dövriyyəsinə gec daxil edilməsidir. Yalnız

onu demək kifayətdir ki, «Divan»ın Azərbaycan dilində nəşri işi bizdə Türkiyədəkindən təqribən 60 il, özbəklərdən 40 il, uyğurlardan 20 il, qazaxlardan 10 il sonra yerinə yetirilmişdir. Halbuki «Divan»ın Azərbaycan dilində nəşr olunmamış ilk tərcüməsi ötən əsrin 30-cu illərində başa çatdırılmışdır. Həmin dövrdə DLT haqqında bəzi tədqiqatlar da aparılmışdır.

Hələ 1924-cü ildə tanınmış ədəbiyyatşunas Hənəfi Zeynallı «Divan» və Mahmud Kaşgari haqqında öz mülahizələrini bildirmişdir¹. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən I Ümumittifaq türkoloji qurultayda Bəkir Çobanzadə (1893-1937) DLT-nin materialları əsasında türk ləhcələrinin yaxın qohumluğu haqqında məruzə² ilə çıxış etmişdir. O, Fərhad Ağayevlə birlikdə yazdığı türk qrammatikasından bəhs edən kitabında³ da yeri gəldikcə «Divan»dan söz açmışdır.

Həmin illərdə ADU-nun şərq fakültəsində çalışan Fələstin (bəzi mənbələrə görə Suriya) mənşəli xristian ərəb olan tanınmış alim Əl-Cuzi Bəndəli Səliba (elm aləmindəki xristian adı: Panteleymon Kristoviç Juze, 1871-1942) DLT haqqında bir neçə sanballı məqalə yazaraq əsəri ciddi şəkildə tədqiq etmişdir⁴. Buraya S.X. Xocayevin bir məqaləsini⁵ də əlavə etmək lazımdır. Məşhur ədəbiyyatşunas Əmin Abid də DLT barədə dəyərli fikirlər söyləmişdir⁶. Bunlardan başqa, mətbuatda çıxan bəzi yazılar DLT-nin geniş oxucu kütləsinə tanıtılması baxımından mühüm rol oynamışdır.

1937-ci ildə X.S.Xocayevin ÇK tərəfindən fiziki məhvindən sonra uzun illər Azərbaycanda «Divan» mövzusuna bir növ tabu qoyulmuş, heç bir tədqiqat işi aparılmamışdır. Yalnız

¹ H.Zeynalli. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yaziçı, 1983, s. 127.

² B.Çobanzadə. O bлизком родстве тюркских наречий. I Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля–5 марта 1926 г. Bakı: 1926, c. 96-102.

³ B.Çobanzadə, F. Ağazadə. Türk qrameri. Bakı: 1929, 201 s.

⁴ P.K.Juze. Kitabi-divanü lügät-it-türk. Dədə Qorqud. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 96-105; yenə onun: Thesaurus Linguarum Turkocum. Известия восточного факультета Азербайджанского гос. университета. Востоковедение, I, 1926, с. 74-94; II, 1927, с. 27-35.

⁵ X.C.Xodjaev. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского. Труды Азербайджанского филиала АН СССР, серия лингвистическая, Bakı: 1936, № 31, с.105-112.

⁶ Ə.Abid. Heca vəzninin tarixi. «Maarif işçisi» jurnalı, 1927, № 3, s. 50-55.

1947-ci ildə azərbaycanlı türkoloqlardan Y.Z.Şirvaninin Özbekistanda uyğur dilində bir məqaləsi¹ dərc edilmişdir

Bu vəziyyət 1958-ci ilə qədər davam etmişdir. Həmin il görkəmli alim Ə.Cəfər şərqşünasların Daşkənddə keçirilən I elmi konfransında Mahmud Kaşgarinin linqvistika tarixində ilk dəfə tətbiq etdiyi müqayisəli-tarixi metod haqqında məruzə oxumuşdur².

Bundan 6 il sonra Ə.Dəmirçizadənin yaxın mövzuda bir məqaləsi dərc edilmişdir³. Burada DLT müəllifinin dünya dilçiliyi tarixindəki müstəsna mövqeyi elmi dəlillərlə göstərilmiş, türk dillərinin öyrənilməsində onun rolu və xidməti vurgulanmışdır. Ümumiyyətlə, Ə.Dəmirçizadə Azərbaycan ədəbi dili tarixindən, Dədə Qorqud dastanlarının dilindən bəhs edən kitablarında tez-tez DLT-yə müraciət etmiş, müvafiq paralel və müqayisələr aparmışdır⁴.

Ötən əsrin 60-cı illərində Q.Bayramovun⁵ və Q.Quliyevin⁶ məqalələri çap olunmuşdur.

Əsərin 900 illik yubileyi ərəfəsində ölkəmizdə divanşünaslıq sahəsində bir canlanma yaranmış, DLT ilə bağlı bir sıra yazılar qələmə alınmışdır. Bunlardan M.Şirəliyevin Mahmud Kaşgarinin dialektoloji görüşlərini təhlil edən məqaləsi⁷ xüsusi qeyd olunmalıdır. Alim burada «Divan» müəllifini dünyada ilk dialektoloq kimi xarakterizə etmiş, onun izlədiyi elmi metodу gözdən keçirmişdir. V.Aslanov bir əsərində⁸ «Divan» ilə Azərbaycan dili arasında müqayisələr aparmış, C.İ.Cəfərov DLT-də alınma sözlər, kənçək və arğu dilləri haqqında məqa-

¹ Y.Z.Şirvani. M.Koşgariy va uninq «Devonu luğotit turk» asarı. «Şark xakikati», Toşkent: 1947, № 3.

² A.Джафар. Из истории применения сравнительно-исторического метода к изучению тюркских языков. Материалы I научной конференции востоковедов. Ташкент: 1958, с. 856-862.

³ А.М.Демирчизаде. Сравнительный метод лингвиста XI века М.Кашгарского. Изв.АН Азерб.ССР. Серия общественных наук. 1964, № 4, с. 45-55.

⁴ Ə.M.Dəmirçizadə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. I hissə. Bakı: Maarif, 1979, 268 s., yenə onun: «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarının dili. Bakı: Elm, 1999, 140 s.

⁵ Q.A.Bayramov. M.Kaşgarinin «Divani-lüğət it-türk» əsərində türk dilləri-nin frazeoloji vahidləri. ADU-nun Elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, Bakı: 1966, № 5, s. 18-26.

⁶ Г.Кулиев. О форме витительного падежа сöзин, тewesin в тексте «Divanü lugat-it-türk» М.Кашгари. СТ, 1970, № 4, 67-70.

⁷ М.Ш.Ширалиев. Mahmud Kaşgarский как диалектолог. СТ, № 1, 1972, с. 24-30.

⁸ В.И.Асланов. «Дивану лугат ит-турк» М.Кашгари и азербайджанский язык. СТ, 1972, № 1, с. 61-74.

lələr¹ qələmə almış, E.Əzizov isə dilimizdə qədim dialektlərin izlərini DLT-yə istinadən araşdırmışdır².

Digər yazıldan S.X.Xocayev haqqında Ə.Tahirzadənin bir məqaləsini³, həmin mövzuda Ə.Şamilin üç məqaləsini⁴ qeyd etmək lazımdır.

Tanınmış türkoloqlardan mərhum F.Zeynalov «Divan»la ardıcıl məşgül olmuşdur. O, DLT-yə həsr olunmuş məqaləsində və kitabında⁵ Mahmud Kaşgari və «Divan» haqqında dolğun məlumat vermiş, orta və yeni türk dövründən bəhs edən əsərlərində⁶ isə tez-tez DLT-yə müraciət etmişdir.

Bundan sonra bəzi dərslik və elmi-populyar nəşrlərdə DLT barədə az-çox bilgi verilməyə başlanılmışdır. Məsələn, P. Xəlilov ali məktəblərin filologiya fakültələri üçün nəzərdə tutulan dərsliklərində⁷, Ə.Səfərli və X.Yusifovun⁸, K.Vəliyevin⁹ kitablarında, Anarın «Min beş yüz ilin oğuz şe’ri» adlı anto-

¹ C.İ.Cəfərov. Qədim gəncək dili. Türk dillərinin tarixi və dialektologiyası problemləri. Bakı: 1986, s. 13-18; yenə onun: M.Kaşqarinin «Divani-lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər. Türk dillərinin leksik-morfoloji quruluşu. Bakı: 1981, s. 55-70; yenə onun: M.Kaşqarinin «Divani lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər. Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər. Bakı: 1985, s. 32-38; yenə onun: Qədim argu dili. Dilçilik coğrafiyası, tarixi dialektologiya və türk dillərinin tarixi problemləri. Elmi əsərlərin tematik məcməsi. Bakı: 1982, s. 79-84.

² E.Əzizov. Azərbaycan dilində qədim dialektlərin izləri (M.Kaşgari «Divan»ının materialları əsasında). Bakı Universitetinin xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. 1996, № 1, s. 5-14; yenə onun: Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 352 s.; yenə onun: M.Kaşgari lüğəti və XI əsrin türk dialektləri. Söz xəzinəsi. Bakı: Maarif, 1995, s. 88-93; yenə onun: M.Kaşgari lüğətindəki iki şerin mənbəyi. «Türkologiya», 2003, № 1-2, s. 17-19; yenə onun: XI əsrin türk dialektləri. «Xəzər» jurnalı, 1993, № 3, s. 87-90.

³ A.Tağırov. Xəlid Said Xodjaev. CT, 1988, № 3, c. 96-97.

⁴ A.Şamil. Halit Said: Ömrünü Ortak Türk Kültürüne Adayan Adam. Yom (Türk dünyası mədəniyyət dergisi-rüblük). 2007, sayı 6, s. 60-74; yenə onun: Halit Said'in UmumTürk Dilinin ve Kültürüün Korunmasında Rolü. Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. 10-15 Eylül 2007, Ankara: Bildiri Özeti, s. 3-4; yenə onun: Xalid Səid. Filologiya araşdırmları toplusu, 2003, sayı 19, s. 36-52.

⁵ F.R.Zeynalov. M.Kaşgari və onun «Divanı lüğət-it-türk» əsəri. ADU-nun Elmi Xəbərləri, Bakı: 1971, № 5, 18-26; yenə onun: Qədim türk yazılı abidələri. Bakı: ADU nəşri, 1980, 96 s.

⁶ F.R.Zeynalov. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I. Bakı: 1974, 142 s.; yenə onun: Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II. Bakı: 1975, 131 s.; yenə onun: Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I. Bakı: 2008, 354 s.; yenə onun: Türkologiyanın əsasları. Bakı: 1981, 348 s.

⁷ P.Xəlilov. SSRİ xalqları ədəbiyyatı. II. Bakı: Maarif, 1977, s. 10-12; s. 81-82; yenə onun: Türk xalqlarının və şərqi slavyanların ədəbiyyatı. I. Bakı: Maarif, 1994, s. 92-95.

⁸ Ə.Səfərli, X.Yusifov. Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1982, s. 24.

⁹ K.Vəliyev. M.Kaşgarlı. Sözün sehri. Bakı: Yazıçı, 1986, s. 181-189.

logiyasında¹, N.Cəfərovun «Türk xalqları ədəbiyyatı» müntəxəbatında² M.Kaşgarinin «Divan»ından söz açılmışdır.

X.Koroğlu da öz əsərlərində³ «Divan»dan bəhs etmiş, Alp Ər Tonqa (Əfrasiyab) obrazının türklərdəki və farslardakı bədii təcəssümündən, tarixi-dastanı mahiyyətindən söz açmış, bir sıra maraqlı fikirlər irəli sürmüştür.

Göründüyü kimi, ötən əsrin 80-ci illərinin ortalarına qədər ölkəmizdə «Divan» barədə heç bir monoqrafiya və dissertasiya yazılmamışdır. Bu sahədə ilk addım kimi A.Rəhimovun namızədlik dissertasiyası⁴ təqdirəlayıqdır.

«Divan»ın öyrənilməsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun əməkdaşlarının rolü ayrıca vurğulanmalıdır. Onlar DLT-nin dilçilik sahəsindəki dəyəri, türkologiyadakı əhəmiyyəti barədə müxtəlif səpkili elmi əsərlər yazmışlar. Bu mənada A.Əlizadənin birbaşa DLT-yə həsr olunmuş məqalələri⁵ öz elmi siqlətinə görə xüsusi silə seçilir. R.Eyvazovanın görkəmli Azərbaycan şairi Kişvərinin «Divan»ı ilə M.Kaşgarinin və Ə.Nəvainin yaradıcılığı arasında apardığı paralellər və əsər haqqında tədqiqatı⁶ diqqəti daha çox cəlb edir.

2001-ci ildə Azərbaycanda DLT haqqında iki monoqrafiya işıq üzü görmüşdür. Bunlardan biri Ə.Cahangirin qələmi-

¹ Qaşqarlı Mahmud. Min beş yüz ilin oğuz şe'ri (antolojiya). Tərtibçi, ön və son sözlərin müəllifi Anar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999, s. 41-44.

² N.Cəfərov. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı: Şəşoglu, 2006, I cild, s. 36-146.

³ X.G.Korogly. Alp Ər Tonqa и Афрасияб по Ю.Баласагуни, М.Кашгари и другим авторам. СТ, 1970, № 4, с.108-115; его же: Взаимосвязь эпоса народов Средней Азии, Ирана и Азербайджана. М.: 1983, 336 с.; yenə onun: Oğuz qəhrəmanlıq epousu. Bakı: Yurd, 1999, 243 s.

⁴ A.Ragimov. «Divanu lugat-it-türk» M.Kashgari и лексика азербайджанского языка. АКД, Bakı: 1985, 26 s.

⁵ A.Əlizadə. Birinci Türkoloji Qurultay və Mahmud Kaşgarının «Divani lüğəti-türk» əsəri. «Türkologiya», 2006, № 2, s. 97-103; yenə onun: Mahmud Kaşgari və onun «Divani lüğəti-türk» əsəri. AMEA-nın Xəberləri, 2004, № 3-4, s. 53-64; yenə onun: Mahmud Kaşgarinin «Divani lüğəti-türk» əsəri və elmi üslub. Fiologiya məsələləri: nəzəriyyə və metodika. III buraxılış, Bakı: 1995; yenə onun: Prof. Ə.Dəmirçizadə və «Divani lüğəti-türk» əsəri. Pedaqoji Universitetin Xəberləri. Bakı: 2001; yenə onun: Divani lugati-türk work after Mahmud Kashgari. «Azerbaycan i azerbaycanlı». Bakı: 2003, № 3-4.

⁶ R.Eyvazova. Kişvəri «Divan»ının dili (morpholoji xüsusiyyətlər). Bakı: Elm, 2005, 370 s.; yenə onun: Mahmud Kaşgarinin «Divanu lugat-it-türk» əsərindəki bir neçə etnonim və toponimlərin arealları. Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. III respublika elmi-nəzəri konfransı materialları. Bakı: Örnək, 1992, s. 70-73; yenə onun: Orta əsr ədəbi dil əlaqələrinin Kişvəri əsərlərində təzahürü. Bakı: Elm, 1999, 293 s.; yenə onun: Язык «Диван»а Кишвери (морфологические особенности). АКД, Баку: 1977, 32 s.

nin məhsuludur¹. Əsər türkologiyada çox az öyrənilmiş bir sahəyə-linqvistik poetikaya həsr edilmişdir. Bu mənada tədqiqatın müstəsna əhəmiyyəti və şəksiz uğuru vurgulanmalıdır. Müəllif burada DLT-dəki bədii mətnləri ətraflı təhlil etmişdir.

A.Xəlilin «Mahmud Kaşqarının «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər»² adlı monoqrafiyası da maraq doğurur. Daha sonra həmin mövzuda namizədlik dissertasiyası yazan və həmkarı Ə.Cahangirdən fərqli olaraq öz tədqiqatlarında yalnız atalar sözlərini təhlil edən alim DLT-dəki paremioloji vahidlər barədə xeyli məqalə də³ qələmə almış, 2006-cı ildə «Əski türk savlarının semiotikası»⁴ kitabını nəşr etdirmişdir. Bu əsər də öz yüksək elmi səviyyəsi ilə seçilir.

Artıq M.Kaşgari və «Divan» orta məktəblərin yuxarı siniflərinin dərs programına⁵ daxil edilmişdir, universitetlərin filologiya fakültələrində xüsusi kurs kimi tədris olunur.

Sevindiricidir haldır ki, gənc tədqiqatçılar da DLT-yə maraq göstərirlər. Bu sahədə C.Kazimovun⁶ və Ş.Həsənlinin⁷ qələmindən çıxmış yazıları qeyd etmək olar.

Azərbaycanda DLT ilə əlaqədar çap olunan bəzi məqalələr bu sətirlərin müəllifinə məxsusdur. Onun «Divan»ın Azə-

¹ Ə.Cahangir. Qədim türk ədəbiyyatının linqvistik poetikası (M.Kaşqarının «Divanü lügət-it-türk» əsərindəki bədii nümunələr əsasında). Bakı: Elm, 2001, 168 s.

² A.Xəlil. M.Kaşgarinin «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər. Bakı: 2001, 182 s. .

³ A.Xəlil. M.Kaşqarının «Kitabi divani lügət-it türk» əsərində paremioloji vahidlərin struktur-semantik təhlili. NDA, Bakı: 2005, 30 s.; yenə onun: «Divanı lügət-it türk»ün paremioloji fondu və tərkib elementləri. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 16, s. 89-93; yenə onun: DLT-də paremioloji mətnlərin tədqiqinə dair. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 13, s. 159-189; yenə onun: DLT-də paremioloji vahidlərin semiotik strukturuna dair. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 14, s. 165-177; yenə onun: M.Kaşqarının elmi fəaliyyətində folklorşunaslığın yeri. «Dədə Qorqud» toplusu, Bakı: 2002, № 4, s. 44-57; yenə onun: M.Kaşqarının folklorşunaslıq fəaliyyəti. AŞXƏT, Bakı: 2002, № 11, s. 91-100.

⁴ A.Xəlil. Əski türk savlarının semiotikası. Bakı: Səda, 2006, 164 s.

⁵ Mahmud Qaşqarlı. Azərbaycan dili. X sinif. Bakı: 2005, s. 24.

⁶ Cahid Kazimov. Mahmud Kaşqarının «Divan»ında hidronimlər. Tədqiqlər. Bakı: 2007, s. 108-113; yenə onun: Mahmud Kaşqarının «Divan»ında oğuz boyları. Elmi axtarışlar. XXVII. Bakı: Səda, 2006, s. 134-139; Mahmud Kaşqarının «Divan»ında onomastik terminlər. Terminolojiya məsəllələri. Bakı: 2007, s. 159-164; yenə onun: Mahmud Kaşqarının «Divan»ində toponiimlərin Azərbaycan ərazisindəki izləri. Onomastika. Elmi-onomastik jurnal. Bakı: 2008, № 1-2, s. 154-161; Mahmud Kaşqarının «Divanü lügət-it-türk» əsərində Manqışlak, Mankənd və Manqız toponiimləri. Tağıyev oxuları. Beynəlxalq elmi konfrans, Bakı: 1-2 iyun 2006-ci il, s. 142-145.

⁷ Şəbnəm Həsənli. M.Kaşgarinin «Divanü lügət-it-türk» abidəsində işlənən terminlər. Terminolojiya məsəllələri, Bakı: 2006, s. 68-74; yenə onun: Türk dünyasının ilk ensiklopediyası. Tədqiqlər, 2006, № 1, s.6-12.

baycan dilinə tərcüməsinə yazdığı ön və son sözlər, şərh, qeyd və izahlar, qələmə aldığı məqalələr, magistr pilləsi üçün tərtib etdiyi programlar, mətbuat səhifələrində çıxışları əsərin elmi dairələrdə və geniş oxucu kütləsi arasında populyarlaşdırılması məqsədi güdür.

«Divan»ın ana dilimizə tərcüməsinin çapdan çıxmazı elmi və ictimai dairələrdə böyük sevincə qarşılanmış, bir sıra elm və mədəniyyət xadimləri bu münasibətlə mətbuatda və media orqanlarında çıxış etmişlər. Onlar türklüyün və türkologianın şah əsərinin Azərbaycan dilinə çevrilməsini milli mədəniyyətimizin bayramı kimi qiymətləndirmişlər¹.

DLT-nin azərbaycanca nəşrinin Azərbaycan Yazarılar Birliyinin Natəvan adına klubunda, AMEA Folklor İnstytutunda, Bakı Slavyan Universitetində, Ankarada Avrasiya Yazarlar Birliyində, Türk Dil Kurumunda təqdimat mərasimlərinin keçirilməsi, Bakının bütün telekanallarında, 2007-ci ilin aprelində TRT-İnt kanalında xüsusi verilişlər verilməsi, AzTV-də ikihissəli «Mahmud Kaşgari» filminin çəkilməsi də qeyd olunmalıdır.

Hazırda Azərbaycanın ali məktəblərində və elmi qurumlarında birbaşa DLT ilə bağlı bir neçə namizədlik və doktorluq dissertasiyası, diplom və buraxılış işləri yazılır, müxtəlif tədqiqatlar aparılır. Lakin görüləcək əsas işlər hələ öndədir.

Burada verilən bibliografik göstəricilər dillərə görə təsnif edilmiş və əlifba sırası ilə düzəlmüşdür.

Bu göstəricilərin nəşri üçün Elmi Şuranın qərarını çıxaran AMEA Folklor İnstytutuna, institutun direktoru, kitaba müsbət rəy verən professor Hüseyin İsmayılova, digər rəyçilərə –professorlar Əzizxan Tanrıverdiyə, Məmmədəli Qıpçağa və Məhərrəm Məmmədliyə də təşəkkürü özümə borc bilirəm.

Ayrıca, bu bibliografik göstəricinin nəşri ilə bağlı mətbəə xərclərini öz üzərinə götürən Avrasiya Yazarlar Birliyinə, Bir-

¹ Anar. Mədəniyyətimizin böyük bayramı. «Ədəbiyyat» qəzeti, 17.11.2006; yenə onun: Ramiz Əskərə aqıq məktub. «525-ci qəzet», 17.11.2006; İ.Abbasov. Türklüyün şah əsəri Azərbaycan dilində. «Xalq qəzeti», 24.11.2006; A.Nabiyev. Türkün qızıl kitabı. «Azərbaycan» qəzeti, 24.06.2007; Z.Ziya. S. Dəmirşəlin hadiyəsi. «Ekspress», 9.11.2006; P.Quliyeva. «Divanı lugat-it-türk» Azərbaycan dilində. Bülleten. Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rüblük nəşri. Bakı: AzAtaM, 2007, № 4 (20), s. 27-30.

liyin dəyərli başkanı, tez-tez mənə telefon açaraq işin gedişi ilə maraqlanan əziz dostum Dr. Yaqub Dəliöməroğluna sonsuz minnətdarlığını çatdırmaq istəyirəm. Onun bu xidməti heç zaman unudulmayacaq və daim şükranla anılacaq.

Mənə müxtəlif ölkələrdə aparılan tədqiqatlar, yerli kitabxanalardakı əsərlər barədə məlumatlar göndərən, məni yeni çıxan elmi ədəbiyyatla fasiləsiz təchiz edən əziz dostlarım Doç. Dr. Xəlil Bala (İstanbul Universiteti), Doç. Dr. Ərkin Əmətə (Ankara Universiteti), Seyfəddin Altaylıya (TRT), ABŞ-da təhsil alan kiçik qardaşım Əli Əskərə (Con Meyson Universiteti, Vaşinqton), AzərTAC-in Orta Asiya üzrə xüsusi müxbiri Qulu Kəngərliyə və digər dostlara ürəkdən təşəkkür edirəm.

Bu nəcib işdə məni dəstəkləyən hər kəs mənəvi baxımdan eynən mənim qədər bu göstəricilərin həmmüəllifidir.

**Ramiz ƏSKƏR.
Bakı, 15 iyul 2008-ci il.**

BİBLİOQRAFİK GÖSTƏRİCİLƏR

Azərbaycan dilində:

1. Abbasov İ. Türklüün şah əsəri Azərbaycan dilində // *Xalq qəzeti*, 24 noyabr 2006.
2. Abdullayev Ə.Z. Köməkçi nitq hissələri. Bakı: ADU nəşriyyatı, 1958, 49 s.
3. Abid Ə. Heca vəzninin tarixi // *Maarif işçisi*, 1927, № 3, s. 50-55.
4. Adilov M.İ. Azərbaycan dilində təqlidi sözlər. Bakı: ADU nəşri, 1979, 96 s.
5. Anar. Mədəniyyətimizin böyük bayramı//*Ədəbiyyat qəzeti*, 17 noyabr 2006.
6. Anar. Ramiz Əskərə açıq məktub // *525-ci qəzet*, 17 noyabr 2006.
7. Axundov A.A. Müasir Azərbaycan dilinin fonetikası. Bakı: *Maarif*, 1984, 390 s.
8. Axundov A.A. Müasir Azərbaycan dilinin tarixi fonetikası. Bakı: ADU nəşri, 1973, 112 s.
9. Axundov A.A. Ümumi dilçilik. Dilçiliyin tarixi, nəzəriyyəsi və metodları. Bakı, *Maarif*, 1979, 254 s.
10. Azərbaycan dilinin dialektoloji atlası. Bakı: Elm, 1990, 284 s.
11. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti. Bakı: 1964, 466 s.
12. Azərbaycan dilinin Muğan qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1955, 261 s
13. Azərbaycan dilinin Naxçıvan qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1962, 362 s.
14. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1967, 352 s.

15. Azərbaycan dilinin qrammatikası. Bakı: EA nəşriyyatı, 1960, 324 s.
16. Balasaquni Yusif Xass Hacib // ASE, c. 1, Bakı: 1976, s. 582.
17. Balasaqunlu Yusif. Qutadqu Bilik. Xoşbəxtliyə aparan elm. Tərcümə edənlər: K.Vəliyev, Ramiz Əskər. Bakı: Azərnəşr, 1994, 492 s. (sətri tərcümə).
18. Balasaqunlu Yusif. Qutadqu Bilik. Tərcümə edən: Xəlil Rza Ulutürk. Bakı: Gənclik, 1998, 336 s. (poetik tərcümə).
19. Bayramov Q.A. Mahmud Kaşgarinin «Divani-lügət it-türk» əsərində türk dillərinin frazeoloji vahidləri // ADU-nun Elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, Bakı: 1966, № 5, s. 18-26.
20. Behbudov Seyfi. «Kitabi-Dədə Qorqud»da isim hallarının müvaziliyi // Kitabi-Dədə Qorqud». Bakı: Elm, 1999, s. 240-241.
21. Bəydili C. Türk mifoloji sözlüyü. Bakı, Elm, 2003, 418 s.
22. Budaqova Z.İ., Hacıyev T.İ. Azərbaycan dili. Bakı: Elm, 1992, 200 s.
23. Cahangir Əsəd. Qədim türk ədəbiyatının linqvistik poetikası (M. Kaşgarlinin «Divanü lügət-it-türk» əsərindəki bədii nümunələr əsasında). Bakı: Elm, 2001, 168 s.
24. Cavadova M. Şah İsmayıllı Xətainin leksikası. Bakı: Elm, 1977, 216 s.
25. Cəfərov C.İ. Qədim arğu dili//Dilçilik coğrafiyası, tarixi dialektologiya və türk dillərinin tarixi problemləri. Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi. Bakı: ADU nəşri, 1982, s. 79-84.
26. Cəfərov C.İ. Qədim gəncək dili//Türk dillərinin tarixi və dialektologiyası problemləri. Bakı: ADU nəşri, 1986, s.13-18.
27. Cəfərov C.İ. M.Kaşgarinin «Divani lügət it-türk» əsərində alınma sözlər (fars və ərəb sözləri) // Türk dillərinin leksik-morfoloji quruluşu. Bakı: ADU nəşri, 1981, s. 55-70.
28. Cəfərov C.İ. M.Kaşgarinin «Divani lügət it-türk» əsərində alınma sözlər (hind və Çin sözləri) // Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər. Bakı: ADU nəşri, 1985, s. 32-38.

29. Cəfərov N. Azərbaycanşünaslığa giriş. Bakı: AzAtaM, 2002, 602 s.
30. Cəfərov N. Cənubi Azərbaycanda ədəbi dil: normalar, üslublar. Bakı: Elm, 1990, 126 s.
31. Cəfərov N. Eposdan kitaba. Bakı: Maarif, 1999, 205 s.
32. Cəfərov N. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı: Çəşioğlu, 2006, I cild, s. 36-146.
33. Cəfərov S. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1982, 216 s.
34. Cəlilov F.A. Azərbaycan dilinin morfonologiyası. Bakı: Maarif, 1988, 287 s.
35. Cəlilov F.A. Türk dillərində sıfət dərəcələrinin morfonologiyası // Türk dillərinin quruluşu və tarixi. Bakı: ADU nəşri, 1983, s. 116-123.
36. Çobanzadə Bəkir. Türk-tatar lisaniyyatına mədxəl. Ərəb qrafikali əlisbadan latin qrafikasına çevirən və yeni kitabın tərtibçisi Nuridə Novruzova. Bakı: Azpoliqraf, 2006, 180 s.
37. Çobanzadə B., Ağazadə F. Türk qrameri. Bakı: 1929, 201 s.
38. Dəmirçizadə Ə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. I hissə. Bakı: Maarif, 1979, 268 s.
39. Dəmirçizadə Ə. Azəri ədəbi dili tarixi. Bakı: 1967, 85 s.
40. Dəmirçizadə Ə.M. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarının dili. Bakı: Elm, 1999, 140 s.
41. Dəmirçizadə Ə.M. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1984, 308 s
42. Dəmirçizadə Ə.M. Müasir Azərbaycan dilinin fonetikası. Bakı: ADPI-nin nəşri, 1960, 147 s.
43. Dəmirçizadə Ə.M. XI əsr dilçisi Mahmud Kaşgarinin müqayisəli metodu. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi əsərləri. XI seriya, Bakı: 1966, № 1, s. 77-102.
44. Eyvazova R. Kişvəri «Divan»ının dili (morpholoji xüsusiyətlər). Bakı: Elm, 2005, 370 s.
45. Eyvazova R. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsərindəki bir neçə etnonim və toponimlərin arealları//Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. III respublika elmi-nəzəri konfransı materialları. Bakı: Örnək, 1992, s. 70-73.

46. Eyvazova R. Orta əsr ədəbi dil əlaqələrinin Kişvəri əsərlərində təzahürü. Bakı: Elm, 1999, 293 s.
47. Əbu Həyyan əl-Əndəlusi. Kitab əl-idrak li-lisan əl-ətrak (Türk dillərini dərketmə kitabı). Ərəbcədən tərcümə edən Z.M.Bünyadov. Bakı: Azərnəşr, 1992, 115 s.
48. Əl-Cahiz əbu Osman bin Bəhr. Türklərin fəzilətləri. Tərcümə edən və qeydlərin müəllifi Məmmədhəsən Qəmbərli. Bakı: 2001, 80 s.
49. Əliyev Y. Qədim türk (runik) yazılı abidələrinin dili dialektfövqü (ədəbi) hadisə kimi. NDA, Bakı: 1999, 28 s.
50. Əliyev Y. Qədim türk (runik) yazılı abidələrinin dili. Bakı: Nurlan, 2004, 182 s.
51. Əlizadə A. Birinci Türkoloji Qurultay və Mahmud Kaşgarlıının «Divanü lügat-it-türk» əsəri // *Türkologiya*, 2006, № 2, s. 97-103.
52. Əlizadə A. Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügat-it-türk» əsəri // AMEA-nın Xəbərləri, 2004, № 3-4, s. 93-104.
53. Əlizadə A. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsəri və elmi üslub // *Filologiya məsələləri: nəzəriyyə və metodika*, III buraxılış, Bakı: 1995.
54. Əlizadə A. Prof. Ə.Dəmirçizadə və «Divanü lügat-it-türk» əsəri // Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Bakı: 2001, s. 53-54.
55. Əlizadə A.C. Azərbaycan dilinin yazılı abidələrində ismin yönlük halının morfoloji xüsusiyyətləri haqqında // Azərbaycan EA-nın Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası. 1986, № 1, s. 113-116.
56. Əlizadə S. «Şühədanamə»də adlar (isim, sıfət, say, əvəzlik). ND, Bakı: 1965, 280 s.
57. Əlizadə Z.Ə. Müasir Azərbaycan dilində modal sözlər. Bakı: 1965, 148 s.
58. Əsgər Əfzələddin, Qırçıq Məmmədəli. Türk savaş sənəti. Bakı: Yaziçi, 1996, 176 s.
59. Əskər Ramiz. «Divan» nə zaman və harada yazılmışdır // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 28-30.

60. Əskər Ramiz. DLT-də əvəzlik // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 7, s. 112-121.
61. Əskər Ramiz. DLT-də felin şəkilləri // Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Xəbərləri. 2008, № 1, s. 59-65.
62. Əskər Ramiz. DLT-də ismin hal kateqoriyası // *Dil və ədəbiyyat*. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı: 2008, № 1 (61), s. 73-76.
63. Əskər Ramiz. DLT-də ismin kəmiyyət kateqoriyası // *Tədqiqlər*. 2007, № 4, s. 175-179.
64. Əskər Ramiz. DLT-də ismin mənsubiyyət və xəbərlik kateqoriyaları // *Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri*. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. I buraxılış. Bakı: 2008, s. 28-31.
65. Əskər Ramiz. DLT-də köməkçi nitq hissələri // Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Xəbərləri. 2008, № 2, s. 71-77.
66. Əskər Ramiz. DLT-də say // *Filologiya məsələləri*. 2008, № 1, s. 229-237.
67. Əskər Ramiz. DLT-də sıfət // *Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri*. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. II buraxılış. Bakı: 2008, s. 17-22.
68. Əskər Ramiz. DLT-də zaman kateqoriyası // *Türkologiya*, 2007, № 3-4, s. 58-65.
69. Əskər Ramiz. DLT-də zərf // *Dil və ədəbiyyat*. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı: 2008, № 2 (62), s. 65-66.
70. Əskər Ramiz. «Divan»ın tapılması // Mahmud Kaşgari. Divanü lü-ğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 43-46.
71. Əskər Ramiz. «Divan»ın quruluşu // Mahmud Kaşgari. Divanü lü-ğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 30-31.
72. Əskər Ramiz. «Divan»ın tərcümələri // Mahmud Kaşgari. Divanü lügət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 34-43.
73. Əskər Ramiz. «Divan»ın yazılıdığı dövr və mühit//Mahmud Kaşgari. Divanü lügət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 11-19.
74. Əskər Ramiz. «Divanü lügət-it-türk» əsərində əvəzliyin istifadə olunması. Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual

- problemləri. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. III buraxılış. Bakı: 2008, s. 55-61.
75. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»də heca qəlibləri. *Onomastika*. Elmi-onomastik jurnal, Bakı: 2008, № 3, s. 143-146.
 76. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»lə bağlı bəzi bilgilər // *Elmi axtarışlar* (folklorşünaslıq: filologiya, fəlsəfə, tarix, incəsənət və nəzəriyyə aspektləri). Bakı: Səda, 2007, XXXV, s. 9-15.
 77. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ü zikr edən mənbələr // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 8, s. 161-165.
 78. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün dəyəri // *Filologiya məsələləri*. 2008, № 2, s. 75-83.
 79. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün dilinin bəzi özəllikləri. Qısa qrammatik oçerk // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 344-396.
 80. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün quruluşu. AŞXƏT, XXIV. Bakı: 2007, s. 24-32.
 81. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün tapılması tarixçəsi // *Elmi axtarışlar* (folklorşünaslıq: filologiya, fəlsəfə, tarix, incəsənət və nəzəriyyə aspektləri). Bakı: 2007, XXXIII, s. 46-49.
 82. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün tədqiqi tarixi//«Ortaq türk keçmişindən ortaq türk gələcəyinə» V uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2007, s. 509-518.
 83. Əskər Ramiz. «Divanü lügat-it-türk»ün yazıldığı dövr və mühit // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 6, s. 345-354.
 84. Əskər Ramiz. Dünya dilçilik elminin korifeyi // Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici. Bakı: MBM, 2008, s. 5-11.
 85. Əskər Ramiz. Əsəri zikr edən mənbələr//Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 30-31.
 86. Əskər Ramiz. İqlimdən-iqlimə, təqvimdən - təqvimə. Bakı: İşıq, 1987, 103 s.
 87. Əskər Ramiz. Qeydlər və şərhlər // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 501-504.

88. Əskər Ramiz. Qeydlər və şərhlər // Mahmud Kaşgari. Di-vanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, s. 747-748.
89. Əskər Ramiz. Qutadğu Bilig. Bakı: Elm, 2003, 320 s.
90. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig» poemasının Orta Asiyada, Azərbaycanda və Çində tədqiqi tarixindən // *Filologiya mə-sələlərinə dair tematik toplu*. Bakı: 2002, № 3-4 (22-23), ADPU-nun nəşri, səh. 95-100.
91. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig» poemasının leksikası // *Də-də Qorqud* toplusu, Bakı: 2002, № 2 (4), ADPU-nun nəşri, s. 34-36.
92. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də adlar // Şərqşünaslığın aktual problemləri. Prof. Vasim Məmmədəliyevin yubile-yinə həsr edilmiş respublika elmi konfransının materialları. Bakı: 2002, səh. 136-139.
93. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də əvəzlik // *Tədqiqlər*. Prof. V.İ.Aslanovun 75 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfransın materialları. Bakı: Elm, 2003, s. 168-171.
94. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də əvəzlik («Kitabi-Dədə Qorqud»la müqayisədə) // H.Ə.Əliyev və Azərbaycan filo-logiyası. Bakı: BDU nəşri, 2003, s. 239-248.
95. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də ismin hal kateqoriyası // Qafqaz Universitetinin Elmi əsərləri. Bakı: 2002, № 10, s. 31-41.
96. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də ismin kəmiyyət kateqo-riyası // Bakı Universitetinin Elmi əsərləri, humanitar se-riya. Bakı: 2002, № 4, s. 28-32.
97. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də sıfət // *Tədqiqlər*. 2. AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstитutu. 2003, s. 117-124.
98. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»: türk ədəbiyyatında möv-qeyi // *Dədə Qorqud* jurnalı. Bakı: 2003, № 2, s. 40-46.
99. Əskər Ramiz. M.Kaşgari «Divan»ının tərcümələri // Bakı Universitetinin Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. Bakı: 2006, № 2, s. 126-133.
100. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügat-it-türk» əsəri // *Ədəbiyyat qəzeti*, 19 noyabr 2006.
101. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügat-it-türk» əsəri. (Azərbaycanca nəşrinə ön söz) // Mahmud

- Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 8-52.
102. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügat-it-türk» əsərinin öyrədilməsinə dair // *Azərbaycan məktəbi*, 2007, № 6, s. 37-42.
103. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsərində isimlər. *Terminologiya məsələləri*, 2008, № 1, s. 127-133.
104. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgarinin həyatı // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 20-28.
105. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgarinin həyatı // *Folklorşünashlıq məsələləri*. VI buraxılış. Bakı: Nurlan, 2007, s. 34-40.
106. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsərində fe'lin təsriflənməyən formaları//*Onomastika. Elmi-onomastik jurnal*. Bakı: 2008, № 1-2, s. 106-113.
107. Əskər Ramiz. Nəşrdə tətbiq edilən əlifba//Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, s. 43-45.
108. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.
109. Əskər Ramiz. Orta əsr türk yazılı abidələri // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s. 81-87.
110. Əskər Ramiz. Türk kültür tarixi // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s. 145-152.
111. Əskər Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» əsəri // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s.139-143.
112. Əskər Ramiz. II cildə önsöz // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 17-30.
113. Əskər Ramiz. III cildə önsöz // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, III cild, s. 7-8.
114. Əskər Ramiz. IV cildə önsöz // Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, s. 7-13.

115. Əskərov Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» poemasında adlar (Azərbaycan dili ilə müqayisədə). ND, Bakı: 2004, 180 s.
116. Əskərov Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» poemasında adlar (Azərbaycan dili ilə müqayisədə). NDA, Bakı: 2004, 28 s.
117. Əski türk yazılı abidələri müntəxəbatı. Tərtib edən: Ə. A.Quliyev. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1993, 280 s.
118. Əzizov E. Azərbaycan dilində qədim dialektlərin izləri (M.Kaşgari «Divan»ının materialları əsasında) // Bakı Universitetinin xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. 1996, № 1, s. 5-14.
119. Əzizov E. Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 352 s.
120. Əzizov E. M.Kaşgari lügəti və XI əsrin türk dialektləri // Söz xəzinəsi. Bakı: Maarif, 1995, s. 88-93.
121. Əzizov E. M.Kaşgari lügətindəki iki şerin mənbəyi // *Türkologiya*, 2003, № 1-2, s. 17-19.
122. Əzizov E. XI əsrin türk dialektləri // *Xəzər* jurnalı, 1993, № 3, s. 87-90.
123. Füzuli. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 435 s.
124. Hacıyev K. Azərbaycan dilində nida. Bakı: Nurlan, 2005, 215 s.
125. Hacıyev K. Azərbaycan dilində xüsusi nitq hissələri. Bakı: Çaşıoğlu, 1999, 164 s.
126. Hacıyev T.İ. Azərbaycan ədəbi dili tarixi, Bakı: 1976, 156 s.
127. Hacıyev T.İ. Azərbaycan dilinin yazıya qədərki izləri haqqında. Azərbaycan filologiyası məsələləri. Bakı: Elm, 1983, s. 24-35.
128. Hacıyev T.İ. Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz. Bakı: Elm, 1999, 216 s.
129. Hacıyev T.İ. -dürür, -türür şəkilçisinin mənşəyinə dair // Türk dillərinin tarixi morfolojiyasına dair araşdırırmalar. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1990, s. 63-66

130. Hacıyev T. Türkologiyanın bahadırı. Mahmud Kaşgari // *Divanü lüğət-it-türk*. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 7-16.
131. Hacıyev T. Redaktordan // Mahmud Kaşgari. *Divanü lüğət-it-türk*. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 7.
132. Hacıyev T.İ., Vəliyev K.N. Azərbaycan dili tarixi. Bakı: Maarif, 1983, 187 s.
133. Hacıyev T., Məmmədov İ. «Kitabi-Dədə Qorqud»un izahlı lüğəti // «Kitabi-Dədə Qorqud» ensiklopediyası, I c., Yeni nəşrlər evi, Bakı: 2000, s. 112-214.
134. Həsənli Ş. M.Kaşgarinin «Divanü lüğət-it-türk» abidə-sində işlənən terminlər // *Terminologiya məsələləri*, 2006, s. 68-74.
135. Həsənli Ş. Türk dünyasının ilk ensiklopediyası // *Tədqiq-lər*, 2006, № 1, s. 6-12.
136. Hüseynov A.Ə. Azərbaycan dialektologiyası. Bakı: APİ nəşri, 1979, 90 s.
137. Hüseynzadə M. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1983, 320 s.
138. Xəlil A. «Divani lüğət-it türk»də türkçülük ideyası // «Ortaq türk keçmişindən ortaq türk gələcəyinə» II uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2004, s. 11-12.
139. Xəlil A. «Divani lüğət-it türk»ün paremioloji fondu və tərkib elementləri // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 16, s. 89-93.
140. Xəlil A. DLT-də paremioloji mətnlərin tədqiqinə dair // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 13, s. 159-189.
141. Xəlil A. DLT-də paremioloji vahidlərin semiotik strukturuna dair // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 14, s. 165-177.
142. Xəlil A. Əski türk savlarının semiotikası. Bakı: Səda, 2006, 164 s.
143. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlı: şəxsiyyəti və irsi // «İnternet və intellekt» jurnalı, Bakı: 2001, № 1.
144. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlinin «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər. Bakı: Səda, 2001, 182 s.
145. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlinin elmi fəaliyyətində folklorşünaslığın yeri // *Dədə Qorqud* toplusu, Bakı: 2002, № 4, s. 44-57.

146. Xəlil A. Mahmud Kaşqarının folklorşunaslıq fəaliyyəti // *AŞXƏT*. Bakı: 2002, № 11, s. 91-100.
147. Xəlil A. Paremioloji mətnin strukturuna dair («Divani lügət-it türk»də paremioloji mətnlər üzrə) // Struktur-semiotik araşdırırmalar. Bakı: 2002, № 2, s. 73-98.
148. Xəlil A. Savların mənəvi konteksti // «Ortaq türk keçmişindən ortaq türk gələcəyinə» III uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2005, s. 53-56.
149. Xəlilov A.S. Mahmud Kaşqarının «Kitabi divani lügət-it türk» əsərində paremioloji vahidlərin struktur-semantik təhlili. NDA, Bakı: 2005, 30 s.
150. Xəlilov B. Türkologiyaya giriş. Bakı: 2006, 384 s.
151. Xəlilov P. SSRİ xalqları ədəbiyyatı. II. Bakı: Maarif, 1977, s. 10-12; s. 81-82.
152. Xəlilov P. Türk xalqlarının və şərqi slavyanların ədəbiyyatı. I. Bakı: Maarif, 1994, 342 s.
153. Xəlilov Rza. Ərəb alimi əl-Cuzi Bəndəli Səliba Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügət-it-türk» kitabı haqqında // *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 95.
154. Xəlilov R. Saylar. Bakı: Azərnəşr, 1978, 73 s.
155. Xəlilov Ş.X. «Əsrarnamə»nin dili. Bakı: Elm, 1988, 182 s.
156. Xəlilov Ş. Orta əsr Azərbaycan ədəbi dilində hal kateqoriyası və onun tarixi inkişafı // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. II buraxılış. Bakı: Elm, 1991, s. 215-229.
157. Xətai Şah İsmayıllı. Əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1975, I cild, 412 s.
158. İsləmov M.İ. Türk dillərində əvəzlik. Bakı: Elm, 1986, 204 s.
159. İsrafil Hüseyn. Alp Ər Tonqa (Astiaq, Əfrasiyab...) tərixdə və bədii ədəbiyyatda. Bakı: Nurlan, 2007, 256 s.
160. Juze P.K. Kitabi-divanü lügət-it-türk // *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 96-105.
161. Juze P.K. Kitabi-divanü lügət-it-türk // *Maarif və mədəniyyət*. Bakı: 1925, № III.
162. Kamal Rüstəm. «Kitabi-Dədə Qorqud»: arxaik ritual semantikası. Bakı: Elm, 1999, 72 s.

163. Kaşgari Mahmud. Divanü lügat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, 512 s.
164. Kaşgari Mahmud. Divanü lügat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, II cild, 400 s.
165. Kaşgari Mahmud. Divanü lügat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, III cild, 400 s.
166. Kaşgari Mahmud. Divanü lügat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, IV cild (indeks), 752 s.
167. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarının «Divan»ında hidronimlər // *Tədqiqlər*. 1. Bakı: 2007, s. 108-113.
168. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarının «Divan»ında oğuz boyları // *Elmi axtarışlar*. XXVII. Bakı: Səda, 2006, s. 134-139.
169. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarının «Divan»ında onomastik terminlər // *Teminologiya məsələləri*. Bakı: 2007, s. 159-164.
170. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarının «Divan»ındakı toponimlərin Azərbaycan ərazisindəki izləri // *Onomastika. Elmi-onomastik jurnal*. Bakı: 2008, № 1-2, s. 154-161.
171. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarının «Divanü lügat-it-türk» əsərində Manqışlak, Mankənd və Manquz toponimləri // Tağıyev oxuları. Beynəlxalq elmi konfrans, Bakı: 1-2 iyun 2006-ci il, s. 142-145.
172. Kazımov Cahid. Tarixi onomastik leksikada şamanizmin izləri (Mahmud Kaşqarının «Divanü lügat-it-türk» lüğəti əsasında) // *Tədqiqlər*. 3. Bakı: 2006, s. 311-317.
173. Kazımov İsmayıll. «Sovetskaya tyukrologiya» jurnalının Mahmud Kaşgarlıya həsr edilmiş sayı. *Yeni dövr* qəzeti, 16 fevral 2008.
174. Kazımov İsmayıll. XI yüzilliyin türk onomastikasının formal təsviri // Müasir dilçiliyin problemləri. Bakı: 2005, s. 125-126.

175. Kazimoğlu Seyran. Cahizin ədəbi görüşləri. Bakı: Elm, 2005, 204 s.
176. Kitabi-Dədə Qorqud. H.Arası nəşri. Bakı: Azernəşr, 1962, 176 s.
177. Kitabi-Dədə Qorqud. F.Zeynalov, S.Əlizadə nəşri. Bakı: 1988, 265 s
178. «Kitabi-Dədə Qorqud» ensiklopediyası. Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2000, I cild, 624 s.
179. «Kitabi-Dədə Qorqud» ensiklopediyası. Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2000, II cild, 568 s.
180. «Kitabi-Dədə Qorqud»un izahlı lüğəti. Bakı: Elm, 1999, 204 s.
181. Kononov A.N. Rusiyada türk dillərinin öyrənilməsi tarixi (1917-ci ilə qədər). SSRİ-də türk filologiyası (1917-1967). Tərcümə edənlər: K.V.Nərimanoğlu, Ə.Ağakışiyev. Bakı: Çinar-Çap, 2006, 352 s.
182. Koroğlu X. Oğuz qəhrəmanlıq eposu. Bakı: Yurd, 1999, 243 s.
183. Qaşqarlı Mahmud. Azərbaycan dili. X sinif. Bakı: 2005, s. 24.
184. Qaşqarlı Mahmud. Min beş yüz ilin oğuz şe'ri (antolojiya). Tərtibçi, ön və son sözlərin müəllifi Anar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999, s. 41-44.
185. Qədim türk abidələrinə dair materiallar. Bakı: 1993, 60 s.
186. Qədim türk abidələrinin dilindən seminar məşğələləri. Bakı: API-nin nəşri, 1988, 77 s.
187. Qəhrəmanov Cahangir. Nəsimi əsərlərinin tənqid mətninin tərtibi//Nəsimi. Əsərləri. I c., Bakı: Elm, 1973, s. 5-84.
188. Qıpçaq Məmmədəli. Kəmiyyət anlayışının dildə ifadəsi. Bakı: Elm, 2000, 456 s.
189. Qıpçaq Məmmədəli. Türk say sistemi. Bakı: Yaziçı, 1996, 132 s.
190. Quliyev Əbülfəz Aman oğlu. Mahmud Kaşgari // *Varlıq*, XV, 89/2, Tehran: 1993, s. 19-28.
191. Quliyeva Pərvin. «Divanü luğat-it-türk» Azərbaycan dilində // Bülleten. Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rüblük nəşri. Bakı: AzAtaM, 2007, № 4 (20), s. 27-30.

192. Quliyeva Yaqut. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsərində türk dilləri, onların coğrafi və elmi bölgüsü // *Elmi axtarışlar*, XXXIV, Bakı: Nurlan, 2007, s. 157-162.
193. Qumilyov L.N. Qədim türklər. Tərcümə edənlər: V.Quliyev, V.Həbiboglu. Bakı: Gənclik, 1993, 536 s.
194. Qurbanova M.Ə. Azərbaycan yazılı abidələrində işarə əvəzlikləri // *Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər*. Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi. Bakı: ADU nəşri, 1985, s. 83-86.
195. Mahmud Kaşgari // ASE, cild 6, Bakı: 1982, s. 395.
196. Mahmud Kaşgari. Divanü lügat-it-türk. *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 4, s. 172-174.
197. Məmmədli M.Ə. Azərbaycan dili şivələrində ismin qrammatik kateqoriyaları. Bakı: Elm, 2003, 264 s.
198. Məmmədov M.Ə. Azərbaycan dili şivələrində ismin qrammatik kateqoriyaları. DDA, Bakı: 2006, 48 s.
199. Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələrində adlar. I. Bakı: APİ-nin nəşri, 1979, 114 s.
200. Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələrində adlar. II. Bakı: APİ-nin nəşri, 1981, 111 s.
201. Məmmədova E. M.Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsərində fellərdə növ kateqoriyası (məchul və qayıdış növlər) // *Filologiya məsələləri*, 2008, № 1, s. 207-215.
202. Məhərrəmov A.M. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. Bakı: APİ-nin nəşri, 1976, 48 s.
203. Məsihi. Vərqa və Gülsə. Bakı: Azernəşr, 1977, 228 s.
204. Mirzə Möhsün. Mahmud Kaşgari // *Maarif və mədəniyyət*, 1927, sayı 7-8.
205. Mirzə Möhsün. Mahmud Kaşgari // *Yeni yol* qəzeti, 1924.
206. Mirzəzadə H. Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası. Bakı: Azərbaycan Universiteti nəşriyyatı, 1990, 376 s.
207. Mirzəzadə H.İ. Azərbaycan dilinin tarixi morfolojiyası. Bakı: 1962, 368 s.
208. Müasir Azərbaycan dili. II. Morfologiya. Bakı: EA nəşri, 1980, 510 s.
209. Nəbiyev A. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. I hissə. Bakı: Turan, 2002, 680 s.

210. Nəbiyev A. Türkün qızıl kitabı // *Azərbaycan* qəzeti, 24 iyun 2007.
211. Nəsimi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1973, 676 s.
212. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı: Elm, 1989, 212 s.
213. Novruzov M. Qədim alət halına dair//Türk dillərinin qu-ruluşu və tarixi. Bakı: ADU nəşri, 1983, 124-128.
214. Novruzov M. Məkani hallar // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. II buraxılış. Bakı: Elm, 1984, s. 116-124.
215. Oğuz qrupu türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II hissə. Morfologiya. Bakı: Elm, 1986, 134 s.
216. Ögəl Bahəddin. Türk mifologiyası. Tərcümə edən Ramiz Əskər. Bakı: MBM, 2006, 626 s.
217. Rəcəbli Ə.Ə. Dilçilik tarixi. Bakı: Maarif, 1987, 538 s.
218. Rəcəbli Ə.Ə. Göytürk dilinin morfologiyası. Bakı: 2002, 476 s.
219. Rəcəbli Ə.Ə. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. I. Bakı: Nurlan, 2006, 648 s.
220. Rəcəbli Ə.Ə. Qədim türkcə-azərbaycanca lüğət. Bakı: AME nəşriyyatı, 2001, 192 s.
221. Rəcəbli Ə.Ə. Ulu türklər. Bakı: Nurlan, 2003, 319 s.
222. Rəcəbov Ə., Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələri. Bakı: Yaziçı, 1993, 400 s.
223. Rəhimoğlu A. M.Kaşgarının «Divanü lügat-it-türk» əsəri və «Kitabi-Dədə Qorqud». Dədə Qorqud-1300 // Bakı Universitetinin Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası, 1999, № 1-2, s. 298-307.
224. Rəhimov A. Azərbaycan dili üçün asemantikləşmiş bəzi kök morfemlərin izahında Mahmud Kaşgari «Divan»ının rolü // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. Bakı: Elm, 1984, s. 66-69.
225. Rəhimov A. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsəri və Azərbaycan dilinin leksikası. ND, Bakı: 1985, 172 s.
226. Rəhimov A. Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» əsəri və müasir Azərbaycan ədəbi dili//Azərbaycan ali məktəbləri aspirantlarının V respublika elmi konfransı məruzələrinin tezisləri. Bakı: 1982.

227. Rəhimov A. Mahmud Kaşgarinin «Divani-lüğəti-türk» əsəri və XI-XIII əsrlər Azərbaycan dilinin leksik tərkibi// Azərbaycan EA aspirantlarının elmi konfransının materialları. I kitab, Bakı: Elm, 1983.
228. Rəhimov A. Mahmud Kaşgarinin «Divani-lüğəti-türk» əsəri və Azərbaycan dilinin dialektləri//Azərbaycan EA aspirantlarının elmi konfransının materialları. II kitab, Bakı: Elm, 1984.
229. Rəhimov A. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarında və M. Kaşgari «Divan»ında işlənmiş bəzi sözləri haqqında// Azərbaycan EA Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seri-yası, Bakı: 1984, № 2, s. 89-91.
230. Rəhimov A. «Midiya» və «mağ» sözlərinin mənşəyi haqqında // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. Bakı: Elm, 1983, s. 154-159.
231. Rüstəmov R. Azərbaycan dili dialekt və şivələrində fe'l. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1965, 318 s.
232. Rüstəmov R.Ə. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri (keçid prosesi). Bakı: BDU nəşriyyatı, 1996, 220 s.
233. Rüstəmov R.Ə. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri (keçid prosesləri). Filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş elmi məruzə. Bakı: 1997, 68 s.
234. Sadıqov B. Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikasından xüsusi kurs. Bakı: API-nin nəşri, 1977, 104 s.
235. Seyidov M.M. Azərbaycan mifik təfəkkürünün qaynaqları. Bakı: Yaziçı, 1983, 326 s.
236. Seyidov M.M. Azərbaycan xalqının soykökünü düşünərkən. Bakı: Yaziçı, 1989, 496 s.
237. Seyidov M.M. Qam-şaman və onun qaynaqlarına ümumi baxış. Bakı: Gənclik, 1994, 232 s.
238. Seyidov Y. Azərbaycan dilinin qrammatikası. Morfolojiya. Bakı: Bakı Universitetinin nəşri, 2006, 368 s.
239. Seyidov Y.Nəsiminin dili. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1996, 268 s

240. Serebrennikov B.A., Hacıyeva N.Z. Türk dillərinin müqayisəli-tarixi qrammatikası. Tərcümə edən: T.İ.Hacıyev. Bakı: Səda, 2002, 380 s.
241. Səfərli Ə., Yusifov X. Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1982, s. 24.
242. Sümər Faruq. Oğuzlar. Tərcümə edən: Ramiz Əskər. Bakı: Yaziçi, 1992, 432 s.
243. Şamil Əli. Xalid Səid // *Filologiya araşdırmları* toplusu, 2003, № 19, s. 36-52.
244. Şirəliyev M.Ş. Azərbaycan dialektologiyasının əsasları. Bakı: 1968, 420 s.
245. Şükürlü Ə. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. Bakı: Maarif, 1993, 302 s.
246. Tanrıverdi Ə. «Dədə Qorqud kitabı»nın dil möcüzəsi. Bakı: Nurlan, 2008, 184 s.
247. Tanrıverdi Ə. «Kitabi-Dədə Qorqud»da şəxs adları. Bakı: Elm, 1999, 157 s.
248. Tanrıverdi Ə. «Kitabi-Dədə Qorqud»un söz dünyası. Bakı: Nurlan, 2007, 456 s.
249. Tanrıverdi Ə. XVI əsr qıpçaq (poloves) dilinin qrammatikası. Bakı: 2000, 119 s.
250. Təhməzov Z. Müasir Azərbaycan dilində köməkçi nitq hissələrinin təsnifi. NDA, Bakı: 2008, 20 s.
251. Türk dillərinin tarixi morfolojiyasına dair araşdırmlar. Bakı: BDU nəşri, 1990, 88 s.
252. Vəliyev Kamil. Mahmud Kaşgarlı // Sözün sehri. Bakı: Yaziçi, 1986, s. 181-189.
253. Vurğun Səməd. Seçilmiş əsərləri, Bakı: Elm, 1985, I cild, 448 s.
254. Yusifov M. Oğuz qrupu türk dillərinin müqayisəli fonetikası. Bakı: Elm, 1984, 152 s.
255. Yusifov M. Türkologiyaya giriş. Bakı: Nurlan, 2000, 430 s.
256. Zakir Q.B. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yaziçi, 1984, 384 s.
257. Zeynal Sərdar. Bəkir Çobanzadənin «Türk qrameri» əsəri // T.İ.Hacıyev-70. «Filologianın aktual problemləri» möv-

- zusunda elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı: 2006, s. 154-172.
258. Zeynallı H. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yaziçı, 1983, 320 s.
 259. Zeynalov F.R. Qədim türk yazılı abidələri (orta dövr). Bakı: ADU nəşri, 1980, 96 s.
 260. Zeynalov F.R. Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lügat-it-türk» əsəri // ADU-nun Elmi Xəbərləri, Bakı: 1971, № 5, 18-26.
 261. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində ədat və modal sözlər. Bakı: ADU, 1965, 68 s.
 262. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri. Bakı: Maarif, 1971, 312 s.
 263. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində qoşmalar. Bakı: ADU, 1964, 48 s.
 264. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I hissə (fonetika, leksika, morfologiya). Bakı: MBM, 2008, 354 s.
 265. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I hissə (adlar), Bakı: ADU nəşri, 1974, 142 s.
 266. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II hissə (fe'llər), Bakı: ADU nəşri, 1975, 131 s.
 267. Zeynalov F.R. Türkologiyanın əsasları. Bakı: 1981, 348 s.
 268. Ziya Zeynal. Süleyman Dəmirəlin hədiyyəsi//*Ekspress* qəzeti, 9 noyabr 2006.
 269. XIII-XVI əsrlər Azərbaycan şe'ri. Bakı: Elm, 1984, 543 s.

Türk dilində:

270. Abdurrahim Hasan. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı ve Mimari Yapısı // TK, sayı 268, Ağustos 1985, s. 544-547.
271. Abdurrazak Gökçe Yükselen. Kaşgarlı Mahmud'un Sağladığı Bilgilere Göre On Birinci Yüzyılda Türk Dünyasında Sosyo-Linguistik Durum // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 11.
272. Abdurrahman Varis. Divanü Lugati't-Türk'teki Türk İllerinin Çağdaş Çin Kaynakları ile Mukayesesi ve Değer-

- lendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1997, 137 s.
273. Acaroğlu Türker. Ozanlar ve Yazanlar. İstanbul: 1967, 96 s.
274. Adalıoğlu Hasan Hüseyin. XI Yüzyılda Kaşgar'dan Bağdad'a Türk Dünyasının Siyasi Durumu//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 11-12.
275. Agah Sırı Levend. Tarih Boyunca Türk Dili // TDAY-B, 1965, s. 129-147.
276. Agah Sırı Levend. Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: TTK, 1984, 666 s.
277. Ahmedov Toktosun. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat'it-Türk'ü ve Çağdaş Kırgız Dili // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 96-101.
278. Akalın Mehmet. Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1979, 276 s.
279. Akar Ali. Divanü Lugat'it-Türk ile Anadolu Ağızlarındaki Ortak Unsurlar Üzerine Bir Deneme//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 106-129.
280. Akarpınar R.Bahar. Türk Kültürüne Yazılı Kaynaklarından Biri: Divanü Lugat-it-Türk; Türkiye'de Eser Üzerinde Yapılmış Çalışmalarla İlgili Kısa Bir İnceleme // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 12.
281. Akın İ.Behçet. Büyük Türk Filolog ve Türkoloğu Kaşgarlı Mahmut // *Kopuz* Dergisi, sayı 4, 1943.
282. Akın İ.Behçet. Divanü Lugat-it-Türk Müellifi // *Karainci* Dergisi, sayı 6, 1943.
283. Akın İ.Behçet. Müslüman-Türk Hareketlerinin Müjdecisi: Kaşgarlı Mahmut // *Orkun* Dergisi, sayı 55, 19 Kasım 1951.
284. Akkaya Musaliha. Divanü Lugat-it-Türk'teki Türk Halk Edebiyatı Örnekleri. Türkiyat Enstitüsü Türkoloji Tezi, № 325.

285. Akkaya M.Şükrü. İstilah (Terim) Taramaları: Divanü Lugat-it-Türk // TD, sayı 3, Temmuz 1933, Ankara.
286. Akkoyunlu Ziyat. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk'ü Hakkında Bazı Notlar//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 12.
287. Akmataliyev Abdildacan. Kaşgarlı Mahmud ve Kırgız Edebiyatı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 13.
288. Aksakal Ali. Ölümünün 60. Yılında Kitap Dostu Ali Emiri Efendi // TK, sayı 250, 1984, s. 25-28.
289. Aksoy Ömer Asım. Gaziantep Ağızında Atasözleri // TD [Belleten], sayı 78, 1941, s. 82-112.
290. Akün Ömer Faruk. Kaşgarlı Mahmud // DIA, İstanbul: 2002, c. 25, s. 9-15.
291. Altıntaş Ayten. Divanü Lügat-it-Türk'teki Tıbbi Bilgiler // TDA, 25 Ağustos 1983, s. 136-148.
292. Amanoğlu Ebülfez Kuli. Divanü Lügat-it-Türk'teki Kişi Adları Üzerine // Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı 15, Erzurum: 2000, s. 5-13.
293. Arat Reşit Rahmeti. Eski Türk Şiiri. Ankara: 1986, 506 s.
294. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. I. Metin. İstanbul: 1947, LIX+ 656 s.
295. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. II. Çeviri. Ankara: 1947, XXVIII+ 477 s.
296. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. III. İndeks. İstanbul: 1979, XY+565.
297. Artam Nurettin. Divanü Lugat-it-Türk ve Dilimizin Zenginliği // Ulus, 3 Temmuz 1940.
298. Artam Nurettin. Divanü Lugat-it-Türk (cilt: 2) ve Türkçenin Bir Hususiyeti // Ulus, 5 Şubat 1941.
299. Artam Nurettin. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Türk // Ulus, 13 Haziran 1940.
300. Asım Necib. Eski Savlar. İstanbul: 1338-1343 (h), Evkaf Matbaası, 59 s.
301. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 2, s. 153-159.

302. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 4, s. 312-328.
303. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 5, s. 421-435.
304. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 6, s. 487-502.
305. Asker Ramiz. Divanü Lugat-it-Türk İstatistikleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 13-14.
306. Asker Ramiz. DLT'nin DTS'de Yansımı//Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özeti Kitabı, s. 9-10.
307. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'de Devlet Yöneticileri // Azerbaycan Mustakillikten Sonra. Beynelhalk Konferansın Materialları. Baku: 3-4 Mart 2003, s. 288-291.
308. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'in Dili ve Kelime Hazinesi Üzerine // *Kutadgubilig* Dergisi, sayı 4, Ekim 2003, s. 283-298.
309. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'le İlgili Yanlış Yorumlar // Prof. Dr. Mehmet Saraya Armağan. Türk Dünyasına Bakışlar. DA Yayınları, İstanbul: 2003, s. 117-123.
310. Aşçı Ufuk Deniz. Kaşgarlı Mahmud'un ve W.Radloff'un Sözlükçülüğü // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 15.
311. Ata Aysu. Divanü Lugat-it-Türk'ün Orta Çıkış Nedenlerinden Biri de Kur'an Tercümeleri mi? // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 16.
312. Atalay Besim. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesinin Tenkidi Dolayısıyle Bay Atif Tüzüner'e Teşekkür Ederken // *Yeni Sabah*, 4, 5, 17 Ekim 1940.
313. Atalay Besim. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dolayıstyle Dil Süzülmelerine Dair Düşünceler // *Tan*, 27 Ağustos 1940.

314. Atalay Besim. Divanü Lugat’ın Tenkidi Münasebetiyle M.Nuri Erdoğana Cevap // *Yeni Sabah*, 2, 6, 7 ve 8 Eylül 1940.
315. Atalay Besim. Önsöz. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: 1939, I cilt, s. V-XXXVI.
316. Atalay Besim. Türk Dili Kuralları. Ankara: 1931, 110 s.
317. Aygün Veysel. Kaşgarlı Mahmud, Balasagunlu Yusuf ve Nizamü'l Mülk'e Göre Türk Ordusu. Yüksek Lisans Tezi. Qazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: 2006, 105 s.
318. Bağcı Kemal. Divanü Lugat-it-Türk Çinde İlk Kez Uygurca Yayındandı // *Milliyet-Aktüalite*. 17 Nisan 1983.
319. Bağdaş Cahit. DLT’deki Şiirlerde İslimin Hal Eklerinin Kullanılışı // İldi Araştırmalar. İstanbul, 2001, sayı 11, s. 29-40.
320. Banarlı N.S. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar). İstanbul: 1987, I c., 634 s.
321. Bangoğlu Tahsin. Kaşgari’den Notlar. I: Uygurlar ve Uygurca Üzerine // TDAY-B, 1958, s. 87-113.
322. Bangoğlu Tahsin. Kaşgari’den Notlar. 2: Oğuzlar ve Oğuzeli Üzerine // TDAY-B, 1959, s. 1-26.
323. Bangoğlu Tahsin. Kaşgari’den Notlar, 3: Oğuz Lehçesi Üzerine // TDAY-B, 1960, s. 23-48.
324. Barthold W.W. (Açıklama: M.F.Köprülü). İslam Medeniyeti Tarihi. Ankara: 1984, XXIV+367 s.
325. Barthold W.W. Kutadgu Bilig'in Zikrettiği Buğra Han Kimdir? // Kutadgu Bilig. Tıpkitabım. I. Viyana Nüshası. İstanbul, 1942, s. 112-114.
326. Barhtold W.W. Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Dersler. Ankara: TTK, 1975, 390 s.
327. Baskakov N.A. Karahanlı Türkçesinde Eski Tip Yüklem Üzerine – Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügat-it-Türk Eserinin Esasında // TDK, BB, Ankara: 1975, s. 401-404.
328. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi // TM, VII-VIII, 1940-42, s. 212-252.
329. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi // TM, XI, 1954, s. 75-100.

330. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi // *Yeni Sabah*, 6 Ağustos 1940.
331. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk'te Türk ve Türkçe Manalarına Gelen Sözleri Nasıl Anlamalı? // TY, c. XXVI, 1942, s. 89-93.
332. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk // *Varlık*, sayı 202, 1 Aralık, 1941.
333. Bayat Fuzuli. Divanü Lugat-it-Türk'te Tengriçilik veya Gök Tengri Dini // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 16.
334. Bayraktar Nesrin. Kaşgarlı Mahmud'da Modern Dil Biliminin İzleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 16-17.
335. Bekin Ahmet Rıza. Çinde Kaşgarlı Mahmut ve Divanü Lugat-it-Türk İle İlgili Araştırmalar // DD, sayı 33, Temmuz, 1995, s. 56-59.
336. Beydili Celal. Türk Mitolojisi. Ansiklopedik Sözlük. Ankara: Yurt kitap-yayın, 2004, 630 s.
337. Biktagirova Zubayda. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk'deki Atasözlerinin Örnekleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 17.
338. Bilge Rifat (Kilisli). Bildiklerim // *Yeni Sabah*, 30 Eylül 1945; 4, 7, 11, 14, 18 Kasım 1945.
339. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle // *Yeni Sabah*, 9-10 Eylül 1940.
340. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk'ün Başındaki Makale // TM, c. VI, İstanbul: 1939, s. 355-358.
341. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk'ün Telifi Tarihi // TM, c. VI, İstanbul, 1939, s. 358-360.
342. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk ve Emiri Efendi // TK, sayı 88, Şubat 1970, s.253-270.
343. Bilginer Engin. Yasak Kentlere Girdik // *Hürriyet*, 12 Kasım 1984.
344. Bir Dilsever Prof. Fındikoğlu ve Kaşgarlı Mahmut // TD, sayı 183, Aralık 1966, s. 236-238.

345. Birtek Ferit. En Eski Türk Savları. *Divanü Lugat-it-Türk'ten Derlemeler*. Ankara: 1944, 118 s.
346. Boratav Pertev Naili. Kaşgarlı Mahmud: *Divanü Lugat-it-Türk* // *Ülkü*, seri 2, sayı 16, 16 Mayıs 1942, s. 21.
347. Boz Erdoğan. *Divanü Lugat-it-Türk'te Belirli ve Belirsiz Nesne Yapıları* // *Turkish Studies*, Volume 31/Winter 2008, s. 236-241.
348. Bozkaplan Şerif Ali. *Divanü Lugat-it-Türk'te +La-* // *Türkoloji Araştırmaları*, Osman Nedim Tuna Armağanı, c. 2, sayı 4, Erzincan: Bahar 2007, s. 109-120.
349. Bozkurt Fuat. *Divan'da Dil ve Dilbilgisi Çözümlemeleri* // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 18.
350. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Hakkında* // *Türk Amacı*, yıl 1, 1 Eylül 1942, s. 103-108.
351. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. I. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 6, s. 54-69.
352. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. II. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 7, s. 65-72.
353. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. III. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 8, s. 65-72.
354. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. IV. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 9, s. 1-8.
355. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. V. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 10, s. 32-40.
356. Brockelmann Carl. *Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri*. VI. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 11, s. 29-32.
357. Brokcelmann Carl. *Eski Türkistan Halk Edebiyatı* // *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, İstanbul: 1339, sayı 23, s. 108-117.
358. Buğra Mehmet Emin. *Divanü Lugat-it-Türk 880 Yaşında* // *Türkistan Dergisi*, sayı 1, Nisan 1953, s. 5-10.
359. Buğra Muhammet Emin. *Şarkı Türkistan Tarihi*. Ankara: 1987, 662 s.
360. Caferoğlu Ahmet. *Divanü Lugat-it-Türk'ün Sonundaki En Kadim Türk Cihan Haritası* // *Ülkü* Dergisi, sayı 52, 1937, s. 315-316.

361. Caferoğlu Ahmet. İlk Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmud. İstanbul: 1938, 26 s
362. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud. İstanbul: 1970, 62 s
363. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud. İstanbul: 1985, 42 s
364. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Akraba Adları // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 23-26.
365. Caferoğlu Ahmet. Karahanlılar Devri Türk Edebiyatı. Ankara: 1976.
366. Caferoğlu Ahmet. Türk Dili Tarihi. İstanbul: 1958, I cilt, VIII + 184 s.
367. Caferoğlu Ahmet. Türk Dili Tarihi. İstanbul: 1964, II cilt, XV+ 256 s.
368. Caferoğlu Ahmet. Türkçemizdeki -ğıl ve -gil Emir Eki // TDAY-B, Ankara: 1971, s. 1-10.
369. Canpolat Mustafa. Günümüzde Kutadgu Bilig ve Divanü Lugati't-Türk // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 31-34.
370. Canpolat Mustafa. Kaşgarlı Mahmud ve Etimoloji // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 19-29.
371. Ciylan Ferhat. Kaşgarlı Mahmut. Türkçenin İlk Aliminin Gerçek Yaşam Öyküsü. İstanbul: 2006, 512 s.
372. Clauson Sir Gerard. Eski Türkçe Üzerine Üç Not // TDAY-B, 1966. Ankara: 1966, s. 1-18.
373. Cumagulov Çetin. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Eserindeki Bazı Antroponomilerin Kırgızistan'ın Epigrafik Abidelerinde Yansımı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 18-19.
374. Coşkun Ali Osman. Kaşgarlı Mahmud ve Miliyetçilik Meselesi // TK, sayı 226, Şubat 1982, s. 237-240.
375. Çağatay Saadet. Divanü Lugat-it-Türk'te Bukuk // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 53-55.
376. Çağatay Saadet. Divanü Lugat-it-Türk'te İnançla İlgili Sözler // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 385-391.
377. Çakmak Tülay. Çin'de Tang Dönemi Şiiri ile Divanü Lugati't-Türk'teki Manzum Parçaların Karşılaştırılması.

- Doktora Tezi, A. Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995, 320 s.
378. Çatıkkaş Ata. Türk Dilleri Lugatçılığı ve Bazı Türkçe Lugatler // TDA, 41, Nisan 1986, s. 207-251.
379. Çeneli İlhan. Divanü Lugati't-Türk'te Hayvan Adları // TKA, sayı 11-14, 1973-1975. Ankara: 1975, s. 99-122.
380. Çetin Altan. Kaşgarlı Mahmud'dan Yararlanan Bir Memlük Tarihçisinin Oğuzlara Dair Verdiği Bilgiler // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 19.
381. Çetin Engin. Divanü Lugati't-Türk'teki Yiyecek Adları ve Bu Adların Türkiye Türkçesindeki Görünümleri // Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2005, sayı 2, s. 185-200.
382. Çiçekli Ali. Kaşgarlı Mahmut. Divanü Lugat-it-Türk. İstanbul: 1970.
383. Çiftçi Musa. Kaşgarlı Mahmud'un Dil Öğretim Yöntemi Üzerine // V Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri. I. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 2004, s. 571-596.
384. Çobanoğlu Özkul. Divanü Lugat-it-Türk'te 'Türk' ve 'Öteki' Kavramsalştırmaları Üzerine Tespitler // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 19.
385. Danişmend İsmail Hami. Divanü Lugat-it-Türk // Cumhuriyet, 15 Ocak 1942.
386. Dedeoğlu Behçet. Kaşgarlı Mahmut Hakkında Bibliyografya // Çağrı, sayı 11 (105), Ekim 1966, s. 4-8.
387. Delibaşı Ali Süha. Türk Dili Hakkında Düşünceler: Divanü Lugat-it-Türk'ün Tercümesi Münasebetiyle // Cumhuriyet, 6 Ağustos 1940.
388. Deliömeroğlu Yakup. Kaşgarlı Mahmut 1000 Yaşında veya 2008 Kaşgarlı Mahmut Yılı // Kardeş Kalemler, sayı 6, Haziran 2007, s. 80-89.
389. Demirel Süleyman. Sunuş. Mahmud Kaşgari // Divanü lugat-it-türk. Tercümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s.5-6.

390. Dilaçar A. Carl Brockelmann // TD, sayı 5, Temmuz 1956, s. 612-624.
391. Dilaçar A. Kaşgarlı Mahmud'un Kişiliği // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s.7-9
392. Dilaçar A. Kaşgarlı Mahmud'un Kişiliği // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 20-26.
393. Dilaçar A. Rifat Bilge (1876-1953) // Dilcilere Saygı. Ankara: 1966, s. 99-101.
394. Dilaçar A. Kutadgu Bilig İncelemesi. Ankara: 1995, 208 s
395. Dil Dergisi Mahmut Kaşgarlı Özel Sayısı. Sayı 33, 1995, s. 793.
396. Dilçin Cem. 11. Yüzyıl Türk Şiiri ve Aruz // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 20.
397. Dilçin Dehri. Arap Alafabesine Göre Divanü Lugat-it-Türk Dizini. Ankara: 1957, 448 s.
398. Dinçer Aslıhan. Divanü Lugat-it-Türk'teki Yemek Adları Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 20.
399. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: I, 1939, XXXVI+530 s.
400. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: II, 1941, 366 s.
401. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: III, 1943, 452 s.
402. Divanü Lugat-it-Türk Dizini. Endeks. Yazan: Besim Atalay. Ankara: IV, 1943, LX+868 s.
403. Divanü Lugat-it-Türk. Dizini. Ankara: 1972, XXII+168 s
404. Divanü Lugat-it-Türk. Tıpkıbasım. Ankara: 1941, 638 s.
405. Divanü Lugat-it-Türk. (Tıpkıbasımı). Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1990, 638 s.
406. Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, 146 s.
407. Dizdaroğlu Hikmet. Kaşgarlı Mahmut // TD Belleten, seri 3, sayı 10-11, 1947, İstanbul: 1948, s. 43-45.
408. Donuk Abdulkadir. Eski Türk Devletlerinde İdari-Aşkeri Unvan ve Terimler. İstanbul: 1998, X+109 s.

409. Donuk Abdulkadir. Kültür Tarihi Açısından Divanü Lugat-it-Türk’ün Değerlendirilmesi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 65-69.
410. Donuk Abdulkadir. Türk Devletinde Hakimiyet Anlayışı // TED, sayı XXI, yıl 1979-1980, İstanbul: s. 44-56.
411. Donuk Abdulkadir. Türk Hükümdarı. İstanbul: 1990, 595 s.
412. Durgut Hüseyin. Karahanlı ve Harezm Türkçesi Eserlerinde İsmiñ Halleri. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale, 1999, s. 59-75.
413. Düzgün Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk’ün Farsça Çeviri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 20.
414. Eckmann Janos. Çağatayca // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 211-245.
415. Eckmann Janos. Harezm Türkçesi // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 173-210.
416. Eckmann Janos. İslami Orta Asya Türk Edebi Dilinin Özellikleri // TDA, sayı 57, Aralık 1988, s. 193-201.
417. Egeubayev Askar. Eski Türk Edebiyatı Mirasındaki Mitołojik ve Halk Kültürleri ile İlgili Akımlar, Tarihi ve Toponimik Efsaneler, Adlandırmalar // Divanü Lugati’t-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 62-71.
418. Ekberzade Şahmar. Divanu Lugati’t-Türk ve Türk Maneviyatı // Divanü Lugati’t-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 57-61.
419. El-Cahiz. Hilafet Ordusunun Menkibeleri ve Türklerin Faziletleri. Çeviri ve Açıklama: Ramazan Şeşen. Ankara: 1967, 108 s.
420. Elçin Şükrü. Kaşgarlı Mahmut ve Kavak Ağacı // TK, sayı 359, Mart 1993, s. 149-151.
421. Eker Süer. Divanü Lugat-it-Türk’te ’İranlı’ Kavramı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 20.

422. Ekrem Erkin. Karahanlı Devletinin Adı Meselesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 21.
423. Emet Erkin. Divanü Lugat-it-Türk ve Uygur Ağızları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 21.
424. Emet Erkin. Doğu Türkistan ve Çinde Divanü Lugat-it-Türk Üzerine Yapılan Dil ve Edebiyat Araştırmaları // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 60-64.
425. Emre Ahmet Cevat. Eski Türk Koşluğu ve Ses Düzeni // TD Belleten, ser. 3, sayı 45, Kasım 1945, Ankara: 1945, s. 338-341.
426. Erarslan Kemal. Divanu Lugat-it-Türk'de Aruz Vezniyle Yazılmış Şiirler // TADY-B, 1991, s. 113-117.
427. Erarslan Kemal. Sözlük Çalışmalarında Divanü Lugat-it-Türk'ün Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.
428. Ercilasun Ahmet Bican. Alp Er Tonga'ya Ait Bazı Sözler // TK, Şubat, 1976, sayı 160, s. 220-222.
429. Ercilasun Ahmet B. Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi. Ankara: 2006, 486 s.
430. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugat'i-Türk'de Ünlü Uzunluklarıyla İlgili Kayıtlar//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. 7-8 Mayıs 1999, Ankara: TDK, s. 51-54.
431. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugati't-Türk'ü Koruyan Aile // *Yeni Orkun*, Eylül 2003, s. 26-28.
432. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugati't-Türk'ü Koruyan Aile // *Yeni Orkun*, Ekim 2003, s. 28-30.
433. Ercilasun Ahmet B. Karahanlı Devri Türk Edebiyatı // Büyük Türk Klasikleri. I, İstanbul: 1985, s. 114-179.
434. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud ve Divanü Lugati't-Türk // Büyük Türk Klasikleri. I. İstanbul: 1985, s. 118-131.
435. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud'un Müzipliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.

436. Ercilasun Ahmet B. Kutadgu Bilig Grameri. Fiil. Ankara: 1984, 196 s.
437. Ercilasun Ahmet B. Makaleler. Ankara: 2007, 752 s.
438. Ercilasun Ahmet B. İlk Müslüman Devletlerinde Dil ve Edebiyat // Türkler, c. 5, Ankara: 2002, s. 759-783.
439. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud'da –sa/se Eki // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 65-59.
440. Ercilasun Ahmet B. Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine // TD, sayı 505, Ocak 1999, s. 3-9.
441. Ercilasun Bilge. Divanü Lugat-it-Türk'ten Modern Edebiyata//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 22.
442. Erdoğan Mehmet Nuri. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle // *Yeni Sabah*, 28 Ağustos 1 Eylül 1940.
443. Eren Hasan. Sovetskaya Tyurkologiya Dergisinin Divanü Lugat-it-Türk Özel Sayısı // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 121-124.
444. Eyüboğlu İsmet Z. Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü. İstanbul, 1991, 782 s.
445. Fındikoğlu Ziyaettin Fahri. Dil Sosyolojisi ve Mahmudu Kaşgari. I. // *Türk Yurdu Dergisi*, sayı 9, Ağustos 1966.
446. Fındikoğlu Ziyaettin Fahri. Dil Sosyolojisi ve Mahmudu Kaşgari. II. // *Türk Yurdu Dergisi*, sayı 10, Eylül 1966.
447. Gabain Annemarie von. Codex Cumanicus'un Dili // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 67-109.
448. Gabain Annemarie von. Eski Türkçe // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 29-66.
449. Gabain Annemarie von. Eski Türkçenin Grameri. Ankara: 1988, 313 s.
450. Galanti Avram. Eski Savların Eksikliği // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1339 (h), yıl 2, sayı 6.
451. Gariper Cafer - Küçükçoşun Yasemin. Orhun Abidelarından Divanü Lugat-it-Türk'e Kollektif Bilincin İnşası ve Süreklliliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.
452. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk // TD, sayı 250, 1972, s. 304-309.

453. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk'te Dil Kuralları // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 27-52.
454. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk'te Türkçülük ve Öz Türkçe Sevgisi // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 475-478.
455. Gencan Tahir Nejat. Kaşgarlı Mahmud'un Öz Türkçeciliği // TD, sayı 249, 1972, s. 192-195.
456. Genç Reşat. Karahanlı Devlet Teşkilatı. İstanbul: 1981, 265 s.
457. Genç Reşat. Karahanlılar Tarihi // Genel Türk Tarihi. 2. Ankara: 2002, s. 693-716.
458. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türk Dünyası. Ankara: 1997, 412 s.
459. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türk İllerinin Siyasi ve Etnik Durumu // TKA, c. 11-14, Ankara: 1973-75, s. 176-213.
460. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türklerde Ziraat // DD, sayı 33, Temmuz, 1995, s. 76-91.
461. Genç Reşat. Kaşgarlı'dan Anadoluya Uzanan Kültür Değerlerimiz // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 7-9.
462. Gençboyacı Melek. Ali Amiri Efendi ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 22-23.
463. Geng Shimin. Çinde Türkoloji Araştırmalar // Yeni Türkiye Dergisi, sayı 43, 2002, s. 114-119.
464. Gezgin Hakkı Süha. Divanü Lugat-it-Türk // Vakit, 9 Eylül 1940.
465. Golden P.B. Kara-Hanlıların Menşei // Bilge. 1999, sayı 21, s. 35-36.
466. Gökalp Ziya. Türk Medeniyeti Tarihi. İstanbul: 1976, 416 s.
467. Gökçeoğlu Mustafa. Divanü Lugati't-Türk ve Kıbrıs Türklerinin Dillerinde Yaşayan Sözcükler // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 72-77.

468. Gökyay Orhan Şaik. Divanü Lugat-it-Türk ve Alp Er Tunga // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 56-59.
469. Gömeç Sadettin. Divanü Lugat-it-Türk'te Geçen Yer Adları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 23-24.
470. Gül Bülent. Eski Türk Tarım Terimlerinin Metaforlu Kullanımları Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s.24.
471. Gülensoy Tuncer. Divanü Lugat-it-Türk ve Kutadgu Bi-lig'deki Moğolca Kelimeler Üzerine // TKA, c. 22, Ankara: 1984, 90-103.
472. Gülensoy Tuncer. Divanü Lugat-it-Türk'ü Yeniden Okumak // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 24.
473. Gülensoy Tuncer. Doğu Anadolu Ağızları ve Divanü Lugati't-Türk // V Milletlerarası Türkoloji Kongresi. İstanbul: 23-28 Eylül 1985. Tebliğler. 1. Türk Dili. Cilt 1, İstanbul: 1985, s. 107-115.
474. Gülmeden Nevhis. Kaşgarlı Mahmut ve Türkçülüğü // *Emre* Dergisi, sayı 23, Mart 1966, s. 11-13.
475. Gülsün Arife. Divanü Lugat-it-Türk'te Kadın ve Onun Dünyası // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 25.
476. Günay Turgut. Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme Örnekleri // Şükrü Elçin Armağanı. Ankara: 1983, s. 43-46.
477. Günay Turgut. Yazılışının 900. Yıldönümüne Doğru Divanü Lugat-it-Türk // TK, sayı 100, Şubat 1971, s. 298-302.
478. Güney Fatma Şahan. Divanü Lugat-it-Türk'te Fiilden Türemiş İsimler ve Sifatlar: Sözdizimsel ve Anlambilimsel Bir İnceleme//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 25-26.
479. Gürsoy-Naskali Emine. Divanü Lugati't-Türk'de Bir Kurt Avı ve Anadoludaki Şekli//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 55-56.
480. Hacıeminoğlu Necmettin. Karahanlı Türkçesi Grameri. Ankara: 2003, 214 s.

481. Hartmann Martin. Divanü Lugat-it-Türk'e Ait Birkaç Mülahaza // MT, sayı 4, 1916, s. 167-170.
482. Hasan Zeynep. Çin'de Kaşgarlı Mahmud ve Divanü Lugat-it-Türk Üzerine Yapılan Çalışmalar // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 26.
483. Hazai György. Genel Leksikografya Açısından Kaşgarlı Mahmut Hakkında Düşünceler // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 419-424.
484. Haziyeva Güzeliye. Türk Dillerinde Doğa Kültleriyle İlgili Erkek Adlarının Tipolojik Birliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 27.
485. Hidayet Nuraniye. Çin Kaynaklarına Göre Karahanlılar (840-1231). Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992, 87 s.
486. Hidayet Nuraniye. Karahanlılar Devrinde Uygur Halk Edebiyatı // *Doğu Türkistanın Sesi-Şarkı Türkistan Avazı*, 1991, № 4, s.27-29.
487. Hunkan Ömer Soner. Kaşgarlı Mahmut Döneminde Ülkenin İdari Yapısı ve Siyasi Olaylarına Bir Bakış. Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 28.
488. Hüseyinoğlu Ali Şamil. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Eserini Türkçeye İlk Çeviren Tercüman // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 28-29.
489. Hüseyinov Gaysa. Bir Sistem Olarak Eski Türk Edebiyatı ve Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugati't-Türk Adlı Eseri // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 78 83.
490. Işitman İshak Refet. Dil Kurultayı Dolayısıyle: Türkçe İçin Bir Konferans. Kütahya: 1932, 16 sayfa.
491. İbrahim Hasan. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı ve Mimari Yapısı // TK, sayı 268, Ağustos 1985, s. 544-547.

492. İbrayev Şakir. Kaşgarlı Mahmud Döneminde Edebi Gelenek//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 29.
493. İlaydın Hikmet. Divan'la İlgili Bazı Gözlemler ve Düşünceler // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 49-55.
494. İlaydın Hikmet. Divan'la İlgili Bazı Gözlemler ve Düşünceler // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 96-103.
495. İltebir Abdulhekim Baki. Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügat-it-Türk ve Doğu Türkistan // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 30-43.
496. İnan Abdulkadir. Divanü Lugat-it-Türk'te Datif Hali // TD, sayı 26, Kasım 1953, s. 80-81.
497. İnan Abdulkadir. Divanü Lugat-it-Türk'te Şamanizm İle İlgili Kelimeler // TK, sayı 100, Şubat 1971, s. 293-297.
498. İnan Abdulkadir. Divanü Lugat-it-Türk'te Şamanizm İle İlgili Kelimeler // Makaleler ve İncelemeler. 2. Ankara, 1991, s. 317-321.
499. İnan Abdulkadir. Türk Yazı Dili Tarihinden Notlar // TK, Ankara: sayı 57, 1967, s. 653-659.
500. İnayet Alimcan. Divanü Lugat-it-Türk'te Doğumla İlgili Örf, Adet ve Ritüeller//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30.
501. İzgi Özkan. Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi. Ankara, 1987, 154 s.
502. Kabataş Orhan. Divanü Lugati't-Türk'ten Türkiye Türkçesine // TDAY-B, c. 1-2, sayı 44, Ankara: 2001, s. 147-161.
503. Kaçalin Mustafa S. Divanü Lugati't-Türk // DİA, İstanbul: 1994, c. 9, s. 446-449.
504. Kadaşeva Karlığaş. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Eserinde Bulunan Kelimelerin Türk Dilini Öğrenmedeki Önemi//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30.
505. Kafalı Mustafa. Divanü Lugat-it-Türk'ün Tarihi Coğrafya Bakımından Kaynak Olarak Değerlendirilmesi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 92-93.

506. Kafesoğlu İbrahim. Türk Milli Kültürü. İstanbul: 1984, 445 s.
507. Kafesoğlu İbrahim. Eski Türk Dini. Ankara: 1980, 130 s.
508. Kara Abdulvahab. Divanü Lugat-it-Türk'ü Bulan Ali Emiri Efendinin Hayatı ve Şahsiyeti // *Kardeş Kalemler*, sayı 3, Mart 2007, s. 74-77.
509. Karabulut Ferhat. Dünya Dilbilimi Tarihi İçinde Divanü Lugat-it-Türk'ün Yeri ve Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 31.
510. Karahan Akartürk. Divanü Lugat-it-Türk'e Göre Çigil Lehçesi ve Karahanlı Yazı Dili ile İlişkisi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 31-32.
511. Karahan Leyla. Yükleme (Accusative) ve İlgi (Genitive) Hali Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler // 3. Türk Dili Kurultayı Bildirileri. Ankara: 1999, s. 605-611.
512. Karimov Gulam. Edebiyatta Kaşgarlı Mahmut İmgesi Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 32.
513. Karimova Surayo. X-XI Yüzyılda Orta Asya'da Bilim // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 32-33.
514. Kartal Ahmet. Divanü Lugati't-Türk Üzerine Bir Bibliyografi Denemesi // TK, sayı 366, XXXI, s. 624-636.
515. محمود بن الحسين الكا شغري كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşgari. Kitabu Divani Lugati't-Türk. Dar ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi evvel, İstanbul: 1333, 436 + 12 s. (R.Kilisli nəşri, 1. cild, 1915)].
516. محمود بن الحسين الكا شغري كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşgari. Kitabu Divani Lugati't-Türk. Dar ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi sani, İstanbul: 1333, 294 + 25 s. (R.Kilisli nəşri, 2. cild, 1915)].
517. محمود بن الحسين الكا شغري كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşgari. Kitabu Divani Lugati't-Türk. Dar

- ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi salis, 1335, İstanbul: 347 + 8 s. (R.Kilisli nəşri, 3. cild, 1917)].
518. Kaşgarlı Mahmud. Divanü Lugati't-Türk. Çeviri, Uyarlama, Düzenleme. Hazırlayanlar: Seçkin Erdi, Serap Tuğba Yurteser. İstanbul: Kabalcı, 2005, 725 s.
519. Kaşgarlı Mahmut // Ana Britannica, cilt 13, İstanbul: 1992, s. 59.
520. Kaşgarlı Mahmut // Büyük Ansiklopedi, cilt 2, İstanbul: 1980, s. 990.
521. Kaşgarlı Mahmut // DİA Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, cilt 25, Ankara: 2002, s. 9-15.
522. Kaşgarlı Mahmut // Gelişim Hacettepe Ansiklopedisi, cilt 6, İstanbul: 1986, s. 2298-2299.
523. Kaşgarlı Mahmut // Türk Ansiklopedisi, cilt 21, Ankara: 1974, s. 389-392.
524. Kaşgarlı Mahmut // Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, cilt 2, İstanbul: 1977, s. 353-356.
525. Kaşgarlı Mahmut // Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, cilt 5, İstanbul: 1982, s. 216-217.
526. Kaşgarlı Mahmut // Yeni Türk Ansiklopedisi, cilt 5, İstanbul: 1985, s. 1476.
527. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Büyük Türk Bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği ve Türkük Bilinci // DD, sayı 33, Ankara: Temmuz 1995, s. 10-15.
528. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Büyük Türk Bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği ve Türkük Bilinci // TK, sayı 420, Ankara: 1997, s. 193-200.
529. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı // *Doğu Türkistanın Sesi-Şarkı Türkistan Avazı*, 1985, sayı 78, bet 51-53.
530. Kelly James M. Divanü Lugat-it-Türk'ün Yeni Baskısı Üzerine // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 104-109.
531. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 57, Ankara: 1966, s. 10-11.
532. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 58 Ankara: 1966, s. 12-13.

533. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 60, Ankara: 1966, s. 10-11.
534. Kılıç Rüya. Türklerin İslamiyeti Kabulünde Tasavvufun Rolü: Genel Bir Bakış Denemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s.33.
535. Kocagöz Samim. Divanü Lugat-it-Türk ve Hocam Kilisli Rifat Bilge // TD, sayı 250, Temmuz 1972, s. 319-322.
536. Kocaoğlu Timur. Modern Dilbilimi Açısından Divanü Lugati't-Türk'e Bir Bakış // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 47-50.
537. Kocatürk Vasfi Mahir. Büyük Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: 1964, s. 22-35.
538. Kononov A.N. Son Yillarda SSCB'de Türkoloji Araştırmaları // TDAY, 1964, Ankara: s. 113-126.
539. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar // BB, Ankara: 1975, s. 393-399.
540. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar // TDAY, Ankara: 1978, s. 181-190.
541. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar//Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkoloji Özel Sayısı, II kitap, Bişkek: 2004, s. 147-152.
542. Kononov A.N. SSSB'deki Türk Filolojisi (1917-1967) // Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkoloji Özel Sayısı, II kitap, Bişkek: 2004, s. 153-181.
543. Konukseven Mustafa. Kutadgu Bilig ve Mahmudu Kaşgari'ye Göre Devlet İdaresinin Esas Prensipleri. Lisans Tezi, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul, 1968, 44 s.
544. Korkmaz Zeynep. Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu // TDAY-B, Ankara: 1988, s. 21-32.
545. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmud ve Bilinçli Bir Anatoliki Sevgisi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 34.

546. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Divanü Lugat-it-Türk // MK, c. 2, sayı 10, Mart 1981, s. 15-19.
547. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 3-19.
548. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi // *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, cilt 1, TDK, Ankara: 1995, s. 241-253.
549. Korkmaz Zeynep. Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişme Süreçleri ve Divanü Lugati't-Türk // TD, sayı 570, Haziran 1999, s. 459-470.
550. Korkmaz Zeynep. Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişme Süreçleri ve Divanü Lugati't-Türk'deki İlk Örnekleri//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 10-18.
551. Korkmaz Zeynep. Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi). Ankara: 2003, TDK, 1224 s.
552. Koşay Hamit Zübeyir. Divanü Lugat-it-Türk'teki Terimlerden Örnekler//BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 479-496.
553. Kozanoğlu C.Muhittin. Divanü Lugat-it-Türk'ün Mükaddemesi // *Erciyes Dergisi*, sayı 19, s. 559.
554. Köprülü[zade] M.F. Divanü Lugat-it-Türk // MT, 1915, c. 2, sayı 5, s. 381-383.
555. Köprülü[zade] M.F. Milli Kültürüümüzün Eski Bir Abidesi: Divanü Lugat-it-Türk // *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1933.
556. Köprülü[zade] M.F. Milli Kültürüümüzün Eski Bir Abidesi: Divanü Lugat-it-Türk // *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1933.
557. Köprülü M.F. Karahanlılar veya Hakanîye Devleti // *Türkiye Tarihi*. İstanbul, 1923, cilt 1, s. 106-120.
558. Köprülü M.F. Kay Kabillesi Hakkında Yeni Notlar // *Belleten*, sayı 33, s. 435-444.
559. Köprülü M.F. Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar. İstanbul: 1934, s. 33-44.
560. Köprülü M.F. Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Ötüken, 1986, XXIY+437 s.
561. Köprülü M.F. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Ankara: 1984, 415 s.

562. Köprülü M.F. Türk Edebiyatının Menşeleri // MT, II/IV, 1331 (h), s. 71-73.
563. Kurgan Şükrü. Divanü Lugat-it-Türk Üzerine // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 60-80.
564. Laszlo F. Kağan ve Ailesi // *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, c. I, Ankara: 1944, s. 37-50.
565. Ligeti L. Bilinmeyen İç Asya. Ankara: 1986, 362 s.
566. Maden Muzaffer. Kaşgar ve Ötesi // Gezi Notları, Anılar ve Düşünceler. İstanbul: 1994, s. 70-76.
567. Mahmudov Huziahmət. Divanü Lugati't-Türk'teki Ata Sözleri ve Onların Bugünkü Versiyonları // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 84-89.
568. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Türkoloji Özel Sayısı. I Kitap, Sayı 11, Bişkek: 2004, 260 s.
569. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Türkoloji Özel Sayısı. II Kitap, Sayı 11, Bişkek: 2004, 274 s.
570. Mansuroğlu Mecdut. Karahanlıca // Tarihi Türk Şiveleri, Ankara: 1979, s. 141-182.
571. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -ğay, -gey Eki ve Türemeleri // Jean Deny Armağanı, Ankara: 1958, s. 171-183.
572. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -ğu Ekinin Fonksiyonları // TM, cilt X, İstanbul, 1953, s. 341-348.
573. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -mış Ekinin Fonksiyonları // Fuat Köprülü Armağanı, İstanbul: 1953, s. 345-350.
574. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -taçı Ekinin Fonksiyonları // TDE, sayı 12, İstanbul: 1956, s. 105-108.
575. Mehran Aziz. Divanü Lugat-it-Türk'teki -sA Yapım Eki Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 34.
576. Mirzaoglu F.Gülay. Divanü Lugat-it-Türk Işığında Müzikal İcra Ortamları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 35.
577. Mungan Güler. Türkçede Fiillerden Yapılmış İsimlerin Morfolojik ve Semantik Yonden İncelenmesi. İstanbul: Simurg, 2002.

578. Musabayev G.G. Kaşgarlı Mahmud'un Yaşamı Üzerine
Yeni Veriler // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 110-120.
579. Musabayev G.G. Kaşgarlı Mahmud'un Yaşamı Üzerine
Yeni Veriler // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 20-29.
580. Mutiy İbrahim, Osmanov Mırsultan. Kaşgarlı Mahmud'un Yurdu, Hayatı ve Mezarı Hakkında // *Bılıg*. Güz 2002, sayı 23, s. 189-208.
581. Mutiy İbrahim. Uygur Türkleri'nin İslam'ı Kabul Ettikleri İlk Dönemlerdeki İslam Medreseleri // *Doğu Türkistan'ın Sesi*, yıl 23, sayı 66, 2006, s. 41-52.
582. Nadir İlhan-Şenel Mustafa. Divanü Lugat-it-Türk'e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları // *Turkish Studies*, Volume 31/Winter 2008, s. 259-277.
583. Nalbant Mehmet Vefa. Divanü Lugat-it-Türk Grameri-I. İsim. İstanbul: Bilge Oğuz, 2008, 293 s.
584. Nalbant Mehmet Vefa. –DUK Eki ve Divanü Lugat-it-Türk'te –DUK Ekli Görülen Geniş Zaman Çekimi // *Türkoloji Dergisi*, XV cilt, sayı 1, Ankara: 2002.
585. Nalbant Mehmet Vefa. Evet Kelimesinin Kökeni Üzerine // Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu. Ankara: 2003, s. 109-117.
586. Nalbant Mehmet Vefa. Kutadgu Bilig'te Zarf Tamlayaları ve Bunların Derin Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 1999.
587. Nalbant Mehmet Vefa. Sözcüklerle Türkçe Bakan Bir Köken Bilimci: Kaşgarlı Mahmud ve Ödünçleme Sözcükler Üzerine Yaptığı Köken Bilgisi Çalışmaları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 35.
588. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dölayısıyle. I. // *Varlık*, sayı 209, 15 Mart 1942, s. 394-395.
589. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dölayısıyle. II. // *Varlık*, sayı 210, 1 Nisan 1942, s. 418-419.
590. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dölayısıyle. III. // *Varlık*, sayı 211, 15 Nisan 1942, s. 447-448.

591. Neşet Adnan. Kaşgarlı Mahmut ve Eseri. *Irmak Dergisi*, 1928, sayı 15, s.
592. Nisanbayev Abdumalik. *Mahmut Kaşgari'nin Sosyolojik Felsefesi//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu*. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 35-36.
593. Nuri Abdülahat. Atasözleri. *Kastamonu Vilayet Matbaası*, 1334-1339 (h).
594. Olgun İbrahim. *Kaşgarlı Mahmut'ta Türkük Bilinci // TD*, sayı 253, Ekim 1972, s. 81-86.
595. Onan Bilginer. *Divanü Lugati't-Türk'ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirilmesi // Türkük Bilimi Araştırmaları*, 2003, sayı 13, s. 425-445.
596. Orkun Hüseyin Namık. *Eski Türk Yazıtları*. Ankara: 1987, 962 s.
597. Orkun Hüseyin Namık. *Divanü Lugat-it-Tercümesi. Yeni Sabah*, 27 Ağustos 1940.
598. Orkun Hüseyin Namık. *Divanü Lugat-it-Türk'e Nazaran Hakan // Dergah Dergisi*, sayı 8, Ağustos 1337 (h).
599. Orkun Hüseyin Namık. *Eski Türk Adetleri // Dergah Dergisi*, sayı 10, Eylül 1337 (h).
600. Orkun Hüseyin Namık. *Eski Türk İtikatları // Dergah Dergisi*, sayı 12, Ekim 1337 (h).
601. Orkun Hüseyin Namık. *Eski Türklerde Tebabet, Milli Oyunlar, Harp // Dergah Dergisi*, sayı 23, Mart 1338 (h).
602. Orkun Hüseyin Namık. *Kaşgarlı Mahmut Hakkında // Varlık*, sayı 168, Ankara: 1940, s. 605-606.
603. Orkun Hüseyin Namık. *Milli Türk Yemekleri // Dergah Dergisi*, sayı 20, Şubat 1338 (h).
604. Orkun Hüseyin Namık. *Tarihte Türk Kadınlığı. Dergah Dergisi*, sayı 22, Mart 1338 (h).
605. Ormuşev Asan. *Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Sözlüğünün Tarihi Kaynak Olarak Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu*. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 36-37.

606. Oruzbayeva Byubina. Mahmut Kaşgari'nin Divan'ı ve Kırgız Dil Tarihinin Bazı Sorunları // BB, 1972. TDK, Ankara: 1975, s. 447-453.
607. Ögel Bahaddin. Türk Kültür Tarihine Giriş. I-IX ciltler, İstanbul: 1985-1987.
608. Ögel Bahaddin. Türk Kültürünin Gelişme Çağları. İstanbul: 1971, 788 s.
609. Ögel Bahaddin. Türk Mitolojisi. TTK, Ankara: c. 1, 1971, 644 s.
610. Ögel Bahaddin. Türk Mitolojisi. TTK, Ankara: c. 2, 1995, 610 s.
611. Ögel Bahaddin. Türklerde Devlet Anlayışı. Ankara: 1982, 392 s.
612. Ölmez Mehmet. Kaşgarlı Mahmud'un Kabri ve Yurdu // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 207-240.
613. Özbay Murat - Melanlioğlu Deniz. Yabancılara Türkçenin Öğretiminde Temel İlkeler ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 37.
614. Özdemir Ahmet. Türk Dünyasının En Büyük Kitabı Divanü Lugat-it-Türk ve Ali Emiri Efendi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 16-19.
615. Özdemir Nebi. Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları ve Divanü Lugat-it-Türk'ün Uluslar Arası İlişkiler Boyutu // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 37-38.
616. Özkirimli Atilla. Kaşgarlı'ya Göre Türklerde Askerlik // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 87-95.
617. Özmen Mehmet. Divanü Lugati't-Türk'te ve Kutadgu Bilig'de *aymak* Fiiliyle Kurulan Dolaysız Anlatım Cümleleri Üzerine // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 67-77.
618. Pристак О. Караханлilar (840-1212) // ІА, с. VI, İstanbul: 1952, s. 251-273.
619. Pritsak O. Mahmut Kaşgari Kimdir? // TM, с. X, 1951-53, İstanbul: 1953, s. 243-246.

620. Rasony L. Tarihte Türkük. Ankara: TTK, 1993, 420 s.
621. Reichl Karl. Divanü Lugat-it-Türk'ün Kahramanlık Şiiрleri ve Orta Asya'da Yaşayan Türklerin Halk Destanı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38.
622. Safa Peyami. Türkçenin En Büyük Anıtı // *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1940.
623. Sakaoğlu Saim. Bir Bibliyografya Üzerine // *Çağrı*, c. 12, sayı 110, Konya: 1 Mart 1967, s. 16-21.
624. Sakaoğlu Saim. Divanü Lugati't-Türk Bibliyografyasına Yeni İlaveler // TKA, XI-XIV, 1975, s. 270-280.
625. Sakaoğlu Saim. Divanu Lugati't-Türk'deki Atasözlerinin Anadoludaki İzleri // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 36-46.
626. Sakaoğlu Saim. Divanü Lugati't-Türk'ün Halk Edebiyatı Açısından Taşıldığı Değer // Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Dergisi, sayı 13, Erzurum: 1985, s. 301-319.
627. Sakaoğlu Saim. Karaman Ağzına Divanü Lugati't Türk Açısından Bir Yaklaşım. Tarih Boyunca Türk Dili Bilgi Şöleni // Barış Dili Türkçe. Karaman, 1314 Mayıs 1997, Ankara: 1998, s. 122-129.
628. Sarıhanov Mamed Durdi. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugati't-Türk Eserinin Türkmenistanda Öğrenilmesi ve Kullanılışı // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 96-101.
629. Sarıhanov Mammetdurdı. Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ındaki Oğuz-Türkmence ve Çağdaş Türkmen Dili // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38.
630. Sarıev Berdi. Kaşgarlı Mahmud'un Divan Sözlüğü ve Bugünkü Türkmençe // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38-39.
631. Sertkaya Osman Fikri. Son Bulunan Belgeler İşığında Kaşgarlı Mahmud'un Hayatı Hakkında Yeni Bilgiler // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 130-144.

632. Sev Gülsev. Divanü Lugati't-Türk'te İkilemeler // TD, c. 88, sayı 463, Ankara: 2004, s. 497-510.
633. Sezer Engin. Divanü Lugat-it-Türk'ün İngilizce Çevirisi // TD, c. 45, sayı 372, Ankara: 1982, s. 377-378.
634. Solak Fahri. Doğu Türkistan İle İlgili Türkiyede Yapılan Tezler // *Doğu Türkistanın Sesi – Şarkı Türkistan Avazı*, sayı 65, İstanbul: s. 43-53.
635. Soysal Metin. Çin'den Gelen Haber // *Hürriyet*, 3 Nisan 1983.
636. Sümer Faruk. Oğuzlar (Türkmenler). Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları. Ankara: 1967, 532 s.
637. Şahin Hatiçe. Divanü Lugat-it-Türk'te er- Filli // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 39.
638. Şamil Ali. Halit Said: Ömrünü Ortak Türk Kültürüne Adayan Adam // Yom (Türk Dünyası Medeniyet Dergisi). Bakı: 2007, sayı 6, s. 60-74.
639. Şamil Ali. Halit Said'in UmumTÜRK Dilinin ve Kültürünnün Korunmasında Rolü // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özeti Kitabı, s. 34.
640. Şapolyo Enver B. Kaşgarlı Mahmud // *İller ve Belediyeler* Dergisi, 17 (186), Nisan 1961, s. 115-116.
641. Şehsuvaroğlu B.N. Kaşgarlı Mahmud ve Türkliğe Hizmetleri // *Tercüman*, 1 Nisan 1968.
642. Şehsuvaroğlu Lütfü. Asya'nın Bin Yıllık Kanidil Kaşgarlı Mahmud // *Radyo Televizyon Dergisi*, Mart 2007, sayı 24, s. 46-47.
643. Şen Serkan. Anlam İyileşmesi ve Kötüleşmesine Divanü Lugati't-Türk Merkezli Örnekler // TD, sayı 591, Ankara: Mart 2001, s. 268-275.
644. Talu Ercümend Ekrem. Divanü Lugat-it-Türk // *Son Posta*, 26 Haziran 1940.
645. Tavkul Ufuk. Divanü Lugat-it-Türk'te Sosyal Tabakalaşmaya Dair Terminoloji // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 39.

646. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // *Ertem* Dergisi, sayı 3, Eylül 1985, s. 645-651.
647. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // TA, XXI, s. 389-392.
648. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // TDEA, II, s. 353-356.
649. Tekin Talat. Karahanlılar Dönemi Türk Şiiri // TD, sayı 409, Ocak 1986, s. 81-157.
650. Tekin Talat. Orhon Türkçesi Grameri. İstanbul: 2003, 272 s.
651. Tekin Talat. Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler. Ankara: 1995, 192 s.
652. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk ve Budist Uygur Metinlerinde Ortak Birkaç Sözcük Üzerine//Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 142.
653. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk ve Budist Uygur Metinlerinin Sözvarlığı bakımından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2006, 813 s.
654. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk'ten Seçmeler. İstanbul: 2007, 142 s.
655. Tevfikoğlu Muhtar. Ali Emiri Efendi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayıncılığı, 1989, 206 s.
656. Thomsen W. Çözülmüş Orhon Yazıtları. Ankara: 1993, 240 s.
657. Thuri Jozsef. On Dörlüncü Asır Sonlarına Kadar Türk Dili Yadigarları // MT, sayı 4, 1331 (h), s. 81-133.
658. Timurtaş Faruk. Tarih İçinde Türk Edebiyatı. İstanbul: 1981, 263 s
659. Togan Zeki Velidi. Divanü Lugat-it-Türk'ün Telif Senesi Hakkında//*Atsız* Mecmuası, sayı 16, Ağustos 1932, s.77-80.
660. Togan Zeki Velidi. Eski Türk ve Moğolların Haritaları ve Haritacılığı Meselelerine Dair Notlar. I. Mahmut Kaşgarinin Haritası // *Kopuz* Dergisi, sayı 5, Ağustos 1939.
661. Togan Zeki Velidi. Mahmut Kaşgari'ye Ait Notlar // *Atsız* Mecmuası, sayı 17, Eylül 1932, s. 133-136.

662. Togan Zeki Velidi. Karahanlılar (840-1212). İstanbul: 1967 Yılı Ders Notları, 145 s.
663. Togan Zeki Velidi. Tarihte Usul. İstanbul: 1969, 350 s.
664. Togan Zeki Velidi. Umumi Türk Tarihine Giriş. İstanbul: 1946, c. 1, s. 57-60, 81-82.
665. Toker Mustafa – Kaya Emel. Divanü Lugat-it-Türk'te Geçen Hastalık ve Organ Adlarının Tatar Türkçesi ile Anadolu Türkçesindeki Durumlarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 40.
666. Toprak Funda. Divanü Lugat-it-Türk'te İşteş Çatılı Fiillerden Yola Çıkarak Türkçede İşteşlik Kavramının Fonksiyonları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 40.
667. Turan Fikret. Türk Dili ve Kültürüün İslam Medeniye-tine Eklenmesi Sürecinde Divanü Lugat-it-Türk'te Yansıtlan Türk Kimliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 41.
668. Turan Osman. İlig Unvanı Hakkında // TM, sayı VII-VIII, 1940-42, s. 192-199.
669. Turan Osman. Terken Unvanı // *Türk Hukuk Tarihi* Dergisi, I, 1944, s. 67-73.
670. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. I c., İstanbul: 1995, XX+216 s.
671. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. II c., İstanbul: 1995, XIII+347 s.
672. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. İstanbul: 1978, 628 s.
673. Turan Şekür. Uygur Türkleri Edebiyatı // Türk Dünyası El Kitabı. 3. cilt, Edebiyat, Ankara: 1992, s. 769-778.
674. Tursun Emin. Karahanlıca ve Hotan Diyalekti // TDA, II, 1983, s. 18-28.
675. Tülücü Süleyman. Divanü Lugat-it-Türk'te Kadın İçin Kullanılan Sözler // TDA, sayı 16, Şubat 1982, s. 149-168.
676. Türk Dili. Divanü Lugat-it-Türk Özel Sayısı. Sayı 253, Ekim 1972, s. 4-124.

677. Türk Dünyası El Kitabı. Coğrafya-Tarih. I cilt, Ankara: 1992, 544 s.
678. Türk Dünyası El Kitabı. Edebiyat. III c., Ankara: 1992, 778 s.
679. Türk O. Kemalettin. Futbol, Polo, Boks ve Divanü Lugat-it-Türk // *Beden Terbiyesi ve Spor Dergisi*, sayı 24, Aralık 1940.
680. Türk O. Kemalettin. Türk Dili ve Divanü Lugat-it-Türk // *Yeni Mecmua*, sayı 82, 20 Senteşrin 1940.
681. Türkay Kaya. Kaşgarlı'dan Günümüze Gelen Atasözleri // TDAY-B, 1980-1981, s. 39-42.
682. Türkay Kaya. Kaşgarlı'nın Derlediği Yansıma Sözcükler // Ömer Asım Aksoy Armağanı, TDK, Ankara: 1978, s. 241-257.
683. Türkçe Sözlük. 10. Baskı, Ankara: 2006, 2244 s.
684. Türkmen Fikret. Günümüz Halk Şiirinde Kullanılan Şekil ve Türlerin Divanü Lugati't-Türk'deki İlk Örnekleri // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, DTK, s. 30-35.
685. Tüzüner Atif. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle Besim Atalayı Tebrik Ederken // *Yeni Sabah*, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22, 23 Ağustos 1940.
686. Uçar Erdem – Yener Mustafa Levent. Eski Türkçede İlk Hecedeki Ünlüler Meselesi ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 41.
687. Uluçay M. Çağatay. İlk Müslüman Türk Devletleri. İstanbul: 1977, XVI + 336 s.
688. Uzun N. E., Uzun L.S., Aksan Y.K., Aksan M. Türkiye Türkçesinin Türetim Ekleri Bir Döküm Denemesi. Ankara: 1992, xx s.
689. Ülkütaşır M. Şakir. Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmud. 2. baskı, Ankara: 1972, 225 s.
690. Ülkütaşır M. Şakir. Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmud. Yurt Sesi, sayı 67, Ankara: 1946.

691. Ülkütaşır M. Şakir. Divanü Lugat-it-Türk’ün Folklor ve Etnografya Bakımından Tetkikine Dair Bir Tecrübe // *Bartın Gazetesi*, 29 Haziran 1931.
692. Ülkütaşır M. Şakir. Kaşgarlı Mahmut. Ankara: 1962, 22 s.
693. Ülkütaşır M. Şakir. Kaşgarlı Mahmut // *Ulus*, 11 Şubat 1966.
694. Üşenmez Emek. Divanü Lugat-it-Türk’té Geçen Dini Kelimeler Üzerine//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özетleri, s. 41-42.
695. Üşenmez Emek. Karahanlı Türkçesinin Söz Varlığı // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 138.
696. Va-Nu. Besim Atalay’ın Lugat-it-Türk Tercümesi // *Aksam*, 27 Haziran 1940.
697. Vurucu İkbal. Türk Birliği Perspektifinden Kaşgarlı Mahmud'u Yeni Bir Okuma Denemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 42.
698. Yalıtkaya Şerafeddin. Keşfü’z-Zünun. İstanbul: 1941, cilt 1, s. 808.
699. Yasin Yüsüpcan. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Türklerde Harp // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 42-43.
700. Yıldırım Dursun. Çok Bağlamlı Bir Metin: Divanü Lugat-it-Türk ve İslık Çalan Ok // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 43.
701. Yılmaz Nuran. 11. Yüzyıl Müslüman Dünyasındaki Din Anlayışının Divanü Lugat-it-Türk'teki Yansımaları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 43-44.
702. Wang Yuan-Xin. Çin'deki Uygur Diyalektleri Araştırma Tarihi. Ankara, 1994, 134 s.
703. Wang Yuan-Xin Qin Qzhou Zheng. Çin'de Divanü Lugati't-Türk Üzerine Yapılan Çalışmalar // *Cevren Bilim Kültür Dergisi*, c. 18, sayı 81-82, Priştine: 1991, s. 107-112.

704. Zekiyev Mirfatih. Çok Eski Türkler ve Onların İslamca Medeniyeti // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özeti, s. 44.
705. Zekiyev Mirfatih. Kaşgarlı Mahmut ve Türk Boyalarının Etnik Birliğini Oluşturma Çabaları // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 90-95.
706. Zieme Peter. Kaşgari ve Türkçe Turfan Metinleri // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 463-468.
707. Zülfikar Hamza. Terim Sorunları ve Terim Yapma Kılavuzu. Ankara: 1991.
708. Zülfikar Hamza. Ünlemler ve Ses Yansımalı Kelimeler // Türk Gramerinin Sorunları. II. Ankara: 1999, s. 492-495.

Özbək dilində:

709. Abdulloyev F. «Devonu luğotit turk» asarida uğuz komponentinin urning masalası // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 51-56.
710. Aliyev A. «Devonu luğotit turk»daqı ayrılmış affikslerin uring Namanqan qruppa şevalarıda kullanımı // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 68-70.
711. Buronov M. Çorvaçılık leksikasından // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 70-81.
712. Fitrat A. Anq aski turk adabiyoti namunalari. Samarqand-Toşkent: 1927, 128 bet.
713. Fitrat A. Aski uzbek adabiyoti namunalari. Samarkand-Toşkent: 1928, bet 18-27.
714. Fozilov E. Maxmud Koşgariy «Devoni» naşrlarinqi kiyasiy tatkik etiş tajribasi. BB, 1972, Ankara: 1975, bet 457-462.
715. Fozilov E. Maxmud Koşgariy va uninq «Devon»i // *Uzbek tili va adabiyoti*. Toşkent: 1971, № 5, bet 34-39.
716. Fozilov E. Şarknin maşxur filolqlari Maxmud Koşgariy, Abu Xayyon, Jamoliddin Turkiy. Toşkent: Fan, 1971, 80 bet.

- 717.İbroximov S., Asomuddinova M. XI asrdaqı turkiy tillar-da kasb-xunar atamalari va ularninq «Devonu luğotit turk»da aks etisi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 57-62.
- 718.İşoyev A. «Devonu luğotit turk» va uzbek şevalari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 63-67.
- 719.Jumaniyozov R. Solix Mutallibov // *Uzbek tili va adabiyoti*. Toşkent: 1969, № 1, bet 79-81.
- 720.Kononov A.N. Maxmud Koşgariy va uninq «Devonu luğotit turk» asari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1972, № 1, bet 31-38.
- 721.Kononov A.N. Maxmud Koşgariy va uninq «Devonu luğotit turk» asari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1972, № 2, bet 29-35.
- 722.Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqa tayarlovçı S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1960, I tom 500 bet.
- 723.Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqa tayarlovçı S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1961, II, tom, 428 bet.
- 724.Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqa tayarlovçı S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1963, III tom, 466 bet.
- 725.Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Ğ.Abduraxmonov va S.Mutallibovlar iştiroki va taxriri ostida. Toşkent: Fan, 1967, IV tom (indeks), 543 bet.
- 726.Maxmud Koşgariy // Uzbek Sovet Ensiklopediyasi. Toşkent, 1976, tom VII, bet 91-93.
- 727.Maxmudov K. Qrammatik kursatkiç // Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Toşkent: Fan, 1967, IV tom (indeks), s. 406-476.
- 728.Mutallibov S.M. Devonu luğotit turk va uninq tarjiması // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 40-44.
- 729.Mutallibov S.M. Maxmud Koşgariyninq «Devonu luğotit turk» asari xakida. Известия АН УзССР, 1947, № 4, bet 27-30.

730. Mutallibov S.M. Morfoloqiya va leksika tarixidan kıskaça oçerk. Toşkent, 1959, 210 bet.
731. Mutallibov S.M. XI asr yozma yodiqarlıklarida fel kategoriyasi. Toşkent, 1955, 81 bet.
732. Mutallibov S.M. XI asrning buyuk filoloqlari va ularning noyob asarlari // Maxmud Koşgariy. Turkiy suzlar devoni - Devoni luğotit turk. Tarjimon va naşrqa taylorlovçi S.M. Mutallibov. Toşkent: Fan, 1960, I tom, bet 7-39.
733. Niqmatov H. XI asrdaqi turkiy tillarning M.Koşgariy tamanidan kilinqan tasnifi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1969, № 4, bet 51-53.
734. Uzbek adabiyoti tarixi. Toşkent: Fan, 1978, I tom, 328 bet.
735. Valiyev U.N. «Devonu luğotit turk»da -çı/-çi affiksi tuğrisida // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1964, № 3, bet 74-76.
736. Xasanov X. Maxmud Koşgariy. Xayoti va qeoqrafik merozi. Toşkent: 1963, 83 bet.

Uyğur dilində:

737. Abduşükür Muhəmmət İmin. Balasağunnininq orni məsilisi həkkidə // XDİJ, 1995, № 4, bet 1-21.
738. Ahat Ablimit. Uyğur tilidiki bir kançə isimlərininq tarixiy mənbisi toğrisidə // XDİJ, 1986, № 1, bet 30-50.
739. Arziyev Ruslan. «Kutağdu Bilik» və uninq leksika-stilistiklik alahidilikliri. Almuta: 1966, 226 bet.
740. Arziyev Ruslan. Uyğur tili. Almuta: Mektep, 2006, 448 bet.
741. Ataklik uyğur alimi Məxmut Kəşkəri və uninq ölməs əsəri «Turkiy tillar divanı» // Kəşkəri Məxmut. Turkiy Tillar Divani - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyyeti, 1981, tom I, bet 1-69.
742. Ayup Tursun. Kədimki uyğur tili okuşluki. Beyjin: 1998, 382 bet.
743. Ayup Tursun. «Kəşkər tili» toğrisidə mülahizə // *Turkiy tillar tərkikati*. 3. Beyjin: 1990, bet 19-50.

- 744.Baki Abdulhəkim. Uyğur tilidiki sözlərni türğə bölüş prinsipları // *Tıl və Tərcümə* jurnili, 1983, № 1, bet 40-58.
- 745.Erşidinov Batır. Uyğur klassikleri icadiytinde dastan janrı. Almuta: 1988, 168 bet.
- 746.Hacı Nur Hacı. Karaxanilərninq kiskičə tarixi. Ürümçi: Şincanq Xəlik Nəşriyiti, 1984, 207 bet.
- 747.Həmdulla Reveydulla. Divanü lüğat-it-türk və folklor // XDİJ, 1987, № 4.
- 748.İsiyev D. Uyğur tarixi. Almuta: 1995, 174 bet.
- 749.İmin Tursun. Xakaniyə tili və Xotən şevisi // *Türkiy tillar tətkikati*. 2. Beyjin: 1983, bet 21-44.
- 750.[مە ھوت قە شقە رى دىوان لغات الترك - ترکى تىللار ديو انى.] Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divani - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1981, tom I, 62+687 bet.
- 751.[مە ھوت قە شقە رى دىوان لغات الترك- ترکى تىلлار ديو انى.] Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divani - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1983, tom II, 533 bet.
- 752.[مە ھوت قە شقە رى دىوان لغات الترك - ترکى تىللار ديو انى.] Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divani - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1984, tom III, 612 bet.
- 753.Kurban Vəli. Bizninq tarixiy yeziklirimiz. Ürümçi: 1986, 255 bet.
- 754.Lan Yin. «Kutadğu Bilik» və şərik-ğərip mədəniyiti. Ürümçi: 1994, 368 s.
- 755.Mütiy İbrahim, Osman Mirsultan. Məxmut Kəşkərininq yurti, həyatı və məzari toğrisidə // *Tarım* jurnili, 1984, san 3, bet 9-25.
- 756.Mütiy İbrahim, Osman Mirsultan. Məxmut Kəşkərininq yurti, həyatı və məzari toğrisidə // Uyğur tili boyičə tekşürlər. Almuta: 1988, bet 141-148.
- 757.Rahman Abdukərim. «Divanü lüğat-it-türk»din şaman dinigə karaş // XDİJ, 1987, № 3.
- 758.Ruzi Ablimit. Alim Məxmut Kəşkəriy və uninq «Divanü lüğat-it-türk» namlık kitabı // XDİJ, ictimaiy pən kismi, 1981, № 1, bet 17.
- 759.Sadvakasov Qocəxmət. İlmiy əmgəklər. Almuta: Alem, 2000, 320 bet.

- 760.Sadvakasov Qocəxmət. Məşhür «Divanu luğət-it türk-ninq» uyğurçə tərcimisi həkkidə // İlmiy əmgəklər. Almuta: Alem, 2000, bet 205-215.
- 761.Şirvani Yusif Ziya. Məxmut Kəşkəri və uninq «Divanu lügat-it-türk» əsəri // *Şark hakikati*, Taşkənt: 1947, № 3.
- 762.Talipov Tuğlukcan. Hazırkı zaman uyğur tili. Fonetika və leksika. Ürümçi: 1986, 364 bet.
- 763.Talipov Tuğlukcan. Hazırkı zaman uyğur tili. Morfoloziya və sintaksis. Ürümçi: 1986, 456 bet.
- 764.Turğun Almas. Kədimki uyğur ədəbiyyəti. Kəşkər: 1988, 376 bet.
- 765.Turğun Almas. Uyğurlar. Almuta: 1992, tom 1, 224 bet.
- 766.Turğun Almas. Uyğurlar. Almuta: 1993, tom 2, 230 bet.
- 767.Uyğur klassik ədəbiyyət tarixi. Ürümçi: 2001, 298 bet.
- 768.Uyğur tili məsililili. Ürümçi: 1984, 751 bet.
- 769.Uyğurşunaslık boyičə tətkikatlar. Almuta: 2002, 219 bet.
- 770.Ziyaiy Əxmət. Tarixiy meras-«Kutadğu Bilig» tuğrisidə mühakimə və bəyan // «Kutadğu Bilig» həkkidə bəyan. I. Kəşkər: 1986, bet 1-69.

Qazax dilində:

- 771.Baypakov K., Nürjanov A. Ül jibek joli jəne ortağasılık Kazakistan. Almatı: 1992, 208 bet.
- 772.Beketayev K., İbatov E. Maxmut Kaşkari. Tübi bir türki tili (Diuani lügat-it-türk). Almatı: 1993, 192 bet.
- 773.Əbdiraxmanov A. Maxmud Kaşkari jəne onomastika məseleleri//*Kazakistan mektebi*, Almatı: 1971, № 10, s. 88-91.
- 774.Kaşkari Maxmut. Türk sözdiqi (Diuani lügat-it-türk). Audarğan, alğısözi men ǵılımi tüsünikterin jazıp baspağa dayındağan A.K. Eqeubay. Almatı kalası: Xant baspası, I tom, 1997, 592 bet.
- 775.Kaşkari Maxmut. Türk sözdiqi (Diuani lügat-it-türk). Audarğan, alğısözi men ǵılımi tüsünikterin jazıp baspağa dayındağan A.K. Eqeubay. Almatı kalası: Xant baspası, II tom, 1997, 528 bet.

- 776.Kaşkari Maxmut. Türk sözdiqi (Diuani lügat-it-türk). Audarğan, alğisözi men ǵılımı tüsünikterin jazıp baspaǵa dayındaǵan A.K. Eqeubay. Almatı kalası, Xant baspası, III tom, 1998, 600 bet.
- 777.Kazak ədəbi tilinin tarixi kökderi. Almuta: Ҙılım, 1989, 256 bet.
- 778.Kerimov Ө., Dosmuxamedı X. M.Kaşkaridin «Diuan»ın tünqüş zertteuşi // Изв. АН Каз. CCP, серия филологическая, 1992, № 6, bet 31-43.
- 779.Kurişjanov Ө. Turki dilderinin en algaş zetteyli jayında (M.Kaşkari enbeginin 900 yıldığında) // Изв. АН Каз. CCP, серия общественная, 1972, № 1, bet 89-91.
- 780.Maxmut Kaşkari // Kazak Sovet Ensiklopeadiyası. Alma-tyı, 1975, tom VII, bet 533.
- 781.Şelekenov U. Kum baskan kala. Almatı: 1992, 120 bet.

Türkmən dilində:

- 782.Abıtov B. Mahmit Kaşgarlı – öz dövrününq beyik alımı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 99.
- 783.Agayev K. Mahmit Kaşgarlininq sölüğinde türkmen has atları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 98-99.
- 784.Axallı S. Mahmit Kaşgarlininq sözlüğü və türkmen dili. Aşqabat: İlım, 1958, 208+5 s.
- 785.Amanguliyeva G. Mahmit Kaşgarlininq «Divanı lugatit-türk» eseri ve ondakı halk edebiyatınınq nusgaları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 129-130.
- 786.Amanova O. Mahmit Kaşgarlininq «Divanında» öten zaman ortak işlik yasayan kəbir goşulmalar hakkında//«Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s.116-117.

787. Annanepesov H., Gadamov G. Mahmit Kaşgarlininq söz-lüğinde derman ösumlikler ve lukmançılık adalgaları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 94.
788. Arazov A. Mahmit Kaşgarlininq “Divani lugatit-türk” eserininq fonetikası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 103-104.
789. Aşyarov T., Çakanov H. Mahmit Kaşgarlininq işinde geografik maglumatlar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 149-150.
790. Atajanova O., Çariyeva O. Mahmit Kaşgarlı ve onunq «Divani lugatit-türk» eserininq türkmen tarihini övrenmekdəki əhmiyeti // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 70-71.
791. Atayev J. Türkmen dilininq altın hazırlası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 147.
792. Atayev M. Mahmit Kaşgarlininq “Divani lugatit-türk” kitabı gadımı türki halkların edebi yadigarlıigidir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 128-129.
793. Atayeva G. Mahmit Kaşgarlininq “Divani lugatit-türk” kitabında oğuzların inançları hakkında maglumatlar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 89.
794. Atdayev E. Mahmit Kaşgarlı ve halk pedagogikası//«Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 91-92.
795. Atdayev S. Mahmit Kaşgarlininq dörediciliginde türki gahriman Alp Ər Tonqaninq keşbi // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 150-151.

796. Babayeva G. Milli ayratınlıklarımızı övrenməkde Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğinin əhmiyeti // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 89-90.
797. Baltayev A. Gadımı saklardan galan etnografiki izler ha-kında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 152.
798. Baymiradov A. Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğü ve gündoğar eposınınq şahırana kökleri // «Mahmit Kaşgarlı türkolo-giya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 80-81.
799. Baymiradov B. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanında” ve beyleki çeşmelerde Afrasiyabınq umumulaşdırılan keşbi // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 126.
800. Bayramov K. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanında” oğuzlar ve qarlıklar hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s.72.
801. Bayramova J. Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğinde ahlak bi-limi ve edep kaydaları hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türko-logiya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 155-156.
802. Begliyev M. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanınıq” sözlük di-zimi // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 99-100.
803. Bekjəyev T. Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğindəki kər-hünər sözleri ve həzirki zaman türkmen diliniq frazeologiyası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 102.
804. Berdiyev B., Jumayeva M. Mahmit Kaşgarlınınq “Divani” türkmen dilininq söz yasalığınınq yollarınınq biri barada // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esasandrıcıdır» atlı

- Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 108.
- 805.Borjakova K. Mahmit Kaşgarlininq sözlügindəki goşgular // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 138-139.
- 806.Çarriyev M. Mahmit Kaşgarlininq mirası ve türkmen edebiyatı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 137.
- 807.Esenmedova A. Mahmit Kaşgarlininq sözlüğü ve türkmen dilinininq morfologiyası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 109-110.
- 808.Gajarov N., Sahidov T. Mahmit Kaşgarlı ve Merkezi Aziyadakı turki halklar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 59-60.
- 809.Garriyeva A. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” sözlüğinde türkmen halkıninq folklor-epiki mirası//«Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 84.
- 810.Geldiyev G. Həzirki zaman oğuz-türkmen nakıllarınıninq Mahmit Kaşgarlininq “Divanı luqatit-türk” eserindəki nusgası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 77-78.
- 811.Geldiyeva Ş. Mahmit Kaşgarlininq “Türki dillerinq divanı” möhüm edebi çeşmedir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 123-124.
- 812.Gılıjov R. Mahmit Kaşgarlininq “Divanını” türkmen dili-ne terjime etmegin tejribesi ve meseleleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 159-160.
- 813.Gubayev A., Hanmiradov G. Kaşgar – kerven yollarının çatrigindakı şəherdir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya il-

- mini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 56-57.
- 814.Gummanova G. “Divanı lugatit-türk” ve “Kutadgu Bilig” // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 140-141.
- 815.Gurbanov H.D. “Divanı lugatit türk” türkmenlerinq orta asır tarihinininq, etnografiyasınıninq ve filologiyasınıninq çeşmesi hökmünde // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 66-67.
- 816.Gurbangeldiyev J. Mahmit Kaşgarlininq işinde qarlık, yağma, çigil boyları hakda // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 69-70.
- 817.Gurbangeldiyev O. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” kitabında söz yasalış barada // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 115.
- 818.Gurbannazarov R. Mahmit Kaşgarlininq sözlügindəki oğuz-türkmen pəhimleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 136-137.
- 819.Guzuçiyeva G. Türkmen nakıllarınınq köklerini övrenməkdə Mahmit Kaşgarlininq sözlügininq hizmatı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 79-80.
- 820.Güyükov S. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” eserinde alkışlar ve dilegler // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 86-87.
- 821.Gündoğdiyev A. Mahmit Kaşgarlininq kartası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 61-62.
- 822.Hatamov J. Mahmit Kaşgarlı hormatlı unvanlar (titullar) hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 88-89.

- ricidir» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 67-68.
- 823.Hidirov Saparmurat. Dünyə dil bilimininq tükenmez hazırlığı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 74-75.
- 824.Hidirov Seyitməmmət. Münq yıl ozal doglan dövürdeşimiz // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 157-158.
- 825.Ilməmmədov R. Kaşgarlininq, Halil ibn Ahmedininq ve Zəmahşarınınq sözlüklerininq usul ayrantılıkları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 104-105.
- 826.İlyasova Gurbancemal. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” kitabındaki ağı nusgaları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 82.
- 827.İlyasova Gülbahar. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” işində milli lingvistik dəpler // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 114.
- 828.İsmayılova N. “Türki Dillerinq Divani” ilmi çeşme hökümündə // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 92.
- 829.Janbekov K. Türkmen diline degişli arap dilli golyazmalar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 148-149.
- 830.Jumayev Ç. Mahmit Kaşgarlininq “Divanında” saz sunqatı bilen bağlılıklı sözler // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 93-94.
- 831.Jumayev Ş. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” sözlüğü türkmen dilinin tarihini övrenmegin möhüm çeşmesidir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 150-151.

- cıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 106.
832. Kayumova A. Mahmit Kaşgarlıda geyimler bilen bağlanışıklı sözler // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 100-101.
833. Kiyasova G., Məmmədov A. Mahmit Kaşgarlininq sözlüginiñ ilmi-çeperçilik gımıti hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 120-121.
834. Kömekova G. Mahmit Kaşgarlininq “turkmen” sözüne beryən dündüşdirisi ve tarixi çeşmelerdəki maglumatlar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 88-89.
835. Kuliyev Ç. Edebiyat teoriyası ve “Divanı lugatit-türk” // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 141-142.
836. «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, 392 s.
837. Məmmətjumayev A. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” sözlüğinde “kö:lög” sözününq düşündirilişi // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 107-108.
838. Muhadova G. Mahmit Kaşgarlininq “Divanında” söz yasayı goşulmalar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 113.
839. Muhammedov A. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı lugatit-türk” eseri ve ”Gadımı türk sözdügi” // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 118.
840. Musayev G., Orazmuhammedova G. Mahmit Kaşgarlı ve turkmen halkınınq tarixi // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya

- ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 65.
841. Mustakov R. Mahmit Kaşgarlı ve türkmen edebiyatı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 131.
842. Mustakova J., Nazarov A. Türkmen sözlükşinashığınınq ösus yolu // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 133-134.
843. Nartiyev N., Mıradov A. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı” tarımı sözşinashığınınq çeşmesidir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 78-79.
844. Nazarova Y. Mahmit Kaşgarlininq sözlüğinde şay-sep ve bezeg adalgaları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 90-91.
845. Nurbadova G. Mahmit Kaşgarlinın “Divanı” ılim-bilim ve onunq əhmiyeti hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 131-132.
846. Nurmuhammedov A. Mahmit Kaşgarlininq “Divanı” türkmen dilininq çekimli fonemalarını şöhlelendiryen ilkinçى çeşmedir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 112-113.
847. Nuriyev N. Ali Emiri ve onunq ılim dünyəsindəki hizmatları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 111-112.
848. Nuriyeva G. Mahmit Kaşgarlininq “Divanındakı” şığrlar ve onların tematikası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 139-140.
849. Nuriyeva O. Mahmit Kaşgarlininq “Divanında” hal işlik şekilleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 141-142.

- ricidir» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 117-118.
850. Penjiyev M. Mahmit Kaşgarlı türki dillerinq klassifikasiyasını esaslandırıcıdır // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 103.
851. Petjikova M. Mahmit Kaşgarlininq “Divanında” sıpat yasaylı -lı, -li goşulmasının ullanlısı barada // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 115-116.
852. Rahmankulov F. Mahmit Kaşgarlininq “Divani” halk dörediciligininq çeşmesidir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 85-86.
853. Recepov R. Eski türkmen edebiyatı. Aşqabat: İlım, 1991, s. 188-248.
854. Roziyeva A. Mahmit Kaşgarlininq sözlüğinde ullanılan atların tematik bağlılığı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 92-93.
855. Sarıyev B. Mahmit Kaşgarlininq sözlükinde türkmenoğuz-türk etnogenez üsburcu // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 63-64.
856. Seyidov N. Türkmenlerde müce yılları hakındaki rovayatlar ve onunq Mahmit Kaşgarlininq kitabındaki bir nusgası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 83.
857. Sometova M. “Türki Dillerin Divanı” eserinde Zülkarneyn hakdakı maglumatlar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 153-154.
858. Söyegov M. Gadımı alanlarının dilini haysi yol bilen di keldip boyalar? // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 97-98.

859. Şihiyeva O. Mahmit Kaşgarlininq sözlüğinde gadım sintaktik guruluşlarının görünüşleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 113-114.
860. Təjimov A. “Divanı lugatit-türk” kitabındakı şahıryanılık // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 137-138.
861. Tuvakov M. Perhat Ciylanınq “Kaşgarlı Mahmut” romanında dövür ve şahsiyet // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 135-136.
862. Türkmen ədəbiyatının tarixi. Aşqabat: İlüm, 1975, I tom, 480 s.
863. Yağsimiradov G. Mahmit Kaşgarlininq «yoğ» sözüne düşündürüşi ve onunq həzirki zaman yas dəplerine gatnaşığı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 84-85.
864. Veyisov B. Mahmit Kaşgarlı ve həzirki zaman türkologiyası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 145-146.
865. Yagmurov M. Mahmit Kaşgarlı ve onunq dilimiz üçin eden ulı hizmatları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 157.
866. Yazguliyev A. Arap dilininq Mahmit Kaşgarlı sözlüğine təsiri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 156-157.
867. Yusubov H. Mahmit Kaşgarlı “etrek” sözününq etimologiyası barada // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esasandrıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 124-125.

Tatar dilində:

868. Məxmütov X. Məngəlek yadıkyar. Kazan: Tatar Kitap nəşriyati, 2002, 127 bet.
869. Məxmütov X. Borinqlar əytkən süzlər (VII-XVII yüzyırki tatar yadıkyarlarında aforizmnar). Kazan: Fiker, 2002, 256 bet.
870. Tatar ədəbiyatı tarixi. Kazan: Tatar Kitap nəşriyati, 1984, I tom, 567 bet.

Başqırd dilində:

871. Şəripova Z.Y. Boronqo törki yazma komartkiları. Məxmüt Kaşkarininq «Divani lögət ət-törk» əsəre // Başkort ədəbiyatı tarixi. Öfö: Başkort Kitap nəşriyati, 1990, I tom, bet 43-46.

Tacik dilində:

872. Çoreyev T.M. Mahmud bin əl-Hüseyn əl-Kaşgari və «Divanü luğat-it-türk». Düşənbə: 1990.

Fars dilində:

873. [Mahmud əl-محمد ال قا شغري ديوان لغات الترك تبريز نشر اختز. Kaşgari. Divanu lüğat-it-türk. Tərcümə edən Hüseyin Düzgün. Təbriz: Əxtər nəşriyyati, 2004, 628 s.].

Çin dilində:

874. Chen Shi Minq. Cong Tu Tszüe Yuy Datsidyan Kan Wey Wu Er Yu «R» De Yan-Bian [«Divanü lüğat-it-türk»ə görə uyğur dilindəki «r» samitinin dəyişməsi haqqında]. XDİJ, 1985, № 4, bet 60-65.
875. Chen Zong Zhen. Tu Tszüe Yuy Datsidyan Zhong De Yan-Yu [«Divanü lüğat-it-türk»dəki atalar sözləri]. Min-Zu Yu-Wen [«Milli azlıqların dilləri» jurnalı], 1980, № 4.

876. Chen Zong Zhen. Cong Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zong Yu Tu-Jue Hui-Gu Shi-Di Ji Ming-Su Yan-Jiu You-Guan De Zi Liao [«Divanü lügat-it-türk»də türklərin və uyğurların tarixi, coğrafiyası və adətlərinin tədqiqinə dair materiallar]. Xi-Bei Min-Zu Wen-Cong [«Şimal-qərb milli azlıqlarını araşdırma toplusu»], 1984, № 2; Xi-Bei Min-Zu Xue-Bao [«Şimal-qərb milli azlıqlar institutunun jurnalı»], 1985, № 1.
877. Chen Zong Zhen. Cong Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Kan Ka-La-Han Wanq-Chao De-Wien Zi [«Divanü lügat-it-türk»ə görə Qaraxani dövlətinin yazısına dair bir araşdırma]. Zhong-Guo Min-Zu Gu-Wen-Zi [«Milli azlıqların qədim abidələrinin tədqiqiqi»], 1984.
878. Geng Shi-Min. Ka-La-Han Wang-Chao Wen-Xian [Qaraxanilər dövrünə aid mətnlər]. Zhong-Yang Min-Zu Xue-Yuan Xue-Bao [«Mərkəzi Milli Azlıqlar İnstytutunun jurnalı»], 1978, № 1-2-3.
879. Hacı Nur Hacı. Şi-Yi (XI) Şi-Ji Wey-Wu Er-Zu Yu-Yan Xue-Jia Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li [XI əsr dilçisi Mahmud Kaşgari]. «Xinjiang Gəziti», 2.05.1980.
880. Hu Zhen-Hua, Geng Shi-Min. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Jie-Shao [«Divanü lügat-it-türk» haqqında məlumat]. «Xinjiang ədibiyiti» jurnili, 1964, № 4.
881. Liao Ze-Yu. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zhong De Min-Jian Chuan-Shuo [«Divan»dakı xalq əfsanələri haqqında]. Xin-Jiang Min-Zu Wien-Xue Yan-Jiu [«Sintszyan milli azlıqları ədəbiyyat araşdırmaları» jurnalı], 1985, № 3.
882. Li Jing Wey. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Yu-Fa Xing-Shi Suo-Yin-Shi [«Divanü lügat-it-türk»dəki qrammatik kateqoriyalar haqqında]. Ka-Shi Shi-Fan Xue-Yuan Xue-Bao [«Kaşgar Maarif İnstytutunun jurnalı»], 1981, № 1.
883. Li Zeng-Xiang, Li-Jing Wey. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Yan-Jui Qing-Kuang [«Divanü lügat-it-türk» və onun tədqiqi haqqında]. Tu-Shu Ping-Jie [«Kitab tənqidü və reklamı» jurnalı], 1980, № 4.

884. Lui Yi-Tang. Han-Yi Tu-Hui-Yu Be-Shi Ba-Li [Çince mətnlərdə rastlanan Be-şi Ba-li (Beşbalık) sözünün izahı]. Bian-Zheng Xue-Bao [«Sərhədlər siyasəti jurnalı»], 1968, № 7.
885. Lui Yi-Tang. Tuf-Jue Ke-Han Shi Xi-Kao [Türk xaqanları şəcərəsinin izahı]. Bian-Zheng Yan-Jiu-Suo Nian-Bao [«Sərhədlər siyasəti institutunun illiyi»], 1976, № 7.
886. Mütiy İbrahim. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Zuo-Zhe Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li [«Divanü lüğat-it-türk» və onun müəllifi Mahmud Kaşgari]. Bai-Ke Zhi-Shi [«Ensiklopedik məlumat jurnalı»], 1984, № 1.
887. Niğmət Minqcani. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Yu Xian-Dai Ha-Sa-Ke-Yu De Guan-Xi [«Divan»ın dilinin müasir qazax dili ilə əlaqəsi]. Xin-Jiang She-Hui Ke-Xue [«Sintszyan ictimai elmlər jurnalı»], 1981, № 1; 1982, № 1.
888. Niu Ru-Cheng. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Di-Yi-Juan Zhong-Ya Di-Minq Yan-Jui. [«Divanü lüğat-it-türk»ün I cildində verilmiş Orta Asiya yer adları haqqında]. Xi-Bei Shi-Di [«Şimal-qərb çağ jurnalı»], 1987, № 2.
889. Rəhman Abdukerim. Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zhong Suo-Yin Shi-Ge De Zhe-Xue Jia-Zhi [«Divanü lüğat-it-türk»dəki şeirlərin fəlsəfi dəyəri haqqında]. XDİJ, 1983, № 3.
890. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğat-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, I cild, 554 bet.
891. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğat-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, II cild, 378 bet.
892. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğat-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, III cild, 442 bet.
893. Xiao Zhong-Yi. Yue-Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Yan-Jiu Zhong De Ji-Ge Wien-Ti Jiang-Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Han Wen Yi-Ming De Que-Ding [«Divanü lüğat-it-türk»ün tədqiqinin bəzi problemləri və əsərin adının Çin dilinə tərcüməsinin dəqiqləşdirilməsi haqqında]. Yu-Yuan Yu Fan-Yi [«Dil və tərcümə» jurnalı], 1985, № 2.

894. Zhang Guang-Da. Guang-Yu Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li De Tu Tszüe Yuy Datsıdyan-Hui Yu Jiang-Yu Ci-Shu Ve Yuan-Xing Di-Tu [Mahmud Kaşgarinin «Divanü lügat-it-türk» eserindəki yuvarlaq dünya xəritəsi haqqında]. Zhong-Yang Min-Zu Xue-Yuan Xue-Bao [«Mərkəzi Milli Azlıqlar İnstitutunun jurnalı»], 1978, № 2.
895. Zhu Zhinminq. Wey Wu Er Yü Li De Xan Yü Jie Si [Uygur dilində Çin dilindən alınma sözlər]. Zhong Guo Yu-Wen [«Çin dilləri jurnalı»], 1965, № 5, s. 12-25.

Yapon dilində:

896. Fucimoto Katsuji. Mafumudo Kaşugari Toruko-Arabugo Citen no Hoya-ku Çime-iben [Mahmud Kaşgarinin türkçə-ərəbcə lügətinin yapon dilinə tərcüməsi: yer adları qismi]. Tozai-gakucutsu Kenkyü-co İho, 5, 1957, s. 36-48.
897. Haneda Akira. Kaşugari to Toruko-Arabu-go Citen [Kaşgari və onun türkçə-ərəbcə lügəti]. İvai-hakuşi Koki Kinen Tenseki Ron-şu, 1963, s. 521-526.
898. Sumi Hiyedoşi. Çuo Asia Toruko-go: Kaşugaru-Hogen no Kenkyu (Orta Asiya türkcəsi: Kaşgar şivəsi haqqında araşdırırmalar). Tokyo: Ryubin-şok-yoku, 1944, s. 52-56.

Rus dilində:

899. Абдуллаев Х. Построение народных пословиц в произведении «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 355.
900. Абдиназимов Ш. М.Кашгари—основоположник тюркского языкоznания // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 388-389.
901. Абыл Гапур М.А. Вклад Махмуда Кашгари в развитие тюркского языкоznания // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya

- ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 306-307.
902. Абдурахманов Г.А. Исследование по старотюркскому синтаксису. XI в. М.: 1967, 210 с.
903. Абдурахманов Г. К вопросам перевода и исследования «Диван лугат ат-турк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 388.
904. Абдурахманов Г.А., Шукuroв Ш.Ш. Грамматический очерк старотюркского языка XI века. Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devonı (Devonu luğotit turk). Тошкент: Fan, 1967, IV том (luqat-indeks), с. 479-525.
905. Абибулла М. К вопросу об изучении в Китае творчества Махмуда Кашгарлы // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 356-357.
906. Агаджанов С.Г. Государство сельджукидов и Средняя Азия в XI-XII вв. М.: Наука, 1991, 303 с.
907. Агаджанов С.Г. Очерки истории огузов и туркмен Средней Азии в IX-XIII вв. Ашхабад, Ылым, 1969, 295 с.
908. Агаджанов С.Г. Сельджукиды и Туркмения в XI-XII вв. Ашхабад, Ылым, 1973, 163 с.
909. Адилов М. Почему «Диван лугат ат-турк» дошел до нас в единственном экземпляре // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 277.
910. Азизов С. Астрономические сведения в «Диван лугат ат-турк» М.Кашгари. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 380-381.
911. Ализаде С.Г. Именные части речи в «Шухаданаме». АҚД, Баку: 1966, 27 с.
912. Алниязов А. Синтаксические особенности пословиц и поговорок в «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 276.

913. Алпатов В.М. Махмуд Кашгарский и когугакуся // *Türkologiya*, 1999, № 1-4, с. 20-26.
914. Аразов А.. Фонетика “Диван лугат ат-турк” М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 336.
915. Аристов Н.А. Заметки об этническом составе тюркских племен и народностей и сведения об их численности // Живая старина, год IV, вып. III-IV, СПб.: 1896, с. 277-456.
916. Асланов В.И. «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгари и азербайджанский язык // СТ, 1972, № 1, с. 61-74.
917. Ауэзова З.-А.М. Введение//Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауэзовской, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, с. 3-5.
918. Ауэзова З.-А.М. Предисловие//Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауэзовской, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, с. 6-50.
919. Ауэзова З.А. Тюркские образы всевластного времени в «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 278.
920. Ахаллы С. Словарь Махмуда Кашгарского и туркменский язык. АКД, Ашхабад: 1958, 21 с.
921. Ахмад Нисар. Махмуд Кашгари—гений-новатор // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 310.
922. Аширов А. “Словарь тюркских языков” М.Кашгари – важный источник по изучению этнографии тюркских народов // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 301-302.
923. Бабаяров Г., Кубатин А. К освещению истории тюркских народов в произведениях Бируни и Кашгари // «Mah-

- mit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 296.
924. Билал Угуз. Махмуд Кашгари–великий ученый Востока // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 307.
925. Бобоев Ф. Проблема жанра поэтических текстов «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 352-353.
926. Бавдинов Р. Тюркский языковый космос и феномен М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 382.
927. Байрамов Г.А. Фразеологические единицы в тюркских языков в словаре Махмуда Кашгарского «Диван лугат ат-турк»//Ученые записки Азербайджанского государственного университета. Серия языка и литературы, 1966, № 3, с. 3-12.
928. Баласагунский Юсуф. Благодатное знание. Перевод С.Н.Иванова. М.: 1983, 560 с.
929. Балчык Мустафа. Махмуд Кашгари – выдающийся ученый Центральной Азии // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 285-286.
930. Бартольд В.В. Баласагун // Сочинения, т. III, М.: Наука, 1965, с. 355-357.
931. Бартольд В.В. Двенадцать лекций по истории турецких народов Средней Азии // Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 19-195.
932. Бартольд В.В. Илек-ханы // Сочинения, т. II, ч. 2, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 519-520.
933. Бартольд В.В. История культурной жизни Туркестана// Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 169-392.

934. Бартольд В.В. История турецко-монгольских народов// Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 196-229.
935. Бартольд В.В. История Туркестана // Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 109-162.
936. Бартольд В.В. Обзор содержания словаря Махмуда Кашгарского и выписки к нему (фонд 86, опись 1, № 181).
937. Бартольд В.В. Очерк об истории Семиречья//Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 23-106.
938. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия // Сочинения, т. I, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, 760 с.
939. Бартольд В.В. Тюрки. (Историко-этнографический обзор) // Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 576-595.
940. Баскаков Н.А. Введение в изучение тюркских языков. М.: 1962, 176 с.
941. Баскаков Н.А. Введение в изучение тюркских языков. М.: Высшая школа, 1969, 384 с.
942. Баскаков Н.А. Историко-типологическая морфология тюркских языков: структура слова и механизм аглютинации. М.: Наука, 1979.
943. Баскаков Н.А. Историко-типологическая характеристика структуры тюркских языков. Словосочетание и предложение. М.: Наука, 1975, 287 с.
944. Баскаков Н.А. К этимологии огуз, огуз каган // СТ, 1982, № 1, с. 88-90.
945. Баскаков Н.А. Каракалпакский язык. М.: изд-во АН СССР, 1951, 411 с.
946. Баскаков Н.А. Причастие -ды/-ты в тюркских языках // Труды Московского института востоковедения, 1951, вып. 6, с. 205-217.
947. Баскаков Н.А. Роль уйгуро-карлукского языка караханидского государства в развитии литературных тюркских языков средневековья // СТ, 1970, № 4, с. 13-19.
948. Баскаков Н.А. Тюркская лексика в «Слове о полку Игореве». М., Наука, 1985, 2008 с.

949. Баскаков Н.А. Тюркские языки. М.: изд-во восточной лит-ры, 1960, 247 с.
950. Благова Г.Ф. К теории тюркского склонения // СТ, 1978, № 5, с.3-9.
951. Благова Г.Ф. К теории тюркского падежного склонения. //«Тезисы докладов I Международного симпозиума ученых соц. стран на тему: «Теоретические проблемы восточного языкознания», ч. I, М.: 1977, с. 33-35.
952. Благова Г.Ф. Тюркское склонение в ареально-историческом освещении (юго-восточный регион). М.: Наука, 1982, 304 с.
953. Богородицкий В.А. Законы сингармонизма в тюркских языках. Казань: 1927.
954. Бомбачи А. Тюркские литературы//Введение в историю и стиль. ЗТ, вып. I, М.: 1968, с. 191-193.
955. Боровкова Т.А. Грамматический очерк языка «Дивану лугат ит-турк». АКД, 1966, 15 с.
956. Боровкова Т.А. К вопросу о долготе гласных в языке «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгари // Тюркологическая конференция в Ленинграде 7-10 июня 1976 г. Тезисы докладов, Ленинград: 1967, с. 12-13.
957. Боровкова Т.А. О губных согласных в «Дивану лугат ит-турк» // ТС, М.: 1966, с. 24-27.
958. Боровкова Т.А. О фонетической терминологии в Словаре Махмуда Кашгарского//Изв. АН СССР, ОЛЯ, 1966, № 6, с. 528-531.
959. Боровкова Т.А. Относительно первого издания Словаря Махмуда Кашгарского // НАА, 1964, № 5, с. 133-135.
960. Бубенок А. Печенеги и огузы-турки в Саркеле // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 282-285.
961. Буниятов З.М. Гарс ан-Нима ас-Саби и Камал ад-Дин ибн ал-Фувати об истории Карабахидов. // Письменные памятники Востока. Историко-филологические исследования, 1974. М.: Наука, 1981, с. 5-10.

962. Валидов Джемаль. О словаре турецких языков Махмуда Кашгарского // Вестник Научного Общества Татароведения. Казань: 1927, № 7, с. 107-112.
963. Валитова А.А. К вопросу о классовой природе Караканидского государства // Труды Киргизского филиала АН СССР, Фрунзе: т. 1, вып. 1, 1943, с. 127 -136.
964. Велиев И.Д. Форма выражения прошедшего времени в «Дивану лугат ит-тюрк» // Ученые записки АГУ. Серия язык и литературы, 1968, № 5..
965. Галиев А. Самоидентификация тюрок по «Диван лугат ат-тюрк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303-306.
966. Гарипов Т.М. Кыпчакские языки Урало-Поволжья // Опыт синхронической и диахронической характеристики. М.: 1979..
967. Гарипов Т.М. Махмуд Кашгари и кыпчакские языки Урало-Поволжья // СТ, 1972, № 1, с. 47-51.
968. Григорьев Г.Г. Карабаниды в Мавераннахре по Тарихи-Мунеджимбаши, СПб.: 1874, 18 с.
969. Гулиев А. Самоидентификация тюрок по «Диван лугат ат-тюрк» Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303-306.
970. Гулиев Т. Стихосложение в «Диване» Махмуда Кашгарлы // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 359-360.
971. Гулиева Я. Махмуд Кашгарлы об огузах // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 293-294.
972. Гюрсес И. Тема единства в произведении М.Кашгари «Словарь тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 379-380.

973. Давидович Е.А. Вопросы хронологии и генеалогии Ка-раханидов второй половины XII в.//Средняя Азия в древ-ности и средневековье. М.: Наука, 1977, с. 177-187.
974. Давидович Е.А. Нумизматические материалы для хро-нологии и генеалогии среднеазиатских караханидов// Тру-ды ГИМ, вып. XVI (Нумизматический сборник), М., 1957, с. 91-119.
975. Давидович Е.А. О двух караханидских каганатах // НАА, 1968, № 1, с. 67-76.
976. Даuletov A. К вопросу о природе и функции сингармо-низма в тюркских языках и труды М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkoloiya İlmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara İl-mi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 373-374.
977. Демирчизаде А.М. Сравнительный метод лингвиста XI века Махмуда Кашгарского // Известия АН Азерб. ССР. Серия общественных наук. 1964, № 4, с. 45-55.
978. Демирчизаде А.М. Сравнительный метод Махмуда Каш-гари // СТ, 1972, № 1, с. 31-42.
979. Джадар А. Из истории применения сравнительно-исторического метода к изучению тюркских языков // Ма-териалы I научной конференции востоковедов. Ташкент: 1958, с. 856-862.
980. Джолдасбеков М. Древнетюркские литературные памятники и их отношение казахской литературе. АКД, Ал-ма-Ата: 1969, 26 с.
981. Дмитриев Н.К. Грамматика башкирского языка. М.-Л.: изд-во АН СССР, 1948, 267 с.
982. Доерфер Г. Махмуд Кашгари об аргу и халаджах // СТ, 1987, № 1, с. 37-44.
983. Древнетюркский словарь. Под ред. В.М.Наделяева, Д.М. Насилова, Э.Р.Тенишева, А.М.Щербака. Ленинград: 1969, 676 с.
984. Егубаев А. Идейно-художественное влияние поэмы «Кутадгу Билиг» Юсуфа Баласагунского на развитие ка-захской литературы. АКД, Алма-Ата: 1989, 24 с.

985. Елгеади М.А. Литературное наследие М.Кашгари – кладезь мировой культуры // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275.
986. Жузе П.К. К выяснению значения слова «тат»//Известия Азербайджанского ГНИИ, т. I, вып. 3, Баку: 1930, с. 11-15.
987. Жузе П.К. Thesaurus Linguarum Turkosum // Известия восточного факультета Азерб. государственного университета. Востоковедение, I, 1926, с. 74-94.
988. Жузе П.К. Thesaurus Linguarum Turkosum // Известия восточного факультета Азерб. государственного университета. Востоковедение, II, 1927, с. 27-35.
989. Захир М.Н. Махмуд Кашгари о туркменах // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303.
990. Ибрагимов С., Асамуддинова М. Отражение профессиональной терминологии в «Дивану лугат-ит-турк» и «Кутадгу Билиг» // СТ, 1972, № 1, с. 114-122.
991. Ибрагимов С.К., Храковский В.С. Махмуд Кашгари о расселении племен на территории Казахстана // Вестник АН Каз. ССР, 1958, № 11, с. 93-98.
992. Ибрагимов С.К., Храковский В.С. Материалы из истории образования казахского языка // Известия АН Каз. ССР, серия истории, археологии и этнографии, 1959, вып. 2 (10), с. 94-100.
993. Исхакова Н. Внительный падеж в словосочетаниях «Диван» Махмуда Кашгари // СТ, 1977, № 1, с. 94-97.
994. Исламов М.И. Древные формы личных местоимений в диалектах и говорах азербайджанского языка // СТ, 1972, № 3, с.16-28.
995. Исламов М.И. Местоимения в диалектах и говорах азербайджанского языка. АДД, Баку, 1973, 75 с.
996. Исследования по сравнительной грамматике тюркских языков. Морфология, М.: 1956, 335 с.
997. Исмаилзаде Н. Великий ученый-энциклопедист огузотюркского мира // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini

- esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 386.
998. Исова Л. Историографический аспект исследования наследия М. Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 377-378.
999. Исоматов М. Сведения М.Кашгари об этнониме «таджик» в контексте современных исследований // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 376-377.
- 1000.Казембек М. Общая грамматика турецко-татарского языка. Казань, 1846, 457 с.
- 1001.Кайдаров А.Т. Уникальный лексикографический труд // Вестник АН Каз. ССР, вып. 2, 1960, с. 109-111.
- 1002.Канаатов Т. Применение поэтических форм эпохи М. Кашгари в детском стихосложении // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 361.
- 1003.Караев О. Историко-географические данные, сообщаемые Махмудом Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 111-113.
- 1004.Караев О. История Карабанидского каганата. Фрунзе: 1983, 301 с.
- 1005.Караев О. Земля тогузогузов, карлуков, хазлажия, хилхия, кимаков и киргизов по карте аль-Идриси // Арабо-персидские источники о тюркских народах. Фрунзе: Илим, 1973, с. 4-48.
- 1006.Каримов К. Категория падежа в языке «Кутадгу Билиг». АКД. Ташкент: 1962, 26 с.
- 1007.Каримов К., Умаров Э. Салих Муталлибов. СТ, 1980, № 3, с. 106-107.
- 1008.Картабаева Е. М.Кашгари и эпоха “мусульманского ренессанса” // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 312-313.
- 1009.Картал А. Вклад Махмуда Кашгари в мир науки // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı

Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 335.

- 1010.Кервенов Т. Повествования и притчи, использованные М.Кашгари в “Дивану лугат ат-тюрк” // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 320.
- 1011.Кляшторный С.Г. Древнетюркские рунические памятники. М.: Наука, 1964, 215 с.
- 1012.Кляшторный С.Г. История тюркского населения Восточного Туркестана//Восточный Туркестан глазами русских путешественников. Алма-Ата: 1988, с. 44-58.
- 1013.Кляшторный С.Г. Эпоха «Кутадгу Билиг» // СТ, 1970, № 4, с. 82-86.
- 1014.Кляшторный С.Г. Эпоха Махмуда Кашгарского // СТ, 1972, № 1, с. 18-23.
- 1015.Кондратьев В.Г. Очерк грамматики древнетюркского языка. Ленинград: 1970, 165 с.
- 1016.Кононов А.Н. Грамматика современного турецкого литературного языка. М.-Л.: 1956, 569 с.
- 1017.Кононов А.Н. Грамматика узбекского литературного языка. М.-Л.: 1960, 446 с.
- 1018.Кононов А.Н. Грамматика языка тюркских рунических памятников (VII-XI вв.). Ленинград: 1980, 255 с.
- 1019.Кононов А.Н. Изучение «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского в СССР. СТ, 1973, № 1, с. 3-9.
- 1020.Кононов А.Н. История изучения тюркских языков в России: дооктябрьский период. Л.: Наука, 1982, 360 с.
- 1021.Кононов А.Н. Махмуд Кашгарский и его «Дивану лугат ит-тюрк» // СТ, № 1, 1972, с. 3-17.
- 1022.Кононов А.Н. Махмуд Кашгарский и его «Словарь тюркских языков» // Филология и история стран зарубежной Азии и Африки. Тезисы. Ленинград: 1965, с. 25-27.
- 1023.Кононов А.Н. Поэма Ю.Баласагунского «Благодатное знание» // Юсуф Баласагунский. Благодатное знание. М.: Наука, 1983, с. 495-517.

- 1024.Кононов А.Н. Родословная туркмен. Сочинение Абу-л Гази хана Хивинского. М.: изд-во АН СССР, 1958, 190+94 с.
- 1025.Кононов А.Н. Способы и термины определения стран света // ТС, 1974. М.: 1978, с. 72-89.
- 1026.Кононов А.Н. Тюркская филология в СССР. 1917-1967. М.: Наука, 1968, 48 с.
- 1027.Кононов А.Н., Нигматов Х.Г. Махмуд Кашгарский о тюркских языках // «История лингвистических учений: Средневековый Восток». Ленинград: Наука, 1981, с. 130-142.
- 1028.Короглы Х.Г. Алп Эр Тонга и Афрасияб по Юсуфу Баласагуни, Махмуду Кашгари и другим авторам//СТ, 1970, № 4, с. 108-115.
- 1029.Короглы Х.Г. Взаимосвязи эпоса народов Средней Азии, Ирана и Азербайджана. М.: Наука, 1983, 336 с.
- 1030.Короглы Х. Г. Древнетюркская литература // СТ, 1988, № 5, с. 16-21.
- 1031.Короглы Х.Г. Узбекская литература. М.:1977, с. 75-86.
- 1032.Котвич В. Исследования по алтайским языкам. М.: 1962, 371 с.
- 1033.Кочетов А.Н. Буддизм. М.: 1968, 175 с.
- 1034.Кочнев Б.Д. К идентификации некоторых ранне-караханидских титулов и лакабов // История и археология Средней Азии. Ашхабад, Ылым, 1978, с. 220-225.
- 1035.Кочнев Б.Д. Шаш (Чач) и Илак при Карабанидах (по нумизматическим материалам) // Древняя и средневековая культура Чача. Ташкент, Фан, 1979, с. 110-166.
- 1036.Кулиев Г.К. О форме винительного падежа *sözin*, *te-wesin* в тексте «*Divanü lugat-it-türk*» Махмуда Кашгари // СТ, 1970, № 4, 67-70.
- 1037.Курышжанов А. Из истории исследования сочинения Махмуда Кашгарского//Труды Института Языкоznания АН Каз.ССР, т. III, 1963, с. 182-189.
- 1038.Курышжанов А. Махмуд Кашгари о кыпчакском языке // СТ, № 1, 1972, с. 52-60.

- 1039.Курышжанов А. О первой исследовательской работе по тюркским языкам (к 900-летию труда Махмуда Кашгари) // Известия АН Каз. ССР, СО, 1972, № 1, с. 79-81.
- 1040.Кучкартаев И. Лексика «Дивану лугат-и-тюрк» Махмуда Кашгари и современный узбекский литературный язык // СТ, 1972, № 1, с. 83-90.
- 1041.Кучкартаев И. О глаголах речи в «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгари//«Вопросы узбекской и русской филологии». Труды ТашГУ, вып. 412, Ташкент: 1971, с. 3-15.
- 1042.Кыпчак Мамедали. Категория падежа в тюркских языках. Баку: изд-во БГУ, 1994, 152 с.
1043. Лебиб С.М.А. Роль «Диван лугат ат-тюрк» в развитии тюркских языков // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 341.
1044. Ма Пинлан. Изучение саларского языка по «Словарю тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 330.
1045. Мажитов С. М.Кашгари и geopolитический код тюркского мира // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 314-315.
1046. Малов С.Е. Автореферат: Древнетюркская письменность // Рефераты научно-исследовательских работ за 1944 г. Изв. АН СССР, ОЛЯ, М.: 1945, 4 с.
1047. Малов С.Е. Енисейская письменность тюрков. М.-Л.: 1952, 116 с.
- 1048.Малов С.Е. К истории и критике «Codex Cumanicus» // Изв. АН СССР, ОГН, 1930, № 5, с. 347-375.
- 1049.Малов С.Е. Мир Алишер Навои в истории тюркских литератур и языков Средней и Центральной Азии // Изв. АН СССР, ОЛЯ, 1947, т. 6, вып. 6, с. 475-480.
- 1050.Малов С.Е. Образцы древнетурецкой письменности с предисловием и словарем. Ташкент: 1926, 84 с.

- 1051.Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. Тексты и исследования. М.,-Л.: 1951, 452 с.
- 1052.Малов С.Е. [Рец. на:] Фитрат. Образцы древнетюркской литературы. На узбекском языке // ЗКВ, т. 3, вып. 1, 1928, с. 213-217.
- 1053.Мамадалиев Х.. Гарлыки в XI-XII вв. и их описание в “Словаре” М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 333-334.
- 1054.Мамедов М. Тенгри и его воспевание в «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 362-363.
- 1055.Махмуд Кашгари. БСЭ, изд. 3, т. 15, М.: 1974, с. 324.
- 1056.Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауезовой, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, 1288 с.+2 с. вкл.
- 1057.Махмудов К. Грамматический указатель//Maxmud Koşgariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Тошкент: Fan, 1967, IV том (indeks), с. 406-476.
- 1058.Махпиров В.У. Антропонимы в «Дивану лугат ит-турк» и «Кутадгу Билиг» // СТ, 1979, № 4, с. 22-28.
- 1059.Махпиров В.У. Некоторые этимологии антропонимов, этнонимов и топонимов по Махмуду Кашгарскому // Вестник АН Казахской ССР, 1980, № 11.
- 1060.Махпиров В.У. Собственные имена в памятнике XI в. «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгарского. АКД, Алма-Ата:1980, 26 с
- 1061.Махпиров В.У. Тюркские топонимы в «Дивану лугат ит-турк» // СТ, 1983, № 1, с. 34-39.
- 1062.Мелиоранский П.М. Памятник в честь Кюль-Тегина // ЗВОРАО, т. XII, вып. II-III, СПб.: 1899, с. 1-144.
- 1063.Мифологический словарь. М.: 1991, 736 с.
- 1064.Мусаев К. Лексика тюркских языков в сравнительном освещении. М.: Наука, 1975, 358 с.

- 1065.Мусабаев Г.Г. Некоторые сведения о жизни Махмуда Кашгари // Исследования по тюркологии. Алма-Ата: 1969, с.48-62.
- 1066.Мусабаева З.М. Омонимы в «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского. АКД, Фрунзе: 1975, 51 с.
- 1067.Муталибов С.М. О словаре Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк» // Известия АН Узб. ССР, 1947, № 4, с. 25-30.
- 1068.Муталибов С.М. Филолог XI в. Махмуд Кашгарский и его произведение «Дивану лугат ит-тюрк» // Материалы I Всесоюзной конференции востоковедов в Ташкенте, 4-11 июня 1957 г., Ташкент: 1958, с. 884-892.
- 1069.Муталибов С.М. Махмуд Кашгарский // «Вопросы методов изучения истории тюркских языков», Ашхабад: 1961, с. 109-112.
- 1070.Муталибов С.М. «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского (Перевод, комментарии, исследования), АДД, Ташкент: 1967,75 с.
- 1071.Мутъий Ибрагим, Осман Мирсултан. О родине, жизни и гробнице М.Кашгарского // СТ, 1987, № 4, с. 79-89.
- 1072.Мухлисов Ю. Об уйгурском переводе «Дивану лугат-ит-тюрк» // СТ, 1972, № 1, с. 150.
- 1073.Наджип Э.Н. Историко-сравнительный словарь тюркских языков XIV века. М.: 1979, 479 с.
- 1074.Наджип Э.Н. Исследования по истории тюркских языков XI-XIV вв. М.: 1989, 284 с.
- 1075.Наджип Э.Н. Кыпчакско-огузский литературный язык мамлюнского Египта XIV века. АДД, М.: 1965, 52 с.
- 1076.Наджип Э.Н. О некоторых недостатках в изучении истории тюркских языков // СТ, 1970, № 6, с. 48-55.
- 1077.Наджип Э.Н. О диалектном составе словаря Махмуда Кашгари // Всесоюзная тюркологическая конференция. Тезисы. Алма-Ата: 1976.
- 1078.Наджип Э.Н. О средневековых литературных традициях и смешанных письменных тюркских языках // СТ, 1970, № 1, с. 87-92.

- 1079.Наринбаев А.Н. Из истории общественной мысли древних и средневековых уйгуротов. Бишкек: 1994, 188 с.
- 1080.Назирова Х. Спортивная лексика в “Диван лугат ат-турк” М. Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 339.
- 1081.Насери М. Махмуд Кашгари и его эпоха // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 291-292.
- 1082.Насилов В.М. Древнеуйгурский язык. М.: изд-во вост. лит-ры, 1963, 124 с.
- 1083.Насилов В.М. Язык орхоно-енисейских памятников. М.: изд-во восточной лит-ры, 1960, 87 с.
- 1084.Насилов В.М. Язык тюркских памятников уйгурского письма XI-XV вв. М.: 1974, 45 с.
- 1085.Насирова М. Влияние “Диван лугат ат-турк” на средневековую лексикографию // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 337-338.
- 1086.Нигматов Х.Г. Залоги глагола в восточно-туркском языке XI-XII вв. // СТ, 1973, № 1, с. 46-61.
- 1087.Нигматов Х.Г. Махмуд Кашгарский о взаимовлиянии тюркских и иранских языков // «Иранская филология», М.: 1969, с. 101-104.
- 1088.Нигматов Х.Г. Морфология тюркского глагола по материалам Словаря Махмуда Кашгарского. АКД, Ленинград: 1970, 24 с.
- 1089.Нигматов Х.Г. Морфология языка восточно-туркских памятников XI-XII веков (по материалам сочинений Юсуфа Баласагунского, Махмуда Кашгарского и Ахмеда Югнакского). АДД, Баку: 1978, 48 с.
- 1090.Нигматов Х.Г. Некоторые особенности тюркских авторских примеров в «Диван»е Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, 100-102.

- 1091.Нигматов Х.Г. О глагольных корях типа СГС и СГ по материалам Словаря Махмуда Кашгарского // СТ, 1970, № 3, с. 39-44.
- 1092.Нигматов Х.Г. О классификации тюркских племенных языков Махмудом Кашгарским // «Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока», Ленинград: 1969, с. 144-147.
- 1093.Нигматов Х.Г. Опрощение в тюркских глагольных корнях по материалам Словаря Махмуда Кашгарского// «Филология и история стран зарубежной Азии и Африки». Тезисы. Ленинград: 1965, с. 27-29.
- 1094.Нигматов Х.Г. Отыменные основообразования тюркского глагола в XI в. // СТ, 1971, № 3, с. 33-42.
- 1095.Нигматов Х.Г. Принципы описания морфологии восточно-туркского языка // СТ, 1973, № 6, с. 27-35.
- 1096.Нигматов Х.Г. Соотношение категорий времени и наклонения в тюркском глаголе // СТ, 1970, № 5, с. 51-57.
- 1097.Нигматов Х.Г. Соотношение категорий падежа и принадлежности в языке тюркских памятников XI-XII вв. // СТ, 1977, № 4, с. 16-24.
- 1098.Нигматов Х.Г. Соотношение частей речи в восточно-туркском языке XI-XII вв. // СТ, 1975, № 1, с. 41-54.
- 1099.Орузбаева Б.О. Словарь Махмуда Кашгари как источник для изучения лексики киргизского языка в историческом плане // СТ, 1972, № 1, с. 43-46.
- 1100.Османалиева Б. Об отражении лексики киргизского языка в Словаре Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-турк» // СТ, 1972, № 1, с. 97-99.
- 1101.Пахратдинов Ю. Махмуд Кашгарлы и каракалпакский фольклор. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 311.
- 1102.Пекер Х. Религиозные термины в сочинении Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 329.

- 1103.Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926. Баку: 1926, 432 с.
- 1104.Плоских В. М.Кашгари из Барсхана к проблеме исследования караханидских памятников Иссык-Куля // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 279.
- 1105.Рагимов А.Р. «Дивани-лугати-тюрк» Махмуда Кашгари и лексика азербайджанского языка. АКД, Баку: 1985, 26 с.
- 1106.Рагимов М.Ш. «Дивану лугат-ит-тюрк» Махмуда Кашгари и древнетюркские элементы в диалектах и говорах азербайджанского языка // СТ, 1972, № 1, с. 75-82.
- 1107.Раджабов А.А. Язык орхено-енисейских памятников древнетюркской письменности. Морфология. АКД, Баку: 1967, 27 с.
- 1108.Раджабов А. Музыкально-теоретическая мысль эпохи М.Кашгари и ее значение в истории культуры народов Ближнего и Среднего Востока. // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 290.
- 1109.Рамстедт Г.И. Введение в алтайское языкознание. Морфология. М.: изд-во иностранной лит-ры, 1957, 254 с.
- 1110.Расих М.С. Махмуд Кашгари и литература тюркоязычных народов // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 366.
- 1111.Резолюция Всесоюзной тюркологической конференции, посвященной 900-летию труда Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк». Фергана, 9 октября 1971 года. СТ, 1972, № 1, с. 156-157.
- 1112.Розен В. Рассказ Хилаля ас-Саби о взятии Бухары Бограханом//ЗВОРАО, 1888, том II, вып. III и IV, с. 272-275.
- 1113.Рустамий С. Тюркологические термины М.Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 376-377.

- 1114.Рустамов А. О переводе «Дивану лугат ит-турк» на русский язык. СТ, 1972, № 1, с. 129-139.
- 1115.Рясиен М. Материалы по исторической фонетике тюркских языков. М.: изд-во иностранной лит-ры, 1955, 222 с.
- 1116.Сабыр Абдул. Махмуд Кашгари и тюркология. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 389.
- 1117.Садвакасов Г.С. Изучение уйгурского языка в СУАР КНР // СТ, 1985, № 2, с.81-85.
- 1118.Садвакасов Г.С. Məxmut Kəşkəriy. Türkiy tillar divani. СТ, 1983, № 5, с. 96-98.
- 1119.Садыков Касимжон. Языковые особенности «Кутадгу Билиг». АДД, Ташкент: 1987, 26 с.
- 1120.Садр ад-Дин Али ал-Хусайнни. Ахбар уд-Даулат ус-Селджукийя (Зубдат ат-Таварих). Издание текста, перевод, введение, примечания и приложения З.М.Буняитова. М.: Наука, 1980, 273 с.
- 1121.Сайдбобоев З. Историография изучения карты мира Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 289-290.
- 1122.Сатарбаев А. Концепция тюркских народов о природе в «Диване» Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 297-298.
- 1123.Сейтова Д. Махмуд Кашгари великий ученый своей эпохи // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с.281.
- 1124.Серебренников Б.А. Из истории звуков и форм тюркских языков // СТ, 1974, № 6, с. 3-17.
- 1125.Серебренников Б.А., Гаджиева Н.З. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. М.: Наука, 1986, 303 с.

- 1126.Список слов с языковыми и диалектными пометами по словарю Махмуда Кашгарского. Приложение I. // Древнетюркский словарь. Ленинград: Наука, 1969, с. 644-648.
- 1127.Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Морфология. М.: Наука, 1988, 560 с.
- 1128.Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Фонетика. М.: Наука, 1984, 484 с.
- 1129.Стеблева И.В. Арабо-персидская теория рифмы и тюркоязычная поэзия // ТС, М.: 1966, с. 246-254.
- 1130.Стеблева И.В. К анализу типа повествования в поэтических текстах «Диван лугат ат-турк» Махмуда ал-Кашгари // Turcologica. Ленинград: Наука, 1976, с. 319-324.
- 1131.Стеблева И.В. К вопросу формирования образной системы лирики в классической тюркоязычной поэзии // Проблемы исторической этики литератур Востока. М.: 1988, с. 176-188.
- 1132.Стебелева И.В. О происхождении жанра туюг // ТС, М.: 1970, с. 135-147.
- 1133.Стеблева И.В. Поэзия тюрков VI-VIII веков. М.: Наука, 1965, 147 с
- 1134.Стеблева И.В. Развитие тюркских поэтических форм в XI в. М.: 1971, 299 с.
- 1135.Стеблева И.В. Рифма в тюркоязычной поэзии XI века // СТ, 1970, № 1, с. 93-99.
- 1136.Стеблева И.В. Связь формы и содержания в жанре туюг // Теория жанров литератур Востока. М.: Наука, 1985, с. 45-58.
- 1137.Стеблева И.В. Синкопирование слов в поэтических текстах «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгари // ТС, 1971, М.: 1972, с. 206-212.
- 1138.Сулейменова Б.А. О состоянии исследования языка древнетюркских и средневековых памятников в Казахстане // СТ, 1970, № 6, с. 96-101.

- 1139.Тагирзаде А Древнетюркский лексико-грамматический пласт в диалектах и говорах азербайджанского языка. АКД, Баку: 1983, 24 с.
- 1140.Тагирзаде А. Халид Саид Ходжаев // СТ, 1988, № 3, с. 96-97.
- 1141.Тенишев Э.Р. О наддиалектной природе языка караханидско-уйгурского литературного языка // «Социальная и функциональная дифференциация литературных языков». М.: Наука, 1977, с. 67-78.
- 1142.Тенишев Э.Р. Тюркская историческая диалектология и Махмуд Кашгарский // СТ, № 6, 1973, с. 54-61.
- 1143.Тенишев Э.Р. Тюркские языки в эпоху Махмуда Кашгарского // «Древнетюркская письменность». Алма-Ата: 1971, с. 20-21.
- 1144.Тенишев Э.Р. Указатель грамматических форм к «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгарского//Труды Института Языкоznания АН Каз. ССР, т. III, Алма-Ата: 1963, с. 190-212.
- 1145.Тенишев Э.Р. Языки древне- и среднетюркских письменных памятников в функциональном аспекте//ВЯ, 1979, № 2, с. 80-90.
- 1146.Толстов С.П. Города гузов//Советская этнография, 1947, № 3, с. 55-102.
- 1147.Томанов М. Махмуд Кашгари // «Великие ученые Средней Азии и Казахстана IX-XIX вв.». Алма-Ата: 1964, с. 153-166.
- 1148.Тугушева Л. «Дивану лугат ит-турк» Махмуда Кашгарского и его связи с раннесредневековой тюркоязычной литературой // СТ, 1988, № 1, с. 86-94.
- 1149.Тухлиев Бокижан. Поэтика «Кутадгу Билиг» Юсуфа Хас Хаджиба. АКД, Ташкент: 1983, 18 с.
- 1150.Тюркмен Фикрет. Этнонимы в произведении «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilminin esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 365.
- 1151.Тюркологический сборник. 1974. М.: Наука, 1978, 304 с.

- 1152.Тюркологический сборник. 1975. М.: Наука, 1978, 280 с.
- 1153.Тюркское языкоzнание в СССР за семьдесят лет // СТ, 1987, № 5, с. 3-38.
- 1154.Умаров Э.А. О двух омонимах в «Диван»е Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 103-105.
- 1155.Умняков И.И. Самая старая турецкая карта мира XI в. // Труды Самаркандинского госинститута им. А.М.Горького, вып. I, Самарканд: 1940, с. 103-132.
- 1156.Усманов Х. Древние истоки тюркского стиха. Казань, 1984, 149 с.
- 1157.Фазылов Э.И. Знаменитые восточные филологи: Махмуд Кашгари, Абу Хайян, Джамал-ад-дин Турки. Ташкент: 1971, 80 с.
- 1158.Фазылов Э.И. Огузские языки в трудах восточных филологов XI-XVIII вв. // СТ, 1971, № 4, с. 83-97.
- 1159.Фазылов Э.И. Об изданиях и издателях «Дивана» Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 140-149.
- 1160.Фазылов Э.И. Первый тюркологический съезд в Анкаре // СТ, 1973, № 1, с. 131-136.
- 1161.Фазылов Э.И., Данилова Л.В. Всесоюзная тюркологическая конференция, посвященная 900-летию труда Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-турк» // СТ, 1972, № 1, с. 151-155.
- 1162.Фазылов Э.И., Расулова Н. Языкоzнание в Узбекистане за последние годы // СТ, 1971, № 1, с. 82-89.
- 1163.Федоров М.Н. Баласагун при Карабахидах (по данным нумизматики) // Изв. АН Кирг.ССР, 1975, № 2, с. 87-94.
- 1164.Федоров М.Н. Из истории взаимоотношений Карабахидов и Сельджукидов до образования Сельджукского государства. (Историко-нумизматический экскурс) // Общественные науки в Узбекистане, 1966, № 8, с. 53-55.
- 1165.Федоров М.Н. К истории Карабахидов второй четверти XI века // Общественные науки в Узбекистане, 1965, № 3, с. 48-54.

- 1166.Федоров М.Н. Клад Карабанидских дирхемов начала XI века из Ташкента // История материальной культуры Узбекистана, вып. 5, 1965, с. 96-111.
- 1167.Федоров М.Н. Новые данные к политической истории государства Карабанидов. (Опыт историко-нумизматического исследования) // Общественные науки в Узбекистане, 1965, II, с. 51-53.
- 1168.Федоров М.Н. Новые факты из истории Карабанидов первой четверти XI века в свете нумизматических данных // Из истории культуры народов Узбекистана. Ташкент, 1965, с. 45-55.
- 1169.Федоров М.Н. О политической истории Узгенда конца X-XI вв. (По данным карабанидской нумизматики) // Изв. АН Кирг.ССР, 1973, № 1, с. 90-97.
- 1170.Федоров М.Н. Очерк истории Карабанидов второй четверти XI века (по нумизматическим данным)//История материальной культуры Узбекистана, вып. 7, 1966, с. 134-150.
- 1171.Федоров М.Н. Политическая история Карабанидов в конце X - в начале XI вв. // *Нумизматика и эпиграфика*. 1972, т. X, с. 131-154.
- 1172.Федоров М.Н. Ферганский клад карабанидских дирхемов // *Советская археология*, 1968, № 3, с. 221-227.
- 1173.Хай Фэн. Вклад великого ученого-филолога Махмуда Кашгарлы в историю Китая // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahati. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 287-288.
- 1174.Хайитметов А. О древней поэзии тюрков (по материалам «Дивану лугат-ит-турк» Махмуда Кашгари) // СТ, 1972, № 1, с. 123-128.
- 1175.Халидов А.Б. «Диван лугат ит-турк» в сравнительном освещении с его арабским прототипом // СТ, 1984, № 4, с. 85-90.
- 1176.Халил А. К структурному анализу паремиологических единиц кипчакского происхождения в книге «Дивану лугат ат-турк» М.Кашгарского // Материалы III научной

- конференции «Лингвистическое кавказоведение и тюркология: традиции и современность». Карачаевск: 2004.
- 1177.Халил А. О знаковой природе пословичных изречений (по текстам пословичных изречений из книги «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгарского) // *Elmi axtarışlar*. Bakı: 2001, III toplu, s. 180-184.
- 1178.Халил А. О пословичной семиотической системе (по текстам пословичных изречений из книги «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгарского) // *Elmi axtarışlar*. Bakı: 2001, V toplu, s. 156-160.
- 1179.Халлыев К. Изучение научного наследия М.Кашгари в Узбекистане // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 384-385.
- 1180.Хамидов Х. Отражение лексики каракалпакского языка в “Словаре тюркских языков” М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 332-333.
- 1181.Хамраев М.К. Основы тюркского стихосложения. Алма-Ата: 1963, 214 с.
- 1182.Хамраев М.К. Пламя жизни (О системе стихосложения тюркских народов). Ташкент: 1988, 254 с.
- 1183.Хаят Хан Азамат. История тюркских народов в труде Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 295.
- 1184.Хасанов Х. Географическое наследие ученых Средней Азии. АДД, Ташкент: 1967, 47 с.
- 1185.Хасанов Х. Нерасшифрованная надпись на карте Махмуда Кашгарского // Известия АН СССР, серия географическая, 1964, № 6, с. 107-108.
- 1186.Хасанов Х. Среднеазиатский филолог-географ XI века //Известия Узбекистанского филиала Всесоюзного географического общества, т. V, Ташкент: 1960, с. 91-100.

- 1187.Хасанов Х. Ценный источник по топонимике Средней и Центральной Азии // Топонимика Востока. Труды совещания. М.: 1962, с. 31-36.
- 1188.Ходжаев Х.С. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского // Труды Азербайджанского филиала АН СССР, серия лингвистическая, Баку: 1936, № 31, с. 105-112.
- 1189.Ходжаев Х.С. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского // СТ, 1988, № 3, с. 97-103.
- 1190.Ходжиев А. Адаптация арабской лингвистической литературы в «Диван лугат ат-турк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 286-287.
- 1191.Ху Чжен-хуа. «Диван лугат ат-турк» в Китае // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 274.
- 1192.Худайбергенов М., Ханматов М. Употребление некоторых слов из “Диван”а М.Кашгари в туркменском и киргизском языках // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 342.
- 1193.Чакыр Р. Названия домашних животных в «Словаре тюркских языков» «Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 363-364.
- 1194.Четин И. Объяснение понятия «мудрость» в «Словаре тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 358.
- 1195.Чобанзаде Б. О близком родстве тюркских наречий // I Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля-5 марта 1926. Баку: 1926, с. 96-102.
- 1196.Черкасский М.А. Тюркский вокализм и сингармонизм. М.: Наука, 1965, 142 с.
- 1197.Шамгунов Р. Век великих событий, великих людей и великих творений // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini

- esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 354.
- 1198.Ширилиев М.Ш. Махмуд Кашгарский как диалектолог // СТ, № 1, 1972, с. 24-30.
- 1199.Щербак А.М. Грамматика староузбекского языка. М.-Л.: изд-во АН СССР, 1962, 271 с.
- 1200.Щербак А.М. Грамматический очерк языка тюркских текстов X-XIII вв. из Восточного Туркестана. М.-Л.: 1961, 201 с.
- 1201.Щербак А.М. О тюркском вокализме. Тюркологические исследования, М.-Л.: изд-во АН СССР, 1963, с. 24-40.
- 1202.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (глагол). Ленинград: 1981, 181 с.
- 1203.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (имя). Ленинград: 1981, 191 с.
- 1204.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (наречие, служебные части речи, изобразительные слова). Ленинград: Наука, 1987, 151 с.
- 1205.Щербак А.М. Сравнительная фонетика тюркских языков. Ленинград: Наука, 1970, 204 с.
- 1206.Щербак А.М. Тюркский консонантизм. ВЯ, М.: 1964, № 5, с. 16-35.
- 1207.Эйвазова Р.Г. Язык «Диван»а Кишвери (морфологические особенности). АКД, Баку: 1977, 32 с.
- 1208.Эмет Эркин. «Диван» Махмуда Кашгари на уйгурском и китайском языках // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 383.
- 1209.Эрмерс Р.Й. Морфологический анализ в «Диван лугат ат-турк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275-276.
- 1210.Юдже Нури. Основные причины, побудившие М.Кашгари к написанию «Диван лугат ат-турк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275.

İngilis dilində:

1211. Alizade A. Divanü lugat-it-türk work after Mahmud Kashgari // «Азербайджан и азербайджанцы». Баку: 2003, № 3-4.
1212. Barat Kahar. Central Asia Reader: Rediscovery of History. New York-London: 1994, pp. 77-81.
1213. Barat Kahar. Discovery of History: The Burial Site of Kashgarli Mahmut // Aacar Bulletin, II/3, Connecticut: 1989, pp. 9-22.
1214. Barthold W. W. The Bughra Khan, mentioned in the Kutadgu Bilik // Bull. of the Scool of Oriental Studies, 1922, III, pp. 151-158.
1215. Biran M. Qarakhanid Studies. A View from the Kara Khitai Edge // Cahiers d'Asie Centrale, 9, 2001.
1216. Bosworth C.E. İlek-khans or Karakhandis // The Encyclopedia of Islam. Leiden-London, New ed., 1971, vol. III, pp. 1113-1117.
1217. Che Shiming. The Study of Uygurs Chinese Teaching in Xinjiang // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. 10-15 Eylül 2007, Ankara: Bildiri Özeti Kitabı, s. 138.
1218. Chen Dajun. Xinjiang Today. Beijing, 1988, pp. 75-76.
1219. Clauson Sir Gerard. An Etimological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish. Oxford: 1972, 48+989 p.
1220. Dankoff R. Kashghari on the Tribal and Kinship Organization of the Turks // Archivum Ottomanicum. IV, 1972, pp. 23-43.
1221. Dankoff R. Kashghari on the Beliefs and Superstitions of the Turks // Journal of American Oriental Society, 95.1, 1975, pp.68-80.
1222. Dankoff R. The Alexander romance in the Diwan Lughat at-Turk // Humaniora Islamica, I, 1973, pp. 233-244.
1223. Dankoff R. On nature in Karakhanide Literature. *Journal of Turkish Studies*, 4, 1980, pp. 27-35.

1224. Dankoff R. Qarakhanid Literature and the Beginnings of Turco-Islamic Culture//Central Asian Monuments (ed. Hasan B. Paksoy). İstanbul, 1992, pp. 73-80.
1225. Dankoff R. Some Notes of the Middle Turkic Glosses// *Journal of Turkish Studies*, 5, 1981, pp. 41-44.
1226. Dankoff R. Textual Problems in Kutadgu Bilig//*Journal of Turkish Studies*, 3, 1979, pp. 88-89.
1227. Devreux Robert. Al-Kashghari and Early Turkish Islam. MW, XLIX, 1959, pp. 133-138.
1228. Devreux Robert. Mahmud al-Kashghari and his Diwan. MW, LII, 1962, pp. 87-96.
1229. Doerfer Gerard. Dankoff R.-Kelly J. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects. Part 1 // UAJb, vol. 4, 1984, pp. 276-278 (røy).
1230. Doerfer Gerard. Dankoff R.-Kelly J. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects. Part 2-3 // UAJb, v. 5, 1985, pp. 297-298 (røy).
1231. Ehrensvard Ulla. A Pilgrimage to the Moseleum of Mahmud al-Kashgari // Svenska Forskningsinstitut i İstanbul Meddelanden. 1992, № 17, pp. 64-72.
1232. Esin Emel. Tonga ve Ödlek On Kashgharis Version of Afrasiab / Tonga Alp Er Epic // TUBA, 10, Harvard University, 1986, s. 97-109.
1233. Hazai G. Al-Kashghari // Eİ, 1979, vol. 4, pp. 699-701.
1234. Kamberi Dolkun. The Hometovn and Masterpiece of Muhammad Qashqari//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30-31.
1235. Kelly J. Kashghari, Mahmud al-. // Encyclopedia of Asian History. New York: 1988, II, p. 277.
1236. Kelly J. On defining Dhu al-Arbaa // *Journal of American Oriental Society*, 91. 1, 1972, pp. 132-136.
1237. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. I. Linguistic Terminology // UAJ, № 44, 1972, pp. 179-193.
1238. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. II. Orthography // UAJ, № 45, 1973, pp. 144-162.

1239. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. III. Structure of the Diwan // UAJ, № 48, 1976, pp. 151-158.
1240. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part I, 1982, pp. XI+ 416.
1241. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part II, 1984, pp. III+381.
1242. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part III, 1985, p. 337+ microfiche.
1243. Rona-Taş A. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. AOF, XL, 1986, s. 335-339.
1244. Rossi Ettore. A note to the Manuscript to the Diwan Lughat at-Turk // *Christeria Orientalia*, Praha: 1956, pp. 280-285.
1245. Schöning Claus. On some unclear, doubtful and contradictory passages in Mahmud al-Kashgharis Diwan Lughat at-Turk // *Türk Dilleri Araştırmaları*, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 35-56.
1246. Tekin Talat. A Grammar of Orkon Turcic. Bloomington: 1968, 419 p.
1247. Yusuf Khass Hajib. Wisdom of Royal Glory (Kutadgu Bilig). A Turko-Islamic Mirror of Princes. Translated, with an introduction and notes by Robert Dankoff. University of Chicago Press, 1983, VIII+281 p.

Alman dilində:

1248. Bergstrasser G. Das Vorbild von Kaschghari's Divan Lughat at-Türk // *Orientalische Literaturzeitung*, XXIV, 1921, № 7-8, pp. 154-155.
1249. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volkspoesie. I. // *Asia Major*. Berlin: 1923, pp. 3-24.
1250. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volkspoesie. II. // *Asia Major*. Probeband (Hirth Festschrift), Anniversary Volume, vol. 1, Leipzig, 1924, pp. 24-44.
1251. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volksweiseit//*Ostasiatische Zeitschrift*, VIII, 1919-20, pp. 49-73.
1252. Brockelmann Carl. Geschichte der Arabische Litteratur. Erster Supplementband. Leiden: 1936, pp. 195-196.
1253. Brockelmann Carl. Hofsprache in Alttürkestan // *Donum Natalicum Schiren*. 1929, pp. 222-227.
1254. Brockelmann Carl. Mahmud al-Kaschghari's Darstellung des Türkischen Verbalaus//KSz, XVIII, 1918-19, pp. 29-49.
1255. Brockelmann Carl. Mahmud al-Kaschghari über die Sprachen und Stamme der Türken im XI Jahrhundert // KCs Archivum, I, 1921, pp. 26-40.
1256. Brockelmann Carl. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud Kaschghari's Divan Lughat at-Türk. Bibliotheca Orientalis Hungarica, Budapest-Leipzig: 1928, VI+252 p.
1257. Brockelmann Carl. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud Kaschghari's Divan Lughat at-Türk // UJb, Berlin: 1930, Heft 4, pp. 448-450.
1258. Brockelmann Carl. Naturlaute im Mitteltürkische // UJb, 1928, VIII, Heft 314, 1919-20, pp. 256-265.
1259. Brockelmann Carl. Volkskundliches aus Alttürkestan // *Asia Major*, II, pp. 110-124.
1260. Brockelmann Carl. Östtürkische Grammatik der Islamischen Literatursprachen Mittelasiens. Leiden: 1954, 8+429 p.

1261. Doerfer Gerard. Mahmud al-Kashghari, Argu, Chaladsch // UAJb, 7, 1987, pp. 105-114.
1262. Doerfer Gerard. Eine sonderbare Stelle bei Mahmud al-Kashghari // CAJ, 31, 1987, pp. 199-208.
1263. Gabain Annemarie von. Alttürkische Grammatik. Leipzig: 1950, 302 p.
1264. Gandjei T. Überblick über den vor- und frühislamischen Versbau // Der Islam. Bd. 33. H. 1-2, Berlin: 1957.
1265. Grönbech Kaare. Der Türkische Sprachbau. Copenhagen: 1936, 182 p.
1266. Grunzel C. Entwurf einer vergleichenden Grammatik der Altaischen Sprachen. Leipzig: 1895.
1267. Hartmann Richard. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud al-Kaschghari's Divanu Lughat at-Türk // ZDMG, 76, 1930.
1268. Hauenschild M. Die Tierbezeitungen bei Mahmud al-Kaschghari. Eine Untersuchung aus sprachl. und kulturhistorischer. Wiessbaden: Otto Harrassowitz, 2003, 246 p.
1269. Hermann Albert. Die älteste Türkische Weltkarte (1076 n. Ch.) // *Imago Mundi*, 1935, pp. 21-28.
1270. Hofmann Helmut. Die Qarluq in der tibetischen Literatur // *Oriens*, 1950, vol. 3, № 2, pp. 190-208.
1271. Hommel F. Zu den Alttürkischen Sprichwörtern // *Asia Mayor*, Anniverisary Volume, 1924, pp. 182-193.
1272. Köprülü M.F. Zur Kenntnis der Alttürkischen Titulatur // KszA, Budapest-Leipzig, 1935, Bd. 1, Heft X, pp. 330-338.
1273. Kraelitz F.V. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud al-Kaschgharis Divanu Lughat at-Türk // WZKM, 36, Wien: 1929, pp. 331-333.
1274. Mansuroğlu Međut. Das Karachanidische // *Philologiae Turcicae Fundamenta*. I, Wiesbaden: 1959, pp. 87-112.
1275. Meyer İ.R. Kaschghari und Einige Probleme der Vokallänge im Türkischen//BB, 1972, Ankara: 1975, pp. 425-430.
1276. Miller Konrad-Haensler Heinrich. Weltkarte von al-Kaschghari // Seria Mappe A, volume 5, 1931.

1277. Pritsak O. Die Karachaniden (mit einer genealogischen Tafe'l) // *Der Islam*, Bd. 31, Heft 1, 1953, pp. 17-68.
1278. Pritsak O. Die Karachanidesche Streitfragen. 1-4 // *Oriens*, vol. III, Leiden: 1950, № 2, pp. 209-228.
1279. Pritsak O. Kaschgharis Angabet über die Sprache der Bolgaren//ZDMG, Bd. 34, Wiesbaden: 1959, pp. 92-116.
1280. Pritsak O. Qara. Studie zur Türkischen Rechtssymbolik //60. *Doğum Yıldönümü Münasebetiyle Zeki Velidi Togana Armağan. Symbolae in honorem Z.V.Togan*. İstanbul: 1950-1955, s. 239-263.
1281. Pristak O. Von den Karluk zu den Karachaniden // ZDMG, Bd. 26, Wiesbaden: 1951, pp. 270-300.
1282. Rachmati G.R. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortsatz nach Mahmud al-Kaschgharis *Divanu Lughat at-Türk* // UJb, X/4, 1930, pp. 448-450.
1283. Radloff W. Alttürkische Studien // *İzv. AN, SPb.*: 1911, № 5-6, pp. 427-452.
1284. Radloff W. Phonetik der Nördlichen Türkisprachen. Leipzig: 1882, 318 p.
1285. Radloff W. Zur Geschichte des Türkischen Vocal-systems // *İzv. AN, SPb.*: 1914, t. 14, № 4, pp. 452-462.
1286. Rasanen Martti. Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen. Helsinki, 1969, 16+533 p.
1287. Türkische Weltkarte von al-Kaschgari // *Islamic Geography*. Edited by Fuat Sezgin. Institute for the History of Arabic-Islamic Science at the J.W.Goethe University, Vol. 241, 1994, Frankfurt am Main, pp. 142-148.
1288. Vasmer R. Zur Müzkunde der Qarahaniden // Mittelungen des Seminars für orientalische Sprachen an der (Königlichen) F.-Wilhelms-Universität zu Berlin. 1930, Abt. 2, Jg. XXXIII, pp. 83-104.
1289. Zieme Peter. Kaschghari und die Türkischen Turfan Texte // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, pp. 469-474.

Fransız dilində:

1290. Bazin Louis. Les dates de redaction du Divan de Kasgari // AOH, VII/2-3, 1957, pp. 21-25.
1291. Bombaci Alessio. Histoie de la Litterature Turque. Trad. par İ. Melikoff, preface de L.Bazin. Paris: 1968, 68-75 pp.
1292. Caferoğlu A. La Litterature de l'epoque des Karakhani-des // Philoligiae Turcicae Fundamenta. II, Wiesbaden: 1964, pp. 267-275.
1293. Grenard M.F. La legende de Satok Boghra Khan et l'histoie // JA, 1900, Ser. 9, t. XV, pp. 5-79.
1294. Kotwics W. Les Pronoms dans les langues altaïques. Krakow: 1936, 80 p.
1295. Thomsen W. Sur le sisteme des consonnes dans la langue Ouigoure // KSz, 1901, II, № 4, pp. 241-259.

İtalyan dilində:

1296. Bombaci A. Storia della litteratura Turca, dall antico impero di Mongolia all odierna Turcia. Milano: 1956, pp. 91-106.
1297. Bombaci A. Storia della litteratura Turca. Milano: 1962, p. 91-97.
1298. Bonelli Luigi. Del Kutadgu Bilik, Poema Turco dell XI sec. // Annali del R.İnstituto Orientale di Napoli: VI, 1933, pp. 3-38.

Macar dilində:

1299. Czegledi K. Kaczgari földrajzi neveihez // Magyar Nyelv, LIX, 1963 [Kaşgarinin əsərindəki coğrafi adlar].
1300. Nemeth Gyula. Sandor celya // Körösi Szoma. Budapest: 1936, pp. 13-16.
1301. Thury Jozef. Török nyelvemlek a XIV szakat vegeig [XIV əsrin sonuna qədərki türk dili yadigarları]. Budapest: 1903, pp.12-13.

«DİVANÜ LÜĞAT-İT-TÜRK»ÜN QRAMMATİK GÖSTƏRİCİSİ VƏ ONUN ƏHƏMİYYƏTİ

Azərbaycanda nəşr olunan elmi kitablarda bir qayda olaraq indeks verilmir. Yalnız son dövrlərdə bəzi əsərlərin indeksi də hazırlanaraq kitabların sonuna əlavə edilir. Halbuki bunsuz əsərin elmi dəyəri xeyli aşağı düşür. Çünkü indeks olmadan oxucu kitabda adı çəkilən və onu maraqlandıran hər hansı müəllif, tarixi şəxsiyyət, tayfa, yer adı və s. dərhal tapmaq imkanına sahib olmur, bunun üçün bütün kitabı vərəqləmək məcburiyyətində qalır, dolayısı ilə kitabdan səmərəli şəkildə istifadə edə bilmir.

Ölkəmizdə, təəssüf ki, əsərlərin qrammatik göstəricisini hazırlamaq da dəbdə deyil. Bunun səbəbi hər şeydən əvvəl ondadır ki, qrammatik göstərici hazırlamaq çox ağır, üzücü, hətta məşəqqətli işdir. İkincisi, bəzi alimlərin fikrincə, qrammatik göstərici özlüyündə elmi deyil, texniki işdir və ona sərf edilən vaxta, enerjiyə və zəhmətə dəyməz. Üçüncüsü, bu tipli göstəricilər gənc tədqiqatçıları tənbəlləşdirir, hazırla nazir edir, onların axtarış həvəsini azaldır, az qala, elmdən uzaqlaşdırır. Mən bu düşüncələri paylaşırıam.

Məlum olduğu kimi, bu il dahi türk dilçisi Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyi bütün dünyada qeyd edilir. Bir əhli-qələm və türkoloq olaraq mən də bu bayrama öz töhfəmi vermək üçün bəzi layihələri gerçəkləşdirməyə çalışdım. Əziz müəllimim və böyük dostum professor Tofiq Hacıyevin tövsiyəsi ilə «Mahmud Kaşgarinin «Divanü lüğat-it-türk» əsərinin morfolojiyası» mövzusunda doktorluq işimi bitirdim və müdafiyyətə təqdim etdim. Nəzərdə tutulan plana uyğun olaraq əsərin rus dilinə tərcüməsini, habelə «Mahmud Kaşgari və onun «Divanü lüğat-it-türk» əsəri» adlı monoqrafiyamı da

nəşriyyata verdim. Ümid edirəm ki, bu ilin sonuna qədər, yəni yubiley başa çatmadan bunlar işiq üzü görəcək.

Bir neçə ay bundan əvvəl «Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici»¹ adlı əsəri çap etdirmişdim. Bu ilin may ayında Ankarada Hacəttəpə Universiteti Türkiyyat Araşdırmaları İnstitutu tərəfindən keçirilən «Mahmud Kaşgari və dönəmi» adlı beynəlxalq simpoziumda müxtəlif ölkələrdən gələn həmkarlarım bu göstəricini böyük maraqla qarşıladılar. Daha sonra həmin mövzuda axtarışları davam etdirərək Mahmud Kaşgari və onun «Divan»ı barədə müxtəlif dillərdə və dövrlərdə yazılmış təqribən 1.300 əsərin adını ehtiva edən yeni göstəricini divanşunasların istifadəsinə təqdim etmək fikrinə düşdüm. Həm də genişləndirilmiş bibliografik göstərici ilə qrammatik göstəricini eyni kitabda birlikdə vermək qərarına gəldim. Zənnimcə, bu, alımlar və mütəxəssislər üçün daha rahat və səmərəli olacaq.

«Divanü lügatittürk»ün qrammatik göstəricisi əsərdə işlənmiş isim, sıfət, say, əvəzlik, zərf və felləri əmələ gətirən şəkilçiləri əhatə edir. Burada əsas məqsəd XI əsrд türkcənin sözyaratma və sözdüzəltmə imkanlarını göstərmək, dilin zənginliyini və qüdrətini, qrammatik ifadə vasitələrinin genişliyini gözlər öünüə sərməkdir.

İltisaqi dil olmaq etibarilə türk dillərində sözdüzəldici şəkilçilərin sayı olduqca çoxdur. Məsələn, N.Uzun, L.Uzun, Y.Aksan və M.Aksan çağdaş türk dilində bu qəbildən 191 şəkilçi², Həmzə Zülfüqar təqribən 170 şəkilçi³ olduğunu bildirmişlər. Biz Zeynəb Korkmazın müasir türk dilinin morfolojiyasına həsr olunmuş fundamental kitabında sözdüzəldici şəkilçilərin ümumi sayını 193 olaraq təsbit etdik ki, bunlardan 61-i adlardan isim düzəldir⁴.

Təbii ki, çağdaş türk dillərində Şərq, Qərb mənşəli bir sıra alınma şəkilçilər də vardır. Məsələn, Azərbaycan ədəbi dilində ərəb mənşəli -iyə (səh+iyə), -iyət (cəm+iyət), -iyat

¹ Ramiz Əskər. Mahmud Kaşgarinin 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.

² N.E.Uzun, L.S.Uzun, Y.K.Aksan, M.Aksan. Türkiye Türkçesinin Türetim Ekleri Bir Dö-küm Denemesi. Ankara: 1992, s. 23.

³ Hamza Zülfikar. Terim Sorunları ve Terim Yapma Kılavuzu. Ankara: 1991, s. 48.

⁴ Zeynep Korkmaz. Türkiye Türkçesi Grameri (Şəkil Bilgisi). Ankara: 2003, TDK, s. 33-136.

(ədəb+iyyat), -at, -ət (tədqiq+at, qəfl+ət), -i, -vi (elm+i, lügə+vi), fars dilindən keçmə -dar (heyvan+dar), -keş (zəhmət+keş), -şünas (təbiət+şünas), -stan (gül+ü+stan) kimi çoxlu şəkilçi, Şərq və Qərb mənşəli -izm (sosial+izm), -ist (material+ist) kimi şəkilçilər, na- (na+razı), ba- (ba+xəbər), bi- (bi+vəfa), anti- (anti+faşist), a- (a+normal) kimi önsəkilçilər və s. mövcuddur.

S.Cəfərov şəkilçiləri sözdüzəldici (leksik-grammatik) və sözdəyişdirici (grammatik-leksik, qrammatik) olmaqla iki qrupa bölür¹. Bu bölgü DLT üçün də məqbuludur. Lakin biz burada sərf texniki səbəblərə görə həmin qrupları fərqləndirmirik və hamisini birlikdə veririk.

«Divan»da müxtəlif şəkilçilər vasitəsilə eyni kökdən yaranan sözlər kifayət qədərdir. Əyanılık naminə bir neçə misal göstərək: *baş* kökündən *baş+ak* «təmrən, ox başlığı» (I, 380), *baş+gak* «sümük çıxıntısının üstü» (I, 457), *baş+ğan* «xalqın başçısı; böyük bir baliq» (I, 430), *baş+ğıl* «başı ağ» (I, 464), *baş+ıl* «başı ağ» (I, 392), *baş+mak* «ayaqqabı» (I, 454), *baş+nak* «zirehsiz və dibilqəsiz adam» (I, 454), *baş+tar* «oraq» (I, 444) sözləri və s. yaranır. Eləcə də *öl-* kökündən *öl+məs* «ölməz» (III, 48), *öl+üg* «ölü» (I, 65), *öl+üm* (II, 110), *öl+üt* «oldürmə» (I, 124) sözləri, *kıs-* kökündən isə *kıs+ğa* «qısa» (II, 40), *kıs+ğac* «kəlbətin, qışğacı» (I, 444), *kıs+ığ* «həbs; sıxıntı» (I, 377), *kıs+ır* «qıṣır» (III, 80), *kıs+mak* «üzənginin iki yanında olan qayış; ilgəkli ip, kəmənd» (II, 225), *kıs+rak* «qıṣraq, madyan» (III, 83) kimi sözlər meydana gəlir.

Bu tipli misalların sayını ismlər, fellər, sıfatlər üzrə istənilən qədər artırmaq olar.

Çağdaş türkcədə feldən isim yaradan şəkilçilərin sayı 51 olaraq hesablanmışdır². Zeynəb Korkmazın həmin kitabında bu rəqəm 79-dur³. Qədim və orta türk dövrünə aid mətnlərdə fellərdən isim düzəldən şəkilçilər də çoxdur. Məsələn, Annemari fon Qaben əski türkcədə feldən isim yaradan 31 şəkilçi⁴,

¹ S.Cəfərov. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1982, s. 155-157.

² G.Mungan. Türkçede Fiillerden Yapılmış İsimlerin Morfolojik ve Semantik Yöndən İncelenmesi. İstanbul: Simurg, 2002, s. 47.

³ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 67-109.

⁴ Annemari von Gabain. Eski Türkçənin Grameri. Ankara: 2000, s. 51-55.

Tələt Təkin isə Orxon abidələrində 26 şəkilçi¹ olduğunu yazmışdır. Nəcməddin Hacıeminoğlu qaraxanlıcada bu qəbildən 17 şəkilçinin² varlığından söz açmış, Robert Dankoff və Ceyms Kelli isə DLT-də 13 şəkilçi³ qeydə almışlar. Bizim qrammatik göstəricidə adlardan isim yaradan şəkilçilərin miqdarı 30-dan artıq, fellərdən isim yaradan şəkilçilərin sayı isə 25-dən çoxdur.

Zeynəb Korkmazın həmin kitabına görə, çağdaş türkcədə adlardan fel yaradan 26 şəkilçi⁴, fellərdən fel yaradan 27 şəkilçi mövcuddur⁵. Əhməd Bican Ərcilasun «Qutadğu Bilig»də felə həsr olunmuş monoqrafiyásında fellərdən fel düzəldən 21 şəkilçi göstərmüşdür⁶. Təqribən 13 min misra olan bu irihəcmli bədii əsərdə morfoloji baxımdan situativ məqamların çoxluğu diqqəti cəlb edir və orada bütün şəkilçilərə rast gəlmək mümkündür. DLT-də isə misallar bir qayda olaraq III şəxsin təkin-də verilir və məxsusən göstərilməmişsə, müvafiq misallar tapmaq çox çətindir. Bizim tərtib etdiyimiz göstəricidə bu rəqəm adlardan fel yaradan şəkilçilər üzrə 40-a yaxın, fellərdən fel yaradan şəkilçilər üzrə isə 50-dən artıqdır.

«Divan»da adlardan sıfət yaratmada təqribən 15, fellərdən sıfət düzəltmədə 15 şəkilçi, zərflərin əmələ gəlməsində isə 7 şəkilçi iştirak edir.

Ayri-ayrı nitq hissələri və ya bölmələr üzrə baxdıqda, şəkilçilərin miqdar etibarilə çoxluğu diqqətimizi cəlb edir. Məsələn, «Divan»da sıfətin yaranması çağdaş dilimizdə olduğundan xeyli fərqlənir. Burada sıfətlər *-lığ, -lig, -luğ, -lüg, -sız, -siz, -suz, -süz, -lik, -lik, -luk, -lük, -ki, -ki, -dak, -dük, -da+ki, -da+ki, -al, -əl, -il, -il, -ül, -ğıl, -kil, -kin, -kül, -çıl, -çıl, -sig, -sig, -sak, -sək, -suk, -sük, -ğak, -gək, -ağ, -əgü, -əz, -üz, -rək, -ut, -üt, -ru, -mul, -sal, -çın, -ğ, -iğ, -ig, -uğ, -üg, -k, -ik, -ik, -uk, -ük, -inç, -inç, -unç, -ünç, -nçu, -inçl, -inçl, -unçu, -ünçü, -(i)nçığ, -*

¹ Talat Tekin. Orhon Türkçesi Grameri. İstanbul: 2003, s. 90-94.

² Necmettin Hacıeminoğlu. Karahanlı Türkçesi Grameri. Ankara: 2003, s. 18-27.

³ Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translated with Introduction and Indices Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part III, 1985, p. 317-318.

⁴ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 33-136.

⁵ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 33-136.

⁶ Ahmet Bican Ercilasun. Kutadğu Bilig Grameri. Füll. Ankara: 1984, s. 21-45.

(i)nçak, -gün, -gm, -gin, -kun, kin, -kin, -gak, -guk, -druk, -lak, -lək, -ma, -mə, -ga, -gə, -yuk, -yüg, -m, -in, -un, -ün, -nak, -gil, -u, -ağan, -əgan -p, -m və sair şəkilçilər vasitəsilə yaranır ki, bunaqlardan bir çoxu müasir dilimizdə işlənmir.

DLT-də fel, xüsusən də feliñ təsriflənməyən növü müasir dilimizdən bəzi xüsusiyyətləri ilə seçilir. Hər şeydən əvvəl həmin dövrdə hərəkət adları indikindən daha zəngin olmuş, həzirdə işlədirən -mak, -mək və -ış, -iş, -uş, üş şəkilçiləri ilə yanaşı -ik, -iğ, -ig və -ğu, -gü, -siğ, -sig, -suğ, -süg şəkilçiləri də hərəkət adları yaratmışdır.

Feli sıfətlərdə də bəzi fərqlər müşahidə olunur. Burada da şəkilçilərin çoxluğu və zənginliyi diqqəti cəlb edir. Misal üçün, «Divan»da işlənmiş -duk, -düğ, -ğu, -gü, -ku, -kü, -indi, -indi, -undi, -ündi, -daçı, -dəçə, -taçı, -təçə, -guçə, -güçə, -kuçə, -iğsək, -igsək, -gli, -iğli, -igli, -uglu, -ügli, -ğlik, -glik, -iğlik, -iglik, -iğsi, -igsı, -gsik, -gsik, -ğuluk, -gülük, -ğusuz, -güsüz, -indi, -undi, -ündi şəkilçiləri müasir dilimizdə yoxdur, -ası, -əsi, -r, -ar, -ər, -ir, -ir, -ur, -ür, -mas, -məs, -muş, -miş, -an, -ən, -ğan, -gən, şəkilçiləri isə müştərəkdir. Əvəzində -acaq, -acək, -mali, -məli, -diği, -diyi, -duğu, -düyü şəkilçiləri ilə yaranan feli sıfət formaları DLT-də görünmür.

Feli bağlamalara gəlinçə, burada da fəqliliklər və bənzərliklər müşahidə olunur. Məsələn, DLT-də işlənmiş feli bağlama şəkilçilərindən -gəli, -kali, -gəli dilimizdə işlənmir, -ğınça, -ginçə şəkilçisi isə dilimizdəki -(y)inca, (y)incə, -(y)un-ca, -(y)üncə, habelə -dılqca, -dikcə, -duqca, -dükcə şəkilçilərinin ekvivalentidir. «Divan»da intensiv istifadə olunan -p, -ip, -ip, -up, -üp və -iban, -ibən, -uban, -übən şəkilçiləri Azərbaycan dili üçün də xarakterikdir, hətta yazılı abidələrimizdə bunların -ubani, -übəni variantı da var. Feli bağlama yaradan -a, -ə, -u, -ü həm dilimiz, həm də DLT üçün müştərəkdir, -laşu, -laşü və -madhip, -mədhip şəkilçiləri isə Azərbaycan dilinə yabançıdır.

Biz burada köməkçi nitq hissələrinə toxunmaq fikrində deyildik. Çünkü DLT-də köməkçi nitq hissələri şəkilçilərdən daha çox xüsusi söz qrupları vasitəsilə ifadə olunmuşdur. Ancaq «Divan»da eks olunmuş qoşma, bağlayıcı, ədat və nidalar, habelə vokativlər, modal, təqlidi və predikativ sözlər indikindən əsaslı surətdə fərqləndiyinə görə, onları da göstəriciyə da-

xil etmək qərarına gəldik. Məsələn, DLT-dəki *layu*, *ləyü* qoşması, *azu* bölüşdürmə bağlayıcısı, *abanq* və *kali* şərt bağlayıcısı dilimizə yaddır.

Əsərdəki ədatlardan çoxu (*çu*, *çü*, *şu*, *şü*, *la*, *yəmə*, *yana*, *yanqlıa*, *çak*, *mat*, *mət*, *ərki*, *ərinç*, *yəmü*, *kədh*, *mə*, *ap*) Azərbaycan dilində heç vaxt işlənməmişdir, yalnız bəzi ədatlar (*taki*, *daki*, *uş*, *-mu*, *-mü*) yazılı abidərimizdə müşahidə olunur.

DLT-dəki əsil nidaların (*va*, *awa awa*, *əssis*, *ah*, *aç*, *ki*, *ay*) və xitab çaları daşıyan nidaların (*uva*, *iləl*, *yah*, *av* və s.) əksəriyyətindən dilimizdə istifadə edilməmişdir. Əsərdəki vokativlər də (*tah-tah*, *çuh-çuh*, *kah-kah*, *çək-çək*, *cilik-cilik*, *həç-həç*, *tuşu-tuşu*, *op-op*, *öp-öp*, *uş-uş* və i. a.) dilimizin lüğət tərkibində olmamışdır.

Bundan başqa, «Divan»dakı modal sözlər (*abalı*, *ayluk-ayluk*) dilimizə xas deyil, təqlidi sözlər (*kürt kürt*, *karç-kurç*, *bıç bıç*, *kağ kağ*, *sart-surt*) isə dilimizə formal baxımdan uyğundur.

«Divan»dakı *bar*, *yok*, *təgül*, *əməs* / *ərməs* predikativ sözləri cüzi imla fərqi ilə dilimizdə də işlənməşdir.

Bütün bunları müasir Azərbaycan dili ilə, yazılı abidələrimiz, dialekt və şivələrimizlə müqayisə etmək, fərqli və bənzər cəhətləri üzə çıxarmaq baxımından sistemli qrammatik göstərici çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Onun nümunəsində başqa mühüm əsərlərin göstəricisini hazırlamaq, aparılacaq elmi-tədqiqat işlərini asanlaşdırmaq və sürətləndirmək mümkündür. Bu mənada türkologiyanın ən mühüm, ən qədim və irihəcmli əsəri olan «Divanü lügət-it-türk»ün qrammatik göstəricisi dilçiliyimiz üçün müqayisəli araşdırılarda baza, etalon rolunu oynaya bilər. DLT ana dilimizə tərcümə olunduqdan sonra bütün ümumtürk və Azərbaycan yazılı abidələrinin tədqiqi zamanı alımlar hökmən «Divan»a müraciət edir, öz arqument və fərziyyələrini bu əsərə istinadən əsaslandırırlar. Biz inanırıq ki, bu qrammatik göstərici də mütəxəssislərin köməyinə çatacaq.

Təbii ki, fundamental türkoloji araşdırımlar üçün təkcə «Divanü lügət-it-türk»ün qrammatik göstəricisi kifayət deyil. Tezliklə türkçənin oğuz qrupunun şah əsəri «Kitabi-Dədə Qorqud»un, karluq qrupunun incisi «Qutadğú Bılıg»ın, eləcə

də daha qədim dil yadigarlarından Orxon-Yenisey abidələrinin və «Altun yaruk»un qrammatik göstəriciləri də hazırlanaraq milli filologiyamızın elmi dövriyyəsinə daxil edilməlidir. Azərbaycanda «Altuk yaruk» üzrə heç bir iş görülməməsi isə elmi-miz üçün bağışlanmaz bir qüsurdur.

Bizim tərtib etdiyimiz bu göstəricidə 930-dan artıq şəkilçi və söz vardır. Şübhəsiz ki, dilçiliyimizdə ilk təcrübə kimi bu iş nöqsan və çatışmazlıqlardan da xali deyildir. Bəzi şeylər diqqətdən yayınmış, unudulmuş, yaxud yanlış izah edilmiş ola bilər. Zatən, yanlışlar ilk təcrübənin naxışı, ilklərin öz sahəsində ciòğr açması isə onların özəlliyi və gözəlliyyidir. Vaxt ötdükcə ilklər bir qayda olaraq daha çox minnətdarlıq duyğusu ilə xatırlanır. Biz isə əsla təşəkkür gözləmir, yalnız xoşgörүү siğınıriq. Bu işdə tərifə və təqdirə şayan nə varsa, hamısı əziz ustادım, Azərbaycanda türkçülüyüň və türkologiyanın bayraqdarı hörmətli Tofiq Hacıyevə aiddir.

Qrammatik göstəricilər nitq hissələrinə görə sola çıxıntılı şəkildə qara şriftlə ardıcıl düzülmüş və eyni qrupa daxil olan iki, üç, dörd və daha artıq variantlı şəkilçilərin bir-birindən aralı düşməməsinə fikir verilmişdir. Bu zaman hər şəkilçinin yaratdığı nitq hissəsi və köməkçi nitq hissəsi, onların daxilindəki bölmələr də kursivlə göstərilmiş, daha sonra müvafiq misallar (bəzən ərəb əlibası ilə də) verilmişdir. Bəzi şəkilçilərin qarşısındaki nümunələrin çoxluğu diqqəti cəlb edə bilər. Bu da həmin şəkilçinin yaratdığı məna qruplarının çoxluğu ilə əlaqədardır. Biz hər məna qrupuna dair bir nümunə vermək istədik. Bir bölmədə eyni cür iki şəkilçi gördükdə onlardan birinin addələrdən, digərinin fellərdən düzəltmə söz yaratdığını nəzərə almaq lazımdır. Göstəricidə misallar və şəkilçilər bir-birinə + işarəsi ilə bağlanmışdır.

Tədqiqatçılara uğurlar arzusu ilə,

Ramiz ƏSKƏR.
Bakı, 25 iyun 2008-ci il.

QRAMMATİK GÖSTƏRİCİLƏR

a) Adlardan və fellərdən isim yaradanlar:

- çı *isim*, ایاقچى ayak+çı «təmirçi, qalayçı» (III, 267), يزغىزى yazığ+çı «mirzə, katib» (III, 54), تۇرغىزى tarığ+çı «əkinçi» (III, 227), امدوچى iş+çı «işçi» (I, 455), ايشچى işçى umdu+çı «dilənçi» (I, 197), اقچى ok+çı «oxçu» (II, 209), اۋچى aw+çı «ovçu» (I, 132), ساقچى saw+çı «peyğəmbər; elçi» (III, 155), تېبىچى tapuğ+çı «xidmətçi» (I, 377).
- çi *isim*, بىچى tim+çı «şərabçı, meyxanaçı; əyyaş» (III, 141), امچى yi+çı «dərzisi» (II, 33), بۆركچى börk+çı «papaqcı» (II, 72), ھەكىمچى əm+çı «həkim» (III, 236), كۈسمىچى küsəm+çı «zülmkar» (III, 129), ئىڭىچى ötük+çı «minnətçi» (II, 166).
- lik *isim*, اشلىق akı+lik «cömərdlik» (III, 169), adaş+lik «dostluq» (I, 204), اشلىق aş+lik «aşxana, mətbəx; bugda» (I, 174), تىللىق yan+lik «heybə, dağarcıq» (III, 46), تىللىق tarığ+lik «taxıl anbarı» (I, 480).
- lik *isim*, كۈزلىك köwəz+lik «ərköyünlük, şıltaqlıq» (I, 484), إسکىلەك isig+lik «sevgi, məhəbbət, eşq» (I, 207), ئىلىك əlig+lik «əlcək» (I, 208), تىرلىك tər+lik «təri əmən keçə, palan» (I, 461), بىتكىلەك bitik+lik «yazı ləvazimatı» (I, 484), إزلىك iz+lik «çarıq» (I, 167), اجلەك iç+lik «keçə, palan» (I, 167), جەكلەك çəçək+lik «çičəklik, gülüstan» (I, 484), كېپەكلىك kəpək+lik «kəpək saxlanan yer» (I, 484), جەرلىك çər+lik «vaxt» (I, 338), سەزلىك kəpəz+lik «pambıq bitən yer» (I, 483), سەمىزلىك səmiz+lik «köklük» (I, 483).
- luk *isim*, سۇقۇق suw+luk «sarıq, çalma, əmmamə» (II, 247), التۇق ot+luk «axur» (I, 162), التىكلىق otunq+luk «odunluq, odun damı» (I, 214), بۇزلىق buz+luk «buzluq, buzxana, içində buz

saxlanan yer» (I, 453), **جُمْشِلْق** çumuş+luk «ayaqyolu, həla» (I, 480), **تَفَرْلَق** tawar+luk «mal qoyulan yer» (I, 480), **الْغُلْق** uluğ+luk «lululuq, böyüklük» (I, 205), **أَجْرَاقْ** uçuz+luk «ucuzluq» (I, 205).

-lük *isim*, edhgü+lük «yxashılıq» (I, 117), üzüt+lük «xəsislik» (I, 206), tünq+lük «baca, pəncərə» (III, 31), sögüt+lük «söyüdlük, söyüd bitən yer» (I, 482), tüş+lük «düşərgə» (I, 461), təmür+lük «dəmir əridilən, süzülən yer» (I, 483), kün+lük «günlük, gündəlik» (I, 464), çöküt+lük «boyda balacalıq» (I, 482).

-lıq *isim*, at+lıq anı **اتْنَعْ أَنِي تَلْدَرْدِى** atlı ona tuldurdu = atlı ona çarpdı (II, 189), **الْمَلْعُ بِيرْمَكْدَنْ أَزْلَشْدِى** alım+lıq berim+ligdin üzlüşdi = borc sahibi ilə borclu ödəşdilər (I, 276), Bakır+lıq «Balasağına yaxın bir yerin adı» (I, 474).

-lig *isim*, berim+lig «borclu» (I, 276), kapağ+lıq «bakırə» (I, 475), **ثُمْلَغْ كَلْب قَبْسَدِى** tum+lıq kəlip kapsadı = soyuq, saxta hər yanı qapladı (I, 451).

-luğ *isim*, çaruk+luğ «oğuzlardan bir boyun adı» (I, 475), ulayund+luğ «bir oğuz boyu» (I, 128).

-lüg *isim*, körk+lüg «gözəl, görkəmli» (I, 360).

-daş *isim*, **قَنْدَاشْ قَدْش** kanq+daş ka+daş =atabir qardaşlar (III, 330), **قَنْدَاشْ فَمَا أَرُورْ إِكْدِشْ أَرُوْ تَرْتَارْ** kanq+daş kuma urur, ikdiş örү tartar = atabir qardaşlar bir-birinə paxıllıq edər və çox dalaşar, anabir qardaşlar isə bir-birinə kömək edərlər (III, 330), karın+daş «qardaş, qarınداş, eyni bətnəndən çıxan» (I, 405), kol+daş «qoldaş, dost» (I, 449).

-dəş *isim*, könqül+dəş «sirdaş, könüldaş» (I, 405), yer+dəş «həmyerli» (I, 405), əmik+dəş «süd qardaşı» (I, 405), tü+dəş «həmrəng» (I, 404).

-diş *isim*, ik+diş «anabir qardaş» (III, 330).

-k *isim*, orta+k «ortaq» (I, 163), botu+k «köşək, dəvə balası, botux» (III, 207).

-ak *isim*, yol+ak «yol, iz, cığır» (III, 24), yul+ak «bulaq» (III, 23), baş+ak «ox və ya nizənin ucuna keçirilmiş dəmir, ucluq» (I,

380), oğl+ak «oğlaq, çəpiş» (I, 179), yaz+ak «otlaq» (III, 22).

-ək *isim*, tün+ək «zindan, həbsxana; hərfən: «qaranlıq yer» (I, 406), ərk+ək «erkək» (I, 172), öz+ək «belin iç qismində olan damar» (I, 139).

-lağ *isim*, tarıg+lağ «tarla, dari, toxum əkilən yer» (I, 478), turuğ+lağ «durulacaq yer; düşərgə» (I, 478), yay+lağ «yaylaq» (I, 63) kış+lağ «qışlaq» (I, 63), kuş+lağ «quşların çox olduğu yer» (I, 452), suw+lağ «heyvan suvarılan yer, yalaq, musluq» (I, 452).

-lək *isim*, ödh+lək «zaman, zəmanə, fələk» (I, 115).

-dam *isim*, yor+dam (dilimizdə: yol-yordam, şifahi nitqdə).

-dəm *isim*, ərdəm بَشِّى تىل ər+dəm başı til = ərdəmin başı dildir (I, 169).

-tam *isim*, بَيرْ أَقْمَمْ بَيرْ bir ok+tam yer = bir ox atımı yer, bir ox məsafəsi (I, 169).

-təm *isim*, الْ يُمْشِقا بِرَئْمَ بَرْdi ol yumuşka bir+təm bardı = o, elçiliyə elə bir dəfəlik getdi, I, 466), üs+təm «yəhərə, kəmər başına, toqqalara işlənən qızıl, gümüş, inkrustasiya» (I, 169).

-çak *isim*, orun+çak «əmanət» (I, 204), bağır+çak «eşşək çulu» (I, 479), kabır+çak «tabut» (I, 479), karın+çak «qarışqa». Oğuzca. «قرنجا» karınça» da deyilir (I, 479).

-çək *isim*, tərin+çək «qolsuz qadın geyimi» (I, 485), kün+çək «günəşdən qoruyan yaxa, yaxalıq» (I, 463), pür+çək «birçək; insanın kəkili, atın yalı» (I, 461).

-çık *isim*, sığır+çık «sığırçın quşu» (I, 479).

-çuk *isim*, kudhur+çuk «qız uşaqlarının düzəldikləri kukla, bəbə(k)» (I, 479), oğul+çuk «ana bətni» (I, 204), baka+çuk «qurbağa, çömçəquyruq» (III, 214), kaya+çuk «ətirli bir bitki, türfə yarpağı, zəfəran» (I, 173), yan+çuk «pul və ya tütün kisəsi» (III, 46).

-çük *isim*, كُنْجُك kün+çük «yaxa, yaxalıq» (I, 463).

-ç *isim*, آنچ ana+ç «hamının anasılmış kimi özünü sevdirən, uşaqlıqdan böyük bir dərrakə göstərən qız uşağı» (I, 125), آنچ

ata+ç «özünü xalqın böyüyü kimi aparan uşaq» (I, 125), əkə+ç «özünü hamiya bacı kimi sevdirən, uşaqıqdan dərrakə və zirəklik göstərən qız» (I, 125), Yenisey abidələrində əgə+ç «bib» (Y, 41) variantı da var.

-aç *isim*, اکى ڦنگار بشى بير آشجىتا بشماس iki koçnqar başı bir aş+aç+ta pişmas=iki qoçun başı bir qazanda qaynamaz (III, 330).

-əç *isim*, بَكْج bək+əç «təkinlərin titulu» (I, 364), بَكْج bəg+əç «bəyciyəz» (I, 364), گُزَج köz+əç «parç, piyalə» (I, 365), گُذَج ködh+əç «parç, piyalə», arguca (I, 366).

-ıç *isim*, قش قِلْج قِنْقا سِغْماس koş kıl+ıç kinka sığmas = qoşa qılınc qına sığmaz (I, 365), aş+ıç «qazan, tava» (I, 125).

-iç *isim*, كُتْج kötü+ıç «söyüş» (I, 365).

-uç *isim*, توڭىچ tok+uç «çörək» (I, 364).

-aş *isim*, اداش ad+aş «arxadaş, dost» (I, 131).

-kı *isim*, آتاقى ata+kı «atacığım, atacan» (III, 203), آناقى ana+kı «anacığım, anacan» (III, 203).

-kıya *isim*, قىز قىيا أَغْلَقْيا oğul+kıya «oğulcuğaz» (III, 167), kız+kıya «qızçığaz» (III, 167), mənqlig kara tuz+kıya = ey xalcıgazı olan əsmər (III, 312).

-kiyə *isim*, ۋېرکىيا ۋېرکىيا ər+kiyə «ərciyəz, kişiciyəz» (III, 167), yer+kiyə «yerciyəz» (III, 167), بېرنىڭ مۇنكا سۇزكىيا berinq manqa söz+kiyə = mənə (bircə) sözciyəz veriniz (III, 312), يالقىن yalwın tutar köz+kiyə = şirin üzlü, gözciyəzi əfsunlu (III, 312).

-duruk *isim*, سَقْلَدْرُق sakal+duruk «çənənin altından keçərək papağı başda saxlayan ipək qaytan» (I, 500), بُيُنْدُرُوق boyun+duruk «boyunduruq» (III, 175), Kalal+duruk «kişi adı» (I, 500), يَكَلَدْرُق yanqal+duruk «yapıncının arxasına, boynuna tikilmiş bir keçə parçası; kukulet, başlıq» (III, 336).

-dürüük *isim*, گُزَلْدُرُك közül+dürük «at quyruğundan hörülən, ağriyan gözə qoyulan müalicəvi tor» (I, 500), گُمَلْدُرُك kömürl+dürük «atın sinəsindən keçən qayış» (I, 500).

- türük** *isim*, **چىشىرُك** çiniş+türük «Çində bitən bir meyvə» (I, 500).
- tık** *isim*, **قىتىق** kıl+tık «saçda olan kəpək» (I, 460).
- tuk** *isim*, **قۇلۇق** kot+tuk «qoltuq» (I, 460).
- unq** *isim*, **أۇنڭى** ot+unq «odun» (ot «od» sözündəndir, I, 191).
- ünq** *isim*, **كۇنگى** köl+ünq «gölməçə, su yığıntısı» (köl «göl» sözündəndir, III, 322).
- xan** *isim*, **بُرخان** bur+xan «büüt, buddist heykeli» (I, 428), **ئەرخان** tar+xan «islamdan öncə verilən bir ad, ləqəbdir, bəy deməkdir», arğuca (I, 428).
- kan** *isim*, **قىرقان** çıp+kan «innab» (I, 439), **قەرقەن** kara+kan «dağda bitən bir ağaç növü» (I, 439), **بېرقەن** yakrı+kan «fınıq boyda qırmızı meyvəsi olan bir bitki» (III, 54).
- kən** *isim*, **پېتكان** Yeti+kən «Böyük Ayı bürcü» (III, 39), **أۇتكان** Ötü+kən «Tatarıstan çöllərində bir yer adı» (I, 194).
- ğan** *isim*, sar+ğan «şoran yerlərdə bitən bir ot» (I, 430), sağız+ğan «saxsağan» (I, 491), arpa+ğan «arpaya bənzər bitki, başağı olan, dəni olmayan bitki» (I, 195), baş+ğan «çəkisi əlli ritldən yüz ritlədək olan böyük balıq; xalqın başçısı» (I, 430).
- gən** *isim*, tənqri+gən «alim, bilgin adam» (III, 327), çüm+gən «çəmənlik, ayrıq otu» (I, 434).
- ğa** *isim*, kar+ğa «qarğı» (I, 420), sarış+ğa/sırıç+ğa «çəyirtkə» (I, 469), kobur+ğa «bayquş» (I, 469), yımirt+ğa «damarı olmayan ispanaq, gül kələmi kimi təzətər tərəvəz; xiyar kimi kövrək olan nəsnə» (I, 373), yumurt+ğa «yumurta» (I, 373), yorinç+ğa «yonca» (III, 373).
- gə** *isim*, çekür+gə «çəyirtkə» (I, 470).
- lan** *isim*, ars+lan «aslan» (III, 358), burs+lan «bəbir» (III, 362).
- dak** *isim*, bağır+dak «lifçik, önlük» (I, 479).
- duk** *isim*, burun+duk «buruntax» (I, 479).
- lak** *isim*, bağır+lak «bağırtlak deyilən quş» (I, 480), kaşşa+lak «qaşqaldaq» (I, 498), kız+lak «qaraquş deyilən bir quşdur, quyruğu qırmızı olur; ağacdələn» (I, 459).

- dış** *isim*, sağ+dış «dost, sağdış» (I, 444), suğ+dış «qışda dostlar arasında növbə ilə düzəldilən şülen, gəzmə ziyafları» (I, 444), saw+dış «qələmçələrdən hörülərək içinə meyvə və buna bənzər şeylər qoyulan nəsnənin adı; səbət, sələ» (I, 444).
- ağu** *isim*, **قراغۇ** kır+ağu=qırov. Soyuq gecələrdə düşür (I, 437), **بُزاغۇ** buz+ağu «buzov» (I, 437), **تىقاغۇ** tak+ağu «toyuq» (I, 438), **ئەنماغۇ** tum+ağu «timov, nəzlə, qrip» (I, 438), **بُقاغۇ** buk+ağu «qandal», oğruların qollarına vurulur (I, 437).
- əgü** *isim*, **كۈزاڭو** **ئىماس** **أزۇن بىلسا الىك** köz+əgü uzun bolsa, əlig köyməs = maşa uzun olsa, əl yanmaz (I, 438), **گەرەڭو** kər+əgü = turkmənlərin dilində «çadır» deməkdir, köçərilərə görə, «qışlıq ev» mənasına gəlir (I, 438).
- ağut** *isim*, alp+ağut «təkbaşına düsmənə hücum edən igid, yenilməz güləşçi, bahadır, pəhləvan», (I, 199), ur+ağut «qadın, arvad» (I, 194).
- (a)muk** *isim*, kara+muk «buğda içində bitən qaramuq» (I, 468), kızıl+amuk «qızılıcə, qızılıcaya bənzər sivilcələr» (I, 498), çıça+muk «çəçələ barmağın yanındaki barmaq, üzük barmağı, adsız barmaq» (I, 468), oğul+muk «üstünə tir atılmaq üçün uzadılmış düz dirək» (I, 205) sol+amuk «solaxay, solaq» (I, 468).
- kın** *isim*, cəm şəkilçisi, kız kır+kın «cariyələr» (I, 340). Kır+kın sözü kız sözü ilə (r<z əvəzlənməsi) əlaqədardır.
- nak** *isim*, kır+nak «cariyə. Yabaku, kay, çomul, basmil, oğuz, yəmək və qıpçaq dillərində» (I, 459). Kır+kın sözünün sənonimidir. (Burada da r<z əvəzlənməsi var).
- sak** *isim*, kuruğ+sak «mədə, qursaq» (I, 479).
- suk** *isim*, bağır+suk «bağırsaq» (I, 479), tolar+suk «ayaq dabanı» (I, 479).
- düz** *isim*, kün+düz «gündüz» (I, 447).
- danq** *isim*, ol+danq «padoş, çarığın altı» (I, 176).
- dənq** *isim*, iz+dənq «balıq ovunda işlədilən tor növü» (I, 176).
- dinq** *isim*, ay+dinq «aydın, ay işığı» (I, 177).
- ğak** *isim*, baş+ğak «sümük çıxıntısının üstü» (I, 457).

- gük** *isim*, üb+gük «şanapıpik, hop-hop quşu», çigilcə (I, 171), səmür+gük «bülbü'lə bənzər bir quş» (II, 285), kös+gük «göz qaytarmaq üçün üzüm bağlarına və bostanlara qoyulan müqəvvə, bostan oyuğu» (II, 284).
- ça** *isim*, karin+ça «qarışqa» (I, 479), ka+ça «qab» (III, 202), ka+ça «qab-qacaq» (III, 202), bar+ça «bütün, hamısı» (I, 414).
- çə** *isim*, ne+çə «neçə, nə qədər» (III, 209).
- mak** *isim*, باشماق baş+mak «başmaq». Oğuzca (I, 454).
- tar** *isim*, باشتار baş+tar «oraq». Arğuca (I, 444).
- mən** *isim*, كۆزمان köz+mən «közdə bişirilən çörək» (I, 435).
- ma** *isim*, bulğa+ma «bulama, yağsız, dadsız bulamac» (I, 471), kıy+ma «əriştə» (III, 170), tut+ma «sandıq» (I, 425)
- mə** *isim*, süz+mə «keş» adlanan yağsız quru pendir, ayran süzməsi» (I, 426), kəs+mə «pərçəm, yal, kəkil» (I, 426), tüğ+mə «düymə» (I, 426), tiz+mə «şalvarın bağlı, torbanın ağız bağlı və buna bənzər nəsnələr» (I, 426).
- mak** *isim*, çak+mak «qov, çaxmaq» (I, 456), bog+mak «köynək düyməsi; boyunbağı, sinəbənd, gərdəbənd» (I, 454), kış+mak «üzəngi qayışı, kəmənd» (I, 459, 460), yar+mak «pul» (III, 130), tokı+mak «toxmaq» (III, 173), udh+mak «şeyird, davamçı, ustasına uyan» (I, 162), tar+mak «yırtıcı heyvanların pəncəsi, caynaq» (I, 455).
- mək** *isim*, tür+mək «yemək, dürmək» (I, 461), iç+mək «quzu dərisindən tikilmiş kürk» (I, 195).
- man** *isim*, فرمان سِقمان sık+man «üzüm sıxma mövsümü» (I, 435), kur+man «sadaq, oxdan, ox qabı» (I, 435), بَنْمَان bat+man «batman, ağırlıq ölçüsü» (I, 435).
- mən** *isim*, سُكْمان sök+mən «savaşda qoşun səflərini sökən, yaran igidlərə verilən ləqəb» (I, 435), ört+mən «örtmə, talvar, çardaq, dam» (III, 358).
- mış** *isim*, أَسْقُمِيشَا ساقع قُمْغَ سُوقْ كُرْتُور usuk+mış+a sakıg kamuğ suw körünür = susamışa ilğım [sərab] bütün su görünər (I, 239).

- miş** *isim*, **مَيْلَ يَمِشْ** körpə ye+miş = təzə meyvə (I, 413), **مَيْلَ يَمِشْ** mayıl ye+miş = yetişmiş şaftalı və qovun kimi meyvələrin çürüməyə, xarab olmağa üz tutması (III, 166).
- ç** *isim*, **اَنْجَى سَاقِقْ** sakın+ç «sixıntı» (III, 293), **اَنْجَى اِنْجَى** inan+ç (I, 190), **اَنْجَى اَنْجَى** awın+ç «ovunma» (I, 189), **اَنْجَى اَنْجَى** ökün+ç «peşmanlıq» (I, 189), **اَنْجَى اَنْجَى** yükün+ç «namaz, ibadət» (I, 223), **أَنْجَى أَنْجَى** üçlü+ç «başları bir dəmirlə birləşdirilərək üç çubuqla düzəldilən dovşan təlesi» (I, 159).
- əç** *isim*, **اَنْجَى اَنْجَى** et+əç «uşaqların cöyüz-cöyüz oynadıqları çökək» (I, 125), **كُمْجَى** köm+əç «kütlə basdırılaraq bişirilən çörək» (I, 366).
- üç** *isim*, **كُمْجَى كُمْجَى** köm+uç «dəfinə, xəzinə, gömü» (I, 366), **عَنْجَى عَنْجَى** en+uç «gözə enən pərdə, katarakt» (I, 126).
- inç** *isim*, **اَذْكُو قَنْجَى** edhgü kıl+inç = xoş əxlaq (III, 324).
- inç** *isim*, **سَوْ اِنْجَى** səw+inç «sevinc» (III, 323).
- unç** *isim*, **أَمْنَجْ تَكْرِيْكَا** um+unç tənqrigə = ümid tanrıyadır, tanrıdan mədəd (III, 384).
- ünç** *isim*, **بُو اِيشْكَا نَا اَنْجَى كَرَاكْ** bu işkə nə ög+ünç kərək = bu işlə öyünməyə nə gərək var (I, 189), ürk+ünç «hürkmə, vahimə, xaos» (I, 284).
- ş** *isim*, oyna+ş «oynas, başqa biri ilə sevişən» (I, 180).
- ış** *isim*, at+ış «atış, atışma» (I, 130), alk+ış «alqış, dua etmək, kimisə öymək, yaxşılıqlarını saymaq» (I, 161), karğ+ış «qargış, bəddua, lənət» (I, 449).
- iş** *isim*, **تَكِيشْ** təg+iş «mübadilə, dəyişmə» (I, 372).
- uş** *isim*, **تُقْشَى** tok+uş «toqquşma» (I, 63), **فُجْشْ** koç+uş «qucaqlaşma, qucuşma» (I, 372), **أَرْشْ** ur+uş «vuruş, vuruşma» (I, 63), **أَفْشْ** uk+uş «zəka, dərrakə, ağıl» (I, 131).
- üş** *isim*, **سُكْشْ** sög+uş «söyüş, söyüşmə» (I, 372), **أَلْشْ** ül+uş «böülüsdürmə, pay, hissə» (I, 132).
- m** *isim*, **بِيمْ** ye+m «yemək, təam» (III, 147).
- ım** *isim*, **أَذْرَمْ** adhr+ım «yəhərin altına iki tərəfdən qoyulan keçə» (I, 169), **سَرْم** sar+ım «filtr, mayenin süzülməsi üçün qabların ağızına gərilən ipək quması» (I, 396), **يَدْم** yadh+ım «döşək, yayğı» (III, 25), **بِرْ بِيجْ قَاعُونْ** bir biç+ım kağun = bir dilim

qovun (I, 394), بير سَغْم سُوتُ bir sağ+ım süt = bir sağım süd (I, 369), فَرْقَجْ قِيم بُلْدَى korkunç kıry+ım boldı = qorxunc qiyım oldu, böyük dəhşət yaşadı (III, 166), اَلْ اِلِّيْن اَلِّدَى ol al+ım+ın aldi = o, borcunu aldı (I, 220).

-im *isim*, تام گرم tam kər+imi = divara gərilən örtü (I, 396), بير تِلَم bir til+im et = bir dilim et (I, 396), بير تِزَم يِنْجُو bir tiz+im yinçü = bir düzüm mirvari (I, 395), اَكْرَم əgr+im «suyun toplandığı, qaynadığı və girdablandığı yer» (I, 169), بير اَكْم بير بِير مِلْكِدَن اَزْلَشَدَى alımlıq ber+im+ligdin üzlüsdidi = borc sahibi ilə borclu ödəşdi (I, 276).

-um *isim*, بير اَرْم اَت bir or+um ot = bir çəngə ot, bir xorum ot (I, 143), بير اَرْثُرْمِي سُوقُ bir ər tur+umı suw = bir adam boyu dərinlikdə su (I, 395), بير يُغْرُم اوْن bir yoğr+um un = bir xəmirlik, bir yoğrum un (III, 47), فُوْم kon+um «yurd, oymaq» (II, 133).

-üm *isim*: بير اَبْم مُون bir öp+üm müñ = bir qurtum şorba (I, 142), بير يُكْرُم بير bir yügr+üm yer = bir dəfəyə qət ediləcək qədər yer (III, 47), öl+üm «ölüm» (I, 143).

-in *isim*, افْن ak+ın «axın» (III, 41).

-in *isim*, اَسِن əs+in əsdi = əsinti, külək əsdi (I, 218), كَلْن kəl+in «gəlin» (I, 403), اَكْن ek+in «şum» (I, 145).

-un *isim*, بَلْن يِنْدَى bul+un yolundi = əsir buraxıldı, azad edildi (III, 78).

-ün *isim*, تُكْن tüg+ün «düyün» (I, 399), تُنْ tüt+ün «duman, tüstü» (I, 399).

-t *isim*, اَلْ قُوْيِ دَنْ قُرْت سُعْدَى ol koydan kuru+t soğdı=o, qoyun-dan qurut əldə etdi (II, 43), يُغْرِت فِيلَدَى yoğur+t koyuldu= yoğurt, qatıq qatilaşdı (III, 185), بِرْت ber+t «ağanın hər il öz köləsindən aldığı vergi (I, 351).

-it *isim*, sığ+it «ağlama, sislama, sitğama» (I, 353).

-it *isim*, kir+it «qıfil» (I, 364).

-ut *isim*, bas+ut «kömək, arxa» (I, 361).

- üt** *isim*, yet+üt «qoşuna göndərilən əlavə kömək» (II, 282), kedh+üt berdi = hörmət əlaməti olaraq xələt, paltar verdi (I, 354), köç+üt «at» (I, 363), ög+üt «öyüd» (III, 155).
- ğ** *isim*, يَرْجَعْ yara+ğ «fürsət, imkan» (III, 20), يَمَاعَ yama+ğ «yamaq» (III, 32).
- k (ك ka)** *isim*, يُرْقَ يورı+k «xasiyyət, rəftar, gedışat» (III, 22).
- k (ك ke)** *isim*, تِلَكَ tilə+k «dilək, arzu» (I, 410), اسْتَكْ فُدْدَى istə+k kopdı = istək yarandı (I, 179).
- ak** *isim*, kuç+ak «quçaq, ağuş» (I, 383).
- ək** *isim*, ər biç+ək kikçürdi = adam bıçaqları bir-birinə sürtdü (II, 206), tüw+ək «silah növü»; tüw- «tüpür-» kökündəndir, tüf+əng də bu sözdəndir, yaş soyüd ağacının və ya buna bənzər ağacın qabığı boru şəklində çıxarılır, sərçələri vurmaq üçün içini yumru daş qoyularaq atılır» (I, 388).
- ık** *isim*, kat+ık «tutmac yeməyinə sirkə və yoğurtla birlikdə tökülən nəsnə, qatiq» (I, 383).
- ik** *isim*, اَلْ قَلْنَ ثَبَكَ تَبَدِّي ol kulin təp+ik təpdi=o, qulunu təpiklədi (I, 387).
- uk** *isim*, kon+uk «qonaq, müsafir» (I, 385), tan+uk «şahid» (II, 61), biç+uk «kəsilmiş bir şeyin yarısı» (I, 379).
- ük** *isim*, yit+ük «itik, itən şey» (III, 24), kedh+ük «yapıcı, yaqmurluq, plaş» (I, 390).
- ığ** *isim*, فَرْغَ kor+ığ «bəylərin və ya başqalarının qoruğu» (I, 377), ayt+ığ «sual» (I, 174).
- ig** *isim*, تِزَكَ tiz+ig «sira, səf, düzüm, cərgə» (I, 387), bil+ig «bililik, elm» (I, 368).
- uğ** *isim*, فُشْغَ koş+uğ «şeir, qəsidə» (I, 377), تَبَغْ tap+uğ «sitayış, ibadət; xidmət, qulluq» (I, 375), شَغْ tut+uğ «rəhin, girov; əfsun, sehr» (I, 375), يُرْثَغْ yort+uğ «daim xaqanın yanında olan adamlar, məjyyət» (III, 43).
- üg** *isim*, سُرْكَ sur+üg «sürü» (I, 389), اُكْ üt+üg «ütü» (I, 137), ölü+üg «ölü» (I, 65).
- ğə** *isim*, kap+ğə «iri kapı, darvaza, qala qapısı» (I, 420).

- gə** *isim*, bil+gə «alim, filosof» (I, 422), ö+gə «müşavir, yaşlı və ağıllı adam» (I, 154).
- ğı** *isim*, yum+ğı «topa» (III, 37).
- gi** *isim*, ter+gi «süfrə, dəstərxan» (I, 423), təz+gi «qaça-qaç, vahimə» (I, 423).
- ğu** *isim*, bıç+ğu «mişar» (I, 63), sor+ğu «qan alan alət, neşter» (I, 66).
- gü** *isim*, ber+gü «vergi, borc» (I, 422), bilə+gü «bülöv» (I, 438), kül+gü «gülüş, humor» (I, 160), kedh+gü «geyim, paltar» (I, 424), bəl+gü «bəlgə, nişan, əlamət» (I, 422).
- ür+gə** *isim*, kös+ür+gə «köstəbek, çöl siçanı cinsindən bir heyvan» (I, 470), çək+ür+gə «çəyirtkə». Oğuzca. Digər türklər çəyirtkə uçmazdan əvvəl ona belə deyirlər (I, 470).
- ür+gü** *isim*, kəs+ür+gü «dağarcıq» (I, 470), tüş+ür+gü «qolun çaya qarışan ağızı, dəyirməndən çaya axan su» (I, 470), köt+ür+gü «götürgə, onunla bir şey götürülən nəsnə» (I, 470), süp+ür+gü «süpürgə» (I, 470).
- nqu** *isim*, sal+nqu سلنکو «sapand» (III, 328), kal+nqu «suyun üstündə durmaq, suyun üzünə çıxmaq» (III, 328).
- nqü** *isim*, köz+nqü گۈنكۈ «güzgü, ayna» (III, 328).
- ğaç** *isim*, kıs+ğaç «qısqac, kəlbətin» (I, 444), فشغاج «سەرچە قوشۇ «sərçə quşu» (I, 444), فشغاج «كىچىك, qara bir heyvandır, adamı dişləyir», oğuzca (I, 444).
- ğuç** *isim*, bıç+ğuç بچۇچ «qayçı, hər hansı bir şeyi kəsən nəsnə» (I, 442), yuğur+ğuç يۇرغۇچ «oxlov» (I, 473), sar/a/+ğuç «qadın yaşmağı, qadın örtüsü» (III, 196), tut+ğuç «qəlyanalı, bir azca yemək» (I, 442).
- kaç** *isim*, sar+kaç «qaramuq otu, kasni, yabanı hindibaya bənzər bir ot» (I, 443).
- küç** *isim*, ör+küç «qadınların başındakı saç hörgüsü, topası» (I, 159), ör+küç «sacayağı» (I, 159).
- ğak** *isim*, tut+ğak «avanqard, öncü kəşfiyyat böülüyü» (I, 454), yat+ğak «keşikçi, mühafiz, qarovul» (III, 43), yapuş+ğak

- «tikanlı bir ot, pıtrax» (III, 51), tar+ğak «daraq» (I, 454), or+ğak «oraq» (III, 45), kap+ğak «qapaq» (I, 458).
- gək** *isim*, tür+gək «boğça» (II, 284), kür+gək «qar təmizləyən kürək» (II, 284).
- ğuk** *isim*, əs+ğuk شېزدىڭ tapuz+ğuk tapızdı = tapmaca tapdırıldı (II, 180), kay+ğuk «qayıq» (I, 235).
- gük** *isim*, əs+gük «xalta, itin boynuna keçirilən halğa» (II, 284).
- ğan** *isim*, sıç+ğan «siçan» (III, 243), tawış+ğan «dovşan» (I, 354).
- gən** *isim*, kösür+gən «köstəbəyin bir növü» (I, 494).
- kan** *isim*, sakır+kan «siçovul» (I, 493), yoğur+kan «yorğan» (I, 243).
- sıg** *isim*, kün bat+sıg «günbatar, qərb» (I, 450).
- suğ** *isim*, kün toğ+suğ «gündoğar, şərq» (I, 450), tut+suğ «vəsiyyət» (I, 450).
- di** *isim*, ög+di ol ərig kanıtğan = tərif o adamı həmişə vəcdə gətirir, coşdurur (I, 489), təg+di «gəlinin ata evini ziyarət etməsi» (III, 217).
- du** *isim*, sıñ+du «qayçı, dərzi qayçısı» (I, 415), um+du «dilək, istək, umu, umuncı» (I, 184).
- ti** *isim*, sök+ti «kəpək» (I, 413).
- tu** *isim*, yar+tu «yonqar, talaşa» (III, 33), sok+tu «kolbasa» (I, 413).
- tü** *isim*, ik+tü «əldə bəslənən heyvan, əhliləşmiş heyvan», ikit- «eyitmək, tərbiyə etmək sözündəndir» (I, 174).
- çək** *isim*, bilin+çək «oğrunun əlində tutulan əşyayı-dəlil» (I, 485).
- çuk** *isim*, sarma+çuk «bir əriştə növü» (I, 498).
- çük** *isim*, bürün+çük «şal, kəlağayı» (I, 247), ör+çük «kəkil» (I, 166).
- maç** *isim*, tut+maç «xəngəl» (I, 442), فُرماج koğur+maç «qovurğa» (I, 473), فُرماج Kawur+maç «qovurğa» (I, 473), قىمەج بُرك kiy+maç börk = tiftikdən [keçi tiftiyindən] hazırlanan ağı papaq (III, 171).

- məç *isim*, yörgə+məç «bağırsaq içinde bisirilən bir yemək növü» (III, 54).
- rak *isim*, top+rak «torpaq» (I, 454), bat+rak «ucuna bir ipək parçası taxılan mizraq» (I, 452), kış+rak «qısraq, madyan» (I, 459).
- çu *isim*, اقْجُوُ akın+çu «axınçı, gecə ikən düşməni basan əsgər» (I, 190, nadir hallarda).
- çü *isim*, köm+çü «dəfinə, yatır, xəzinə» (I, 415), yörgən+çü «sarıq, dolaq; yorğan, büruncək» (II, 336).
- a *isim*, uw+a «bir yemək adı» (I, 154).
- ı *isim*, tol+ı «dolu, buzlu yağış» (I, 195), yaz+ı «çöl, yazı» (I, 191).
- u *isim*, yak+u «yağmur yapinçısı, plaş» (III, 214).
- ü *isim*, sünq+ü «süngü» (I, 357), sər+ü «rəf, taxça, tərək» (III, 210).
- mur *isim*, yağ+mur «yağış, yağmur» (I, 170).
- nək *isim*, ter+nək «yığıńcaq, toplantı, dərnək» (I, 461).
- lar *cəm şəkilçisi*, أراغْت لار بُوزن يِلشَدَى urağut+lar yüzin yiplaşdı = qadınlar bir-birlərinin üzünə ip salaraq epilyasiya etdilər (III, 114), الب لار كُكَرَشَدَى alp+lar kökrəşdi = igidlər nərə çəkdilər (II, 228).
- lər *cəm şəkilçisi*, بَكَلَار بِيرَبِرَكَا يِنْفَتَى bəg+lər bir birləşmiş yağıktı = bəylər bir-birinə yağı oldular (III, 72).
- la *cəm şəkilçisi*, turğan uluğ iş+la+ka=böyük iş+lər+ə qalxışan, tergi urup aş+la+ka=yemək+lərə süfrə açıb, tumluğ kadır kış+la+ka=soyuq, sərt qış+lara (qarşı çıxan adam), kodhti ərig umdurul=xalqı ümid içinde qoydu (II, 73).
- lə *cəm şəkilçisi*, təgür məninq sawımı bilgə+lə+gə, ay=ey, mənim sözümü bilgə+lərə yetir (III, 158).
- an *cəm şəkilçisi*, أَغْلَانْ آتَكَتْيَ ogl+an ətikti=oğlan ətə-qana doldu, tonbullaşdı, böyüdü (I, 240).
- ən *cəm şəkilçisi*, ثُوبُلُكْ آرَنْ tüplüg ər+ən=soylu adamlar, əsalətli kişilər (III, 128).

- t** *cəm şəkilçisi*, teg+it «تَكِينْ tegin» sözünün cəmidir. Lügəvi mənəsi «kölə» deməkdir, sonra xaqan oğullarına unqun [ünvan] olmuşdur. Bu, qaydaya zidd bir cəmdir» (I, 362).
- z** *cəm və qoşalıq şəkilçisi*, اکزاغلۇن ikki+z oğlan = ekiz uşaq (I, 198). *DLT* yazılın dövrdə öz əski funksiyasını itirmışdır.
- ğun** *cəm şəkilçisi*, قىن قىناعۇن kadhin kadhna+ğun = qayın, qaynataclar. Kürəkənlər üçün söylənir, ard-arda, qoşa söylənir (I, 499).
- kın** *cəm şəkilçisi*, kız kır+kın «cariyə+lər» (I, 340).
- (n)inq** *yiyəlik hal şəkilçisi*, تُغَاجْ خَانِكْ ثُرْفُوسِي تَلْ Tawğaç xan+ninq turküsü təlim=Tabğaç xanının ipəyi çoxdur (I, 421).
- (n)inq** *yiyəlik hal şəkilçisi*, بُرْنَنْكْ أَرْتَقْ böri+ninq ortak=qurdun ovu ortaqdır (I, 431), künü+ninq külünlə təgi yağı = günü gününün külünlə qədər düşməndir (III, 221).
- (n)unq** *yiyəlik hal şəkilçisi*, قَزْغُونْكْ يَغَاجْ باشِنْدَا kuzğun+unq yiğacında = quzğunun ovu isə ağaç başındadır (I, 431).
- (n)ünq** *yiyəlik hal şəkilçisi*, تُونْ كُونْكْ قَرْشِيسِي الْ tün kün+ünq karşısı ol = gecə gündüzün qarşısı, ziddidir (I, 419).
- ka** *yönlük hal şəkilçisi*, يَلَوْجَقا القَشْ بِيرْكَلْ yalavaç+ka alkış bergil =Məhəmməd peyğəmbərə salavat çevir (I, 161), kuruk kaşuk ağız+ka yaraması = quru qaşıq ağıza yaramaz (I, 348), kuruğ söz kulak+ka yakışması = quru söz qulağa yaraşmaz (I, 348), tağ tağ+ka kawuşması = dağ dağa qovuşmaz (III, 153).
- gə** *yönlük hal şəkilçisi*, ol bəg+gə alkış berdi = o, bəyə alqış etdi, dua etdi (I, 161), kişi kişi+gə kawuşur = insanı insana qovuşar (III, 153), tör+gə keç = yuxarı başa keç (I, 130), ol əw+gə barığsadı = o, evə getmək istədi (III, 293).
- a** *yönlük hal şəkilçisi*, ol məni atam+a oxşatdı=o məni atama oxşatdı, bənzətdi (I, 292), usukmiş+a sakığ suw körünür = susamışa ilğım tamam su görünər (I, 239).
- ə** *yönlük hal şəkilçisi*, məninq közüm+ə nənq ilərdi = mənim gözümə bir şey ilişdi, göründü (I, 229), ol məninq közüm+ə sakıcı=o mənim gözümə xəyal kimi göründü (I, 247).

- ra** *istiqamət hal şəkilçisi*, بَشْرًا فَقْلَدَى baş+ra kakıldı = nə isə başa qaxıldı, qaxıncı oldu (II, 158).
- rə** *istiqamət hal şəkilçisi*, تَكَانِكْ ثُبَرا tatiğ köz+rə, tikənig tüb+rə=tatın gözünə, tikannın dibinə vur (II, 277).
- ru** *istiqamət hal şəkilçisi*, أَلْ مَنْكَ ثَبَارُ كَلْدَى ol məninq taba+ru kəldi = o mənim tərəfimə gəldi (I, 436), اَرْ يُقَلُّوْ ثَرَدَى ər yo-ka+ru turdu = adam ayağa qalxdı (II, 209).
- ar** *istiqamət hal şəkilçisi*, كُنْدَا اشى يُكْسَبَنْ يُوقَارَاغَارْ kündə işi yüksəbən yok+ar ağar = onun işi gündən-günə yüksələr, *hər-fən*: yuxarı yüksələr (I, 337).
- r** *istiqamət hal şəkilçisi*, قَلْغَ أَنْكَرْ أَغْلَقْ kılğıl anqa+r ağırlık = ona hörmət elə (I, 175), بَكْ انكارات بيردى bəg anqa+r ot berdi = bəy ona ağı verdi, onu zəhərlədi (I, 110), مَنْ مُنْكَرْ آيَمْ mən munqa+r aydim = mən buna söylədim (III, 316).
- karu (ka+ru)** *istiqamət hal şəkilçisi*, يَغْيَ قَارُوْ كَرْشَ فَرْدُمْ yağı+ka+ru kırış kıldım = düşmənə qarşı ox-yayımı çəkdim, hücum etdim (II, 117).
- kerü (ke+rü)** *istiqamət hal şəkilçisi*, اَمْكَاكْ كَرْوَالِنْدَى emgək+kə+rü ulındı = əzaba, sıxıntıya düçər oldu (I, 249).
- garu (ğä+ru)** *istiqamət hal şəkilçisi*, قِشْ يَايْغَرُو سُقْنُورْ kiş yay+ğä+ru söwlənür = qış yaya piçildiyir (III, 254).
- gerü (ge+rü)** *istiqamət hal şəkilçisi*, آنْدَا بُلْبَ تَكْرِيْكَرُو ثَبَغَنْ أَتَارْ anda bolup tənqri+gerü tapğın ötər=orada tanrıya ibadət borcunu ödər (III, 235).
- ığ** *təsirlilik hal şəkilçisi*, اَرْ أَشْعَنْ تَعْقَدَى ər aş+ığ tatğandı=adam aşdı dadlı hesab etdi (II, 242), أَلْ قَيْزَغْ سِنْكَلَنْدَى ol kız+ığ sinqilləndi = o, qızı özünə bacı saydı (III, 354).
- ig** *təsirlilik hal şəkilçisi*, الْ أَرْكَ يَقْرَتَمَا alp ər+ig yawritma = alp adəmi pisləmə (I, 195), يَكْتَ لَرْكَ اشْلَوْ yigitlər+ig işlətü = igidləri işlədərək (I, 293).
- uğ** *təsirlilik hal şəkilçisi*, اَرْ فَشْعَنْ أَمْجَلَادِي kuş+uğ əməçlədi= adam quşu nişan aldı (I, 319).
- üğ** *təsirlilik hal şəkilçisi*, أَلْ سُوْرَكْ أَنْكَلَادِي ol söz+üg anqladı =o, sözü anladı (I, 312).

- i** *təsirlilik hal şəkilçisi*, təgür məninq sawım+ı=çatdır mənim sözümü (III, 158), kizləp tutar tayım+ı = gizlər mənim dayçamı (III, 68), alktı məninq yayım+ı = məhv elədi yayımı (III, 184), sürdi məninq koyum+ı = qoyunlarımı sürüb apardı (II, 122), kaz takı kordayım+ı = qazımı, ördəyimi (II, 190), aldı Turumtayım+ı = Turumtay adlı qulumu aldı (II, 138).
- ni** *təsirlilik hal şəkilçisi*, ol bu at+ni ağırlandı = o bu atı bahalı hesab etdi (I, 314), گنج آنا سن آمدى kənç anası+ni əmdi = uşaq anasını əmdi (I, 221).
- ni** *təsirlilik hal şəkilçisi*, bəğ+ni yağı basdı = yağı bəyi basdı, basqın elədi (I, 44), ər+ni yel tokıldı = adamı yel çarpdı, yel toxundu (III, 247).
- n** *təsirlilik hal şəkilçisi*, ol kız+ı+n əgətlədi = o, qızını cariə sahibi etdi, qızına cariə verdi (I, 319), oğl+ı+n işka tığrattı=oğlunu işə həvəsləndirdi (II, 317), ol at+ı+n tigrətti=o, atını finxırdaraq, kişnədərək sürdürdü (II, 317), ol anqar köz+i+n alarttı = o ona gözünü bərəltdi (III, 369).
- da** *yeirlilik-çıxışlıq hal şəkilçisi*, شک سُددا بلگار teşük suw+da bəlgürər = deşik suda bəlli olar (I, 387), ال آنى تاغدا بىللى olı ol anı tağ+da yaylattı = o onu dağda yaylatdı (II, 337), سوزْ til+da çıkar edhgü söz = dildən çıxar yaxşı söz (III, 160), قوُيدا ياخ اكسوماس فزدا قاراكسوماس kuz+da kar əksüməs, koy+da yağ əksüməs = quzeydən qar, qoyundan yağ əskik olmaz (I, 340), بو ات آندا بىك bu at an+da yeg =bu at ondan yaxşıdır (III, 146), يۇرقىدا ارىڭ ادق كىسىسا أشىپور yoğurkan+da artuk adhak kösülsə, üşiyür = ayaq yorğandan artıq uzadılsa, üşüyər (II, 159).
- də** *yeirlilik-çıxışlıq hal şəkilçisi*, گندار يۇق kün+də irük yok = günəşdə çat olmaz (I, 138), بىكدا قىق يۇق bəğ+də kiyik yok = bəydə sözdən dönmək olmaz (I, 138), يېزىدا بىرى ألىسا اقدا ات yazı+da böri ulısa əw+də it bağırı tartışur= çöldə qurd ulasa, evdə qurda acıyan köpəyin bağırı sizler (III, 238), بىلمىش ياك بلماذك كېشىدا بىك bilmiş yek bilmədük kişi+də yeg = tanıdığını şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159), ڭنى

بَرْكَيْكِ بَنْ كُوْزَنْدَا آذَنْ باشى يُوقْ köni barır keyikninq közin+də adhın başı yok = düz gedən geyikin gözündən başqa yarası yoxdur (III, 152), اَرْ اَفْكَا سِنْدَا اُرْلُدِي ər öpkəsin+də ürəldi = adam qəzəbindən şışdı, (I, 242).

-ta yeirlilik-çixışlıq hal şəkilçisi مَنْ بُواشْتا أَنْدِي mən bu iş+ta ulındım = mən bu işdən usandım, bezdim (I, 249), اَرْ اِيشْتَا بُشْتِي تَرْنُدِي ər iş+ta buştı tarundi = adam işdən bezdi, sıxıldı (II, 166), اَلْ بُواشْتا قَدْرِي ol bu iş+ta kudurdu = o bu işdə çox çalışdı, işin üstünə düşdü (II, 112).

-dan çıxışlıq hal şəkilçisi, ani suw+dən keçürdi = onu sudan keçirdi (II, 179), ər tağ+dən kıdhı ıldı = adam dağdan aşağı endi (I, 221), ol kümüş altun+dən çöktürdi = o, qızıldan gümüşü ayırdı (II, 194).

-dən çıxışlıq hal şəkilçisi, ol ər ol özin kişi+dən abitğan = o adam özünü hər kəsdən gizləyəndir (I, 208), köz+dən yırasa, könqül+dən yəmə yırar = gözdən iraq olan könüldən də uzaq olar (III, 317).

-dən çıxışlıq hal şəkilçisi, ol məni suw+dən keçirənlərdən idi (II, 183), tağ+dən inildi= dağdan enildi (II, 154).

-din çıxışlıq hal şəkilçisi, küç el+din kirsə = zorakılıq (*məcazi:*) qapıdan girsə (II, 46).

-dun çıxışlıq hal şəkilçisi اَتِكْ تِيشِي بُوزْدُن سِزْلَادِي aninq tışi buz+dun sizladı = onun dişi buzdan sizladı (III, 267), اَلْ مَنِي اُرْنُدُن بُرْغُرْدِي ol məni orun+dun turğurdu = o məni yer[im]dən durğuzdu (II, 191).

-dün çıxışlıq hal şəkilçisi, اَلْ مَنَدَن بَرْدِي ol məndən öncə bardı = o məndən öncə getdi (I, 114).

-tan çıxışlıq hal şəkilçisi اَلْ اَنْكُونِي يَقْلَاقْتَن اَنْدِرِي ol edhgünü yaw-lak+tan ədhirdi = o, yaxşını pisdən, düzü əyridən, xeyiri şərdən ayırdı (I, 228).

-tən çıxışlıq hal şəkilçisi تُرْوُ شَكْلُكْ تَنْ جَقَار törü tünqlük+tən çıkar = törə bacadan çıxar (II, 46).

- tin** *çixışlıq hal şəkilçisi*, təqmə yanqak+tin budun aklışdı = hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277), ər iş+tin tıdhındı = adam işdən qaçındı (II, 166).
- tin** *çixışlıq hal şəkilçisi*, kişi alası iç+tin, yıldıza alası taş+tin = adamin alası içində, heyvanın alası çölündədir (I, 155).
- in** *alətlik hal şəkilçisi*, al+in arslan tutar = al ilə aslan tutular (I, 148), kuş kanat+in, ər at+in = quş qanadı ilə, ər atı ilə (I, 109), yıldıza yaz+in atlanur=ilxı yazda atlaşır, at olur (I, 309), til+in tügmişni tiş+in yazmas = dillə düyülən dişlə açılmaz, dilin vurdugu düyüünü diş aça bilməz (II, 48).
- in** *alətlik hal şəkilçisi*, küç+in oyuk tutmas = güc ilə oyuq tutulmaz (I, 148), kinqır köz+in bakıştılar = qızğın gözlə baxışdır (I, 365), kılıç kinka küç+in sığdı = qılınc qına güclə sığdı (I, 365), olar iç+in etişdilər = onlar öz aralarında barışdır (I, 143), bilig+in uluğlukka təgdim = biliklə ululuğa çatdım (II, 123).
- un** *alətlik hal şəkilçisi*, kamuğ tolm+un tokıştılar = bütün silahlarla vuruşdular (I, 365), süsi ot+un oruldı = (düşmən) əsgəri ot kimi biçildi (I, 242).
- ün** *alətlik hal şəkilçisi*, kilsə küç+ün bolmas anı tok, bay = onu güclə tox və zəngin etmək olmaz (III, 224).
- lıkın (-lk+in)** *alətlik hal şəkilçisi*, kutkı+lk+in tapınğıl = səmimiyyətlə xidmət et (II, 162).
- ligin (-lig+in)** *alətlik hal şəkilçisi*, isiz+li+gin kəlmə = şərlə gəlmə (II, 123).
- lüğün (-lüğ+ün)** *alətlik hal şəkilçisi*, edhgü+lüğ+ün kəl = xeyirlə gəl (II, 123), bakkıl anqar edhgü+lüğ+ün = ona yaxşılıqla bax (I, 186).
- lə** *alətlik hal şəkilçisi*, tüzün bir+lə uruş, utun bir+lə üstərmə = xoşxasiyyət adamlı lap vuruş, alçaq adamlı yarışma, çünkü qabarar, pislik edər (I, 262), kaniğ kan bir+lə yumas = qanı qanla yumazlar (III, 157), ol əwin tawar bir+lə toşgurdı = o, evini malla doldurdu (II, 191).
- m** *mənsubiyət şəkilçisi*, ol məni ata+ma oxşatdı = o məni atama oxşatdı, bənzətdi (I, 292).

- im** *mənsubiyət şəkilçisi*, eşyək ayur baş+im bolsa, sundırıda suw içgəymən = eşşək deyər ki, bircə başım salamat olsun, də-nizdən su içərəm (I, 472), məninq kız+im = mənim qızım (I, 340), məninq kur+im uluğ = mənim məqamım yüksəkdir (I, 339), bəg oğrında məninq iş+im etildi = bəyin dövləti sayə-sində işim düzəldi (I, 126).
- im** *mənsubiyət şəkilçisi*, məninq əlig+im taruska təgişdi = mənim əlim tavana dəydi, çatdı (II, 134), kaşınmak məninq yin+im əmritti = qaşınmak mənim bədənimi qıdılqlandırdı (I, 292).
- um** *mənsubiyət şəkilçisi*, munq+um məniniq bilinqə = mənim əzabımı, nələr çəkdiyimi biləsən (III, 313), ol məninq oğl+um ol = o mənim oğlumdur (I, 112).
- üm** *mənsubiyət şəkilçisi*, ol məninq köz+üm+ə sakıcı = o mənim gözümə xəyal kimi göründü (I, 247).
- y+üm** (nadir hallarda) *mənsubiyət şəkilçisi*, kükü+y+üm kəldi = bibim gəldi (III, 217).
- nq** *mənsubiyət şəkilçisi*, yağı+nq taba titrү bakıp bügdə+nq bilə=düşməninin tərəfinə düz bax, xəncərini itilə (III, 249)
- inq** *mənsubiyət şəkilçisi*, bu işta səninq tablağ+inq barmu= bu işdə sənin razılığın, rizan varmı (I, 450).
- inq** *mənsubiyət şəkilçisi*, səninq kəzik+inq kəldi = sənin sıran, növbən çatdı (I, 391).
- unq** *mənsubiyət şəkilçisi*, səninq barğ+unq kaçan = sənin getməyin, səfərin nə zamandır (II, 84).
- ünq** *mənsubiyət şəkilçisi*, könql+ünq nə tek = sənin könlün necədir (III, 317).
- sı** *mənsubiyət şəkilçisi*, aninq ata+sı (III, 201), kız ana+sı birlə yip əgristi=qız ip əyirməkdə anası ilə yarışdı (I, 273).
- ı** *mənsubiyət şəkilçisi*, aninq baş+ı ağrıdı= onun başı ağrıdı (I, 301), aninq tawar+ı üpləndi = onun malı yağmalandı, talan edildi (I, 288), kündə iş+ı yüksəbən yokar, ağar =iş gündən-günə yüksələr (I, 337), xan iş+ı bolsa, katun iş+ı kalır = xanın işi olanda, xatunun işi təxirə salınır (I, 407), ehdgü ər sünqüğü ərir, at+ı kalır = yaxşı adamın sümüyü çürüyər, adı qalar (III, 319), könqli köyüp, kan+ı kurıp = könlü yanıb,

qanı quruyub (II, 199), aş tatiğ+i tuz = aşın dadı duzdur (III, 34), anıñq oğl+i = onun oğlu (III, 201).

- i *mənsubiyyət şəkilçisi*, anıñq köz+i öşərdi=onun gözü qaraldı (I, 229), bu ər ol köz+i öşərgən = bu, aclıqdan daim gözü qaralan adamdır (I, 211), ölüm yüz+i tumluğ=ölü üzü soyuqdur (I, 45), anıñq yin+i ərkəkləndi = onun tükü ürpərdi (I, 332), anıñq küç+i köwrədi = onun gücü azaldı (III, 257), anıñq əw+i üşəldi = onun evi axtarıldı, arandı (I, 244), ər söz+i bir, ədhər kök+i üç = kişi sözü bir olar, yəhər bağı üç (II, 279).
- miz *mənsubiyyət şəkilçisi*, idhi+miz yarılışı = tanrıımızın emri, buyruğu (I, 152).
- ımız *mənsubiyyət şəkilçisi*, at+ımız «atımız» (I, 341),
- umuz *mənsubiyyət şəkilçisi*, bizinq anda bir çart alğu+muz bar = bizim onda bir az alacağımız var (I, 351)
- nqız *mənsubiyyət سىزنىڭ تېغچى* sizinq tapuğçı[nqız] = sizin xidmətçi[niz] (I, 377).
- ları *mənsubiyyət şəkilçisi*, قىش لارى ئىلادى kadhaş+ları tabaladı = [onun] qohumları tənə vurdu (III, 288).
- ləri *mənsubiyyət şəkilçisi*, يىكتىرىكلىشلىق işlətü= [bizim] igidləri işlədərək (I, 293).
- mən *xəbər şəkilçisi*, sundırıda suw içgəy+mən = dənizdən su içərəm (I, 472).
- sən *xəbər şəkilçisi*, kimsən = sən kimsən (I, 359).
- dim *xəbər şəkilçisi*, mən anda ər+dim = mən orada idim (I, 171), mən unamas ər+dim, ol məni unattı = mən bu işə razi deyildim, o məni razi saldı (I, 257).
- dinq *xəbər şəkilçisi*, kanda ər+dinq =sən harada idin (I, 415).
- di *xəbər şəkilçisi*, ol məninq birlə ər+di = o mənimlə birlikdə idi (I, 424).

b) Adlardan və fellərdən sıfət yaradanlar:

- liğ *sifət*, اتلىغ ار at+liğ ər = atlı adam (I, 161), اتلىغ اف it+liğ əw = köpəkli ev (I, 162), اغلىغ ار ağıր+liğ ər = sayılan, əzizlənən, ağırlanan adam (I, 202), بىدۇك بېغلىغ bedük bağır+liğ= ciyəri,

bağrı böyük, *məcazi*: cəsur (I, 366), yeti baş+lığ yıl bükə = yeddi başlı ejdaha (III, 214).

-lig *sifət*, امِكِلَك اشلار əmik+lig işlər = əmzikli, əmizdirən qadın (I, 208).

-luğ *sifət*, ألتغ تاغ ot+luğ tağ = otlu dağ (I, 161), kapuğ+luğ əw = qapılı ev (I, 475).

-lüg *sifət*, اکى بىزلىك ار iki yüz+lüg ər = ikitüzlü adam (III, 46), گۈكلىك اليماس, كەھىنلىك كىشى kedhük+lüg öliməs, küfəç+lig küriməs=yapıncılı adam islanmaz, qantargalı at özündən çıxmaz (III, 238), كۈچلۈك كىشى كا سوْز كلىر, كۆركۈلۈك كىشى كا سوْز كلىر körk+lüg =güclü-biləkli adam (I, 485), körk+lüg kişigə söz kəlir = gözəl qızə söz gələr (I, 336).

-sız *sifət*, ارقا سىز آلب جرييک سىيوماس arka+sız alp çərig siyumas= arxasız alp qoşun basmaz (I, 183), آرباسز ات آشۇماس arpa+sız at aşumas = arpasız at çöl aşmaz (I, 183).

-siz *sifət*, آسىزىزى بُرقرار əs+sis yüzü burkurar = solğun üzü bürüşər (II, 199).

-suz *sifət*, يېكت يازقىسىز بلماس yigit yazuk+suz bolmas = igid günahsız olmaz (III, 23).

-süz *sifət*, اوْت تىتىسىز بلماس ot tütün+süz bolmas = od tüstüsüz olmaz (III, 23).

-lık *sifət*, أچقلىق بير ocaq+lık yer = ocaq yeri (I, 205), kaşık+lık «qaşıqlıq, qaşıq düzəltmək üçün ayrılan material» (I, 481).

-lik *sifət*, يېچىك اشىكلىك بىغاج eşik+lik yiğac = astana düzəltmək üçün hazırlanan ağaç (I, 207), بۇ يېچىك تىركىلەك bu yiğac ol kapuğka tirəklik = bu ağaç o qapiya dirək üçün hazırlanmışdır (I, 486).

-luk *sifət*, قىنلىق اف konuk+luk əw = qonaq üçün ayrılan ev (I, 481).

-lük *sifət*, ائڭىك سىغرى ətük+lük sağrı = məst tikmək üçün ayrılan tumac (I, 207).

-kı *sifət*, قىقى قى kut+kı ər = təvazökar, həlim adam (I, 422), بىلگى آنجا آيميش uza+kı bilgə ança aymış = keçmiş zaman bilgəsi belə demiş[dir] (I, 153).

-ki *sifət*, ائكىنلىك يېلغ önqdün+ki yalığ = yəhərin ön qaşı (III, 21), كىدىنلىك يېلغ kidin+ki yalığ = yəhərin arxa qaşı (III, 21).

- dak *sifət*, يىنلىق ار yalın+dak ər = çılpaq adam (III, 51).
- dük *sifət*, گەندۇك kəm+dük sünqük = sıyrılmış, əti yeyilmiş, gəmirilmiş sümük (I, 463).
- da+kı *sifət*, يېزىداقى سۇقلىن آنداكى تقاڭۇ اجقىما yazı+da+kı süwlin ədhərgəli əw+də+ki takagu içginma = çöldəki qırqovulu يقاداقى يېغاڭالى axtararkən barı evdəki toyuqdan olma (I, 437), الىكىنداكى نانكى بىردا ياكا+da+kı yalgağalı əlig+də+ki içginur = yaxadakı, yaxaya tökülən yemək yalanırkən əldəki boşqab düşər (III, 274).
- də+ki *sifət*, آنداكى بُزاغۇ أكۇز بىلماس əw+də+ki buzağı öküz bolmas = evdəki buzovdan öküz olmaz (I, 437), الىكىنداكى نانكى بىردا əegin+də+ki nənqni yerdə urdu = əlindəki nəsnəni yerə qoydu (I, 217).
- druk *sifət*, يېدرق ناتك yal+druk nənq = cılalı ləyən kimi parlayan nəsnə (III, 372), يېدرق آشلار yal+druk işlər = süslü, sıgallı qadın (III, 372).
- lak *sifət*, يېڭىقى كىشى yaw+lak kişi = bədxasiyyət adam (III, 44).
- lək *sifət*, ۋىلاك يېقى tül+ək yıldızı = qış tükünü tökən heyvan (I, 410).
- al *sifət*, قىقال بىرۇn kıw+al burun = düz, düzgün burun (I, 410).
- əl *sifət*, تۈكەل ئەل algil = tam al, hamisini al (I, 410).
- ıl *sifət*, باشلۇق قۇرى baş+ıl koy = başında ağrı olan, qaşqa qoyun (I, 392), ياشىل ئىك ڭۈن yaş+ıl önlüğü ton = yaşılı rəngli don, paltar (I, 114), قىزلىك مەنلىك kız+ıl mənqızlıq = qirmizi bənizli (III, 316).
- il *sifət*, أكىل كىشى ök+il kişi = çox adam (I, 142).
- ul *sifət*, بۇغىل قۇرى yas+ul tağ = yastı dağ (III, 25), بۇغىل تاغ boğr+ul koy = boğazı ağ qoyun (I, 464).
- ül *sifət*, بۇكىل ات bögr+ül at = böyürleri ağ at. Alaca qoyuna və başqa heyvanlara da belə deyilir (I, 464).
- ğıl *sifət*, قىرغىل يېقى baş+ğıl yıldızı = başı ağ heyvan (I, 464), بېشىقىل يېقى kir+ğıl ər = saçına qır düşmüş adam, orta yaşılı adam» (I, 465).
- gul *sifət*, قىزغىل ات kız+gul at = rəngi boz ilə qır arasında olan at (I, 465).
- kil *sifət*, يېكىل تۇن yip+kil ton = ərgüvan rəngində paltar» (III, 47).

- kin** *sifət*, yip+kin yaşıl yüzkəşip = bənövşəyi-yaşıl üzə çıxıb (I, 394).
- küл** *sifət*, tört+kül əw = dördkünc ev (III, 362), üç+kül «üçbucaq, üç bucaqlı nəsnə» (I 168).
- çıl** *sifət*, yağmur+çıl yer = yağmuru çox olan yer (III, 56).
- çıl** *sifət*, ثيجل بير tüp+çıl yer = daim boranlı yer (III, 56), ig+çıl = uzun müddət xəstə olan adam (III, 56).
- siğ** *sifət*, قلسغ ار kul+siğ ər = qula bənzəyən adam (III, 136), بو قرى ال أغلانسغ bu karde ol oğlan+siğ = bu qocanın xasiyyəti uşaq kimidir (III, 136).
- sig** *sifət*, بو ار ال بكسك bu ər ol bəg+sig = bu adamın xasiyyəti bəyinkinə bənzəyir (III, 136), بو أغىل ال آرسى bu oğul ol ər+sig = bu sağın xasiyyəti ərlərin xasiyyətinə bənzəyir (III, 136).
- sak** *sifət*, بغرسق كشى bağır+sak kişi = rəhmdil, müşfiq adam (I, 479), ال ار ال تقرساق ol ər ol tawar+sak = o adam mal hərisidir (II, 74), تبغساق ار tapuğ+sak ər = xidmət sevən adam, II, 182).
- sək** *sifət*, بو أراغت ال آرساك bu urağut ol ər+sək = bu qadın ər, kişi düşkündür (II, 74), آرساك اشلار ər+sək işlər = ortalığa düşmüş pozğun qadın, fahişə (I, 166).
- suk** *sifət*, تنكسق نانڭ tanq+suk nənq = qəribə şey, heyrət ediləcək şey. Bir adamın çox nadir hallarda tapıldığı nəfis yeməyə də تنكسق اش tanq+suk aş deyilir (III, 331).
- ğak** *sifət*, kadhır+ğak «çox işləmək üzündən əldə yaranan qabar, [ağac kimi qabar]» (I, 479, قىز kadhız «ağac qabığı» sözündən, I, 370, qabar ağacın qabığına bənzədilmişdir).
- gək** *sifət*, müngüz+gək «çox işləməkdən dolayı əldə yaranan qabar, [sümük kimi qabar]» (III, 335, qabar مۇڭز münqüz, III, 316 sözünə bənzədilmişdir), kidhiz+gək «təzəliyi, təravəti gedən, keçələşmiş qovun [keçə kimi qovun]» (II, 285, كىذز kidhiz «keçə» deməkdir).
- ağu** *sifət*, قىنۇو ار karn+ağu ər = xaşal adam (I, 471).
- əgü** *sifət*, رشكۇات kərş+əgü at = kürək sümüyüünün altında yağırı olan at (I, 471), سىنگىكۇ ات sənqr+əgü at = əngi xəstəliyi olan at (III, 335), iç+əgü «qabırğa sümüklərinin daxili tərəfində

olan şeylərin adı; içalat» (I, 193), inə+gü «göbək qarşısında olur, qulunca bənzər bir xəstəlikdir» (I, 193).

-əz *sifət*, köw+əz «məğrur, şıltaq, ərköyün» (I, 339).

-uz *sifət*, yaf+uz «pis, acıqlı, yavuz» (yawa sözündən, III, 18), kudh+uz «dul qadın, məcazi: quduz» (I, 370).

-rək *sifət*, ət+rək «ət rənginə çalan» (I, 165).

-ut *sifət*, yaş+ut nənq = gizli şey (III, 16).

-üt *sifət*, bək+üt «gizli», yaş+ut-bək+üt şəklində qoşa deyilir (III, 16).

-ru *sifət*, əl yəşro گلدى ol yaş+ru kəldi = o, gizlin gəldi (III, 34), yaş+ru iş = gizli iş (III, 34).

-mul *sifət*, بیمل ات boy+mul at = boynunda ağılıq olan at (III, 172).

-sal *sifət*, ارسلى سچ ar+sal saç = qızılı çalan saç (I, 168).

-nak *sifət*, اىشنىق ار baş+nak ər = başında dəbilqəsi, əynində zirehi olmayan əsgər (I, 454).

-çın *sifət*, balık+çın «balıqcıl, balıq yeyən quş» (I, 487).

-ğ *sifət*, kuru+ğ yiğəç əgiləməs = quru ağac əyilməz (I, 244), əl قاتغ نانكى كاشى ol katı+ğ nənqni kəwşətti = o, qatı nəsnəni yumşaltdı (II, 323).

-ığ *sifət*, piş+ığ بىشىغ اش aş = bişmiş yemək (I, 375).

-ig *sifət*, sil+ig اىل سىل ار təmiz, incə, yaraşıqlı adam (I, 390).

-uğ *sifət*, اۇذۇغ ار udh+uğ ər = oyaniq, huşyar adam (I, 133).

-üg *sifət*, يۈرك ات yügr+üg at = qacağan at, yüyrək at (III, 46).

-k (ka) *sifət*, يىراق بىر yira+k yer =uzaq yer (III, 32).

-k (ke) *sifət*, نجا يېنك بىجاك ارساوازساين يۇناسىن neçə yiti+k biçək ərsə, öz sapın yonimas = biçaq nə qədər iti olsa da, öz sapını yonmaz (I, 386).

-ık *sifət*, بىشق ات piş+ık ət = bişmiş ət (I, 380).

-ik *sifət*, تۆزىكىشى təz+ik kişi = işdən qaçan adam (I, 387).

-uk *sifət*, يېئق نانك yet+uk nənq = atılan, unudulan hər şey (III, 21), ئىغدى يېرق يىلۇزى yet+uk kişi = tənbəl adam (III, 21), يېئق كىشى toğdı yar+uk yulduzi = doğdu parlaq ulduzu (I, 160), يېرق بىر yar+uk yer = aydınlıq yer (III, 22).

-ük *sifət*, شىشكىشى tüş+ük kişi = işdən-gücdən qaçan, avara adam (I, 388), بىدك تىقى bəd+ük təwi = böyük dəvə (I, 386), سۈڭىك

- اشلار** sürt+ük işlər=özünü sürtüşdürünen, sürtük qadın (I, 462),
سُزْك سُوف söz+ük suw=süzülmüş su (I, 389).
- inç *sifət*, **أَنْجَحْ يَوْلُ** ul+inç yol = düz olmayan, qıvrılan yol (I, 189).
- inç *sifət*, **تَرْكِنْجْ يَوْلُ** təz+ginç yol = qıvrım yol (III, 334).
- ünç *sifət*, **فَرْقَنْجْ قِيمْ بُلْدَى** kork+unç kiyim boldı = qorxunc qiyim oldu, büyük dəhşət yaşındı (III, 166).
- ünç *sifət*, kül+ünç «gülünc» (III, 324).
- nçu *sifət*, **إِنْجُو سَجْ** idhi+nçu saç = kişinin sonradan buraxılan, uzadılan saç (I, 190).
- nçü *sifət*, **كِزْلَنْجُو كِلَنْدَا** kızlə+nçü kəlində = gizli şey gəlində olar, çünkü o, yaxşı şeyləri əri üçün saxlayar (III, 227).
- inçu *sifət*, **أَنْجُو نَانْك** at+inçu nənq = atılan nəsnə (I, 190), **أَنْجُو نَانْك** aw+inçu nənq = ovunulan, alışılan şey (I, 190), aw+inçu = cariyə (məcazi mənada, I, 190).
- inçü *sifət*, **إِنْجُو نَانْك** it+inçü nənq = itilən [itələnən] nəsnə (I, 190).
- (1) **nçığ sifət**, **يَرْسِنْجَهْ نَانْك** yars+inçığ nənq = pis, iyrənc, murdar şey (III, 56), **فَشْ بَلَسِي فَسِنْجَهْ، أَتْ بَالَاسِي أَخْشَنْجَهْ** kuş balası kus+inçığ, it balası oxşa+nçığ = quş balası iyrənc, it balası quçağa alıb oxşanacaq qədər gözəl olur (III, 218).
- (1) **nçak sifət**, **بَسِنْجَهْ أَرْ** bas+inçak ər=zəif görünən adam, önəm verilməyən adam (I, 479).
- gun *sifət*, tut+gun «tutulan, yaxalanan, dustaq, əsir» (I, 430).
- gün *sifət*, **فَجِينْ أَرْ** kaç+gün ər = qaçan adam (I, 71).
- gin *sifət*, **جَفْكِنْ أَشْ** çiw+gin aş = doyuran, yağlı aş. Heyvanları kökəldən bir ota da at çikin ot deyilir (I, 434), **جَفْكِنْ أَشْ** kew+gin aş = doyurmayan aş. Bu, çiw+gin sözünün antonimidir. Heyvanları doyurmayan qüvvəsiz ota da kew+gin ot deyilir (I, 434).
- kun *sifət*, **تُرْقُونْ سُوفْ** tur+kun suw = durğun su (I, 432).
- kın *sifət*, **بَرْقَنْ كَشِى** bar+kın kişi = heç bir vəchlə yolundan sapdırılmayan adam (I, 432).
- kin *sifət*, **أَجْكَنْ أَرْ** tər+kin suw = yiğilmiş su (I, 434), iç+kin ər = düşməndən olduğu halda qaçıb bu tərəfə sığınan və amanda olan adam (I, 170), **أَشْكَنْ تُبْرَاقْ** eş+kin toprak = axıb enən, üyenən, eşilən torpaq (I, 170).

- gak *sifət*, سَجْفَاقْ كُشى saç+gak kişi = malını saçıyan adam (I, 457),
 yum+gak tənə = yuvarlaq danə (III, 45).
- guk *sifət*, uç+guk «uçucuq, çökük, xaraba» (I, 162).
- gək *sifət*, اَرْ تَزْكَاكْ təz+gək ər = işdən və ya işə bənzər şeydən
 qaçan, çəkinən adam (II, 284).
- ma *sifət*, بِجَمَا يُرِينْجَفاْ bıç+ma yorincəga = biçmə yonca (I, 424), قَتْمَا
 kat+ma yuğā = ufanmış çörək (I, 426).
- mə *sifət*, أَكْمَا ثِبَارَقْ ök+mə toprak = yiğma torpaq (I, 187), كُجْرَمَا أَجْقَعْ köcür+mə oçak =
 ör+mə saç = hörmə saç (I, 187), bir yerdən başqa yerə köçürülen ocaq (I, 470).
- ga *sifət*, يُرِيغَا اَتْ yori+ga at = yorğa at (I, 170).
- gə *sifət*, بِيرْ تَلْكَا اَتْ bir til+gə et = bir dilim et (I, 423).
- yuk *sifət*, أَسَايِقْ اَرْ usa+yuk ər = qəflətdə olan, qafıl adam (I, 213), بُلْغِيْقْ سُوْغْ bulğa+yuk suw = bulanıq su (III, 175).
- yüg *sifət*, ögra+yüg «alışılan şey, ənənə, görənək» (I, 213).
- in *sifət*, قَنْ بَلْثَغْ ثَبِيْ سَرَارْ kal+in bulutug tüpi sürər = qalın buludu
 boran qovar (III, 206). يَقْنَ بَيْرْ yak+in yer = yaxın yer (I, 144).
- un *sifət*, أَتُونْ بَرْلَا أَسْتَرْمَا ut+un birlə üstərmə = alçaq adamla
 yarışma (I, 262), تُولْنَ اَى tol+un ay = on dörd gecəlik ay, do-
 lunay (I, 148). بُو اَرْ اَلْ اَزْوَنْ يَشَاغُرْ bu ər ol uz+un yaşağı =
 uzun yaşamaya bu adaına haqqıdır (III, 38).
- ün *sifət*, ثُوزْنْ بَرْلَا اَرْشْ tüz+ün birlə uruş = düzgün, xoşxasiyyət
 adamlı vuruş (I, 262).
- gil *sifət*, bıç+gil «çat, çatlaq, çatlamış» (I, 464), تَرْغِيلْ يَلْقَى targıl
 yıllık deyilir ki, belində ağılı-qaralı zolaqlar olan alacaq hey-
 van deməkdir. Bu sıfət atdan başqa hər heyvana şamildir (I,
 465).
- u *sifət*, سَغَرَقْ تُلُوكْزِلِيُوْ sağrak tol+u köz ləyü = sürəhi dolu göz ki-
 mi (I, 165).
- ağan *sifət*, اَلْ اَرْ اَلْ اَفْكَا بَرْغَانْ ol ər ol əwgə bar+ağan = o adam evə
 çox, daim gedəndir (II, 73).
- əgən *sifət*, بُو اَلْ كَشِيْ اَلْ بِيزْكَا كَلْكَانْ ol kişi ol bizgə kəl+əgən =o adam
 bizə çox, daim gələndir (II, 73), سُجْكَ اِجْرَكَانْ təlim suisik içür+gən =bu adamin adəti başqasına şərab
 içirtməkdir (I, 211). بُو إِشْلَا اَلْ تَلِمْ يَبْ اَكْرَكَانْ, bu işlər ol təlim
 yip əgir+gən = bu qadın çox ip əyirəndir (I, 211).

- p** *sifət, müqayisə dərəcəsi* (*qeyri-oğuzlarda*) گېپ کوک köp kök = gömgöy, tünd göy (I, 342), سَبْ سَرْغَ sap sariğ = sapsarı, tünd sarı (I, 342), يَبْ يَزِى yap yazı = [tam açıqlıq, çöllükbiyaban] (I, 342).
- m** *sifət, müqayisə dərəcəsi* (*oğuzlarda*) گُمْ كُوك köm kök = gömgöy, tünd göy (I, 342).
- rak** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, ازراق آنگل az+rak anqar öküngil = ona az heyfsilən, az üzül (III, 314).
- rək** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, uluğ+rak «daha ulu» (Kutadğu Bi-lig, 1830), kız+rak «daha bahalı» (KB, 1724).
- süm** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, süm süçik nənq «şipşirin şey» (I, 349).
- tüm** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, tüm kara at «dümqara, zil qara at» (I, 348), tüm toruğ at «dümdoru at» (I, 348).
- çim** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, çim yik ət «lap yaş ət» (I, 349), çim Öl ton «lap yaş paltar» (I, 349).
- təs** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, شَسْ T ə s mübaliğə ədatıdır [şəkilçisidir]. Oğuzca. Oğuzlar yuvarlaq bir nəsnə barədə mübaliğə etmək istədikdə شَسْ تَكْرِمًا təs təgirmə deyirlər ki, bu da «dəsdəyirmi, yupyumru» mənasını verir (I, 341).
- ün** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, آندن اوْسْتَنْ andan üst+ün = ondan yuxarı, ondan üstün (I, 170).
- in** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, ast+in «aşağı» (I, 170), alt+in «aşağı» (I, 170).
- rə** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, ال آندَنْ اسْرَا اوْلَ ol andan is+rə ol = həqiqəton o ondan aşağı və sonradır (I, 185).
- şin** *sifət, müqayisə dərəcəsi*, گُشْشِين نانڭ kök+şin nənq = göyümsov nəsnə, (I, 430).

c) Say yaradanlar:

- nç** *say*, اِكْنَج نانڭ iki+nç nənq = ikinci nəsnə (III, 384), يِكْرِمْنَج iyirminci (I, 189).
- inç** *say*, بِرْنَج نانڭ bir+inç nənq = birinci nəsnə (III, 323), بِيْشِنْجَ beş+inç = beşinci (I, 189).
- ünç** *say*, تُورْتَشْ tört+ünç = dördüncü (I, 189).

- unç *say*, أڭنج يېماق on+unç yarmak = onuncu pul (I, 190).
- ndi *say*, بىكىرىنىڭ نانك iki+ndi nənq = ikinci nəsnə (I, 196),
بَكْلار بِير اِكِنْدِى نانك bəglər bir iki+ndi birlə ağışdı = bəylər bir-birlərini qovmaqda yarışdılar (I, 235),
بُوْدۇن بِير اِكِنْدِىنِىڭ افلاْن بِرلا اغشىدى budun bir iki+ndininq əwlərin örtəşdi = xalq bir-birinin evlərini yandırdı (I, 269).
- gü *say*, بَرِينكلاْرَا كِيکۈ barınqlar iki+gü = ikiniz gedin (II, 66).
- lə *say*, بِير تِلْكُوْ تَرِيسِن اِكِيلَا سِيماس bir tilkü tərisin iki+lə soymas = bir tulkünün dərisi iki dəfə soyulmaz (III, 230).
- a *say, numerativ söz*, بِير قَتا اِيدِم bir kat+a aydim = bir dəfə dedim (III, 207),
فَجْ قَتَابِرِنِىڭ تَقَار kaç kat+a berding tawar = neçə yol davar verdin (I, 476),
فَجْ قَتا اِيدِم kaç kat+a aydim =neçə dəfə dedim (I, 337).

ç) ئۆvezlik yaradanlar:

- mən** şəxs əvəzliyi, مَنْ آنِي أَبْسَادِم mən ani öpsədim = mən onu öpmək istədim (I, 302).
- məninq** şəxs əvəzliyi, أَلْ مَنِكْ تَقَارِغْ سَتْرَدِى ol məninq tawarıq satturdu = o mənim malimi satdırdı (II, 195).
- manqa** şəxs əvəzliyi, أَلْ مَنْكَا آتْ بَغْشَلَادِى ol manqa at bağışladı =o mənət bağışladı (III, 295).
- məni** şəxs əvəzliyi, أَلْ مَنْيِ أَغْزَلَادِى ol məni oğuzladı = o məni oğuz saydı (I, 322).
- mini** şəxs əvəzliyi, بُلْنَار مِينِي اوْلَاس كُوْز bulnar mini ulas köz = əsir edər məni xumar göz (I, 130).
- məndə** şəxs əvəzliyi, مَنْدَا تِنْ قَرْغَلَاج məndə tınar karğılaç = məndə dinər qaranquş (I, 499).
- məndən** şəxs əvəzliyi, أَلْ مَنْدَنْ أَنْكَدْنَ بَرْدِى ol məndən önqdün bardı = o məndən əvvəl getdi (I, 114).
- məndin** şəxs əvəzliyi, أَلْ مَنْدَنْ يَجَنْدِى ol məndin yaçındı = o məndən utındı, həya etdi (III, 76).
- bən** şəxs əvəzliyi, Türkler «mən bardum», suvarlar, qıpçaqlar və oğuzlar isə «bən bardum» deyirlər (I, 105).
- sən** şəxs əvəzliyi, түрклəр «سَنْ سَنْ» deyirlər (III, 343), attın əmdi sən tönpül = atdan indi gəl sən dön, vaz keç (I, 142).

səninq şəxs əvəzliyi, سىك ساب كىلدى səninq sap kəldi = sənin sıran, sənin növbən gəldi (III, 148).

sanqa şəxs əvəzliyi, من سنكا كىكسادىم mən sanqa kəligsədim = mən sənin yanına gəlmək istədim (III, 259).

sa şəxs əvəzliyi, سا اير من sa ayur mən = sənə deyirəm (III, 200).

səni şəxs əvəzliyi, من سنى كىركسادىم mən səni körügsədim = mən səni görmək istədim (I, 306).

səndə şəxs əvəzliyi, سندابار مو' səndə yarmak bar mu = səndə pul varmı (III, 149).

səndən şəxs əvəzliyi, سنداقىر سندلاچ səndən kaçar sundilaç = səndən qaçar at quşu (I, 499).

sin şəxs əvəzliyi, سين S i n: sən. Kənçək dilində... Kənçək dilində çox zaman sözlər kəsrə ilə deyilir» (III, 143).

biz şəxs əvəzliyi, بىز كىديمىز biz kəldimiz = biz gəldik (I, 340).

bizninq şəxs əvəzliyi, بۇيىنك اوْزىشى اول bu bizninq öz kişi = bu bizim qohumdur, yaxın adamdır (I, 119).

bizgə şəxs əvəzliyi, بۇ نانك ال بىزكا كەركلىك bu nənq ol bizgə kərəklig = bu nəsnə bizə lazımlıdır, gərəklidir (I, 484).

bizni şəxs əvəzliyi, بىزنى ثىما آچ bizni tutma aç = bizi ac saxlama (I, 442).

siz şəxs əvəzliyi, سىز siz (III, 132).

sizing şəxs əvəzliyi, اىقى سىزكى تېغىي اتىرىنلىكى تېغى ayğıl: sizing tapuğçı ötnür yenqi tapuğ = de ki, sizin xidmətçi yeni əmrə müntəzirdir (I, 377).

sizgə şəxs əvəzliyi, مَن سىزكا كىلىكلى mən sizgə kəligli mən = mən sizə gəlmək üzrəyəm (I, 74).

sizdə şəxs əvəzliyi, سىزدا بىرىقىخ sizdə bulur yakıg = sizdə tapar məlhəmi (I, 405).

ol şəxs əvəzliyi, ال اىك بىرلا ئىشدى ol aninq birlə tayışdi=o onunla sürüşməkdə yarışdı (III, 183).

aninq şəxs əvəzliyi, اىنڭ مەنگى أىدى aninq mənqzi ağıdı = onun rəngi dəyişdi (I, 134).

ani şəxs əvəzliyi, ال انى يېزىرىدى ol ani okta yazturdu = o onu ox atmaqdə yanıldırı, çasdırı, uddu (III, 107),

anqa şəxs əvəzliyi, آنکا يفاج بىر شىدى = o ona ağac yardımçı (III, 107).

anqar şəxs əvəzliyi, آنکر يسقق يىستادى = o ona yastiq söykədi (III, 271).

anda şəxs əvəzliyi, بىزنىڭ آندا بىر جەرت الغۇمۇز بار = bizim onda bir çart algumuz bar = bizim onda bir az alacağımız var (I, 351).

andan şəxs əvəzliyi, آندىن ايدىم = andan aydim = ondan sonra söylədim (I, 171).

andın şəxs əvəzliyi, آندىن كىسى = ol andin küsdi = o ondan küsdü (II, 40).

olar şəxs əvəzliyi, الاربويشغ اقتشتيلار = olar bu işig ukusları = onlar bu işi anlayıb başa düşdülər, bu işi düşündülər (I, 235).

olarda şəxs əvəzliyi, الاردا قۇرى سىقىق آل = olarda koy sık ol = onlarda qoyun azdır (III, 137).

bu işarə əvəzliyi, بو اړاغت آل بېتىکو = bu urağut ol yənigü = bu qadın doğmaq üzrədir (III, 38), بو اڙن bu ajun = bu dünya (I, 144), بو بۇز اينى تجا bu böz eni neçə = bu bezin eni nə qədərdir (I, 122), بو اغىر آل بُرى ئىيغۇ bu uğur ol böri ulığı = indi qurdun ulaşma vaxtıdır (I, 193), بوایش اسغى مەندغ bu iş osuğrı mundağ = bu işin dəyişməsi belədir (I, 133).

muni işarə əvəzliyi, امدى منى اللنك əmdi munı alinq = indi bunu alın (III, 322).

munu işarə əvəzliyi, موئۇو munu = bu, bunu deməkdir (III, 223).

buni işarə əvəzliyi, بۇنى آم دَن خُمارو بُلدىم bunı atamdan xumaru buldim = bunu mən atamdan miras bulduk, bu mənə atamdan miras qalmışdır (I, 436).

munqar işarə əvəzliyi, مُنكار ايدىم munqar aydim = buna söylədim (III, 325).

munda işarə əvəzliyi, آل مۇدا آل ol munda ol = o buradadır (I, 416).

mundın işarə əvəzliyi, آل مۇدىن بَرْغَسَق تَكْل ol mundın barışsak təgül = o buradan getməyi planlaşdırılmışdı (II, 75).

ol işarə əvəzliyi, آل ار آل يَقْلَاق نُشْغَان ol ər ol yawlak tokuşğan = o adam yaman çarpışan, davakar adamdır (I, 492), آل اڙن ol ajun = o dünya, axırət (I, 144).

anı işarə əvəzliyi, آنى كىشىدىن أبىدى ol anı kişidin abitti=o onu hamidan saxladı, gizlətdi (I, 257).

anda işarə əvəzliyi, مَنْ آنَدَا أَرِدْمَ mən anda ərdim = mən orada idim (I, 171).

andan işarə əvəzliyi, آندن اوْسْتُنَ andan üstün = ondan yuxarı, ondan üstün (I, 170).

bular işarə əvəzliyi, بولار بودۇن آل شىخى تېركەن bular budhun ol tutçı terilgən = bunlar hər zaman [bir yerə] toplaşan bir boydur (I, 493).

eylə işarə əvəzliyi, آيلا قىلغى E y l ə: elə, öylə. Oğuzca. eylə kılğııl = elə et (I, 174), آنکر آيلا بىردى ol anqar eylə buyurdu =o ona elə buyurdu (III, 182).

andağ işarə əvəzliyi, آندغ ارك كىم آتار andağ ərig kim utar = belə əri kim udar (I, 246), آل آندغ اردى ol andağ ərdi = o elə oldu, elə idi (I, 217).

mundağ işarə əvəzliyi, اش مُندَغ قىلَ mundağ kıl = iştə, belə et (I, 111), اُكْرِيْكى مُندَغ اقَ öğrəyügi mundağ ok = adət belədir ki (I, 213).

kamuğ qeyri-müəyyən əvəzlik, ئارن قُمْغَ تقار گُسَّىشىدى ارən kamuğ taraw kösəşdi = hamı mal istədi (II, 131), اُذلَك قُمْغَ گُفرَدَى ödhlək kamuğ küfrədi = zaman tamam zəiflədi (I, 166), قَفْلا رقْمَعَ گُلَارَدَى kaklar kamuğ kölərdi = quru tamam göl oldu, torpaq bütünlükə gölüməçəyə dönlü (I, 230).

bar+ça qeyri-müəyyən əvəzlik, بُرْجَا الشَّدِى bar+ça ulışdı =bütün qurdalar ulaşıdı (I, 237), بُرْجَا گَلَدِى لَار bar+ça kəldilər =hamısı gəldilər (I, 414), بُنُون بَرْجَا سِقْلَشَدِى budhun bar+ça sıkışdı = xalq tamam sıxisidı (II, 223).

təg+mə qeyri-müəyyən əvəzlik, تَكَما يَنْكَافِتِن بُوْدُن أَقْلَشَدِى təg+mə yanqaktın budun aklışdı = hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277), اَرْ تَكَما قَلْنَجَ قَلْنَدِى ər təg+mə kılınc kılındı = adam hər cür iş gördü (II, 174), تَكَما جَجَكْ أَكْنَدِى təg+mə çəçək öküldi =hər bir çiçək yiğildi, bütün çiçəklər yiğildi (II, 278).

tük+əl qeyri-müəyyən əvəzlik, فَلَانْ تُكَال فَمْتَى kulan tükəl kumutati=bütün qulanlar coşdu (I, 256), تُكَال الْفَلْ tükəl algıl = tam al, hamısını al, bütünlükə al (I, 410), تُكَل يَاغِى ثُرى ثَغْدَى tükəl

yağı töri toğdı = yağıların tozu qopdu, bütün yağılar qaçdilar (I, 445).

kim *sual əvəzliyi*, سوْنَ آنِكَ كِيمْ ثُتَّار sözin aninq kim tutar = kim onu dinleyir (II, 144).

nə *sual əvəzliyi*, بوْ أَغْلُ نَاتِير bu oğul nə ter = bu uşaq nə deyir (I, 142).

neçə *sual əvəzliyi*, نَجَا يِتَكْ بِجَاكْ أَرْسَا اوْزَسَابِينْ يُؤْمَاسَ neçə yitik bicek ərsə, öz sapın yonumas = biçaq nə qədər iti olsa da, öz sapını yonmaz (I, 386). اَقْجَى نَجَا الْبَلْسَا اَذْعَ اَنْجَا يَوْلُ بَلِير awçı neçə al bilsə, adhığ ança yol bilir = ovçu neçə al, hiylə bilsə, ayı o qədər yol bilir (I, 132).

nətək *sual əvəzliyi*, بَكْ بُرْقَى تَتَكْ bəg yorıkı nətək = bəyin xasiyyəti, rəftarı necədir (I, 379).

kayu (türkçə) *sual əvəzliyi*, kayu nənq = hansı şey (I, 105).

xayu *sual əvəzliyi*, خَيْوْ xayu = hansı (III, 208).

kanı *sual əvəzliyi*, أَغْلَمْ قَنِي oğlum kanı = oğlum hanı, haradadır (III, 221).

kanu (arğuca) *sual əvəzliyi*, kanu = hansı (I, 105).

kaç *sual əvəzliyi*, kaç türlüg nənq = neçə növ əşya (I, 461), فَجْ كَأْنَى يَرْمَاقْ بَيْرَدَى kaç yarmak berdi = neçə, nə qədər pul verdi (I, 337).

kaçan *sual əvəzliyi*, قَجَنْ كُرْسَا آنِي تُرْك kaçan körsə anı türk = haçan görsə onu türk (I, 358).

kanda (türkçə) *sual əvəzliyi*, kanda ərdinq = harada idin (I, 415).

xanda (oğuzca, qıpçaqcə) *sual əvəzliyi*, خَنْدَا أَرْدِنْكَ xanda ərdinq = harada idin (III, 208).

kəndü *təyini/qayıdış əvəzliyi*, أَلْ كَنْدُوْ أَيْدِي ol kəndü aydı = o özü يلان كندو اكريسيين بلماش, تئى بويىن اكرى تىر (I, 416), dedi kəndü əgrisin bilməs, təwi boynın əgrisi ter = ilan öz əyriliyini bilməz, dəvənin boynu əyridir deyər (I, 185).

öz *təyini/qayıdış əvəzliyi*, أَرْ اوْزْ بِتِكْ ثُرْنَدَى ər öz bitigin türündi = adam öz kitabını və ya məktubunu şəxsən özü dürdü, lülə şəklində bükdü (II, 167), اوْزْ قَرْتِكْ قَرْنَنْ öz kartıñq kartan = öz yaranı sağalt; *məcazi*: həddini aşma (I, 248).

d) Adlardan və fellərdən zərf yaradanlar:

- in *zərf*, سَرَنِقْنَ يِغْلِيُوُ اللَّثْنَ يَغْار saranlık+in yiğlayı altun yiğar = xəsislikdən aylayaraq altun yiğar (I, 481), تَنْرَاقِنْ كَلْ tawrak+in kəl = tez gəl, davran gəl (I, 455), فَتَقِلْقَنْ تَبِنْغَل kutkılık+in tapınğıł = səmimiyyətlə xidmət et (II, 162).
- in *zərf*, ol آنِي بِجاْنِ سَنْجَدِي ڭَلْ tərk+in kəl = tez gəl (I, 433), آنِي بِچَكِ سَنْجَدِي ڭَلْ anı biçək+in sançıdı = o onu bıçaqla vurdu, bıçaqladı (III, 364).
- un, *zərf*, süsi ot+un oruldı = (düşmən) əsgəri ot kimi biçildi (I, 242).
- ün *zərf*, بَقْلَ اَنْكَارْ آذْكُولْكَنْ bakkıl anqar edhgülög+ün = ona yaxşılıqla bax (I, 186).
- la *zərf*, ol آيْشَغْ يَسْكِيَلَا قَلْdi ol işığ yanğı+la kıldı = o, işi yenidən gördü, təkrar başladı (III, 329), آيَا قَشْ أَغْلَنْيِ جِنْلَا بُغْرَ uya kadaş oğlunu çim+la boğar = qardaşı oğlunu gerçəkdən boğar (I, 150).
- yu *zərf*, kaldım könqül tumlı+yu = könlüm donaraq qaldım (III, 266), yırtın yaka urla+yu = yaxasını yırtıb bağıraraq (I, 237), sikrip üni yurla+yu = səsi tutulana qədər qışqıraraq (I, 237).
- yü *zərf*, Ağdır bulit kökrə+yü, Yağmur, tolı səkri+yü, Kalık anı ügri+yü, Kança barır bəlgüsüz = Yüksəldi bulud kükreyərək, Yağış, dolu səyriyərək, Hava onu sürüyərək, Hara gedir, bəlli deyil (I, 362), ulşıp ərən börlə+yü = ərənlər qurd kimi ulaşaib (I, 237).
- miş+çə *zərf*, ئَنْلَا بُلْتَ أَرْتَنْسَا آقْلَى كَلْدُرْمَشْجَا بُلْورْ تَنْكَدَا بُلْتَ أَرْتَنْسَا آفْكَا tunlə bulit örtənsə, əwlük urı kəldür+mişçə bolur, tanqda bulit örtənsə, əwgə yağı kir+mişçə bolur = axşam bulud qızarsa, qadın oğlan doğmuş kimi olur, dan üzü bulud qızarsa, evə düşmən girmişə benzəyir (I, 284).
- ça *zərf*, بو آنِكَ جَا آيْمِيش uzaki bilgə an+ça aymış = keçmiş zaman bilgəsi belə demiş[dir] (I, 153), bu anınq ça = bu onun kimi (III, 199).
- çə *zərf*, ol مَنْكَ جَا گَلْ məninq çə = o mənim kimi (III, 199).
- ru *zərf*, ol يَشْرُوْ كَلْdi yaş+ru kəldi = o, gizlin gəldi (III, 34), قَدْشَ ثَبَا إِتْ كَبِيْ قِينْكُرُوْ بَغَار kadhaş taba it kibi kinq+ru bakar

اقكا سُقْرُو =qohum-qardaş tərəfə it kimi əyri baxar (III, 27), گردم əwgə sok+ru kirdim = evə icazəsiz, gizlincə girdim (I, 418).

-rü zərf, آل انکار تترُوبَقْدَى ol anqar tit+rü baktı = o ona dik baxdı, dik-dik baxdı (II, 289).

-sız+ın zərf, تَقْرِسِنْ قَلْبَ بَكَ tawar+sız+ın kalıp bəg = bəy sərvətsiz qalıb (I, 367).

-siz+in zərf, اَرْتَسِنْ اَمْكِيُورَ ərən+siz+in əmgəyür = ərənsizlikdən əziyyət çəkir (I, 368).

-ın zərf, يَلْقَى يَزْنَ اَلْنَوْرَ يıldırımlı yaz+ın atlanur = ilxı yazda at olur, atlaşırlı (I, 309), وُزْ كِلْكِي يَاينَ بَلْكُولْكَ köz kəligi yay+ın bəlgülüğ = payızın gəlişi yaydan bəllidir (III, 160), اَلْ قَرْقَمْ ol kar kamuğ kış+ın inər = bütün qar qışda yağar (II, 213).

-lə zərf, تُنْلَا يُرْبَ كُنْدَرْ سَقْنُورَ tün+lə yorup kündüz səwnür = gecə ikən yol gedən gündüz sevinər (III, 79).

-din zərf, اَنْكُدْنَ نَلْكَ يَلْقَمَنْكَ önq+dün yorit = atını öndən sür (I, 176).

-in zərf, بُو تَيْدِنْ كَلْدَى bu tidh+ın kəldi = bu vaxtda gəldi, bu vaxt gəldi (III, 168).

-in zərf, يَيْدَنْ تَمْ اَنْدَى kid+in təlim ökündi =sonra çox peşman oldu (I, 246).

ok zərf, اَمْدَى اَقْ اِيدِمَ ok aydim = elə indicə dedim (I, 112), بِيَا اَقْ كَلْدِيمَ baya ok kəldim = bayaq gəldim (I, 112).

-ru zərf, اَلْ نَارُو اَنْتَدَى ol na+ru atındı = o, bir tərəfə atıldı, yuvarlandı (I, 245), اَلْ انْكَرْ يَغْرُو يُرِيمَاسَ ol anqar yağ+ru yorimas =o onun həndəvərinə yaxın getməz (III, 34).

-ra zərf, ثَمَغَا سُقْيَ شَرَا جَقْ تَاغَعْ اَتَارَ tamğa suwı taş+ra çıxıp tağığ ötər = damğa suyu kənara çıxıb dağı ötər (I, 420).

-rə zərf, اَقْ كِيش اَجْرَا جَقْ تَغْلَقْ دَلَى ok kiş iç+rə çığıl-tığıl kıldı = ox sadaxda, oxdanın içində çığıl-tığıl etdi (I, 392), تَكْرَا اَلْ بِ اَكْرَلَمَ təg+rə alıp əgrəlim = dövrəyə alıb mühasirə edək (II, 41).

-ru zərf, يَلَانْ يَرِبْزِدَنْ قَجَارَ. قَجَاجَارَ يَلَانْ يَرِبْزِدَنْ كَلْرَ يılan yarpuzdan kaçar, kança barsa, yarpuz ut+ru kəlür = ilan yarpızdan qaçar, hara getsə, qabağına yarpız çıxar (III, 41).

- rū zərf, اچ بَرُوكْلَ ac, bə+rü kəl = ey, bəri gəl (I, 110).
- tın zərf, تَكْمَا يِنْكَافِنْ بُوْدُنْ أَقْيَشْدِي təgmə yanqak+tın budun aklışdı =hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277).
- ə zərf, كَلْنَكْزْ لِيوْ أَقْتَمْزْ kəndlər üz+ə çıktımız = şəhərlərin üstünə, üzərinə çıxdıq (I, 353).
- tən zərf, ثُرُ شَكْلُكْ تَنْ جَقَارْ töru tünqlük+tən çıkar = törə bacadan çıxar (II, 46).

e) Adlardan və fellərdən fel yaradınlar:

- a fel, ار قِشْلاَغْ دَا يَزَادِي ər kışlağda yaz+a+dı = adam yayı qışlaqda keçirdi (III, 80), ار آش آشادى ər aş aş+a+dı = adam yemək yedi (III, 237).
- ə fel, أَلْ أَنِكْ تَقَارَنْ كَجَادِي ol aninq tawarin küç+ə+di = o onun malına əl qoydu, taladı (III, 240), أَلْ مَنْدَا تَشَادِي ol məndə tün+ə+di = o mənim yanında gecələdi (III, 250).
- u fel, ار بَيْوُدِي ər bay+u+dı = adam varlandı (III, 251).
- ü fel, يِير كِينْكُودِي yer kinq+ü+di = yer genidi, yer genişləndi (III, 344).
- ı fel, بُرُونْ قَنْدِي burun kan+a+dı = burun qanadı». Bir adamın bədəninin hər hansı bir yeri qanasa, yenə belə deyilir. Əslə «فَانِيدِي» kan+i+dı»dır (III, 251).
- i fel, أَرَا غُوتْ يَنْبَدِي urağut yən+i+dı = qadın doğdu (III, 82).
- at fel, تَاي اَتَشِي tay at+at+tı = day at oldu, atlasdı (I, 250).
- ət fel, قَيْزْ كُرْكَشِي kız körk+ət+ti = qız gözəlləşdi, görklü oldu (II, 324).
- ut fel, أَلْ آنْكَارْ اَفْنَ تَرْشِي ol anqar əwin tar+ut+tı = o ona evini dar elədi (II, 296).
- üt fel, أَلْ أَغْنَى بُلْشِي ol oğlını büdh+üt+ti=o, oğlunu oynatdı (II, 296).
- ar fel, تَلْقا الَّرَدِي talka al+ar+dı = üzüm qızardı (I, 229), كُوكْ بُسَرْدِي kök pus+ar+dı = göy dumanlandı, buludlandı, sis büründü (II, 113).
- ər fel, كُوكَرْدِي نَانْكَ kög+ər+di nənq = nəsnə göyərdi, göy rəngini aldı (II, 118), كُولَرْدِي سُوقْ köl+ər+di suw = su gölləndi, yığıldı (II, 118).

- ğar** *fel*, ال ات سُقْفَرْدِي ol at suw+ğar+di = o, at suvardı (II, 200), ال مَنْى اتْغَرْدِي ol məni at+ğar+di = o məni ata mindirdi, I, 265).
- gər** *fel*, ال اتن افْكَا اجْكَرْدِي ol atın əwgə iç+gər+di = o, atını evə çəkdi (I, 266).
- ğır** *fel*, يَبِر تُرْغَرْدِي yer toz+ğır+di = yerdən toz qopan kimi oldu (II, 191).
- gir** *fel*, ol manqa kəl+gir+di = o mənim yanına gəlmək istədi (II, 207).
- kar** *fel*, ال آنى مُنْكَرْدِي ol anı munq+kar+di = o onu iztiraba, sixıntıya saldı (III, 345).
- kər** *fel*, ال ايشْغُبْكَرْدِي ol işığ tüp+kər+di = o, işin əslini, kökünü araşdırıldı və izinə düşdü (II, 192).
- da** *fel*, ال آنى بَعْدَادِي ol anı bağ+da+di = güləşdə onu sarmaya saldı, onun ayağına sarma verdi (II, 342).
- də** *fel*, ال مَنْى أَنْدَادِي ol məni ün+də+di = o məni çağırıcı, hayladı (I, 300).
- ta** *fel*, بَك آنى افْتَنْيَ bəg anı ok+ta+t+ti = bəy ona ox atdırıcı (I, 291).
- la** *fel*, ال آنى قَرْنَلَادِي ol anı karın+la+di = o onun qarnına vurdu (III, 302), ال آنى أَغْزَلَادِي ol anı oğuz+la+di = o onu oğuz saydı, oğuzlara nisbət qıldı (III, 302), ol anı kılıç+la+di = o onu qılıncladı, qılıncla vurdu (III, 302), بَامْقَ اَرْغَلَادِي pamuk uruğ+la+di = pambığı çiyiddən ayırdı (III, 302), تَنْكَرِي مَنْى اَغْرَلَادِي tənqri məni ağır+la+di = tanrı məni əzəzlədi» (III, 302), اَرْ تَاغْدَا بَيْلَادِي ar tağda yay+la+di = adam dağda yayladı (III, 277), اِنْكَاك بُزَاغُلَادِي inqək buzağı+la+di = inək buzov doğdu, buzovladı (III, 82), فَش بَلَالَادِي kuş bala+la+di = quş balaladı (III, 82).
- lə** *fel*, ال آنى بُكْرَلَادِي ol anı böğür+lə+di = o onun böyrəyinə vurdu (III, 302), ال آنى جَكِلَادِي ol anı çigil+lə+di = o onu çigillərə nisbət qıldı, çigil saydı (III, 302), اَر اِيشْقَا اِرتَالَادِي ər işka ertə+lə+di = adam işə erkən, ertədən başladı (I, 332), اَرْسَلَان اَنْكَلَادِي arslan ənük+lə+di = aslan balaladı (I, 326), اَنْقِيزْن اَكْتَلَادِي ol kızın əgət+lə+di = o, qızına cariyə verdi, kızı ilə ər evinə cariyə göndərdi (I, 319).

-la+n fel, ار اتىغ **قىزلىدى** ər atıq kız+lan+dı = adam atı bahalı hesab etdi (III, 191), ال آنى **قىزلىدى** ol ani kız+lan+dı = o onu öz qızlarından biri saydı, öz qızları yerində tutdu (III, 191), **تاغ تىتىندى** ağ tit+lan+dı = dağ şam ağaçları ilə örtüldü, ağaçlandı (III, 191), ار اتلندى ər at+lan+dı = adam atlındı, ata mindi (I, 288).

-la+lən fel, ار تىكۈلەندى ər tilkü+lən+di = adam tülküləndi, yaltaqlandı (III, 194), **كىشى كېپىلەندى** kişi kirpi+lən+di = adam sərtləşərək kirpi kimi büzüldü və qaş-qabaq tökdü (III, 193), ار بُرگۈنلىدى bürgə+lən+di = adam qəzəbindən birə kimi sıçradı, birələndi (III, 194).

-la+ş fel, الار إكى بىلا سەجىشىدى olar ikki birlə tat+laş+dı=onlar ikisi birlikdə tatca, farsca danışdır (II, 215), ال إكى بىلا سەجىشىدى ol ikki bilə saç+laş+dı = onlar ikisi saçlaşdı (II, 222).

-la+ləş fel, ال مىك بىلا كۈلەندى ol məninq birlə köz+ləş+dı=o mənimlə göz-gözə baxmaqdə yarışdı (II, 229), ال مىك بىلا كۈلەندى ol məninq birlə iş+ləş+dı=o mənimlə işdə yarışdı». Yardım da belədir (I, 276), الار إكى ارىلەندى olar ikki ər+ləş+dı=onlar ikisi ər olmaqdə yarışdır (I, 276).

-la+t fel, ال آت تۇلىنى ol et tuz+lat+ti = o, et duzlatdı (II, 326), ال آتن تەغلىنى ol ani taş+lat+ti = o onu daşlatdı (II, 326), ال مەكا اقق اقلىنى ol atın tağ+lat+ti = o, atını dağlatdı (II, 327), ال مەقا ىويك aw+lat+ti = o mənə geyik ovlatdırdı (I, 259).

-la+t fel, ال آنى سەنلىنى ol ani sən+lət+ti = o ona «sən» dedirdi (II, 39), بو بىر آنى اكلىنى bu yer ani ig+lət+ti = bu yer onu xəsteləndirdi (I, 295).

-si fel, سىركا سۇسىدى sirkə suw+si+dı = sirkənin tündlüyü azaldı (III, 258), ازۇم اجغىسىدى üzüm açıg+si+dı = üzüm turşudu (I, 307).

-si fel, اشچىڭ كەنگىسىدى aşçıq kənqır+si+dı = qazanın dibi yandı, qazandan iy yüksəldi (I, 354).

-sin fel, ال بواقنى أقسىنى ol bu əwni əw+sin+dı = o bu evi öz evi saydı, oraya yerleşdi (I, 286), اغل ارسىنى oğul ər+sin+dı =uşaq böyüüb kişiləşdi (I, 286).

- (a)dh** *fel*, ار شىلغقا بۇنى، ər tumluğka bu+dh+tı = adam soyuqda
buydu, dondu və öldü (III, 377), يېڭىق أغلى يۇقادۇر، آنکواتى قىلىر،
- ədh** *fel*, أغانل بلکانتى، oğlan bilg+ədh+ti = uşaq ağıllandı (II, 325),
yalnuk oğlu yok+adh+ur, edhgü atı kalır = adəm oğlu ölər,
yaxşı adı qalar (III, 332).
- a** *fel*, فىزادى، kupz+a+dı = qopuz çaldı (I, 69).
- ə** *fel*, تېزادى، təpz+ə+di = həsəd etdi (I, 69)
- t** *fel*, تىرىخ ارتى، tarıq ari+t+ti = taxıl temizlədi (I, 69), ٿون ڦُرٽى، ton
kuru+t+ti = paltar qurutdu (I, 69).
- çur** *fel*, يَغْرِي تَجْرِيدى، yağmur tam+çur+dı = yağış səpələdi (II, 189).
- çür** *fel*, اَلْ إِكْجَرْدِى، ol ikki ər kik+çür+di = o, iki adamı bir-
birinin üzərinə salışdırıldı (II, 206).
- çuk** *fel*, سُغْرَى تَحْجُقْتى، tun+çuk+tı = adam tincixdi (II, 232),
soğur tun+çuk+tı = ada dovşanı qış yuxusu üçün öz
yuvasına çəkildi (II, 232).
- dı** *fel*, اَتْ اَنْدَلِيدِى، at ul+dı+dı = at nalsız, yalnızaq qaldı (I, 300),
ol kılıç kun+dı+dı = o, parlatçıcla qılınca parıldatdı (III, 253).
- di** *fel*, اَلْ يِنْجُو اَقْدِيدِى، ol yinçü əw+di+di = o, inci yiğdi, topladı (I,
300).
- ıl** *fel*, məchul növ, بَيْتَكْ اَقْلَدِى، bitik ok+ıl+dı = kitab oxundu (I,
244).
- il** *fel*, سُوقْ كَجْلَدِى، suw keç+il+di = su keçildi (II, 158).
- ul** *fel*, keyik tut+ul+dı = geyik tutuldu (II,
146).
- ül** *fel*, كُرْلَدِى نانك، kör+ül+di nənq = nəsnə görüldü (II,
159).
- ın** *fel*, məchul növ, بَيْتَكْ اَقْنَدِى، bitik ok+ın+dı = kitab oxundu (I,
248).
- in** *fel*, تَرِى تَلِندِى، təri til+in+di = dəri uzununa zol-zol
kəsildi (II, 169).

- un** *fel, məchul növ, يېڭى بېنلىدى* yitük bul+un+dı = itik tapıldı (II, 165).
- ün** *fel, məchul növ, ئۈزىلنىدى يېر* tüzl+ün+di yer = yer düzlendi, hamarlandı (II, 244).
- la+l** *fel, məchul növ, كېيىك أقىللەدى* keyik aw+la+l+dı=geyik ovlandı (I, 317), **كۈنكلەك بۇغىقلەدى** könqlək boğmak+la+l+dı= köynök düymələndi (III, 305).
- lə+l** *fel, məchul növ, قۇرى ئەتلەدى* koy ət+lə+l+di=qoyun ət edildi (I, 316), **ئەر ئەتارى أېلىدى** ər tawarı üp+lə+l+di = adamın malı talan edildi (I, 316), **ايش اشلەندى** iş+lə+l+di = iş işlendi (I, 317).
- duk** *fel, məlum növ, بىلدۇقنى نانك* bul+duk+ti nənq = nəsnə tapıldı (II, 231).
- dük** *fel, məlum növ, ياك بىلەندىك كىشىدا يېك* bilmış yek bilmə+dük kişidə yeg = tanıldığı şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159).
- ık** *fel, məlum növ, يېغى سەنجىقى*, **yağı sanç+ık+ti** =düşmən yenildi, məğlub oldu (II, 232), **ئاراجىقىدى** ər aç+ık+dı = adam acdı (I, 239).
- ik** *fel, məlum növ, تون كىركى* ton kir+ik+ti = paltar kirləndi (II, 143).
- uk** *fel, məlum növ, يىلقى يىقىدى* yılık yut+uk+dı = ilxı quraqlıqdan lap arıqladı, bir dəri, bir sümük qaldı (I, 70), **قىچ شىقى** kılıç tut+uk+ti = qlınc paslandı (II, 143).
- ük** *fel, məlum növ, قۇرى بىلكى* koy böl+ük+ti = qoyun bölkülərə ayrıldı (II, 144).
- n** *fel, qayıdis növ, ئىل سەجن ئىزىندى* ol saçın tara+n+dı = o, saçını daradı, başqasının köməyi olmadan özü daradı (II, 166). **ئارارنىدى** ər arı+n+dı = adam temizləndi, yuyundu (I, 246).
- in** *fel, qayıdis növ, ئىل يەماقىن بىندى* ol yarmakın al+in+dı = o, pulunu başqasının köməyi olmadan özü aldı (I, 71).
- in** *fel, qayıdis növ, ئەر ايشىن بىندى* ər işin bil+in+di = adam işini bildi (II, 165), **ئەر يازۇكىن بىندى** ər yazukın bil+in+di = adam suçunu anladı, söylədi, boynuna aldı, etiraf etdi (I, 165).

- un** *fel, qayıdış növ, بَكْ مَنِي أَغْلُ شَنْدَى* bəg məni oğul tut+un+dı = bəy məni oğulluğa qəbul etdi (II, 165), ار كىك شىندى ər keyik tut+un+dı = adam təkbaşına geyik tutdu (II, 165), ال اوْزَن ارْنَدَى ol özin ur+un+dı = o, bir işə peşman olduğu üçün öz-özünü döyüdü (I, 246).
- ün** *fel, qayıdış növ, أَلْ تُكْونْ تُكْنَدَى* ol tügün tüğ+ün+di = o, təkbaşına düyun düydü (II, 165), ال اوْزَنْ أَخْنَدَى ol özin ög+ün+di = o özünü öydü, öyündü (I, 248).
- ı** *fel, qayıdış növ, ار تَرْكَا بَيْلَلْدَى* ər tərkə bələ+l+di = adam tərə bələndi, tərə batdı, tərlədi (III, 189).
- ıl** *fel, qayıdış növ, اسْرُكْ آذِنَدَى* əsrük adh+ıl+dı = sərxoş ayıldı (I, 245).
- ıl** *fel, qayıdış növ, سُوتِمْ إِرْكَلْدَى* sü təlim irk+ıl+di = çox əsgər top-landı (I, 284).
- ul** *fel, qayıdış növ, يِيرْأَيْلَدَى* yer oy+ul+dı = yer oyuldu, cuxurlaşdı (I, 279).
- ül** *fel, qayıdış növ, ارْفَكَا سِنْدَا أَرْلَدَى* ər öpkəsində ür+ül+dı = adam qəzəbindən şışdi, qabardı (I, 242).
- ş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ, أَنْكَرْ أَوْنَ الْكَشْتَى* ol anqar un əlgə+ş+ti = o, un ələməkdə ona kömək etdi (I, 275).
- ış** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ, أَلْ مَنْكَا يِيرْ قَرْشَدَى* ol manqa yer kaz+ış+dı = o mənə yer qazmaqdə kömək etdi (II, 130), انْكَرْ بِرْ لَا تَقْرَيْشَدَى ol anıñq birlə tawrat+ış+dı = o, davranışmaqdə (hansımız daha sürətliyik deyə) onunla yarışdı (II, 341), ال اوْزَنْ تُكْونْ يِرْشَدَى ol anqar tügün yaz+ış+dı=o ona düyun açmaqdə kömək etdi. Yarışma da belədir (III, 69).
- iş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ, أَلْ مَنْكَ بِرْ لَا يِنْجُو تِرْشَدَى* ol məninq birlə yinçü tiz+ış+dı = o mənimlə inci düzməkdə yarışdı (II, 130).
- uş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ, أَلْ مَنْكَا أَفْ بُرْشَدَى* ol manqa əw boz+uş+dı = o mənə çadır sökməkdə yardım etdi, evi sökməkdə kömək etdi (II, 130).
- üs** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ, أَلْ مَنْكَ بِرْ لَا كُرْشَدَى* ol məninq birlə kör+uş+dı = o mənimlə göz-gözə gəldi (II, 129), ال مَنْكَا يِيرْ

ئۇشىدى ol manqa yer tüz+uş+di = o mənə yeri düzəltməkdə, hamarlamaqda kömək etdi (II, 130).

-ruş *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, olar məninq birlə sunda çum+ruş+di = onlar mənimlə birlikdə suya dalmaqda, cummaqda yarışdır (II, 216), **اڭر قىمائىقىنىشىدى** ol anqar kismak kis+ruş+di = o ona üzəngi qayışını qısaltmaqda, gödəltməkdə kömək etdi (II, 225).

-rüş *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, olar ikki ton kedh+rüş+di = onlar ikisi bir-birinin paltarını geyindilər (II, 228).

-la+ş *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, olar aksi **قىقلشىدى** olar ikki konuk +laş+dı = onlar ikisi bir-birinə qonaq oldular (II, 257).

-la+ş *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, ol məninq birlə köz+ləş+di = o mənimlə göz-gözə baxmaqda yarışdı (II, 229), **اڭىن بېرىكا تىكلىشىدى** bir nənq birgə tənq+ləş+di = bir nəsnə o biri ilə tənləşdi, bərabərləşdi (III, 345).

-t *fel, icbar növ*, ol **قوزى بىللى** kuzı bula+t+ti = o, quzunu qazanın bugunda bişirtdi (II, 302), **كېاك جىلى** ol kəpək çıla+t+ti = o, kəpəyi islatdırıldı (II, 302), **اڭ بجاڭ بىللى** ol biçək bilə+t+ti = o, bıçaq itilətdi (o, bıçağın itilənməsini və bülöv ağızına çəkilməsini əmr etdi, II, 302), **اڭ قىقۇغ اقدا ئىشى** ol konukuğ əwdə tünə+t+ti=o, qonağı evdə gecələtdi (II, 304).

-it *fel, icbar növ*, **بىك بىنن جىلى** bəg anın boynın çap+it+ti = bəy onun boynunu vurdurdu (II, 293), **اڭ آنى قىجىلى** ol anı kaç+it+ti = o onu qaçırtdı (II, 294).

-it *fel, icbar növ*, **اڭ تارغ اكىلى** ol tarıq ək+it+ti = o, toxum əkdirdi (I, 255),

-ut *fel, icbar növ*, **اڭ منكا يۇرقان اشىسى** ol manqa yoğurkan aş+ut+ti =o mənim üstümə yorğan ötrdü, yorğan örtməyi əmr etdi (I, 253).

-üt *fel, icbar növ*, **اىر سەجن يىلى** ər saçın yul+üt+ti = adam saçını düzəldirdi, təraş etdirdi (II, 307).

-ir *fel, icbar növ*, **ياغنى تىرىكا سىنگىرىدى** yağıñı tərigə sinq+ir+di = yağı dəriyə hopdurdu, yedirtdi (III, 340).

- ur** *fel, icbar növ, أَلْ آنِي قَجْرَدِي* ol ani kaç+ur+dı = o onu qaçırtdı (II, 120).
- ür** *fel, icbar növ, أَلْ آنِي كَجْرَدِي* ol ani keç+ür+dı = o onu keçirtdı (II, 120).
- ğur** *icbar növ, أَلْ اتْغَرْدِي* ol atığ tur+ğur+dı = o, atı durdurdu, zəiflətdi, durğunlaşdırıldı, ariqlatdı (II, 191).
- gür** *fel, icbar növ, أَلْ اقْكَا بَيْتِكَ أَتْغَرْدِي* ol əwgə bitik öt+gür+dı = o, evə məktub yolladı (I, 266).
- kür** *fel, icbar növ, أَلْ آنْكُرَ اتْثَغَرْدِي* ol anqar it tüt+kür+dı = o ona it(ini) qisqirtdı (II, 109).
- ğur+t** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, مَنْ آنِي ثَذَغْرَثِم* mən ani todh+ğur+t+tum = mən onu doyurtdum (I, 254), aninq atın ar+ğur+t+tı = onun atını yordurdu (I, 268).
- ğur+tur** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, أَرْغَرْثَرْدِي* ar+ğur+tur+dı = [yordurtdurdu] (I, 268).
- kür+tür** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, آشْكُرْتَرْدِي* üş+kür+tür+dı = [xatırlatdırıldı] (I, 268).
- dur** *fel, icbar növ, آتَمَاكِكْ يَاغْقَا مَنْدُرْدِي* ol manqa ətməgig yağka man+dur+dı = o mənə çörəyi yağa batızdırdı (II, 208).
- dür** *fel, icbar növ, آلْ مَنْكَا آتَ مُنْدُرْدِي* ol manqa at mün+dür+dı = o mənət minməyi əmr etdi (II, 208).
- tur** *fel, icbar növ, مَنْ آنَدَنْ يَرْمَاقَ الْثَرْدُم* mən andan yarmak al+tur+dum = mən ondan pul aldırdım (I, 264).
- sık** *fel, təsirsiz fel, أَرْأَسِقْدِي* ər ar+sık+dı = adam aldadıldı (I, 70).
- sik** *fel, təsirsiz fel, قَجْفَى أَرْ بَيْسِكَتِى* kaçığay ər yet+sik+dı = qaçan adama yetildi (III, 115), ol ər bil+sik+ti = o adamin gizlətdiyi şey və özü bilindi, faş oldu, üzə çıxarıldı (I, 71).
- suk** *fel, təsirsiz fel, أَرْ سِيْسِقْدِي* ər soy+suk+dı = adama soyuq dəydi (I, 70), ər يَغْىيَ قَاتْسِنْقَدِى ər yağıka tut+suk+dı = adam düşmənə əsir düşdü, tutuldu, yaxalandı (II, 231).
- uz** *fel, təsirli fel, أَرْ سُوْفَ تَمْزِدِى* ər suw tam+uz+dı = adam su damlatdı (II, 180).

- üz** *fel, təsirli fel, أَرْأَيْتُ أَخْلَنْكَا سُوتْ أَمْزِدِى* urağut oğlinqa süt
əm+üz+di = qadın uşağına süd əmizdirdi (I, 230).
- duz** *fel, təsirli fel, أَلْ تَقَارَ الدُّزْدِى* ol tawar al+duz+di = o, malı
əlindən aldırdı, onun malı soyuldu (II, 120).
- düz** *fel, təsirli fel, أَلْ مَنْكَا إِيشْ بَلْدُزْدِى* ol manqa iş bil+düz+di = o
mənə iş bildirdi, öyrətdi (II, 212).
- tür** *fel, icbar növ, أَلْ أَنْكَرْ يَرْمَاقْ أَكْثَرْدِى* ol anqar yarmak ök+tür+di
= o ona pul yiğmağı əmr etdi (I, 263).
- miş** *fel, keçmiş zaman, أَفْكَا بَرْمَشْ* əwgə bar+mış = mənim xəbərim
olmadığı halda evə gəlmış (II, 77).
- miş** *fel, keçmiş zaman, أَلْ مَنْكَا كَلْمَشْ* ol manqa kəl+miş = mənim
xəbərim olmadan mənim yanına gəlmış (II, 77).
- dı** *fel, keçmiş zaman, أَلْ جَقْمَاقْ جَقْدِى* ol çakmak çak+di = o, çaxmaq
çaxdı (I, 45), بَكْ أَيْلَ الَّدِى bəg el al+di = bəy el aldı, ölkə tutdu
(I, 220).
- di** *fel, keçmiş zaman, كَيْكَ تُرْقَقَا إِلَنْدِى* keyik tuzakka ilin+di = geyik
tələyə düşdü (I, 250), تَكْمَا جَجَكْ أَكْلَدِى təgmə çəçək ökül+di =
hər növ çiçək yiğildi (II, 278).
- tı** *fel, keçmiş zaman, كُونْ بَئْتِى* kün bat+ti = günəş batdı (II, 290), أَلْ مَنْكَا بَتْكَ أَفْقَى
ol manqa bitik okıt+ti = o mənə kitab oxutdu (I,
255), كُوزْدَنْ يَاشْ سَقْرُقْتِى közdən yaş sawruk+ti = gözdən yaş
sovraldu (II, 232).
- ti** *fel, keçmiş zaman, أَرْ سُوقْ كَجْدِى* ər suw keç+ti = adam su keçdi
(II, 120).
- r** *fel, indiki zaman, أَمْلَارْمَنْ* əmlə+r mən = dərmanlayıram (I, 310).
- ar** *fel, indiki zaman, أَذْنُو كَلْبَ بَقْرَمَنْ* udhnu kəlip bak+ar mən
= oyanaraq gəlib baxıram (III, 188).
- ər** *fel, indiki zaman, سِزْكَارْمَنْ* sezik+ər mən = sezirəm (II, 144).
- ır** *fel, indiki zaman, قَنْجَا بَرِيرْبَلْكُوْسُوزْ* kança bar+ır bəlgüsüz = hara
gedir, bilinmir, bilinməz (I, 362).
- ir** *fel, indiki zaman, كَلْيِرْ* kəl+ir = gəlir (I, 75).
- ur** *fel, indiki zaman, مَنْ تَنْقِرِيكَا سِقْنُورْمَنْ* mən tənqrigə sığın+ur
mən = mən tanrıya sığınram (II, 171).

- ür** *fel, indiki zaman, سىزلىتۇر مەن sizlət+ür mən = siz deyə xitab etdirirəm* (II, 329).
- yur** *fel, indiki zaman, اكىل بىما سقرييۇر / آرات منن يقرييۇر* / *ol at mənin yawra+yur, iglər yəmə sawri+yur = ol və at məndə sağlam olur, xəstəliklər yenə azalır, seyrəlir* (III, 254).
- yür** *fel, indiki zaman, انىڭ مەنى چجايىر* üdhük məni küçə+yür = eşq mənə zülm edir (III, 240).
- gay** *fel, qəti gələcək zaman, ال يا فرقاى ol ya kur+gay = o, yay qu-racaq* (II, 82), *ال افكا برغاي ol əwgə bar+gay = o, evə gedəcək* (II, 82).
- kay** *fel, qəti gələcək zaman, ال سوت ساعقاى ol süt sağ+kay = o, süd sağacaq* (II, 82).
- gəy** *fel, qəti gələcək zaman, ال منكا گلکاي ol manqa kəl+gəy = o* mənim yanına gələcək (II, 82), *ال يرماق تيركاي ol yarmak ter+gəy = o, pul yiğacaq* (II, 82).
- ğalır** *fel, yaxın gələcək zaman, من بىرغلار من mən bar+ğalır mən =mən getmək üzrəyəm, gedə-getdəyəm* (II, 82), *mən tur+ğalır mən = mən qalxmaq üzrəyəm, qalxa-qalxdayam* (II, 82), *ال يا فرغالىر ol ya kur+ğalır = o, yay qurmaq üzrədir, o indicə yay quracaq* (II, 82).
- kalır** *fel, yaxın gələcək zaman, ال تاغقا أغقالىر ol tağka ağı+kalır =o, dağa çıxmaq üzrədir, lap çıxa-çıxdadır* (II, 82).
- gəlir** *fel, yaxın gələcək zaman, ال اقكا كىركىلەر ol əwgə kir+gəlir = o, evə girmək üzrədir, girə-girdədir* (II, 82), *ال يرماق تيركالىر ol yarmak ter+gəlir=o, pul yiğmaq üzrədir, yiğə-yığdadır* (II, 83).
- ar** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman, قىرمان kur+ar mən = quraram* (II, 81, türklərdə), *من يا قىرن mən ya kur+ar+an = mən yay quraram* (oğuzlarda, II, 82).
- ər** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman, كىلر kül+ər = gülər* (türklərdə, II, 60), *من كىلن mən kül+ər+ən = mən gülərəm* (oğuzlarda, II, 82).
- ır** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman, بىرىر bar+ır = gedər* (II, 61).

- ir** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, مَنْ كِلَرَان mən kəl+ir+ən = mən gələrəm (oğuzlarda, II, 82).
- ur** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, أَلْ يُقَارُو ثُرُ ol yokarı tur+ur = o,ayağa qalxar (II, 60).
- øyin** *fel, əmr şəkli*, جِيقَ آتْ كُراين çıkışın görüm, kişisən, səsin çıxsın (III, 137).
- alim** *fel, əmr şəkli*, أَنْزَ اجِبْ قَفْرَلَمْ ottuz içip kikr+alim = üç dəfə içib qışqıraq (I, 198), قَنْ سُنْكُونْ جُمْشَلَمْ kalkan, sünqün çumş+alim = qalxanla, süngü ilə vuruşa (I, 433), قَيْنَبْ يَنَا يَمْشَلَمْ kaynap, yana yumş+alim = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 433), بَذَرَمْ قَلْبَ افْنَلَمْ bədhrəm kılıp awn+alim = bayram edib ovunaq (I, 293).
- əlim** *fel, əmr şəkli*, يُقَارَ قَبْ سَكَرَلَمْ yokar kopup səgr+əlim = yuxarı tullanaq (I, 198), أَرْسَلَنْ لَيُو ڭىرَلَمْ arslan layu kökr+əlim = aslan kimi kükrəyək (I, 198), قَجْتَى سَقْجَ سَقَلَمْ kaçtı sakınç, səwn+əlim = qaçdı kədər, sevinək (I, 198), شَكْرَا تَهْرَأَ إِكْرَامْ təgrə alıp əgr+əlim=dövrəyə alıb mühasirə edək (II, 41), أَنْنَ شَشْ بُكْرَالَمْ attın tüşüp yügr+əlim = atdan düşüb yürürek (II, 41), قَقْرَبْ اتَغْ كَمْشَلَمْ kıkrip atığ kəmş+əlim = qışqıraraq at sürək (I, 433).
- ğıl** *fel, əmr şəkli*, سُقْفَرَ غِلْ suwğar+ğıl = suvar, suvarginən (II, 66).
- gil** *fel, əmr şəkli*, افْكَا كَرْكِلْ əwgə kir+gil = evə gir, girginən (II, 66).
- kil** *fel, əmr şəkli*, تَاغْقا أَغْقَلْ tağka ağ+kil = dağa çıx, çıxgınən (II, 66).
- inq** *fel, əmr şəkli*, سُوتْ سَقْفَلْ barinq = gediniz (turklərdə nəzakət forması, III, 322), أَمْدَى مُنْى إِنْكَ əmdi munı alinq = indi bunu alın (oğuzlarda, III, 322).
- inq** *fel, əmr şəkli*, امْكَاكْ بِلْنَكْ əmgək məninq bil+inq = əmək mənimdir, bunu bilin (oğuzlarda, III, 322).
- inq+lar** *fel, əmr şəkli*, بَرِينَكَلَارَا كِيكُوْ bar+inq+lar ikigü = ikiniz gedin (III, 322), بَرِينَكَلَارْ قَمْعَ bar+inq+lar kamuğ = hamınız gedin (III, 322).

- nq+iz** *fel, əmr şəkli, قىمتىز* awlap məni koyma+nq+iz =ovlayıb məni buraxmayınız (oğuzlarda nəzakət forması, II, 66) ayık ayıp kayma+nq+iz = söz verib sözdən qaçmayınız (oğuzlarda nəzakət forması, II, 66).
- sun** *fel, əmr şəkli, بىر سۇن نۇرۇ* bar+sun naru = getsin o yana (II, 204), *بۈل أغرىلىسۇن* yol oğur bol+sun = yol uğurlu olsun (I, 126), *قىذغۇ يېما سەقلىسۇن* kadħgu yemə sawil+sun = qayğı yenə sovulsun (I, 168).
- sün** *fel, əmr şəkli, كىلسۇن* kəl+sün = gəlsin (II, 80), *إىل ئۇرۇ* əndik kişi titil+sün = axmaq adam ayılsın (I, 168), *يېتىسىن* el törü yitil+sün = yurda nizam yayılsın (I, 168), *ئىقلى بۇرى يېتىلىسۇن* toklı böri yetil+sün=quzu qurdla otlasın (I, 168).
- ma** *fel, əmr şəkli, الما alma* = alma (I, 226), *إِلْمَا* ilma = enmə (I, 226), *بَرْمَاسُون* bar+ma+sun = getməsin (II, 80).
- mə** *fel, əmr şəkli, كىلماسۇن* kəl+mə+sün = gəlməsin (II, 80).
- ma+nq+lar** *fel, əmr şəkli, بَرْمانَك لَار* bar+ma+nq+lar = getməyin (II, 80), *تۇرمانكىلار* tur+ma+nq+lar = getməyin, qalxmayın (II, 80).
- sa** *fel, şərt şəkli, كَرَاكْ بُلْسا قِيزْ آلِير* kərək bol+sa kız alır = lazım olsa qız, yəni bahalı alar (III, 322), *انكىز بُلْسا آتْ الماس* anqduz bol+sa, at ölməs = andız olsa, at ölməz (I, 175).
- sə** *fel, şərt şəkli, أَمَا كَلْسا فُتْ كَلِير* uma kəl+sə, kut kəlir = qonaq gəlsə, qut gələr (I, 156), *قِنْك بِيرْسا قِيزْ آلِير* kalinq ber+sə kız alır = başlıq versə qız alar (III, 322), *ام بُلْسا آرْ الماس* im bil+sə, ər ölməs = bəlgə bilsə ər ölməz (I, 112).
- sar** *fel, şərt şəkli, بُشْمَاسَار بُوزْ قُشْ ثَتَار* buşma+sar boz kuş tutar = (ovçu) bezməsə boz quş tutar (II, 40).
- sər** *fel, şərt şəkli, إِيْقَمَسَارْأُونَك قُشْ ثَتَار* ewmə+sər ürünq kuş tutar = tələsməsə ağ quş tutar (II, 40).
- sir** *fel, arzu şəkli, آرْ كُلْسِرْدِى* ər kül+sir+di=adam özünü gülümsər göstərdi, II, 207).
- sa** *fel, arzu şəkli, ارْ قَاعْوَنْسَادِى* ər kağun+sa+dı = adamın ürəyi qo-vun istədi (I, 305), *آل آقْ أَسْسَادِى* ol ok at+sa+dı = o, ox atmaq

istədi (I, 302), اَرْ قَبْعَ اِجْسَادِيَّ = adam qapını açmaq istədi (I, 303).

-sə *fel, arzu şəkli*, اَرْ جِنِشْتُرْ كَسَادِيَّ = adamin türəyi çiniştürük+sə+di = adamın mən anı öp+sə+dim = mən onu öpmək istədim (I, 302), اَلْ سُوْفَ اِجْسَادِيَّ = suw iç+sə+di = o, su içmək istədi (I, 303).

-msin *fel, arzu şəkli*, اَلْ بِجَاكَ بِلْمِسِنْدِيَّ = ol biçək bilə+msin+di = o, özünü elə göstərdi ki, guya bıçaq itiləyir (II, 259),

-imsin *fel, arzu şəkli*, اَرْ سُوْفَ قَا قَرْمِسِنْدِيَّ = suwka kar+imsin+di = adam özünü boğazında su qalan kimi göstərdi (II, 259).

-imsin *fel, arzu şəkli*, اَلْ اَفْكَا كَرْمِسِنْدِيَّ = ol əwgə kir+imsin+di = o, özünü guya evə girən kimi göstərdi (II, 259), ol yarmak tər+imsin+di = o, özünü guya pul yıgan kimi göstərdi (II, 259).

-umsin *fel, arzu şəkli*, اَلْ اَنِي قَبْرْمِسِنْدِيَّ = ol anı kaçır+umsin+di = o, gerçəkdən qaçırmadığı halda onu qaçırmış kimi göründü (II, 260).

-ümsin *fel, arzu şəkli*, اَلْ اِنِكَ يَا زُقْنَ كَجْرْمِسِنْدِيَّ = ol anıq yazukın keçr+ümsin+di = o, əslində bağışlamadığı halda onun günühini bağışlayan kimi göründü (II, 260).

-ası *fel, lazım şəkli*, بُوْ يَا فَرَاسِي اَغْرِيْ تَكْلُ = bu, yay qurası zaman deyil (II, 83), بُوْ ثَرَاسِي بِيرَ تَكْلُ = bu tur+ası yer təgül = bu, durulası yer deyil (II, 83).

-əsi *fel, lazım şəkli*, اَلْ بِزْكَا كَلْسِي بُلْدِي = ol bizgə kəl+əsi boldı = o bizə gələsi oldu (II, 84).

-ğu *fel, vacib şəkli*, بُوْ يَا قَرْغُو اَغْرِيْ اَرْمَاسِ = bu, yay qurmalı (quracaq, qurulacaq, qurası) vaxt deyil (II, 83).

-gü *fel, vacib şəkli*, بُوْ اَفْكَا كَرْكُوْ اُودْ اَلْ = bu əwgə kirgü ödh ol = bu, evə girmə vaxtıdır (II, 84).

Qeyd: qısalıq naminə xəbər şəklini cədvəllə veririk – t.=Türklər, o.= oğuzlar deməkdir.

Cədvəl 1. DLT-də I-II-III şəxs də (tək) xəbər şəklinin cədvəli

Zaman	Mən	Sən	Ol
İndiki zaman	bar+ır mən kəl+ır mən	bar+ır sən kəl+ır sən	bar+ır ol kəl+ır ol
Nəqli keç./z.	bar+mış mən kəl+mış mən	bar+mış sən kəl+mış sən	bar+mış ol kəl+mış ol
Şühudü keç./z.	bar+dım (t.) bar+duk (o.)	bar+dıñq (t.) bar+duk (o.)	bar+dı (t.) bar+duk (o.)
Gələcək zaman	bar+ğay mən kəl+gəy mən	bar+ğay sən kəl+gəy sən	bar+ğay ol kəl+gəy ol
Yaxın gəl./z.	bar+ğalır mən kir+gəlir mən	bar+ğalır sən kir+gəlir sən	bar+ğalır ol kir+gəlir ol
Müzare şəkli	bar+ır mən (t.) mən bar+an (o.) mən külər+ən (o.)	bar+ır sən (t.) sən bar+an (o.) sən külər+ən (o.)	bar+ır ol (t.) ol bar+an (o.) ol külər+ən (o.)
İnkar şəkli	bar+mas mən (t.-o.) bar+ma+du (o.)	barmas sən (t.-o.) bar+ma+du (o.)	ol bar+mas (t.-o.) bar+ma+du (o.)

Cədvəl 2. DLT-də I-II-III şəxs də (cəm) xəbər şəklinin cədvəli

Zaman	Biz	Siz	Olar
İndiki zaman	bar+ır+ız kəl+ır+ız	bar+ır+sız kəl+ır+ız	bar+ır+lar kəl+ır+lər
Nəqli keç./z.	bar+mış+ız kəl+mış+ız	bar+mış+sız kəl+mış+sız	bar+mış+lar kəl+mış+lər
Şühudü keç./z.	bar+dı+mız (t.) bar+duk (o.)	bar+dı+nqız (t.) bar+duk (o.)	bar+dı+lar (t.) bar+duk (o.)
Gələcək zaman	bar+ğay biz kəl+gəy biz	bar+ğay siz kəl+gəy siz	bar+ğay olar (?) kəl+gəy olar
Yaxın gəl./z.	bar+ğalır+ız kir+gəlir+ız	bar+ğalır+sız kir+gəlir+sız	bar+ğalır+lar kir+gəlirlər
Müzare şəkli	bar+ır+ız (t.) biz bar+an (o.) biz kül+ər+ən (o.)	bar+ır+sız (t.) siz bar+an (o.) siz kül+ər+ən (o.)	bar+ır+lar (t.) olar bar+an (o.) olar kül+ər+ən (o.)
İnkar şəkli	bar+mas+mız (t.) bar+ma+du (o.)	bar+mas+sız (t.) bar+ma+du (o.)	bar+mas+lar (t.) bar+ma+du (o.)

-mak feli isim, məsdər, الماق al+mak = almaq (I, 220).

- mək** *feli isim, məsdər*, بيرماك ber+mək = vermek (III, 177).
- ık** *feli isim, hərəkət adı*, مَنِكُ يُرْقِمْ نَتَكْ məninq yor+ık+ım nətək
=mənim gedişim, rəftarım necədir (II, 63),
səninq yor+ık+ıñq nətək = sənin gedisin, rəftarin necədir (II, 63),
anınq yor+ık+i nətək = onun gedisi, rəftarı necədir (II, 63).
- ığ** *feli isim, hərəkət adı*, آنک ايش قىغى بىكۈك anınq iş kıl+ığ+i
bəlgülüg = onun iş işləməsi məshurdur (II, 63),
sökəl tin+ığ+i artak = xəstənin nəfəs alması pisdir (II, 63).
- ig** *feli isim, hərəkət adı*, آنک يَرْمَاقْ تِيرْكِيْ كُورْ taz kəl+ig+i
kör = onun pul yiğmasını gör (II, 64),
kəl+ig+i börkçigə = keçəlin gələsi yeri börkçü, papaqçı
dükanıdır (II, 64).
- ış** *feli isim, hərəkət adı*, قىش بُلسا قيا ڭرماس kaç+ış bolsa, kiya
körməs = qaça-qaç olsa, heç kim bir-birinə baxmaz (I, 372),
ol iştə çıx+ış yok = o işdə bir çıخار, mənfəəet
yoxdur (I, 372).
- iş** *feli isim, hərəkət adı*, گىش بَرْش kəl+ış bar+ış «gediş-geliş» (I,
373), al+ış ber+ış = bir haqqı almaq, bir haqqı
vermek (I, 132).
- uş** *feli isim, hərəkət adı*, ئېش اجرا أُرْش بَرْدَم tok+uş içrə ur+uş ber-
dim = savaşa girib vuruşdum (II, 118).
- üs** *feli isim, hərəkət adı*, سُكُش sög+üs «söyüş, söymə, söyüşmə»
(I, 372).
- ğu** *feli isim, hərəkət adı*, سَنِكْ بَرْغُونْكْ قَجَان səninq bar+ğu+nq
منِكْ بَرْغُومْ يَقْتِى kaçan = sənin getmən nə zamandır (II, 85),
məninq bargum yaktı = mənim getməyim yaxınlaşdı (II, 85).
- sığ** *feli isim, hərəkət adı*, kün bat+sığ «günbatar, qərb» (I, 450),
- suğ** *feli isim, hərəkət adı*, kün toğ+suğ «gündoğar, şərq» (I, 450).
- an** *feli sıfət, لَبْرَانْ bar+an ol* = gedəndir (oğuzlarda, I, 107),
uran = vuran (oğuzlarda, I, 107).
- ğan** *feli sıfət, لَأْرَانْ افْكَا بَرْغَانْ ol ər ol əwgə bar+ğan* = o adam
evə çox gedəndir (II, 72),
أَرْدَى أَشْنَ شَرْغَانْ ərdi aşın tatur+ğan
= aşını daddıran idi, qonaqpərvər idi (II, 110),
أَلْ كِشَى أَلْ شَرْغ

أرتغان ol kişi ol tarıq arıt+ğan = o adam durmadan bugda arıtlayandır (I, 209), **تىكىرى أل يېرک يېرتغان** tənqri ol yerig yarat+ğan = yeri yaradan tanrıdır (III, 52), **اذغۇرغان** udhgur+ğan = daim oyadan (II, 255), **ئىذغۇرغان** todhgur+ğan = daim doyuran (II, 255).

-gən *feli sifət*, **ألىقىن بېتكان ألى** ol əwin bəzət+gən ol = o, evini daim bəzədəndir (II, 309), **ألتىغ كۈزتكان ألى** ol atıq közət+gən ol = o, daim atı gözətəndir (II, 309), **كىلسركان أر** külsir+gən ər = daima gülümseyən ər (II, 255), **كۈلگان أر** kül+gən ər = çox gülən, güləyən adam (II, 73), **كەشىتكان ئىقى** kəwşən+gən təwəy = daim gövşəyən, gövüş gətirən dəvə (II, 255).

-ındı *feli sifət*, **سەجىدى نانك** saç+ındı nənq = saçılan, yayılan nəsnə (I, 439), **قىرنىدى تُبراق** kaz+ındı toprak = qazılmış torpaq (I, 439).

-indi *feli sifət*, **كىندى ئۇن** kedh+indi ton = çox geyilən don, paltar, (I, 439).

-ündi *feli sifət*, **سۇرۇنىدى أر** sür+ündi ər = hər yerdən sürülən, sürgün olunan adam (I, 439), **سۇزۇنىدى سوْف** söz+ündi suw = szüzlümüş su (I, 439), **كەمنىدى نانك** köm+ündi nənq = gömülmüş, basdırılmış nəsnə (I, 440).

-undi *feli sifət*, **سۇلۇنىدى** sul+undi kişinin arxaya doğru saldığı (ənsədə saxladığı) saç. Əslə **سۇلۇنىدى نانك** sal+ındı nənq»dır, «salınan, buraxılan nəsnə» deməkdir. Bu, fəsih olmayan sözdür (I, 440).

-duk *feli sifət*, **اىنك بېرۇنى بېرمادقى بير** aninq bar+duki bar+ma+ dukı bir = onun varması ilə varmaması eyni şeydir (II, 65).

-düğ *feli sifət*, **اىنك كەلدۈكى كەلمەنلىكى بير** aninq kəl+düğü kəl+mə+düğü bir = onun gəlməsi ilə gəlməməsi eyni şeydir (II, 65), **سېك** səninq kör+dügüñq kör+mə+dügüñq bir = sənin gördüyünlə görmədiyin birdir (II, 65), **بىلەش ياك بىلەمادىك** گۈزىنک گۈزىنک بير = bilməş yək bil+mə+dük kişidən yeg = tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159).

- ğu** *feli sifət*, بوْ يَا قَرْغُوْ أَغْرِيْمَاس bu ya kur+ğu oğur ərməs = bu, yay qurulacaq vaxt deyil (II, 83), بوْ تُرْغُوْ يِيرْ أَرْمَاس bu tur+ğu yer ərməs = bu, durulacaq yer deyil (II, 83).
- gü** *feli sifət*, بوْ أَقْكَا كِرْكُوْ اُوذْ أَل ol bizgə kəl+gü boldı = onun bizi gəlmə zamanı oldu (II, 84).
- ku** *feli sifət*, بوْ تَاغْ أَغْقُوْ أَرْمَاس bu tağ ağı+ku ərməs = bu, dağa çıxılacaq zaman deyil (II, 83).
- ası** *feli sifət*, بوْ يَا قَرْاسِيْ أَغْرِيْتَلْ bu ya kur+ası oğur təgül = bu, yay qurası zaman deyil (II, 83), بوْ تُرْاسِيْ يِيرْ تَكْ bu tur+ası yer təgül = bu, durulası yer deyil (II, 83).
- əsi** *feli sifət*, أَلْ بِزْكَا كَلْسِيْ بُلْدِي ol bizgə kəl+əsi boldı = o bizə gələsi oldu (II, 84).
- ındı** *feli sifət*, اِقْنَدِي سُوقْ ak+ındı suw = axan su (I, 196).
- indi** *feli sifət*, اِكْنَدِي تُرْغْ ək+indi tarıq = əkilən toxum (I, 196).
- undi** *feli sifət*, الْنَّدِي نانک ul+undi nənq = ipin ağac gövdəsinə dolanlığı kimi dolanan nəsnə (I, 249).
- ündi** *feli sifət*, اِكْنَدِي كَشِي ög+ündi kişi = öyükən adam (I, 196), sür+ündi ər = hər yerdən sürülən, sürgün olunan adam (I, 439).
- daçı** *feli sifət*, أَلْ أَرْ تُغْرَامَدَجِي ثُرُورْ ol ər et toğrama+daçı turur=o, et doğramayan adamdır (III, 280).
- dəçi** *feli sifət*, أَلْ يُكْ يُكْلَامَدَجِي ثُرُورْ ol yük yükləmə+dəçi turur=o, yük yükləməyəndir (III, 280).
- taçı** *feli sifət*, سَلْجِي tut+taçı = tutan» (II, 292), سَلْجِي sat+taçı = satan, satıcı (II, 292), تَقْرَبَجِي tawrat+taçı = tələsdirən, tələsdirici, davrandırıcı (II, 339).
- təçi** *feli sifət*, تَبْرَأَجِي təprət+təçi = tərpədən, tərpədici (II, 339).
- ğuçı** *feli sifət*, بَرْغُوْجِي bar+ğuçı = gedən (II, 70), ڭۈچى tur+ğuçı = duran, durucu (II, 70), يَا قَرْغُوْجِي ya kur+ğuçı = yay quran (II, 70), تَقَارْ قَبْغُوْجِي tawar kap+ğuçı = mal qapan, qapıcı (II, 70), اَتْ سُقْفَرْ غُوْجِي at suwgar+ğuçı = at suvaran (II, 70).

- güçi** *feli sifət*, اقْكَا كِرْكُوجى əwgə kir+güçi = evə girən (II, 70), يَرْماق تِيرْكُوجى (II, 70) at sür+güçi = at sürən, minici (II, 70).
-kuçı *feli sifət*, تاغقا اغقۇچى tagka ağ+kuçı = dağa çıxan (II, 70), كُوچى سەقۇچى koy sağ+kuçı = qoyun sağan, sağıcı (II, 70).
- ıgsak** *feli sifət*, ال افْكَا بَرْغَسَاقَ الْ ol əwgə bar+ıgsak ol = o adam evə getmək arzusundadır (II, 74), ال مُنْدَا بَرْغَسَاقَ الْ ol munda tur+ıgsak ol = o burada qalmaq arzusundadır (II, 74).
- igsək** *feli sifət*, ال بَرْوُ كِلْكَسَاكَ ارْدَى ol bərü kəl+igsək ərdi = o bəri gəlmək istəyəndi (II, 74), ال افْكَا كِلْكَسَاكَ الْ ol əwgə kir+igsək ol=o, evə girmək diləyində olandı (II, 74), ال تَقَار تِيرْكَسَاكَ الْ ol ol tawar ter+igsək ol = o, mal yiğmaq istəyəndir (II, 74).
- ğılı** *feli sifət*, ال اتْ تُغَرَّغَلىَ الْ ol at toğra+ğılı ol = o, et doğramağı nəzərdə tutmuşdur (III, 280), ال سَنْكَا أَغْرَغَلىَ الْ ol sanqa oğra+ğılı ol = o sənin yanına gəlməyi düşünür (III, 280).
- ığlı** *feli sifət*, مَنْ سَنْكَا بَرْغَلىَ مَنْ mən sanqa bar+ığlı mən = mən sənin yanına getməyi içimdə gizləmişdim (II, 75).
- igli** *feli sifət*, ال مَنْكَا كِلْكَلىَ تُرْزُ ol manqa kəl+igli turur =o mənim yanına gəlmək arzusundadır (II, 75), ال مَنْكَا تَقَار بِرْكَلىَ الْ ol manqa tawar ber+igli ol = o mənə mal vermək qərarındadır (II, 76).
- uğlı** *feli sifət*, ال مُنْدَا تُرْغَلىَ الْ ol munda tur+uğlı ol = o burada qalmağı içində qurmuşdu (II, 75).
- ügli** *feli sifət*, ال مَنْى سُقْدَن كَجْرَكَلىَ ارْدَى ol məni suwdın keçr+ügli ərdi = o məni sudan keçirənlərdən idi (II, 183).
- ğlk** *feli sifət*, اتْ تُغَرَّغَلىَ ارْدَى toğra+ğlk ərdi = et doğramaq onun haqqı idı (III, 280).
- ığlık** *feli sifət*, ال تَرْغَقَقَ الْ ol tarıq tarıt+ığlık ol = əkinçilik etmək onun haqqıdır, o, əkinçilik etmək əzmindədir, niy-yətindədir (II, 308).
- iglik** *feli sifət*, ال اتْ كُزَّيْكَلىَ الْ ol at közət+iglik ol = at gözətmək onun haqqıdır, o, at gözətmək əzmindədir (II, 309).
- ıgsı** *feli sifət*, ال تَقَرَّغَسَى ارْدَى ol tawrat+ıgsı ərdi = o, adamı tələsdirəndi (II, 340).

- igsı** *feli sifət*, تېرىتىسى اردى təprət+igsı ərdi = o, adamı tərpədəndi (II, 340).
- gsık** *feli sifət*, التغىسى اردى ol ol et toğra+gsık ərdi = et doğramaq onun haqqı idi (III, 280), السنگا أغراخىق اردى ol sanqa oğra+gsık ərdi = sənin yanına gəlmək onun haqqı idi (III, 280).
- gsək** *feli sifət*, ال ئىكىساك ال ol təwəygə yük yüklə+gsək ol =o, dəvəyə yük yükləmək istəyir (III, 280).
- guluk** *feli sifət*, المۇدا ئىنلىق اردى ol munda tur+guluk ərdi = bura-da qalmaq onun haqqı idi, o burada qalmağı nəzərdə tutmuşdu (II, 75), ال ئەتكىيا ئىنلىق اردى ol tənqrige tapın+guluk ərdi=o, tanrıya tapınma haqqı olan adamdı (II, 75)
- gülük** *feli sifət*, بىك يازق كىچىك اردى bəg yazuk köcür+gülük ərdi = günahı bağışlamaq bəyin haqqı idi (II, 75).
- güsüz** *feli sifət*, يىنقا يىنا كىرسۈز yinka yana kir+güsüz = artıq hinə girməyəcəklər (III, 13), قىجا بىرىبىكوسۇز kança barır bəl+güsüz = hara gedir, bəlli deyil (I, 362), ئىملەن ئەكلو سۇز tumluğ yana kəl+güsüz = soyuq yenə gəlməyəcək (I, 179).
- r** *feli sifət*, قىنار اڭز كىچك سىز بىلماس kayna+r öküz keçiksiz bolmas =coşqun su keçidsiz olmaz (I, 390).
- ər** *feli sifət*, كىلار ار قىرنىدى kül+ər ər katrundi = gülən adam dayandı, gülmeyini kəsdi (II, 249).
- mas** *feli sifət*, يىزماس آتم يەم، يېكىلماس بلكا يېنكقوُ yaz+mas atım yağmur, yanqıl+mas bilgə yanqku = usta atıcı - yağış, yanlışlık bilgin isə eks-sədadır (III, 328).
- məs** *feli sifət*, سوق بىرماس كا سوت بير suw ber+məs+kə süt ber = su verməyənə süd ver (III, 136) və s.
- mış** *feli sifət*, فرمىش يا kur+mış ya = qurulmuş yay (II, 76), قىمش بىرمىش كىشى arık = qazılmış arx (II, 76), bar+mış kişi = getmiş adam (II, 77), قۇرمىش قاب kotur+mış kap =boşalmış, boş qab (II, 183).
- miş** *feli sifət*, بىلمىش ياك بلماذىك كىشىدا يېك bil+mış yek bilmədük kişidə yeg=tanıdigın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır

كُزْتِيش kəl+miş ər=gəlmış adam (II, 77),
نَانْك közət+miş nənq=saxlanılmış nəsnə (II, 183).

-ğalı *feli bağlama*, يَقَادَى بِلْغَالِي الْكَدَاكِي اجغۇر yakadakı yalga+ğalı
əligdəki içginur = yaxadakı, yaxaya tökülən yemək yalanır-
kən əldəki boşqab və ya yemək düşər (I, 286).

-kalı *feli bağlama*, تُشْقَلِي يَقَشْتِى tutuş+kalı yakıştı = tutuşmaq
üçün yaxınlaşdı (I, 222).

-gəli *feli bağlama*, يَزِيدَافِي سُقْلِين اذْرَكَلى أَفَدَاكِي تَقَاعُوْ اجقِمَا
süwlin ədhər+gəli əwdəki takağı içginma = çöldə qırqovul
axtararkən bari evdəki toyuqdan olma (I, 437).

-ğınça *feli bağlama*, أَكْرَازَافِي بَلْغَاجَا بَرَاغُوْ بَشِي بُلْسَا يِيك
öküz adhakı bol+ğınça, buzağı başı bolsa, yeg=öküz ayağı olmaqdansa,
buzov başı olmaq yaxşıdır (I, 130), əlig tut+ğınça ot tut = kaş əl tutacağın, zamin olacağın yerdə od
tutaydın (II, 288).

-ginçə *feli bağlama*, تِكْمَكِنْجا أَنْمَاس, تِلَامِكِنْجا بُلْمَاس
önməs, tiləmə+ginçə bulmas = ağaç dikmədikcə bitməz, arzu
axtarmadıqca tapılmaz (II, 48), سُوق گُرْمَكِنْجا أَنْكَ ثَرْتَما suw
körmə+ginçə etük tartma = su görməmiş ayaqqabını çıxarma
(III, 368), قَرَا مُونْك گَلْمَكِنْجا قَرَا يِلْغَا كَجَمَا Kara munq kəlmə+ginçə
Kara Yalğa keçmə = qara bəla gəlmədikcə Kara Yalğa
aşırımını keçmə (III, 35).

-p *feli bağlama*, كَزْلَب ثَنَار تَايِمى
gizlədib saxlayar mənim dayçaimı (III, 68), قِيَّىب يَنَا يِمْشَلِم
kayna+p, yana yumşalım = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 433),
خَنْكَلى كَيْب قَانِى فَرب
könlü köy+üp, kanı kuri+p = könlü yanıb,
qanı quruyub (II, 199).

-ıp *feli bağlama*, ثَكْرَا الِبِ أَكْرَيم
təgrə al+ıp əgrəlim = dövrəyə alıb
mühəsirə edək (II, 41), بَذَرَم قَبِ افْتَلِم
awnalım = bayram edib ovunaq (I, 293).

-ip *feli bağlama*, يَتْشُو كَلِب أَغْرَاق
yetşü kəl+ip oğrak = oğraq gəlib
yetişdi (III, 179).

-up *feli bağlama*, أَرْتَق بُلْب بِلْشَدِى
ortak bol+up bilişdi = ortaq olub
tanışdı (III, 68).

- üp** *feli bağlama*, آڭن ڭىشىپ يُكرالم attın tüş+üp yügrəlim = atdan düşüb yüyürək (II, 41), تىقى مۇنْب قۇرى ارما يېشماس təwəy mün+üp koy ara yaşmas = dəvəyə minməklə qoynular arasında gizlənmək olmaz (III, 60), لەن مۇنى كىرپ يېشدى ol məni kör+üp yaşıdı = o məni görüb gizləndi (III, 60).
- ibən** *feli bağlama*, اردىمۇنى أكىرەتىن اشقا سُرَا ərdəməmini öğrən+ibən işka sura = onun ərdəməni öyrənibən işe tətbiq et (I, 422), بَرْجَنْ كَذِينْ تَلُوْ يُقْغَا بُلْبَ قَال ipək geyibən dəli və səfəh olub qal (III, 156).
- uban** *feli bağlama*, يَاي بَرْوَبَنْ ارْكَزِى yay bar+uban ərküzi, aktı akın mundızı = yaz gələndə qarqara və coşgun sellər axdı (I, 160).
- übən** *feli bağlama*, ارَدَم تِلَا أكَرَتَىنْ بُلْمَا كُقَازِ bolma kūwəz = ərdəm dilə, öyrənibən olma lovğa (I, 285).
- a** *feli bağlama*, اَتِل سُقْى اَفَا تَرُورْ Ətil suwı ak+a turur = Ətil suyu axaraq gedir, axır, hey axır (I, 141), قِيا بُتْى فَقا تَرُورْ kaya tübi kak+a turur = qaya dibini döyərək durur, hey döyür (I, 141), بَلْقِىقْ تَلِيمْ بَقَا تَرُورْ balık təlim, bak+a turur = balıq çoxdur, baxaraq durur, hey baxır (I, 141),
- ə** *feli bağlama*, اَر سُكَا اَلْثَرْدِى ər sök+ə olturdu = adam dizi üstə oturdu (III, 217).
- u** *feli bağlama*, قِنْو بُلْسا، قِزْ كَذَارِ kılın+u bilsə, kızıl kedhər = özünü sevdirməyi bacarsa, qızıl, qırmızı paltar geyər (I, 393), يَرَانُو بُلْسا، يَشِلْ كَذَارِ yaran+u bilsə, yaşıl kedhər = yaranmayı bacarsa, yaşıl paltar geyər (I, 393).
- ü** *feli bağlama*, كَنْكَل بُرو يَيْمَدَنِكِ könqül ber+ü yaymadinq = könül verib meyl etmədin (III, 231).
- yu** *feli bağlama*, تُن كُنْ شُرْب يَظْلِيُو tün kün turup yiğla+yu = kirdi بُدُونْ قَسْتِيُو gecəgündüz durub ağlayaraq (III, 240), budhun kasna+yu=xalq içəri girdi titrəşərək (II, 229).
- yü** *feli bağlama*, اَرْتَرْ ئَيُو سَرَنِكِ ərtər te+yü səringil = keçər deyə səbr elə (III, 218), كَلْدِى اَسِن اَسْتِيُو, kəldi əsin əsnə+yü =gəldi əsinti əsərək (II, 229), قَادْفَا كَلْ اَسْتِيُو kadhka tükəl üsnə+yü = düz borana bənzəyərək (II, 229).

-laşu *feli bağlama*, اُل مَنِك بِرْلَا أَقْ أَتى قِزْلَشُو ol məninq birlə ok attı kız+laş+u = o, ortaya qız qoyaraq mənimlə ox attı (II, 227), اُل أَت يَرْشَدِي مَنِك بِبِلَا تَقْشِعَانْلَشُو ol at yarışdı məninq birlə tawışğan+laş+u=o, dovşandan mərc qosaraq mənimlə at çapmaqda yarışdı (II, 231), اُنِك بِرْلَه أَيْنَادِي يَرْقَلَشُو anıñq birlə oynadı yarık+laş+u = o onunla zirehi girov qoyaraq oyun oynadı (II, 257), اُل مَنِك بِرْلَا أَقْ أَتَى أَنْلَشُو ol məninq birlə ok attı at+laş+u = o mənimlə girov olaraq ortaya at qoyub ox atdı (II, 231).

-ləşü *feli bağlama*, اُل مَنِك بِرْلَا أَيْنَادِي كُخْرَجْكُولْلَشُو ol məninq birlə oynadı kökürçün+ləş+ü = o mənimlə ortaya göyərçin qoyaraq oyun oynadı (II, 231), اُل أَنِك بِرْلَاجْكَان أَرْدِي أَمْلَشُو ol anıñq birlə çögən urdı üm+ləş+ü = o onunla şalvarını ortaya qoyaraq çovkan oynadı (I, 278).

-madhip *feli bağlama*, بُور بُلْمَادِب سِرْكَا بُلْمَا bor bol+madhip sirkə bolma = şərab olmadan sirkə olma (III, 130).

-mədhip *feli bağlama*, تَكَلَّمَذِب بِجمَاس tənqlə+mədhip bıçmas = yüz ölçmədən bir bıçməz (I, 421), يَقْنَ يَقْنُوكْ نَانْكَنِي كُلُور yakın yağuk kör+mədhip nənqni ködhür = yaxını-yavuğu görmədən öz malını görər (III, 27).

-layu *feli bağlama*, ثُن كُنْ ثُرْب يَغْلِيُو tün kün turup yığ+layu = gecə-gündüz durub ağlayaraq (III, 240), يُمْرِلِيُو ارْكَنْسُون سَغَار yumur+layu erkənin sütin sağar = erkəndən toplayaraq südüünü sağar (I, 389).

-ləyü *feli bağlama*, كُرْدِي مَنِي أَمْلَيُو kördi məni əm+ləyü = məni sağaldaraq gördü (III, 266), بَقْسِي مَنِكَا اَمْلَيُو baktı manqa im+ləyü = mənə işarə edərək baxdı (III, 266).

-kən *feli bağlama*, اُل كَلْ أَرْكَان كَرْدُüm ol kəlür ər+kən kördüm = onu gələrkən gördüm (I, 170), اُل أَر بَرِيرَكَان قَدِئِي ol barır ər+kən kadıttı = adam gedir ikən qayıtdı (II, 295), منِكَا يَرْمَاق بَيْرَارَكَان قَتْرَنْدِي ol manqa yarmak berür ər+kən katrundi =o mənə pul verdiyi an, verirkən bundan vaz keçdi, çəkindi, qaçındı (II, 249).

ə) Köməkçi nitq hissələrinə aid olanlar:

- aşnu** *qoşma*, مَنْ أَنَدَنْ أَشْنُوْ كَلِم mən andan aşnu kəldim = mən ondan əvvəl gəldim (I, 188).
- burun** *qoşma*, أَلْ مَنْدَنْ بُرُنْ بَرْدَى ol məndin burun bardı = o məndən öncə gəldi (I, 397).
- basa** *qoşma*, مَنْ أَنْدَا بَسَا كَلِم mən anda basa kəldim = mən ondan sonra gəldim (III, 212).
- kidin** *qoşma*, أَلْ آنِي كِيدِنْ أَذْغَرْدِي ol anı kidin odhgardı = o onu xeyli düşündükdən sonra, bir az keçdikdən sonra anladı (I, 265).
- sonq** *qoşma*, سَنْ مَنِكْ سَنْكَدَا كَل sən məninq sonqda kəl = sən məndən sonra gəl, arxamca, dalımcə gəl (III, 311), سَنْكَدَا آيَقْ bu söz sonqında ayğıl = bu sözdən sonra söylə (III, 311).
- içrə** *qoşma*, أَخْرَاجِرَا أَغْوُ سَغْدِي ağız içrə ağu sağdı = ağızına zəhər tökdü (III, 298), كِمْيَ إِجْرَا الْذُرُوب kimi içrə oldurup = gəmi içrə oturub (III, 220).
- taba** *qoşma*, قَدْشَ ثَبَا إِتْ كِبِي قِينَكُرُوْ بَقَار kadhaş taba it kibi kinqru bakar = qohum-qardaş tərəfə it kimi kəc baxar (III, 27).
- tabaru** *qoşma*, أَلْ مَنِكْ تَبَارُوْ كَلِدَى ol məninq tabaru kəldi = o mənə tərəf gəldi (I, 436).
- təgü** *qoşma*, كَنْ نِكْ كَلِيَنَا شَكُوْ يَغِي künininq kulinə təgü yağı = gününün külünə qədər düşmən (günü günüyə düşməndir, hətta birinin külü o birinin gözünə sovrular, III, 221).
- bərü** *qoşma*, أَجْ بَرُوكْ kəl = ey, bəri gəl (I, 110).
- üzə** *qoşma*, كَنْدَلَرْ أَزَا جَقْتِمَز kəndlər üzə çıktı - şəhərlərin üzərinə çıxdıq (I, 353), تَغَارِ أَشْيَاكْ أَزَا آرْتَلَدَى tağar eşyək üzə artıldı = dağarcıq eşşəyin belinə [taraz şəkildə] yükləndi (I, 279).
- udhu** *qoşma*, مَنْ أَنْكَ أَدُوْ كَلِم mən aninq udhu kəldim = mən onun ardinca gəldim (I, 152).
- layu** *qoşma*, أَرْسَلَنْ لَيُو كَكْرَدِم arslan layu kökrədim = aslan kimi kükərədim (I, 184), أَتْرُكْ أَثْنَ أَغْرِي لَيُو بَزْكَا بَقَار, لَيُو بَزْكَا بَقَار, oğrı layu yüzgə

bakar = oğru kimi üzə baxar (I, 165), **arzu لیو ار اقار** arju layu ər awar = çaqqal kimi adam ovlar (III, 349).

ləyü qosma, سَعْقَةٌ لُوكْلِيُّو saqrak tolu köz ləyü = sürahi dolu göz kimi (I, 163).

ça qosma, بو آنک جا bu aninq çä = bu onun kimi (III, 199).

çə qosma, آل مَنِك جا ol məninq çə = o mənim kimi (III, 199).

uçun qosma, سَنِك أَجْنَ كَلْمَ səninq üçün kəldim = sənin üçün gəldim (I, 143), **بُغْرِي أَجُون مَنْكُلُور** bogzı üçün mənqlənür = boğazı (qarnı) üçün dən (yem) toplayır (II, 285).

birlə qosma, الْبَلَار بَرْلَا اُرْشَمَا بَكَلَار بَرْلَا ثُرْشَمَا alplar birlə uruşma, bəglər birlə turuşma = alplar ilə vuruşma, bəylər ilə duruşma, bəhsə girmə (I, 232), **قانغ قان بَرْلَا آت يَرْشَدِي** ol aninq birlə at yarışdı = o onunla at çapmaqda yarışdı (III, 69), **يُومَاس** kanığ kan birlə yumas = qanı qanla yumazlar (III, 157), **أَل مَنِك بَرْلَا أَبْشَدِي** ol məninq birlə öpüşdi =o mənimlə öpüşdü (I, 230).

adhin qosma, آذِن A d h i n «başqa» mənasında işlənən bir ədatdır [qoşmadır] (I, 143).

adhruk qosma, آذْرُق A d h r u k oğuzca «başqa, ayrı» deməkdir. Digər türklər bu söz əvəzinə آذِن adhin» deyirlər. **آذِن كَشِي** Digər türklər bu söz əvəzinə آذِن adhin» deyirlər. **آنكى نَنْكى سَانْمَاس** adhin kişi nənqi nənq sanmas = özgəsinin malı mal sayılmaz (I, 162).

ayruk qosma, آيرُق A y r u k «başqa» mənasında istifadə olunan sözdür. Oğuzca (I, 174).

ayru qosma, آيرُو A y r u «başqa, elə isə, deyilsə» mənasında bir sözdür. **مُونِي تِيلَا مَسَنْ آيرُو نَا كَرْك** munu tiləməsə sən ayru nə kərək = bunu deyilsə, başqa nə istəyirsən (I, 184), **نَك كُوزِنْدَا آذِن باشِي يُوقُ** köni barır keyikninq közində adhin başı yok = düz gedən geyikin gözündən başqa yarası yoxdur (III, 152).

adhnağu qosma, آغْرُق آغْرَاشِنْكِنْيِي آذناغْفَا يُدْرِمَا Ağruk ağır işinqni adhnağuka yüdhürmə, Ağrup özünq öşərip adhnağunu todurma = Cox ağır yükünü

başqasına yüklemə, Özünü acliqdan taqətsiz edib başqasını doyurma (III, 65).

tək qoşma, ٖ تَكْ تِهْ ك: tək, elə-belə, sadəcə, heç nə istəmədən. ٖ تَكْ گلَمْ tək kəldim = bir şey istəməyərək gəldim, heç bir arzum yoxdur, sadəcə gəldim (I, 346).

utru qoşma, ٖ عُتُرُوْ ثَنْدِي ol manqa utru turundi = o mənə qarşı durdu, qarşı çıxdı (II, 167), anuk utru tutsa yokka sanmas = hazır olan şey qabağa (qarşıya, yəni süfrəyə) qoyulsa, yox sayılmaz (I, 136).

azu bağlayıcı, ٖ أَزُومُ يِيْكِلْ أَزُوْ قَاغُونُ يِيْكِلْ üzüm yegil, azu kağun yegil = üzüm, yaxud qovun ye (I, 153), tilkü mü toğdı, azu böri mü = tülübü doğuldu, yoxsa cavanar (I, 423), گلورمۇسَن ازو بَرِيرمُوسَن, kəlür mü sən, azu barır mu sən = sən gəlirsən, yoxsa gedirsən (I, 153).

kalı bağlayıcı, ٖ كَلْسَا قَلْيَ قَلْتَنْغَ يِيَى kəlsə kali kutluğ yay = gəlsə əgər qutlu yay (I, 148), چقىق جىپ اىقسا قىي اىنور يلا çakmak çakıp ewsə kali udhinur yula = əgər çaxmaq çaxan tələssə, çıraqı söndürər (III, 30), برکل ئىقى ازْفَلْقَ قَلْسَا قَلْيَ أَغْرِينَ kolsa kali ograban vergil takı azukluk = əgər yanına gələn olsa, ona azuqə də verginən (I, 301), قَجْسَا قَلْيَ قَرْئَلُورْ kaçsa, kali kurtulur = qaçsa, necə qurtular (III, 237), بو سَنْ بُو ايشىغ قَلْدِنْكَ bu sən bu işğ kali kıldıñq = sən bu işi necə etdin (III, 219).

abanq bağlayıcı, ٖ آبَنْكَ سَنْ بَرْسَا سَنْ abanq sən barsa sən = əgər sən getsən (I, 191), گَلْسَا آبَنْكَ تَرْكِنِمْ kəlsə abanq tərkənim = gəlsə ٹئارِدِم / آبَنْكَ قَلْسَامْ اُلْبَارَبْ əgər tərkənim, xaqanım (I, 433), سُسْنِ تَارَبْ Abanq kolsam, udhi barıp, Tutar ərdim süsin tarip = Əgər istəsəydim dalınca gedib, Tutardım, qoşununu dağıdırıb (I, 398).

çu ədat, بَرْمَاجُو barma çu = hələ getmə, hər halda getmə (III, 200).

çü ədat, كَلْ جُوْ kəl çü = gəl, hələ gəl, hər halda gəl (III, 199).

şu ədat, بَرْ غَلْ شُوْ bargıl şu = hələ get, getsənə (III, 202).

şü ədat, كَلْ شُوْ kəl şü = hələ gəl, gəlsənə (III, 202).

ok ədat, بَرْ غَلْ أَقْ bargıl ok = gedərsən ha, mütləq get (I, 112), بَيَا أَقْ گلَدِيمْ əmdi ok aydim = elə indicə dedim (I, 112),

اکریکى مۇنداغ اق baya ok kəldim = bayaq gəldim (I, 112), ياز أق بىي örgəyügi mundağ ok = adət də belədir ki (I, 213), yaz ok ye =ancaq yazda, baharda ye (III, 22).

ök ədat, اڭ ئىنىڭ كىلەر ol ərni ök kəldür = o adamın lap özünü gətir (I, 139).

la ədat, لە باردى لا ol bardı la = o getdi də bə (III, 203).

lə ədat, لە كىلە لا ol kəldi lə = o geldi də bə (III, 203, onun getməsi, gəlməsi gerçəkləşdi).

takı ədat, تەقى يەماق بىير takı yarmak ber =yenə pul ver (III, 214), ات يەقى بىكشۈر ol takı anda = o da oradadir (III, 214), ئەت، يىن takı bəkrişür = etlə bədən (hərfən: et dəxi bədən) bərkiyir (III, 254), بېرى تەقى ازىزلىق bergil takı azukluk =üstəlik, azuqə ver (hərfən: verginən dəxi azuqə, I, 301), سىغان تەقى يەماق يەقى يەماق yetki takı aqlak = yeri də ki şorandır (I, 455), سىرقان تەقى يەماق سىرقان siçgan takı sıkkırkan = siçan və sığırkan (II, 261).

dakı ədat, ئېغىردىق تەلە uyğur dakı tatlaka=uygurlara dəxi tatlara (I, 466), «Türklər «dəxi» mənasında «تەقى» takı», oğuzlar دەقى «dakı» deyirlər» (II, 206).

yəmə ədat, يەشىن يەما قۇرۇم, eşin yəmə kaçurdum = yoldaşını isə qaçırtdım (I, 121), قۇغۇ يەما سەقسىۇن kadhğu yəmə sawilsun = qoy qayğı sovulsun (I, 168), بىرچ يەما قىرىدى Budhraç yəmə kudirdı = Budhraç yenə qudurdu (I, 200), قىچ يەما كىئرر تەقى يۇك təwi yük kötürsə, kamiç yəmə kötüür = dəvə yük götürsə, çömcəni də bərabər götürər (II, 111), كۈزدەن يەسا، تىنلى يەما كىئىل دەن يەما يەرار közdən yırasa, könqüldən yəmə yırar = gözdən iraq olan köüldən də uzaq olar (III, 317), يەقىسا يەما ياغ اذكۇ، tını yəmə üçükti = səsi yenə qisıldı (II, 144), يەقىسا يەما كۈسىسا يەما كۇن اذكۇ yalksa yəmə yağ edhgü, köysə yəmə kün edhgü = bıqsa yenə yağ yaxşıdır, yaxsa yenə gün yaxşıdır (III, 375).

yana ədat, قىئىب يەنا يەمشىلەم kaynap, yana yumşalım = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 432), الـدـبـ يـنـا قـجـتـمـز aldap yana kaçtımız= aldadıb yenə qaçdıq (I, 458), بـلـنـابـ يـنـا اوـلـ قـجـار bulnap yana

ol kaçar = əsir edib yenə qaçar (I, 130), يَكَلِمْ yana kəldüm = yenə gəldim, təkrar gəldim (III, 167).

yanqıla *ədat*, أَلْ اِيْشَنْ يَنْكِيلَا قَلْدَى ol işig yanqıla kıldı = o, işi yenidən gördü, təkrar başladı (III, 329) və s.

çak *ədat*, جَقْ أَلْ اِتْنِي تُثْقِلْ çak ol atni tutgil = lap o atın özünü tut (I, 345), جَقْ اِمْجَنِي اِرْغَلْ çak amaçnı urğıl = lap [ta] nişangahi vur (I, 345).

uş *ədat*, تُعْمَشْ كُنْيَى اَشْ بَتَارْ toğmuş kuniuş batar = doğan günəşi bax belə batar (II, 152), اَشْ مُنْدَغْ فَيْلْ aş mundağ kıl = iştə, belə et (I, 111), aş kəldögüm bu = indicə gəlmışəm, elə gəldiyim budur (I, 111), اَقْرَكْزُمْ اَشْ تَنْكَزْ akar közümüş tənqiz = gözüm lap dəniz kimi axar (II, 67).

mat *ədat*, اَنْدَغْ مَتْ mat = məhz belə (I, 337), təlim başlar yuwildimət = çox başlar belə yuvarlandı (I, 395), اَنْغَالِمَتْ اَغْرَشُورْ utğalimat oğraşur = məhz udmağa çalışır (I, 222), يَرْغَلِمَتْ يَرْكَشُورْ yargalı mat yörkəşür = məhz yarılaraq bir-birinə sarılır (I, 429).

mət *ədat*, كُرمَتْ اِنْكِ يُرَاكِ kürmət aninq yürügi = onun ürəyi belə cəsurdur (I, 340), كُجِي اِنْكِ كَفْدِيَّمَتْ küçi aninq kəwildimət = onun gücü belə azaldı (I, 395), كَلْكَا لَمَتْ اِرْ كِشُورْ kəlgəlimət irkişür = məhz gəlmək üçün toplaşır (I, 340).

ərki *ədat*, اَلْ كَلِرْمُو اَرْكِi ol kəlirmü ərki = o gəlirmi ki, gəlirmi, görəsən (I, 187).

ərinç *ədat*, اَلْ بَرْدِي اَرْنَجْ ol ərinç bardı = o bəlkə getdi (III, 384), اَلْ كَلْدِي اَرْنَجْ ol kəldi ərinç = o bəlkə gəldi, ola ki gələ (I, 189), يَنْدِي اَرْنَجْ اَغْرَغِي yandı ərinç oğraqı = bəlkə fikrindən vaz keçdi (III, 63).

-mu *ədat*, بُو اِيْتَمُو بُو اِتَمُو bu atmu = bu, atmı (III, 204), بَرِدِنْكَمُو bardınqmu = vardınmı, getdinmi (III, 204).

-mü *ədat*, كَلُورْمُوسَنْ اَزُو kəldinqmü = gəldinmi (III, 204), كَلِدِنْكَمُو kəlürmü sən, azu barırmu sən=gəlirsən, yoxsa gedirsən (I, 153), تِلْكِومُو تُعْدَى اَزُو بُرِيمُو tilkü mü toğdı, azu böri mü = tülkü doğuldu, yoxsa cavanar (I, 423), سَنْدَا يَرْمَاقْ بَارْ مُو sanda yermاق bar mü,

الب ارتقا səndə yarmak bar mu =səndə pul varmı (III, 149),
أَلْدِيمُو Alp Ər Tonqa öldimü = Alp Ər Tonqa öldümü (I, 115).
yə+mü (يه yəh «yaxşı, bəli» + mü) *ədat*, سَنْ بَرَغْلِ يَمُو sən bargıl,
 yəməyü = sən get, yaxşımı (III, 30).
ايغ ədat, اَيْغُ اَذْكُو ayığ edhgü nənq = nə yaxşı şeydir (I, 149),
يَقْرَنَك ayığ yawuz nənq = nə pis şeydir (I, 149).
kədh ədat, كَذْ أَتْ kədh at = nə yaxşı at (I, 338), كَذْ نَانْk kədh nənq
 =nə yaxşı şey (I, 338).
mə ədat, مَا يَقْرَنَكْ أَلْ بُو nə mə yawuz nənq ol bu = bu nə qədər
 pis şeydir (III, 204), nə mə edhgü kişi ol =o nə
 yaxşı adamdır (III, 204).
ap ədat, أَبْ بُوَابْ أَوْلَ ap bu, ap ol = bu deyil, o deyil; nə bu, nə o (I,
 109).
va nida, وَ نَا تِيرِسَنْ va, nə tersən = vay, nə deyirsən, vay olsun
 sənə! (III, 204).
yu nida, يُو Y u: qadınlar bir şeydən utandıqları zaman deyirlər
 (III, 205).
awa awa nida, İnsan bir şeydən acı duysa, أَفَا أَفَا awa-awa deyər
 (I, 154). Bu da ərəblərin vaveyla nidasının ekvivalentidir.
əssis nida, اَسْزَانْكِ يَكْتِلِكِ əssiz aninq yigitligi = *heyif* onun
 gəncliyinə! (I, 198).
aç nida, أَجْ بَرْوَكْلَ aç, bərү kəl = ey, bəri gəl (I, 110).
kı nida, قَىْ بَرْوُكْلَ kı, bərү kəl = ey, bəri gəl (II, 303).
ay nida, قَنْجَا بَرَدِنْكَ أَيْ أَغْلَ ay nida, kança bardinq, ay oğul = hara getdin,
 ay oğul (I, 142), تُكْرِمِنْكَ سَاقْمِي بِلْكَالْكَا أَيْ təgür məninq sawı-
 mi bilgələgə, ay = ey, mənim sözümü bilgələrə yetir! (III,
 158).
uva nida-xitab, أَوَا uva («hey, filankəs!» deyə birini çağırın adama
 «buyur» mənasında verilən cavab, I, 113).
iləl nida-xitab, إِلَّا iləl (bəylərə, xanlara «əfəndim, əmr edin»
 mənasında verilən cavab, I, 145).
yah nida-xitab, يَاه yah (bəli, yaxşı mənasında bir sözdür, at
 tut = atı tut deyilən zaman cavab verən şəxs يَاه yah = yaxşı
 deyə cavab verir, III, 127).

əwət *nida-xitab*, أَفْتَ əwət «yaxşı, bəli» (yağma, tuxsı və qıpçaqlarda, I, 124).

əvət/əmət *nida-xitab*, أَوْتَ/أَمْتَ əvət/əmət (oğuzlarda, I, 124).

yəmət *nida-xitab*, يَمِّتَ yəmət (Türklərdə, I, 124).

av/ay *nida-xitab*, أَوْ av (I, 113) və ى ay (əmr edənin əmrini saya salmamağı bilirən «əh!» kimi bir söz, I, 114) və s.

sak-sak! *nida-xitab*, سَقْ سَقْ S a k – s a k: qarovalun, keşikçinin qalımı, atı qoruya bilməsi üçün oyaq qalmasını bildirən sözdür. «sak-sak! = ayıq-sayıq olun!» deməkdir. Qoçaq və huşyar adama «ار سق» sak ər» deyilir (I, 345).

zak-zak! *nida-xitab*, زَقْ زَقْ Z a k – z a k: qoçları kəllələşməyə təhrik edən sözdür (I, 345).

tək! *nida-xitab*, تَكْ تُكْ T ə k: tək tur = sus!. Oğuzca (I, 346).

şük tur! *nida-xitab*, شُكْ تُكْ Ş ü k: bir susdurma ədatıdır. «Sus!» mənasında türklər «شُكْ تُكْ» şük tur!» deyirlər (I, 347).

tah-tah *vokativ*, تَاهْ تَاهْ tah-tah (şahini çağırmaq üçün işlənir, III, 127).

çuh-çuh *vokativ*, جُوهْ جُوهْ çuh-çuh (atı tərpətmək və azarlamaq üçün çıxarılan səs, III, 127).

kah-kah *vokativ*, كَاهْ كَاهْ kah-kah (köpəyi çağırmaq üçün çıxarılan səs, III, 127).

çək-çək, cilik-cilik *vokativ*, جِلْكْ جِلْكْ çək-çək (I, 346) və cilik-cilik (oğlağı çağırmaq, sürmək üçün deyilir, I, 389).

həç-həç *vokativ*, هَجْ هَجْ həç-həç (baş alıb gedən atı yavaşıtmaq üçün deyilir, I, 337).

tuşu-tuşu *vokativ*, تُشُوشُ tuşu-tuşu (eşşəyi dayandırmaq üçün deyilir, III, 212).

op-op *vokativ*, أَبْ أَبْ op-op (eşşəyin ayağı sürüşdükdə deyilir, I, 109).

uş-uş *vokativ*, أَشْ أَشْ uş-uş (öküzü suvaran zaman çıxarılan səs, I, 111).

öp-öp *vokativ*, اوْبْ اوْبْ öp-öp (bu söz özünü çox öyən, tərifləyən, lakin dediyini isbat edə bilməyən adam haqqında deyilir, I, 117).

- abalu**, *modal*, أبالي A b a l i: bir şey nadir görülən və nadir təpilən zaman söylənən söz (I, 193), *heyvət* deməkdir.
- ayluk-ayluk** *modal*, أيلق ايلق A y l u k - a y l u k: elə-elə (elədir) deməkdir. Oğuzca (I, 174), *şübhəsiz*, *doğrudan* deməkdir.
- kürt-kürt** *yamsılama*, آت آربانى گرت گرت بيدى at arpanı kürt kürt yedi = at arpanı xırt-xırt yedi (I, 351).
- karç-kurç** *yamsılama*, ار ئىرمۇنى قىرج فرج بىدى ər turmuznı karç-kurç yedi = adam xiyyarı xart-xurt yedi (I, 352).
- buç-buç** *yamsılama*, بىچ بىچ buç buç ötər səmürgük = sərçə cik-cik ötər (II, 285).
- danq-dunq** *yamsılama*, دنک دنک آئى نانك danq dunq etti nənq = danq-dunq səsi çıxaran nəsnə (III, 311).
- tanq-tunq** *yamsılama*, تىڭ تىڭ آئى tanq tunq etti = danq-dunq səsi çıxardı (III, 311).
- kağ-kuğ** *yamsılama*, قاز قاغ قوغ آئى kaz kağ kuğ etti = qazlar qağ-quğ etdilər, çığırdılar (III, 136).
- sart-surt** *yamsılama*, آنک اذا قى سرت سرت قىلى adhakı sart surt kıldı = onun ayağı fart-furt elədi (ayağın yaşı ayaq-qabının içində çıxardığı səs, I, 352).
- çat-çat** *yamsılama*, جات جات أردى çat çat urdu = çat-çat vurdu (I, 336).
- tus-tus** *yamsılama*, ئىس ئىس أردى tus tus urdu = tip-tip vurdu (I, 342).
- takır-takır** *yamsılama*, آت آذاقى ئېرى ئېرى ائى at adhakı takır takır etti = at ayağı taqqır-taqqır səs çıxartdı (I, 367).
- badar-badar** *yamsılama*, بىدر بىدر يېڭىدى badar badar yığırdı = tipiş-tipiş, apul-apul qaçıb getdi (I, 366).
- bar** *predikativ*, بار بىق يوق الئون bar bakır, yok altun = var olan şey misdir, yox olan şey qızıldır (I, 366), بىرنى ڭىدە سوق بار at suw bar, it burnı təqməs = quyuda su var, ancaq itin burnu yetişmir (I, 377), آنک ئىشى بار anıñq tutuğrı bar = onun sehri var, o, sehirli, tilsimlidir (I, 375).
- yok** *predikativ*, كىندى ارىك بىق قىق بىق kündə irük yok, bəğdə kiyik yok = günəşdə çat olmaz, bəy də sözündən dönməz (I, 138),

اسندا يىك يوق əsəndə əwək yok = sağlıqda tələsmək yoxdur, səhhətlə zarafat olmaz (I, 138), **آل ايشتا جىش يوق** ol ışta çıkış yok = o işdə bir çıxar, mənfəət yoxdur (I, 372).

təgül predikativ, **ئىڭل** T ə g ü l: deyil. Oğuzca. Bu söz arguların **داغ آل** dağ ol sözündən alınmışdır. Oğuzlar **ت ڦ** d hərfini **داغ** **ا** t, **بُـ آـت** **ئـس** isə g etmiş, **الـفـ** əlifi isə atmışlar» (I, 392). **بوـ ۋـارـسى بـىـرـ ئـىـڭـلـ** bu at tas təgül=bu at pis deyil (I, 142), **بوـ ۋـارـسى بـىـرـ ئـىـڭـلـ** bu turası yer təgül=bu, durulası yer deyil (II, 83).

dağ, dhağ predikativ, **دـاـغـ، دـاـغـ** D a ğ, d h a ğ: «yox, deyil» mənasındadır. «**آل انـدـاـغـ دـاـغـ آلـ** ol andağ dağ ol = o elə deyil» deməkdir. Oğuzlar bunu argulardan almış, **دـاـغـ دـاـغـ** dağ ol» sözünü təhrif edərək **ئـىـڭـلـ** «təgül» demişlər. Oğuzlarla argular qonşudur, dilləri də bir-birinə qarışmışdır» (III, 154).

əməs/ərməs predikativ, **يـىـدـمـ أـسـغـ قـىـغـوـ أـمـسـ سـنـ ئـقـىـ يـىـلـقـارـ** aydim: asığ kılgu əməs, sən takı yalwar = dedim: xeyri yoxdur, istər yüz yalvar (I, 473), **تـقـىـ بـىـكـ اـرـسـاـ مـيـقـىـ بـىـكـ اـرـمـاسـ**, mayakı bedük ərməs = dəvə böyük olsa da, qılığı böyük olmaz (III, 165), **بـوـ ۋـارـغـوـ بـىـرـ اـرـمـاسـ** bu turğu yer ərməs = bu, durula-qaq yer deyil (II, 83).

anq-anq predikativ, **آنـكـ** A n q: «yox, deyil» deməkdir. Oğuzca-dır. Bir şeyi etmək üçün əmr alan adam «**آنـكـ آنـكـ** anq-anq» desə, «yox-yox» deməkdir (I, 114).

**Ramiz ƏSKƏR. Mahmud Kaşgarinin
«Divanü lügət-it-türk» əsəri üzrə
biblioqrafik və qammatik göstəricisi.
Bakı, MBM, 2008, 192 səh.**

Elmi redaktor
AMEA-nın müxbir üzvü,
Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü,
filologiya elmləri doktoru,
professor Tofiq HACIYEV

Rəyçilər
professor Hüseyin İSMAYILOV
professor Əzizxan TANRIVERDİ
professor Məmmədəli QIPÇAQ
professor Məhərrəm MƏMMƏDLİ

**Ramiz ASKER. Bibliographic
and Grammatical indexes for
Compendium of the Turkic Dialects
by Mahmud al-Kashghari.
Baku, MBM, 2008, 192 p.**

Edited by
Prof.Dr. Tofik HAJİYEV
C.Member of National Academy
of Sciences of Azerbaijan,
Honorary Member
of Turkish Languages Society

Reviewed by
Prof. Dr. Hüseyin İSMAİLOV
Prof. Dr. Azizhan TANRIVERDİ
Prof. Dr. Mammedali KIPÇAK
Prof. Dr. Muhamrem MAMMEDLİ

**Рамиз АСКЕР. Библиографический
и грамматический указатель к
«Дивану лугат ит-тиорк»
Махмуда Кашгарского.
Баку, МБМ, 2008, 192 стр.**

Научный редактор
чл.-корр. НАН Азербайджана,
почетный член Турецкого
Лингвистического Общества,
профессор Тофик ГАДЖИЕВ

Рецензенты
профессор Гусейн ИСМАИЛОВ
профессор Азизхан ТАНРЫВЕРДИ
профессор Мамедали КЫПЧАК
профессор Мухаррем МАММЕДЛИ

Avrasya Yazarlar Birliği Yayımları
Dil Araştırmaları Dizisi: 3

Texniki redaktor və dizayner:
ATILLA
Korrektor: LEYLA, AYLA

Çapa imzalanmışdır: 11 iyul 2008-ci il.
Format: 60x84.
Fiziki çap vərəqi: 12.
Sifariş № 128.
Tiraj: 500 nüsxə.

«MBM» mətbəəsində hazır
diapozitivlərdən istifadə olunmaqla
çap edilmişdir.